ALTIN ÖLÜM

İBRAHİM GÜNDÜZ

Galeati Yayıncılık

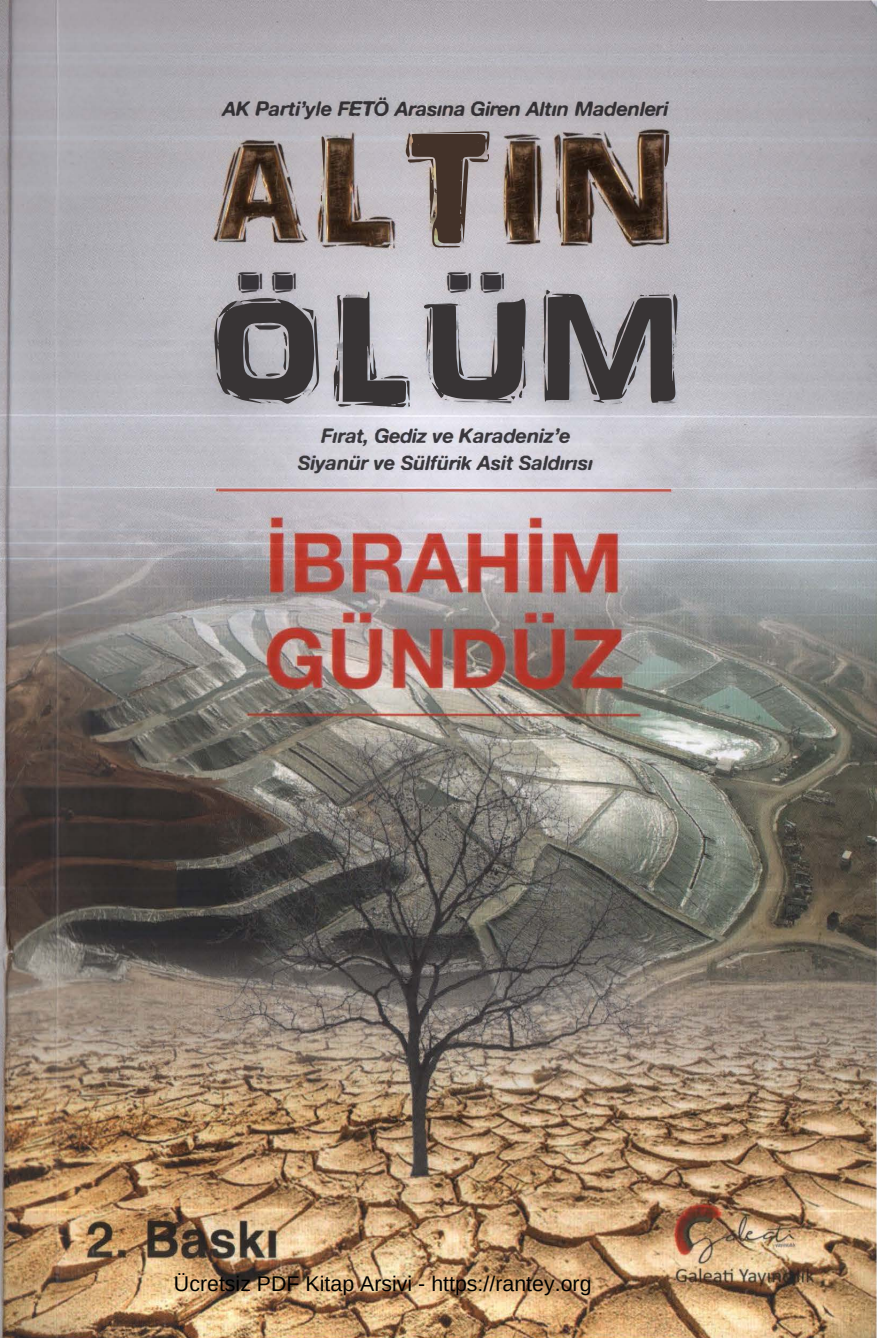
2. Baskı

AK Parti'yle FETÖ Arasına Giren Altın Madenleri

ALTIN ÖLÜM

Fırat, Gediz ve Karadeniz'e
Siyanür ve Sülfürik Asit Saldırısı

İBRAHİM GÜNDÜZ

2. Baskı

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Galeati Yayıncılık

ALTIN ÖLÜM

İBRAHİM GÜNDÜZ

Galeati Yayıncılık

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İbrahim Gündüz

Altın Ölüm

Genel Yayın Yönetmeni

V. Murat Tulga

Editör

Sena Yaşar

Galeati Yayıncılık / 51
Birinci Baskı, Eylül 2020, Ankara, 1000 Adet
İkinci Baskı, Ekim 2020, Ankara, 1000 Adet

Yayıncı Sertifika No: 35791

ISBN: 978-605-69968-7-0

Baskı ve Cilt:

Pelin Ofset, Ankara

İvedik Organize Sanayi Bölgesi Matbaacılar Sitesi
1514. Sokak No: 28 06378 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0312) 3952580(pbx) • Faks: (0312) 3952584
E mail: info@pelinofset.com.tr
www.pelinofset.com.tr
Sertifika No: 16157

Galeati Yayıncılık
Ordular Sokak, No: 14/A 06430
Anıttepe/Ankara
Tel: 539 6696069
E-posta: galeati2017@gmail.com
www.galeatiyayinevi.com

Galeati Yayıncılık
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Hürriyetin ilk şarkısı anlamaktır.
Anladığını anlatmayan alçaktır."

Nazım Hikmet

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yaşamı boyunca toprağını koruyan

Babam Ali Faik Gündüz'e...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ÖZGEÇMİŞ

18 Aralık 1965 yılında Ünye'de doğdu. Ailenin bir şakası olarak nüfusa 1 Nisan 1964 olarak kaydedildi. İlk-orta-lise eğitimini Fatsa'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nu (bugünün İletişim Fakültesi) bitirdi. 1987 yılında stajyer olarak girdiği Güneş gazetesinde önce gece muhabirliği, ardından belediye muhabirliği ve siyasi parti muhabirliği yaptı. Gazetenin sahibi iş insanı Asil Nadir'in iflasıyla birlikte Güneş gazetesi kapanınca bir süre Maliye Bakanlığı Basın ve Halkla İlişkiler biriminde memur olarak çalıştı. Bu süre zarfında İngilizcesini geliştirdi. Ardından dil eğitimi için üç aylığına İngiltere'ye gitti ve burada iki yıl kaldı. Döndüğünde Günaydın gazetesinde diplomasi muhabiri olarak çalışmaya başladı.

Ardından Sabah gazetesinde diplomasi muhabirliği görevine devam etti. 1999 yılından itibaren Atv'de parlamento muhabiri olarak çalışmaya başladı. 2004 yılından itibaren de aynı göreve Kanal D adına devam etti. Kanal D'de artık kendisi için bir çalışma ortamı kalmadığını düşünerek 2018 yılı sonunda ayrıldı. Öğretim Üyesi Prof. Dr. Zuhal Yeşilyurt Gündüz'le evli, Aşkın ve Barış adında iki çocuk babasıdır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **15**

BİRİNCİ BÖLÜM:
SİYANÜR KISKACINDA YAŞAM **25**

"BOŞUNA UĞRAŞIYORSUNUZ" 27

HER ŞEY GÜNEŞLİ BİR HAZİRAN
GÜNÜNDE BAŞLADI 28

"KÖYÜNÜZDE ALTIN VAR" 29

KORONA'NIN SARSICI MESAJLARI 30

DÜNYADAKİ EN ZEHİRLİ MADDE: SİYANÜR 32

DÜNYANIN EN BÜYÜK SİYANÜR FELAKETLERİ 39

DEEP WATER HORİZON 49

DEVASA ZARARLAR, İNANILMAZ MALİYETLER 51

AVRUPA PARLAMENTOSU'NDAN
"SİYANÜR" KARARI 53

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İKİNCİ BÖLÜM: MADEN FUARLARINDA PAZARLANAN ORMANLAR VE TÜRK TARIMI... 57

MADEN FUARLARININ GÖZDE ÜLKESİ TÜRKİYE.... 59
RUBİCON MİNİNG.... 60
KAMUOYUNUN MERAK ETTİĞİ KONULAR 61
BÜYÜK YALANLAR 64
REZERV YALANLARI 66
ÖNCE YASALARI DEĞİŞTİRDİLER 68
MADENCİLİKTE SINIR YOK.... 72
VATANDAŞ İÇİN ZARARLI, ŞİRKETLER İÇİN KÂRLI 72
DEVLET SERMAYENİN HİZMETKÂRI OLDU 73
BATI'NIN İKİYÜZLÜLÜĞÜ 76
HİKÂYE GENELDE AYNI.... 77
ORMANLAR MADENLERE FEDA EDİLİYOR.... 78
DEV OCAKLAR, YOK OLAN DAĞLAR 80
İŞTE O ALTINCILAR.... 81
KİMİN ELİ KİMİN CEBİNDE 82
ÜÇ DEV 84
YAN ÜRÜN URANYUM.... 85
HEDGİNG.... 85
FETÖ'NÜN MADENLERİ.... 87
ESKİŞEHİR-KAYMAZ ALTIN MADENİ 92
SIRAYA GİRDİLER 93
SANDSTORM GOLD ROYALTİES.... 95
STRATEX OLDU ORİOLE.... 96
SON ANA KADAR.... 97
BATI TOROSLAR ŞİRKETİ.... 98
BİNLERCE YENİ TEHLİKE BÖLGESİ 98
TÜRKİYE'DEKİ SİYANÜRLÜ ALTIN MADENLERİ 101

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE'DEKİ SİYANÜRLÜ MADENLER VE HİKAYELERİ 103

OVACIK ALTIN MADENİ (SARI ÖKÜZ'ÜN VERİLDİĞİ YER) 105

KIŞKIRTILAN KÖYLÜLER 105

"O HAVUZDA YÜZERİM" 106

HASTALIKLARLA BOĞUŞUYOR 107

MUHTAR OLDU, ŞİMDİ MADENLE ŞAVAŞIYOR ... 108

DANIŞTAY SİYANÜRLÜ MADENCİLİĞİ YASAKLADI 110

MADEN SEVDALISI KOMUTANLAR 111

DEUTSCHE METALLGESELLSCHAFT 112

"ÇOK DEĞERLİ, ÇOK TECRÜBELİ, ÇOK VATANSEVER" 113

"EŞEĞİN VAJİNASI" 117

ÇALDAĞI'NI HATIRLADIM 119

BOSPHORUS-SARDES-FETÖ 122

KEPEZ DAĞINDA "ZORLU" GÜNLER 123

ENCON 127

OTOKLAV 128

KIRMIZI AKAN DERELER 128

"GÜRDÜK BAŞLAMIŞ" 130

SABAH KAHVESİ 131

BERAAT ETTİLER 134

ALTIN ÇIKARILMASINI İSTEMEYEN ALMANLAR 135

YİRMİ YIL GEÇTİ 137

DEVLET SADAKASI 138

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ŞİRKETLERİN İNSAFINA KALDI 139
FETÖ'NÜN ALTIN YILLARI 140
8.5 MİLYAR DOLAR CEBE,
255 MİLYON DOLAR DEVLETE..... 141
YILLARA GÖRE TÜRKİYE'DE
DORE ALTIN ÜRETİMİ 142
19 YILDA 555 MİLYON DOLAR..... 142
ERZİNCAN DAĞLARINDA "BİZANS VE YUNAN GÜNEŞİ" ÇÖPLER ALTIN MADENİ.. 146
DAMADIN ESKİ ŞİRKETİ..... 147
ERZİNCAN-NEVADA KÖPRÜSÜ 148
"MUHTAR" DEYİP GEÇMEYİN 149
KÖYLÜLERE DUBLEKS EV 151
ERZİNCAN KADAR SU TÜKETİYOR 152
BEDELİ VAR 154
CİHANER SİYANÜRCÜLERİN AYAĞINA BASTI 155
RÜŞVETÇİ SAVCI 157
ŞİRKET AVUKATLARI SAVCIYI ZİYARET EDİNCE.. 159
AMERİKALI MÜDÜR BENBOW'DAN RÜŞVET
AÇIKLAMASI..... 160
ÜÇ CEPHEDE SAVAŞ 161
RÜŞVETİN ADI: TEŞVİK PRİMİ 163
ÇÖPLER'E GİDEN SÜLFÜRİK ASİT TANKERİ
ARIZA YAPINCA..... 163
YÜKSEK BASINÇ OKSİDASYONU 165
İLİÇ'TEN KEMALİYE'YE MADEN YOLU 173

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

TÜRKİYE'NİN GIDA GÜVENLİĞİ TEHLİKEDE 174
EŞREF, SEDAT VE NURİ..... 176
FINDIK VE HAMSİ DİYARINA SİYANÜR DARBESİ: FATSA ALTIN MADENİ..... 182
BAHAR MADENCİLİK..... 186
ORDU'YA KUZEYDEN SİYANÜR DARBESİ..... 187
"ÇED GEREKLİ DEĞİLDİR" 188
ŞÜPHELİ YANGIN..... 208
SAĞLIKLARINI ETKİLEMEZ, "ÖLDÜRÜR" 209
STRATEX DEVRETTİ, DERNEK KURULDU..... 211
RAPORLA BELGELENDİ..... 212
ÖLÜMCÜL DÜZEYDE KURŞUN, ARSENİK VE KADMİYUM TESPİT EDİLDİ..... 213
NORMALDEN 7 KAT DAHA FAZLA ÖLÜMCÜL KURŞUN..... 214
FATSA'NIN İÇME SUYU KAYNAĞI DA OLAN ELEKÇİ IRMAĞI'NDA 10 KAT DAHA FAZLA ÖLÜMCÜL KURŞUN VAR..... 215
MADENİN ÇEVRESİNDE 7 KAT FAZLA ARSENİK VAR..... 216
KADMİYUM NORMALDEN 5 KAT DAHA FAZLA..... 216
SULAR ALARM VERİYOR: ALÜMİNYUM 30 KAT DAHA FAZLA, AĞIR METAL KİRLİLİĞİ VAR..... 217
HEYELAN RİSKİNE DİKKAT..... 218
SİYANÜR GAZI VE AĞIR METALLER ZEHİR SAÇIYOR..... 218

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SİYANÜR KUŞATMASI 219
BUGÜN MAHALLELER VE KÖYLER,
YARIN BÜTÜN FATSA 219
10 MİLYON DOLAR İÇİN 3,5 MİLYAR
DOLARLIK FINDIK ATEŞE ATILIYOR 220
"SİYANÜR" YETMEDİ
ŞİMDİ DE "SÜLFÜRİK ASİT" 223
NASIL OLUYOR 227
"BİZİ FİLİSTİN DURUMUNA SOKTULAR" 231
BİR ANI 233
PASKALYA ADASI 234
JAPONYA 244
KAZACAKLAR, ALACAKLAR VE GİDECEKLER 249
KIŞLADAĞ BİTTİ HEDEF "MURAT DAĞI" 252
EFEM ÇUKURU 252
SAMSUN'UN "ŞAHİN DAĞLARI" TEHLİKEDE 253
EGE'NİN SU KAYNAĞI: MURAT DAĞI 253
TURGUT ÖZAL'IN YEĞENİNİN FİRMASI ÇIKTI 254
500 BİN DOLAR 255
EN YAKIN ALAN 350 METRE UZAKTA 255
MAHKEMEDEN ÇED ZAFERİ 258
ÇEVRE BAKANI 259
ÇANAKKALE-BALIKESİR SİYANÜR HATTI 265
BÖLGE DEVLETİN "KORUMASI" ALTINDAYDI 266
İVRİNDİ DAHA BETER 270
BALIKESİR-HAVRAN-DEMİRTEPE
ALTIN MADENİ 274

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

KAZDAĞLARI-KİRAZLI ALTIN MADENİ VE ALAMOS 276
TALANIN ADI MADENCİLİK OLAMAZ 280
"KANUNİ DE DEĞİL HUKUKİ DE" 281
ÖKSÜT - ALAPLI SİYANÜR HATTI 283
"SİYANÜRLÜ ALTIN KUŞU" 286
İKİNCİ SEVR ANLAŞMASI 289
ARTVİN-CERATTEPE 290
CERATTEPE CENGİZ-KALYON ORTAKLIĞI 299
MADENİ SAVUNAN DERNEK TEMİNAT MEKTUBU VERİNCE 300
ŞİRKETE SATILAN EMLAK 300
KATAR-KANADA-YUNANİSTAN ORTAKLIĞI GURURLA SUNAR: KIZILTEPE SİYANÜR MADENİ 303
GÜMÜŞTAŞ SİYANÜR TESİSİ VE DOĞAN YAYINCILIK İLKELERİ 309
BAHÇEDE GÖL OLAN SİYANÜR 309
"SİYANÜR ORANLARI KORKUNÇ ÇIKTI" 310
"İL ÇEVRE MÜDÜRLÜĞÜ RESMİ SONUÇLARI SAKLIYOR" 310
NASIL BU HALE GELDİK 314
TALAN DÜZENİNE MEDYA KATKISI 317
ŞIRACININ ŞAHİDİ BOZACI 331
KARANLIK SULAR 335
GÖRSELLER 337
SON SÖZ 361
KAYNAKÇA 369
DİZİN 377

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

GİRİŞ

İspanya Kralı Ferdinand 1500'lü yıllarda, yeni dünyayı keşfe giden fatihlerine (yağmacılarına da diyebilirsiniz) önceliklerini şöyle anlatıyordu: "Altın getirin! Mümkünse insani yollardan. Fakat ne pahasına olursa olsun altın getirin!"[1] Getirdiler, ne pahasına olursa olsun getirdiler. Kuzey, Orta ve Güney Amerika'da milyonlarca yerlinin yaşamı pahasına o altınları getirdiler. Yaktılar, yıktılar, öldürdüler ve yerlilerden çaldıkları altınları İspanya'ya taşıdılar. Aradan 500 yıl geçti ve bugün de Ferdinand'ın, "Ne pahasına olursa olsun altın getirin!" anlayışı devam ediyor. Bugün Kral Ferdinand yok ama uluslararası altın kartelleri var, onlarla iş birliği halindeki yerli şirketler var, ne yaptığının farkında olmayan veya küçük çıkarları için küçük siyasi hesaplara giren siyasiler var. Bugün de ne pahasına olursa olsun, yani sülfürik asitli ve siyanürlü madenlerinde, milyonlarca ton zehirli atıkları arkalarında bırakarak altın çıkarıyorlar. Bu şirketler sadece Türkiye'de değil, Dünya Bankası'nın güçlü rehberliği altında dünyanın en ücra köşelerinde faaliyet gösteriyor.

Altın madenleri artık yüz yıllar süren çevre kirliliğine yol açmaları nedeniyle nükleer atık çöplükleriyle eşit görülüyor. Bu madenlerde ortaya saçılan milyonlarca ton parçalanmış kayalardaki sülfür, oksijenle ve suyla reaksiyona girdiğinde sülfürik asit ortaya çıkarıyor. Bu asit hem zehirliyor hem de kadmiyum, kurşun, çinko gibi canlıların sağlığına zararlı ağır metalleri ortaya çıkarıyor. Yani zincirleme bir reaksiyon söz konusu. Siyanürlü, sülfürik asitli altın madenleri bugün Türkiye'nin ormanlarını, meralarını, tarım alanlarını, sularını, ırmaklarını, denizlerini, köylerini, şehirlerini doğrudan tehdit ediyor.

Bugün koronavirüs salgını bize bir şeyi çok net gösterdi: İçinde yaşadığımız doğal ortama saygı göstermezsek, yaşam alanlarımıza sahip çıkmazsak bu dünyada işimiz çok zor. "Türkiye", "Anadolu",

[1] Gary Kroll & Richard Howard Robbins: World in Motion: The Globalization and the Environment Reader, Altamira Press, 2009, s. 58.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

"Küçük Asya", "Kıtaları Bağlayan Köprü" içinde bulunduğumuz coğrafyayı anlatan kelimeler. Uygarlığın doğduğu topraklarda yaşıyoruz. Bütün dünyaya tarımı, hayvancılığı öğreten Bereketli Hilâl toprakları üzerindeyiz. Bugün Avrupa dahil neredeyse dünyanın üçte ikisinde konuşulan Hint-Avrupa dil ailesinin doğduğu toprakların üzerindeyiz. Avrupa'nın hemen hemen bütün ülkeleri, Kuzey ve Güney Amerika'nın neredeyse tamamı, Rusya, Hindistan, Pakistan ve Afrika'nın birçok ülkesinde konuşulan Hint-Avrupa dil ailesinin çıkış noktasıdır Anadolu. Bütün dünyanın konuştuğu diller bu coğrafyadan çıkmıştır ama bu coğrafya bugün Türk dilini konuşur. Bu da bizim etkileyici tarihimizin bir parçası. Dolayısıyla kuzeyinden güneyine, doğusundan batısına Anadolu'nun bütün parçaları çok ama çok değerlidir. Bu lafın gelişi söylenmiş bir cümle değil. Herkesin ülkesi değerlidir ama Türkiye bir başka değerli. Milyonlarca yıl önce, insan gelişiminin en önemli adımlarının atıldığı bir coğrafya olması açısından değerli. 13 bin yıl önce doğduğu söylenen bugünkü uygarlığımızın ilk temellerinin atıldığı bölge olması açısından önemli. Dünya tarihinde her dönem ilgi merkezi olduğu için değerli. Bereketli toprakları, dört mevsimi, ormanları, ırmakları, gölleri, denizleri, dağları, vadileri ve ovalarıyla yaşam merkezi olması dolayısıyla değerli. Bu coğrafya dünyanın merkezi olması dolayısıyla değerli. Bu coğrafya gözümüz gibi bakmamız gereken, korumamız gereken, üstüne titrememiz gereken bir yaşam alanı.

Koronavirüs tehdidi altında, zorunlu olarak çalışanlarımız dışında haftalardır evimizden dışarı adım atamaz hale geldik. Birçok vatandaşımız işlerini evlerinden yürütmeye çalışırken, bir çoğumuz da işini kaybetti. Herkes bir dilim ekmek bir bardak su peşinde, yani temel insani ihtiyaçlar. Yani dünyadaki en değerli şey. Temiz hava, yiyecek ve temiz su. İşte dünyanın ve dünya üzerindeki canlıların en vazgeçilmez değerleri. Çünkü onlar olmadan yaşam yok. Soluyacağımız temiz hava, ürünlerimizi yetiştirebileceğimiz temiz topraklar ve kana kana içebileceğimi temiz su kaynakları. Biz bun-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ların hepsine sahibiz. Onun için Türkiye ve Anadolu toprakları yüz yıllardır bütün insanlığın hedefi oldu. Onun için yüzlerce savaş sonucunda milyonlarca insan canından oldu.

Şimdi yılda 40-50 ton altın çıkaracağız, 300-500 ton gümüş çıkaracağız diye yaşam alanlarımızın damarları zehirleniyor. Diyelim 50 ton değil 300 ton altın çıkardınız; toprakları, suyu, havayı zehirledikten sonra, canlıların yaşayabileceği ortamı yok ettikten sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz? Biliyorum bu yazdıklarım bazılarına naif geliyor, "Doğru diyorsun ama dünya öyle işlemiyor" dediklerini duyuyorum. Mesela Altın Madencileri Derneği, siyanürlü madenleri savunmak için bir sunum hazırlamış. Uzun uzun dünyanın en yararlı işini yaptıklarını anlatıyorlar. Kitabın içinde bu detaylardan bahsedeceğim ama bu sunumun bir yerinde, "Yer kabuğunu kazınca otomobil, bilgisayar, telefon çıkmıyor!" şeklinde bir cümle kullanılmış. Birkaç sayfa sonra da maden cevheri yüklü dev kamyonların üzerlerine çamaşır makinesi, telefon, televizyon resimleri konmuş. Yani mesaj çok basit, "Biz bu kirli işi yapıyoruz, çünkü siz bunları istediğiniz için."

Toprağı kazınca ne çıktığını elbette çok ama çok iyi biliyoruz. Önce havuç gibi önümüze konulan o telefon, televizyon, otomobil ve çamaşır makinesi ve bunun gibi ürünler için birkaç cümlem var. Sorun ne televizyon ne otomobil ne de telefon ya da çamaşır makinesi, sorun sizin gibilerin zihniyeti. "LCD eskidi, plazma verelim." "Plazma demode oldu, 4K televizyonu almalısın." O da yetmez "En incesine, en büyüğüne sahip olmalısın." Telefonları söylememe bile gerek yok. Asgari ücretle geçinen insanların cebine bile iki telefon sokmayı başardınız. Çamaşır makinen en akıllısı değilse sen yaşamıyorsun bile. Otomobilse hayatımızın tek amacı. İki yılda bir yenilemelisin. En güçlüsünü, en modernini, en fiyakalısını almalısın. Çünkü ancak böylece saygın bir insan olup herkes tarafından sevilirsin. Dünya üzerindeki milyarlarca insana her gün bu mesajlar veriliyor. Tüket, tüket ve tüket. Ne olursa olsun tüket. Kullan ve at.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Bugün yaklaşık bir milyar nüfusu olan ve "Birinci Dünya" diye adlandırılan ülkelerde yaşayan insanlar, (ABD, Batı Avrupa ülkeleri ve Japonya gibi ülkelerde yaşayan insanlar) üçüncü dünya ülkelerine kıyasla 32 kat (!) fazla tüketiyor. Doğal olarak 32 misli de fazla atık üretiyor. Ve üstelik dünyaya hâkim olan sistem, bu geri kalan milyarlarca insana da, "Bir gün sen de onlar gibi yaşayacaksın. Onlar gibi tüketeceksin. Sadece dediklerimizi yap" diye mesajlar veriyor. Birinci Dünya ve BM kalkınma ajansları tarafından bu yönde cesaretlendiriliyorlar. Peki bu mümkün mü? Elbette mümkün değil. Bunun bir yalan olduğunu birinci dünya ülkelerinde yaşayanlar ve bu sistemi kuranlar çok iyi biliyor. Çünkü dünyadaki yaklaşık 8 milyar insan birinci dünya ülkeleri gibi tüketmeye başlarsa, yani bugün tükettiğinin 32 katı tüketmeye başlarsa, 3-4 dünyaya daha ihtiyacımız var. Bu kadar net. Bu kadar açık.

İşte sizin anlamadığınız bu. Siz bugün gözün dönmüş bir şekilde Karadeniz'in, Ege'nin, Anadolu'nun ormanlarına, yaylalarına, meralarına, tarım alanlarına saldırıp, "Altın, altın, altın" sayıklıyorsunuz. Ne yazık ki bu politikalarınıza alet edebildiğiniz cahil, para hırsıyla gözleri kör olmuş ve önünü görmekten aciz insanlar da bulabiliyorsunuz. Ama inanın bana bu sistem böyle devam ettiği sürece bütün Türkiye'yi de kazsanız, hatta bütün dünyayı da kazsanız, delik deşik etseniz, altını üstüne getirseniz de size yetmeyecek. Sizler ülkelerinizi ve dünyayı çöle çevirmiş, canlılarını öldürmüş bir grup insan olarak tarihe geçeceksiniz. Bugün dünyada yaşanan bu. Bunun sürdürülebilir olmadığını aklı başında olan herkes görüyor. Onlarca yıldır Afrika cangıllarında yaptıklarınız bu. Endonezya ormanlarında, Avustralya çöllerinde, Amerika kıtasının en ücra köşelerinde yaptıklarınız bu. Sibirya'da, Asya çöllerinde ve Tanrı Dağları'nda yaptıklarınız bu. Ama şimdi sıra yaşam alanlarına geldi. Yetmiyor. Yetmesi de mümkün değil. Bu tüketim yarışına yetmesi mümkün değil.

Ücretsiz PDF Kitap Ağı - https://rantey.org

Öldür, yok et, tüket. Öldür, yok et, tüket. Milyonlarca yılda oluşmuş bir düzeni gelip dinamitlerinizle, siyanürleriniz ve sülfürik asitlerinizle, devasa makinelerinizle param parça ediyorsunuz. Neden? 100 ton altın var, 300 ton gümüş var diye. Milyonlarca ton toprak ve kayanın içinden 100 ton altını alıp gidiyorsunuz. Geriye bıraktığınızsa tam bir yıkım. Birisi size gelip, "Size hiçbir zarar vermeden böbreğinizi alacağım" dese tepkiniz ne olur? Ya da "Size hiçbir zarar vermeden kalbinizi alacağım" dese! Mümkün mü bu? Olabilir mi böyle bir şey? Size, yani milyonlarca yıllık bir evrim sonucunda oluşmuş metabolizmanıza hiçbir zarar vermeden içinizden bir organınızı alacak! Ve size de hiçbir şey olmayacak. O vücudun bir dengesi var, düzeni var. (Organ nakli operasyonlarında da vücudumuzun bir organı alınıyor ama yerine daha sağlıklı bir başka organ yerleştiriliyor.) Milyonlarca yılda oluşmuş. Yüz yıllar içinde ince ince işlenmiş ve bugün dünyaya hükmeden muhteşem bir organizmaya dönüşmüş. Dünyamız da aynı durumda. Dünyamız da bir bütün olarak milyonlarca yılda oluşmuş bir organizma. Dünya üzerindeki bütün canlı cansız sistemler birbirine bağlı olarak tıkır tıkır işliyor. Sizin gelip, "Hiçbir zarar vermeden altını alıp gideceğim" dediğiniz dağın, tepenin, ovanın milyonlarca yıllık bir geçmişi var. Orada akan yer altı ve yer üstü suları, ormanlar, her çeşit bitkiler, onları besleyen toprak ve onlara bağımlı olarak yaşayan canlılar ve ortamı çevreleyen atmosfer hepsi birbirine bağlı. Sen gelip de dinamitlerinle, asitlerinle, siyanürünle ve devasa makinelerinle acımasız darbelerini indirdiğin zaman öldürüyorsun. Aynı insanın ciğerinin, kalbinin ya da beyninin sökülmesi gibi senin yaptığın iş. Toprağın ciğerini, kalbini söküyorsun. Oradaki dengeyi yerle bir ediyorsun. Sonrada utanmadan, sıkılmadan, "Hiçbir zarar vermiyorum, eskisinden daha güzel yapacağım" diyebiliyorsunuz. Üstelik de bu yalanlarına bizim inanmamızı bekliyorsunuz.

Karadeniz bölgesi Türkiye'nin can damarıdır. Ormanlarıyla, yeşiliyle, tarımıyla, güzellikleriyle. Karadeniz, insanların özlemle

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ve övgüyle bahsettiği bir bölgedir. Çünkü Karadeniz yaşam vadeden toprakların adıdır. Bugün bu topraklar ağır bir saldırı altında. Uluslararası madencilik kartelleri ve onların Türkiye'deki uzantıları veya iş birliği halinde oldukları taşeronları Karadeniz'e acımasızca bir saldırı başlattılar. Topraklarını ve sularını zehirlemeye, tarımını yok etmeye, yeşilini tahrip etmeye yönelik canavarca bir saldırı bu. Ne acıdır ki devlet tarafından korunması gereken ormanlar, meralar, tarım alanları, su kaynakları bugün devleti yönetenler tarafından hedef haline getirildi.

Küresel ısınmanın tehdidi altındaki dünyada, koronavirüs gibi tehditlerin daha da tehlikeli hale gelebileceği söylenen bir dünyada Karadeniz, bütün Türkiye'nin yaşam damarı olarak, gözümüz gibi korumamız gereken bir bölgemiz. Karadeniz toprakları talan edilemez, siyanürle ve ağır metallerle zehirlenemez. Karadeniz'in suları ve su kaynakları tahrip edilemez.

Peki Ege Bölgesi farklı mı? Kesinlikle yukarıda söylenenlerin hepsi Ege Bölgesi ve bütün diğer bölgeler için de geçerli. Kütahya ve Uşak arasında bulunan Murat Dağı, Büyük Menderes'in, Gediz Irmağı'nın ve Porsuk Çayı'nın ve daha birçok irili ufaklı derenin, çayın çıkış noktası. Murat Dağı bölgedeki milyonlarca insanın canı, ciğeri, suyu yani her şeyi. Her sene tatil döneminde İzmir'e, Ege'ye giderken Afyon'la Uşak arasında yol alırken sağınızda zirveleri beyaz karlarla kaplı yüksek bir dağ görürsünüz, işte Murat Dağı'dır orası. Şimdi birileri Murat Dağı'nı yok etmek istiyor. Altın, gümüş, nikel çıkaracağız diye Murat Dağı'nı talan etmeyi planlıyor. Aynı Endonezya'da Puncak Jaya'ya yaptıkları gibi. Bu planları yapanların gözünde milyonlarca insanın hayatının hiçbir önemi yok.

Benzer bir hikâye Turgutlu'nun Çaldağı'nda yaşanıyor. Bir İngiliz şirketi yüz binlerce ton sülfürik asiti Gediz Ovası'nın ortasındaki Çaldağı'na boca etmeyi planlıyor. Çünkü İngilizler ve İngilizlerle birlikte hareket eden işbirlikçiler Çaldağı'na baktığı zaman "nikel" görüyor. Biz Çaldağı'na bakınca ormanlar, sular, canlılar,

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yaşam görüyoruz. Biz Çaldağı'na baktığımızda Gediz Ovası'nın can damarını görüyoruz.

Türkiye 2019 yılında, Alamos Gold'un Kazdağları'na açmaya kalktığı Kirazlı siyanürlü altın madeni nedeniyle ayağa kalktı. Kanadalı şirketin madene başlamak için 200 binden fazla ağaç kesmesiyle Türk milleti vahşi madenciliğin, kimyasal madenciliğin gerçek yüzünü bir kez daha görmüş oldu. Ama olay çok daha büyük, konu çok daha derindi. Sadece Alamos Gold'un bölgede iki siyanürlü maden projesi daha var. Kirazlı'nın hemen yanında Serçiler'de Koza Altın tetikte bekliyor. Nurol Holding Madra Dağı'nın zirvesine yerleşmiş bile. Kuzey Ege ve Güney Marmara tamamıyla saldırı altında.

Bugün Kazdağları'nı savunan çevrecilere, -ki gerçek vatanseverlerdir- yani ormanları katledenlere değil de ormanları korumak isteyen gençlere, "Toplum düzenini, genel ahlâkı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni bozmak" suçlamasıyla 107 bin lira ceza kesiliyor.[2] Türkiye bir akıl tutulması yaşıyor. Aylardır o bölgenin ormanlarını, tarım topraklarını, sularını korumak için mücadele eden gençler yalnız kalmamalı. Türkiye gençlerine ve geleceğine sahip çıkmalıdır. Nöbet tutan gençlerden Ferzan Aktay, "Tekrar söylüyoruz, biz burada piknik yapmıyoruz. Burada milyonlarca can, şirketler tarafından katledilmesin diye nöbet tutuyoruz. Bir kabahat varsa doğayı korumayanların, suç varsa doğayı katleden şirketlerindir" diyor.[3]

Türkiye acilen madencilik adı altında yaşanan talana dur demelidir. Tarım alanlarını, ormanlarını, sularını koruma altına almalıdır. Bugün Karadeniz'in, Ege'nin, Akdeniz'in ve Anadolu'nun yıkım, yağma ve talan projelerine değil kalkınma projelerine ihtiyacı var.

---

[2] Saygı Öztürk: Kazdağı nöbetçi gençlerine 107 bin lira ceza, Sözcü Gazetesi, 14 Haziran 2020, https://www.sozcu.com.tr/2020/yazarlar/saygi-ozturk/kazdagi-nobetci-genclerine-107-bin-lira-ceza-5873310/

[3] Kaz Dağları'ndaki doğa nöbetçilerine «çevreyi bozmak» suçundan para cezası kesildi, ANKA Haber Ajansı, 8 Mayıs 2020, https://ankahaber.net/haber/detay/kagdaglarindaki_doga_nobetcilerine_cevreyi_bozmak_sucundan__57_bin_240_lira_para_cezasi_kesildi

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

“Dünya kötülük yapanlar yüzünden değil, seyirci kalıp hiçbir şey yapmayanlar yüzünden tehlikeli bir yerdir.”

Albert Einstein

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Fatsa'da yaşadığımız doğa ve çevre katliamı ve ardından köylerimize gelip, "Burayı maden bölgesi ilan edeceğiz" açıklamaları benim bu kitabı yazmamın itici gücü oldu. Bir şeyler yapmalıydım. Bu ülkenin havasını solumuş, suyunu içmiş, topraklarından beslenmiş bir vatandaş olarak; bu ülkede Atatürk'ün cumhuriyet okullarında eğitim almış bir birey olarak bir şeyler yapmalıydım. Ben de bir gazeteci olarak 30 yıldır yaptığım şeyi, yazmayı denedim. Fatsa'dan yola çıktım, niyetim Fatsa'nın hikayesini anlatmaktı ama bir de baktım ki bu olay Fatsa'nın çok ötesinde. Siyanür ve sülfürik asit vahşi madenciliği bir Türkiye sorunu olmuş durumda. Çöpler'in hikayesi beni çok derinden etkiledi. Murat Dağı'ndaki talan projeleri en az Fatsa kadar içimi yaktı. Lapseki'de, İvrindi'de, Kazdağları'nda sahnelenen talan projeleri şimşekler gibi uyarıcıydı. Çok değerli bilim insanları, Jeoloji Yüksek Mühendisi Tahir Öngür, Mesut Mahmutoğulları, Profesör Dr. İsmail Duman, Profesör Dr. Doğanay Tolunay, Yüksek Maden Mühendisi Hasan Gökvardar, çevreci siyasetçi Sefa Taşkın, Mustafa Çınkı, Profesör Dr. İnci Gökmen, Jeoloji Mühendisi Cemalettin Küçük ve Metalurji Mühendisi Mesut Yazılıtaş yazıları, araştırmaları ve uzmanlıklarıyla yolumuzu aydınlattılar. Adını burada sayabildiğim ya da sayamadığım bu çok değerli insanların çalışmalarını, makalelerini okudukça çok şey öğrendim. Gazeteci arkadaşlarım Özer Akdemir, Melis Alphan, Pelin Cengiz ve Gazeteci ağabeyim Aydın Engin'in vahşi madenciliğin iç yüzünü ortaya koyan haberleri, yazıları ve analizlerinden fazlasıyla yararlandım.

Erzincan-İliç'de Çöpler siyanür-sülfürik asit madenine karşı duran yiğit insanlar Nuri Uyar, Sedat Cezayirlioğlu, Eşref Demir ve Mesut Güz; Ege'de Kazdağları'ndaki katliama başından beri karşı duran Süheyla Doğan, Avukat Arif Ali Cangı'dan çok şey öğrendim. Fatsa'daki siyanürlü maden konusunda aydınlatıcı bilgileriyle bizleri yani Fatsalıları alarma geçiren Enerji Yüksek Mühendisi Alaaddin

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Yılmazer, arkadaşlarıyla birlikte ortaya koydukları raporla siyanürlü madenlerin yıkıcı etkilerini çarpıcı bir şekilde anlatan Profesör Dr. Mehmet Aydın, Fatsa Doğa ve Çevre Derneği Başkanı Zeki Odabaşı, kardeşlerim Nur Hilal Gündüz ve Zeki Gündüz'ün inanılmaz gayretleri ve katkıları olmasa bu kitap hazırlanamazdı. Çöp denilerek sağa sola atılan yaşam tohumlarına hayat veren çalışmalarıyla şüphesiz ilham kaynağı olan dayım Zekeriya Temizel'in önerileri, yorumları yol gösterici oldu. Korkmadan, lafını esirgemeden siyanürlü altın madeninin üzerine giden, ancak ani bir kalp kriziyle aramızdan zamansız ayrılan Fatsa Ahde Vefa Derneği Kurucusu Nuh Küçük'ün çabaları da şüphesiz bu kitap için yol gösterici oldu. Bu kitabın ilk editörlüğünü yapan eşim Profesör Dr. Zuhal Yeşilyurt Gündüz'ün sabırlı ve anlayışlı yaklaşımı ve çok değerli katkılarını unutamam. Bu kitabın basılmasında desteklerini esirgemeyen Pelin Ofset'in sahibi üniversite arkadaşım Basri Çavuşoğlu, çok değerli katkılarıyla kitabın dizilmesi, basılması ve yayınlanmasında büyük emeği olan Pelin Ofset editörlerinden Aykut Köktürk'e şükranlarımı sunarım.

Benim için kolay olmadı ama bu kitabın en azından okuyanlar açısından Türkiye'de adına "altın madenciliği" denilen ama gerçekte talancılık olan sistemin ne olduğunu görmeleri için bir rehber olacağını ümit ediyorum. Bu kitap Türkiye'de vahşi madencilere ve Türkiye'nin talanına karşı mücadele eden bu gerçek vatanseverlerin mücadelesine bir nebze katkı olursa en büyük mutluluğumuz olacaktır.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

BİRİNCİ BÖLÜM: SİYANÜR KISKACINDA YAŞAM

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"BOŞUNA UĞRAŞIYORSUNUZ"

"Devlet burayı maden sahası ilan etti. 20-25 yıl sonra burası yaşanacak bir yer olmayacak. Boşuna uğraşıyorsunuz…"

Yer Fatsa'da bir devlet makamı. Konuşan kişi üst düzey bir yetkili. İşte bu üst düzey devlet yetkilisi, kendisini ziyaret eden ve siyanürlü altın madenine karşı mücadele eden bir avukata aynen bu cümleleri kuruyor.

Aslında söylediklerinde ne eksik ne de yanlış bir şey var. Çünkü gerçekten de madencilerin planları hayata geçirilirse Fatsa'da 20-25 yıl sonra kimse yaşayamayacak. Şüphesiz etkileri sadece Fatsa'yla da sınırlı kalmayacak; zaten her altı ayda bir açıklanan yeni maden alanlarına bakılırsa Ordu, Perşembe ve Ünye de benzer bir kaderle karşı karşıya kalacak. Köyleriyle birlikte yaklaşık bir milyon insandan söz ediyoruz. Ancak yanlış olan, o makamda oturan ve on binlerce kişinin canı emanet edilen bir kişinin, bunu peşinen kabul etmesi ve hiçbir mücadele içine girmemesi. Çünkü onun için Fatsa görev yaptığı bilmem kaçıncı ilçeden birisi. Yani sadece bir "görev" yeri. O kadar rahat kuruyor ki o cümleleri, "Devlet burayı maden sahası ilan etti. 20-25 yıl sonra burası yaşanacak bir yer olmayacak." Aslında ağzından çıkan cümlelerin bizim için anlamı, "Artık bu topraklarda yaşayamayacaksınız." Sanki işgal kuvvetleri gelmiş kapıya dayanmış. Sanki Fatsa bin yıl öncesinin Moğol istilasıyla karşı karşıya. İşte biz ve bizim gibi Türkiye'nin dört bir yanında benzer saldırılar altındaki milyonlarca vatandaşımızın hissiyatı bu.

Biz bu toprakları savunacağız. Biz şehrimizi, yaşam alanlarımızı savunacağız. Biz Karadeniz'i, Türkiye'yi savunacağız. Ulu önder Atatürk'ün Gençliğe Hitabesinde dediği gibi, "Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

sahipleri şahsi menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler..."

Bu benzetmenin abartılı olabileceğini düşünen olabilir. Belki biraz abartılıdır da, tabii ki ülkemiz bilfiil işgal altında değil. Bu ülkeyi yönetenlerin de vatanlarına hıyanet içinde olamayacaklarını düşünüyorum. Ancak devletin hemen hemen bütün fabrikaları, ekonomik işletmeleri "özelleştirme" adı altında satıldı. Unutmayın fabrikalar günümüzde bir ülkenin gerçek kaleleridir. Devletin fabrikaları yanında bankaların ve özel şirketlerin çoğu yabancılara satıldı. Şimdi de köylünün, vatandaşın topraklarına göz dikildi. Bunun adı işgal değil mi? Ülkeyi yönetenler bu politikaların önünü açıyorsa biz bunu nasıl yorumlayacağız? Köylünün elindeki toprağın alınması, tarım alanlarının, suların zehirlenmesi gaflet ve dalâlet değil mi?

HER ŞEY GÜNEŞLİ BİR HAZİRAN GÜNÜNDE BAŞLADI

Dünyanın en leziz fındıklarının yetiştiği, kestane balıyla ünlü Fatsa'nın Bahçeler köyünde güneşli bir haziran günü. Her haziran ayında olduğu gibi, kimi fındık bahçelerinde ilk tırpanını atıyor, (yani ağustos ayında başlayacak fındık toplama mevsimi öncesinde bahçelerinde ilk diken temizliğini yapıyor) kimisi de evinin çevresinde yarım kalan işlerini tamamlamaya uğraşıyordu. Dört çekerli İstanbul plakalı araçlar köye giriş yaptığında önce bir anlam veremediler. Araçtan inen kişiler Maden Tetkik Arama'dan kısaca MTA olarak bilinen devletin bir kurumundan geldiklerini ve bölgede "sondaj" yapacaklarını söylüyordu.

Bahçeler köyünün sakinleri, "Ne sondajı? Neyin sondajı?" diye merakla önce birbirlerine, sonra da sondaj yapılacağını söyleyen MTA görevlisine baktılar. Görevli, köylülerin meraklı bakışları arasında konuştu, "Korkacak bir şey yok. Sıradan rutin işler. Bir iki yerde delik açıp, toprağın yapısına bakacağız" dedi. O gün ve devam eden günler-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

de o sondajları yaptılar. Ancak köylüler, sondajın o kadar da basit bir şey olmadığını, MTA'dan geldiklerini söyleyen o kişiler gittiklerinde anladı. Onlarca yerde derin çukurlar açılmış, yüzlerce ağaç kesilmiş, ayrıca her zaman billur gibi akan sularına da bir şeyler olmuştu. "Düzelir" dediler, günlük yaşamlarına devam ettiler ama aslında yakın gelecekte görecekleri kâbusun henüz ilk perdesini izlemişlerdi. Çünkü Bahçeler köyünde, çevresindeki onlarca köyde ve Fatsa'da yaşam o günden sonra hiçbir zaman eskisi gibi olmayacaktı. Ve bu aslında Artvin'de, Samsun'da, Uşak'ta, Çanakkale'de ve Türkiye'nin dört bir yanında yaşanan benzer hikâyelerin sadece bir örneğiydi.

"KÖYÜNÜZDE ALTIN VAR"

Aradan birkaç hafta geçtikten sonra o kişiler köye tekrar geldiler. Bu kez daha açık konuştular, "Köyünüzde altın var, buraya maden işletmesi kuracağız" dediler. "Nasıl yani?" dedi köylüler ve anlattı "yetkili" denen kişiler. Öyle pembe tablolar çizdiler ki, sanki toprağın altında çil çil altın dolu küpler var, gelip bunları çıkaracaklar. Tabii köylü de bundan nasibini alacaktı. Hatta bu işsizlik ortamında isteyen köylülerin çocukları maden şirketinde çalışma imkânı bile bulacaktı. Ayrıca bu vesileyle köyün yolları yapılacak; cami, okul vesaire onarılacak yani köyün başına devlet kuşu konmuştu. İşte böyle bir hava yaratıldı köyün içinde. Ama ne yazık ki bu maden şirketlerinin talan yöntemleri, dünyanın her yerinde hep böyle başlardı. Bölgeye yerleşmek için önce şirin görünmek zorundaydılar. Kimseye zararları olmazdı, hiçbir canlıyı incitmezlerdi. İncitmek bir yana yol yapmak, camileri, okulları onarmak için geliyorlardı. Üstelik iş imkânı bile sağlayacaklardı. Hep aynı masalı anlatırlardı. Bahçeler Köyünde de bu oldu. Bu masalları anlattılar ama gerçekler 5 yıl sonra ortaya çıktı: Siyanürle zehirlenmiş ve çölleşmiş topraklar, aldatıldığını ve yaşam alanlarının yok edildiğini gören çaresiz köylüler.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Yukarı Bahçeler köyünde yaşananlar aslında Fatsa ve Ünye çevresinde son yıllarda yaşanan rutinlerden birisi olmuştu. Birdenbire köye ve vatandaşların tapulu bahçelerine gelen birtakım insanlar, "Sondaj yapacağız" diyorlardı. Ama 5 yıl sonra Fatsa halkı bunun ne anlama geldiğini çok iyi anladı. Sondaj yapmanın anlamı bölgede siyanürlü madencilik faaliyetinin başlatılması ve ata topraklarının ellerinden gitmesi anlamına geliyordu.

Hiçbir açıklama, bilgilendirme yok. Bir proje sunumu, plan, program yok. Birtakım haritalar havada uçuşuyor. Milletin köyleri, evleri, bahçeleri, bağları, toprakları; vatanın can damarı olan ormanları birtakım merkezlerde bölünmüş, paylaşılmış, parsellenmiş, ruhsatlandırılmış ama vatandaşın bundan haberi yok. Sanki bir dünya savaşı yaşanmış, galip devletlerin temsilcileri açmışlar önlerine haritayı, ellerinde cetvellerle yeni sınırlar belirleyip, milletin topraklarını bölüşüyorlar. Sonra bir sabah birileri ellerinde makinelerle milletin kapısına dayanıp, "Buraya sondaj vuracağız, burada maden açacağız" diye konuşmaya başlıyor. Vali, kaymakam ve belediye başkanları onların yanında. Hükümeti söylemeye bile gerek yok, zaten o ruhsatlar ve izinler hükümete bağlı bakanlıkların kapalı odalarında al gülüm-ver gülüm ilişkileriyle dağıtılıyor. Sonra da yerel mülki idarenin desteğiyle muhtarları ve köylüleri köylerini yıkmak ve haritadan silmek için ikna etmeye çalışıyorlar, "Yapacak bir şey yok" mesajı veriyorlar.

KORONA'NIN SARSICI MESAJLARI

2019 yılının son aylarında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıktığı söylenen ve kısa sürede bütün dünyaya yayılan koronavirüs salgını insanlığın kâbusu oldu. Bir virüs bir kez daha insan sağlığının korunmasında su ve sabunun yaşamsal önemde olduğunu ortaya koydu. Bilim insanlarının bütün uyarılarına rağmen su kaynaklarını bilinçsizce ve cahilce kirleten insan, bir virüs sayesinde temiz

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

havanın, temiz suyun ve temiz toprağın insan yaşamındaki vazgeçilmez önemini bir kez daha gördü.

Koronavirüs salgınıyla mücadele için dünyanın her tarafında ilk ilan edilen önlem, "Su ve sabunla ellerinizi en az 20 saniye yıkayın" şeklinde oldu. Yani doğa, bilinçsizce tahrip ettiğimiz su kaynakları konusunda çok büyük bir uyarıda bulunuyordu aslında. Doğa bu uyarısı ile aynı zamanda, toprakları ve yer altı sularını siyanürle sonsuza dek zehirleyerek çıkarılan altınların, salgın hastalıklarla mücadelede bir şişe su ve bir kalıp sabun kadar önem taşıyamayacağını da gösterdi.[4]

Evet bütün dünya bir virüsün yıkıcı etkisiyle sarsıldı. Bu sarsıntı aynı zamanda insanlara çok önemli bazı mesajlar da verdi. En önemlilerinden birisi, insanları devasa şehirlere doldurmanın hiç de mantıklı olmadığını ortaya koydu. Korona günlerinde New York, Paris, Roma, Londra, İstanbul, Moskova ve Tahran gibi devasa metropoller, ölüm merkezlerine döndü. İnsanlar, alt alta üst üste bir arada yaşamanın artık imkânsız hale geldiği gerçeğiyle karşı karşıya. İnsan, doğal yaşamı yok etmenin kendisini yok etmeyle bire bir bağlantılı olduğunu bir kez daha gördü. İnsan ormanların, tarım alanlarının, ırmakların, derelerin ve denizlerin ne demek olduğunu bir kez daha anladı. Büyük şehirlerin dışında köy, kasaba ve küçük yerleşim yerlerinin önemini kavradı. Dip dibe, üst üste, alt alta, tıkış tepiş yaşamak değil de doğayla iç içe yaşamanın ne kadar önemli olduğunu kavradı. Bu bize bir kez daha paradan başka hiçbir şeyi önemsemeyen, gözü dönmüş uluslararası kartellerin, holdinglerin ve onların yerli işbirlikçilerinin dünyaya verdikleri zararın boyutlarını ortaya koydu. Türkiye'de yaklaşık 20 yıldır, talan ve yağma mantığıyla sürdürülen vahşi madenciliğin ülkenin yok olmasıyla eşdeğer olduğu bir kez daha anlaşılmış oldu. İşte elinizdeki bu kitap,

[4] Hikmet Uluğbay: Suyu Nasıl Daha Özenli Kullanabiliriz?, 24.03.2020, https://hikmetulugbay.wordpress.com/2020/03/24/suyu-nasil-daha-ozenli-kullanabiliriz/

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

bir virüsün verdiği unutulmaz derslerin ışığında, Türkiye'de ısrarla sürdürülmeye çalışılan vahşi madenciliğin bu ülkeye çok büyük zararlar verdiğini anlatmak için hazırlandı.

DÜNYADAKİ EN ZEHİRLİ MADDE: SİYANÜR

Dünyadaki en zehirli maddelerden birisi şüphesiz siyanür. Sıradan vatandaşlar siyanür dehşetine genellikle medyaya yansıyan intihar vakalarıyla vakıf oluyor. Siyanür, hidrosiyanik asit ve bu asitten türeyebilen metal tuzlarının genel adıdır. Hepsi şiddetli zehirlidir. En önemlileri sodyum siyanür ve potasyum siyanürdür. Hidrosiyanik asit (HCN) acı badem kokusunda, çok uçucu bir sıvıdır. 28 santigrat derecede kaynar.

Siyanür altın madenciliğinin de en gözde elementidir. Çünkü kayaçlarda, toprakta, milimetrenin yüzde 1'i oranında, ince kum taneleri gibi bulunan altına yapışıp ayrıştırıyor, çözüyor. Ama siyanür bu etkili çözücü özelliği nedeniyle sadece altını veya değerli metali değil, ortamdaki başka zehirli metalleri ve elementleri de çözüyor. Bazen bir ton topraktan, bazen de 10 ton topraktan 1 veya 2 gr altın çıkarılıyor ama altınla birlikte arsenik, kurşun, çinko, kadmiyum, cıva gibi zararlı elementler de açığa çıkıyor ve bunlar ortalığa atılıyor. Rüzgâr, güneş ve yağmurla birlikte de çevreye zehir saçıyor. Canlı organizmalar içinse zehir niteliği taşıyan siyanür, oksijenin hücre duvarlarından geçmesini engelleyerek, ölüme neden oluyor. Ayrıca ayrıştırmada kullanılan sodyum siyanürün pH (asitlik-alkalilik) değerinin sürekli olarak belli aralıkta tutulması gerekir. Çünkü asidik ortamda sodyum siyanür (NaCN) bozulur ve hidrojen siyanüre (HCN) dönüşür. Bu gazsa son derece öldürücüdür.

1980'li yıllarda özellikle büyük işletmeler, altın üretiminde siyanürü kullanmaya başladı. Bu tekniğe, "Siyanür ile yığın liçi ve aktif karbonla sıyırma tekniği" deniliyor. Bu yolla, cevherdeki altını

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

%97'ye varan oranda kazanmak olanaklı hale geliyor. Yani işletmeler açısından oldukça kârlı bir yöntem ama çevreye ve canlılara zararları ise aynı oranda yüksek.

Altın madenciliğinde kullanılan iki tip ayrıştırma yöntemi söz konusudur. İlki "Yığın Liçi" denilen "Yığma Çözündürme" olarak bilinen yöntemdir. Büyük miktardaki cevher üzerine siyanür solüsyonu püskürtülerek uygulanır. Siyanür, altını cevherden çözerek çözeltiye dahil eder ve yığın üzerinden akıp gider. Özel olarak tasarlanmış pedler ve kanallar da metal çözeltiyi toplar. Diğer yöntem, "Tank Liçi" denilen "Tank Çözündürme"de ise cevher, geniş tankların içinde siyanür solüsyonuyla karıştırılır. Bu süreçlerin son derece kontrollü yapılması gerekir. Çünkü ortaya çıkan atık, atık barajlarının arkasında depolanır ve olası sızmalarda felaketlere yol açabilir. Ancak Erzincan Çöpler Altın Madeni'nde olduğu gibi refrakter cevher denilen, sülfürlü ve karbonlu yapılarla çevrelenmiş cevherler için ayrıca sülfürik asit de kullanılır ki bu çevresel tahribatı ve riskleri çok daha fazla artırır.

Canlı bedenindeki siyanür, hücrelerin enerji üretimi için gerekli oksijeni kullanmasını engeller. Bunun sonucunda başta kalp kası hücreleri ve sinir hücreleri gibi çok miktarda enerjiye ihtiyaç duyan hücreler çalışamaz. Hücre ölümleri limitleri aşıp yüksek sayıya ulaştığında organizma yaşamını yitirir. Asıl risk gurubunda olanlar su canlılarıdır. Bu canlılar siyanür zehrine en duyarlı olanlardır ve siyanür suya karışırsa, zarar görmeleri kaçınılmazdır. 2000 yılında Romanya'da meydana gelen Baia Mare maden kazasında olduğu gibi. Atık barajının çökmesi ve zehirli atıkların Tizsa ve Tuna nehirlerine karışması sonucu yüz binlerce balık öldü.

Siyanür, hızlı etkir. Belirtiler ve ölüm doza göre çok çabuk gerçekleşir. En hızlı etki edeni, gaz haldeki hidrojen siyanürdür (HCN). Belirtileri saniyeler içinde, ölümse dakikalar içinde gerçekleşir. Siyanür tuzlarının oral yolla alınmasında yavaş emilim nedeniyle zehirlenme yavaş olur. Siyanür zehirlenmesi belirtileri, diğer

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

zehirli kimyasal maddelere maruz kalmayla benzerdir. Hafif derece zehirlenmelerde; kuvvet kaybı, baş ağrısı, baş dönmesi, bulantı ve kusma şeklindedir. Yüksek dozlarda veya uzun süre maruz kalmadaysa kalp atış hızında yavaşlama, akciğer hasarı, solunum yetmezliği, düşük tansiyon, baygınlık ve nihayet koma hali görülür. Yüksek dozda maruz kalınan siyanürde ölüm çok hızlı meydana geldiğinden tedavi için genellikle fırsat kalmaz. [5]

Siyanürün altın işletmelerinde kullanılmasının oluşturduğu olumsuzlukların bir bölümü, taşınması sırasında ya da işletme içi kazalardan da kaynaklanabiliyor. İşletme içi kazalar ise siyanür ya da bağlantılı akışkanların işlenmesi ya da işletme içinde borularla iletilmesinde, boru ya da bağlantılarda ortaya çıkan hasarlar ya da atık barajlarının sızma, taşma ya da yıkılması ile çok miktarda siyanürün ve ağır metal yüklü akışkan çamurun yayılmasına bağlıdır. Daha yakın zamanda Niğde'deki Gümüştaş Altın Madeni'nde yaşandığı gibi. Böylece, işletmeye komşu ve yakın alanlarda içme ve sulama suyu kaynakları etkilenmektedir.[6]

Madenciliğin çevreye en çok zarar veren aşaması, çıkarılan cevherin açık havada kimyasal işlemlerle (siyanürle, sülfürik asitle ve başka kimyasallarla) yıkanması olan yığın liçi yöntemidir. Vahşi madencilik olarak da adlandırılan yığın liçi yöntemiyle çevreye yük-

---

[5] Dr.Tülay Renklidağ ve Dr. Asude Gökmen Karaman: Siyanür Zehirlenmesi Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (STED), 2003, Cilt 12, Sayı 9, Türk Tabipler Birliği, https://www.ttb.org.tr/STED/sted0903/siyanur.pdf, s. 350-353.
(Ek okumalar için lütfen bakınız: 1- Ronald Eisler, Handbook of Chemical Risk Assesment Health Hazards to Humans, Plants and Animals. First CRC Press LLC Printing, 2000 Lewis Publishers in an imprint of CRS Press LLC.
2- Ronald Eisler Ph.D./ Biogeochemical, Health, and Ecotoxicological Perspectives on Gold and Gold Mining / CRC PRESS Boca Raton London, New York, Washington, D.C.)

[6] Fatih Küçükuysal: Altın Elde Etme Yöntemleri ve Siyanür, Sağlıklı Çevre Hakkı Serisi-II, Tüketici Sorunları Derneği (TÜSODER), 9 Ağustos 2019, https://www.tusoder.org.tr/altin-elde-etme-yontemleri-ve-siyanur/
(Ek okumalar için lütfen bakınız: Handbook of Ecotoxicology, Edited by David J. Hoffman, Barnett A. Rattner, G. Allen Burton, Jr., John Cairns, Jr. / © 2003 by CRC Press LLC Lewis Publishers is an imprint of CRC Press LLC)

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

sek miktarlarda toz, katı atık, ağır metal, zehirli gaz ve zehirli sıvılar yayılır ve çok büyük miktarlarda su tüketilir. Altın, gümüş ve nikel gibi madenlerin olmazsa olmazı sudur. Çok büyük miktarlarda suya ihtiyaç duyarlar.

Önce derisi yüzülür gibi toprağın üstü sıyrılıyor. Sonra içinde cevher olduğu düşünülen kayalar, kayaçlar dinamitlerle patlatılıp, dev kepçeler ve kamyonlarla değirmenlere taşınıyor ve ince mıcır haline getirildikten sonra astarlı bir liç yastığı içindeki büyük bir yığına (küçük bir dağı andıran) istifleniyor. Yani devasa boyutlarda açık alanlara serilip üzerine sodyum siyanür püskürtülüyor. Bu solüsyon hem Nazi gaz odalarında hem de Amerikan hapishanelerindeki gaz odalarında kullanılan hidrojen siyanürün üretiminde yer alan zehirdir. Burada ise altına yapışma özelliği nedeniyle kullanılmakta.

Mesela Fatsa'da bu işlem hem de 300-500 metre yakınındaki köylerin yanında yapılıyor. Bergama'da da farklı değil Çöpler'de de. Siyanür geniş alanlara serilmiş cevher liçin içinden geçerken yapıştığı altını, çamurumsu bir suyla kanallara götürüyor. Sonra elekten geçirilip, nitrik asitle yıkanıyor. Çamurdan ayrılmış olarak tanklara alınıyor. En son elektroliz yöntemiyle altın ayrıştırılıyor.

Altını ayrıştırdıktan sonra atık suyu mutlaka oluyor. Sodyum siyanürü kullandığınız zaman bunu yüzde yüz yok edeceğiz diye bir yöntem de yok. Atık barajlarına konulduğunda buharlaşarak ölümcül hidrojen siyanüre dönüşebiliyor ve çevreye zarar veriyor. Bu barajların içinde tüm asitler vardır. İşte bu yüzden atık barajlarında sodyum metabisülfat adında bir kimyasal kullanılır. Atık barajındaki siyanürü ve ağır metalleri tabana çöktürmek için.

Çöpler Altın Madeni'nde olduğu gibi bazı altın madenlerinde sülfürlü cevherlerdeki altını ortaya çıkarabilmek için çok büyük miktarlarda sülfürik asit ve nitrik asit de kullanılır. Cevher önce sülfürik asit prosesinden geçirilir, ardından da yine siyanürleme işlemine tabi tutulur. Bu prosesle ilgili daha detaylı bilgiyi Çöpler Altın Madeni bölümünde okuyabilirsiniz.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Hani şu siyanürlü suyu da içinde bulunduran atık havuzları var ya onların çoğu ya çöküyor ya da sızdırıyor. Atık havuzu, kil-plastik örtü sistemiyle astarlanmıştır. Plastik örtü kaynakla birleştirilmiştir. Delinmelerin ve yırtılmaların meydana gelmesi kaçınılmazdır. Bu plastik malzemenin garantisi 20 yıl ile kısıtlıdır. ABD Çevre Koruma Kurumu EPA'nın (Environmental Protection Agency) 1992 yılında yayınladığı veriler, ABD'de bulunan 900'ü aşkın siyanür barajının 800'ünün sızdırdığını ortaya koymaktadır. Atık barajında olabilecek bir sızıntı ile ağır metallerin ve siyanürün yeraltı sularına geçmesi durumunda yüzlerce kilometrelik alan yaşanabilir olmaktan çıkmaktadır. Ayrıca Türkiye son derece yıkıcı ve öldürücü deprem kuşağındadır. Olası bir deprem Erzincan'da olsun, Bergama'da olsun, Ege'de veya Karadeniz'de atık havuz tabanında çatlak ve tonlarca siyanürlü ve ağır metal yüklü atığın kontrolsüz olarak doğaya ve yeraltı sularına karışmasına neden olabilecektir. (Görsel-1, 2)

Tüm bu işlemlerin sonunda,

1. Tarım alanları, meralar ve ormanlar içindeki canlılarla birlikte yok olur.
2. Su kaynakları kullanılamaz hale gelir veya zehirlenir.
3. Etkisi yüzlerce yıl devam eden, ağır metal içeren ve asit üreten pasa dağları oluşur.
4. Yer altı ve yer üstü su sistemleri değişir ve kirlenir.
5. Devasa çukurlar ve atık barajları ile bölge cehennem haline gelir.
6. Tüketicilerin zehirlenme endişesiyle bölgede her şeye rağmen üretilen ürünlerin satışı imkansız hale gelir.

Madencilikte kullanılan siyanür, cıva, sülfürik asit ve dinamitin ortaya çıkardığı nitrat gibi kimyasallar zehirlidir. Madenlerin tek başına su tüketimleri bile oldukça kayda değer seviyelerdedir. Madencilik esnasında çıkarılan tüm çakıl ve atıkların nereye depola-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

nacağı da büyük bir sorundur. Cevhere ulaşmak için çıkarılan çakıl ya da üst tabaka, ekonomik olarak çok az maden içeren atık kayalar, minerallerden temizlenen cevherin kalan tortuları, maden çıkarımının ardından yığın liçi kalıntıları madenciliğin en önemli sorunlarıdır. Tortular ve yığın liçi kalıntıları genelde tortu havuzunda ya da yatağında bırakılıyor.

Sıvı ve katılardan oluşan bir bulamaç halindeki tortuları bertaraf etme yöntemleri arasında nehir veya okyanusa atma, toprakta depolama veya en sık şekilde bir barajın ardına yığılması bulunuyor. Ne yazık ki tortu barajları şaşırtıcı derecede başarısız sonuçlanıyor. Dünya çapında her yıl ortalama büyük bir tortu barajı kazası görülüyor. ABD'deki en büyük kazalardan birinde Batı Virginia'daki 1972 Buffalo Creek felaketinde 125 kişi ölmüştü.

Papua Yeni Gine'nin Bougainville Adası'nda bulunan Panguna bakır madeni eskiden ülkenin en büyük ve en fazla döviz kazandıran işletmesi ve dünyanın en büyük bakır madenlerinden biriydi. Bu maden, tortularını doğrudan Jaba Nehri'nin kollarından birine boşaltıyor ve orada devasa çevresel etkilere sebep oluyordu. Devlet bu durumu ve bununla ilgili siyasal ve sosyal problemleri çözmeyi başaramayınca, Bougainville sakinleri ayaklandılar ve bunun sonucunda ortaya çıkan iç savaşta binlerce insan yaşamını yitirdi ve Papua Yeni Gine ulusu bölünmenin eşiğine geldi. Bu süreçte Panguna madeni kapatıldı.

Lihir Adası'ndaki altın madeni de tortularını derin bir boru hattı yoluyla okyanusa boşaltıyor. 1984'te Papua Yeni Gine'de Avustralyalı şirket Broken Hill Proprietary Co.'nun (BHP Billiton) işlettiği Ok Tedi Madeni bölgedeki en büyük çevre felaketlerinden birine neden oldu. Madenin tortu barajının çökmesi sonucu 2 milyar tondan fazla işlenmemiş atık, maden çevresine boşaltıldı. Zehirli atıkların bölgede yaşayan en az 50 bin kişiyi etkilediği sanılıyor. İki

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

yüz bin ton maden tortusu ve atığı şu an her gün Ok Tedi Nehri'ne boşalıyor ve oradaki balık sahalarını mahvediyor.

Endonezya Yeni Ginesi'nde, dev bir açık ocak faaliyeti aracılığıyla Endonezya'nın en değerli madenini işleten Grasberg-Ertsberg bakır ve altın madeni, tortularını doğrudan Mimika Nehri'ne boşaltıyor. [7]

Altın madenciliğinin yeraltı suları ve bölgenin su kaynaklarının durumuyla ilgili çok ciddi etkileri olur. Pek çok maden ocağı su tablasının altına iner ve kurutulmak için sürekli pompalanır. Yapılan bir araştırmaya göre[8] incelenen üç madenin çevresinde, susuzlaştırma işlemlerinin sonucu olarak yeraltı suyu seviyeleri inmiştir. Madenlerin yakınındaki bazı su kaynakları, susuzlaştırma ve kuraklık sonucu kurumuş ya da akış hızları düşmüştür. Yakın bir deredeki akış ve bitki örtüsü önemli ölçüde azalmıştır. Daimi su kaynaklarının ve derelerinin baz akımlarındaki düşüş; suyun çekildiği alandaki yüzey suyu haklarını etkileyebilir; tarla sulama, hayvanlar için su, evsel, kentsel ve diğer kullanımları doğrudan etkileyebilir.

Madencilik faaliyetlerinin sona ermesinden ve pompalamanın durdurulmasından sonra, çevresindeki yeraltı suyu seviyesinin altında kazılmış açık maden ocaklarında göller oluşacaktır. Maden işletmesi kapandıktan sonra, pompalama biter ve ocak dolarak küçük bir göl haline gelir. Ocak gölleri asidik olma potansiyeli taşır ve neticede yüksek konsantrasyonlarda çeşitli elementler içerebilir. Potansiyel olarak toksik olan su seviyesi yükseldikçe, yer altı suyuna sızmaya başlayabilir.

---

[7] Jared Diamond: Çöküş, Birinci baskı, Şubat 2019, Pegasus Yayınları, s. 567-568.
[8] Ronald Eisler & Stanley N. Wiemeyer: Altın Madenciliğinde Siyanür Kullanımının Bitkilere ve Hayvanlara Zararları ve Buna Bağlı Su Sorunları. Editörler: Ezgi Güneytepe ve İlayda Gülsüm Çamlı. Çevirmen: Dr. Süphan Nakiboğlu. Yayınlayan: Ekoloji Kolektifi Derneği. Temmuz 2019

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

DÜNYANIN EN BÜYÜK SİYANÜR FELAKETLERİ

Altın madenciliğinin sonunda inanılamayacak miktarlarda atık oluşuyor. Bunlar gereğince denetim altına alınamadığından ötürü de asitli su akıntıları ve zehirli kimyasallar çevreyi kirletiyor. Bu etki yüzyıllar sürebiliyor. Aynıca maden zenginleştirmede kullanılan siyanür, sülfürik asit, nitrik asit, kireç, peroksit, azot, fosfor, fuel oil, kerosen ve sayısız kimyasal madde de çevreyi tehdit ediyor. Dünyada yaşanan sızma ve taşma olaylarında ve ardından yaşanan büyük çevre felaketlerinde, maden firmaları her zaman reddetme yoluna gittiler. Çevreye ve canlılara verdikleri zararları küçümsediler. Dünyanın birçok bölgesinde tortuların nehirlere, denizlere ve okyanuslara bırakılması nedeniyle halen ekolojik felaketler devam ediyor. Türkiye'de sayıları hızla artan kimyasal vahşi madencilik bir şekilde engellenmezse bu ülkedeki canlıları yakın bir gelecekte çok ama çok zor günler bekliyor.

CERTEJ

1971'de Romanya'da Certej altın madeninin atık barajının patlaması sonucu, 300 bin metreküp zehirli atık su, Certeju de Sus adlı kasabayı bastı. Olayda 89 kişi yaşamını yitirdi.

ZORTMAN-LANDUSKY

Kanadalı Pegasus Gold Şirketi'nin ABD'nin Montana Eyaletindeki Zortman-Landusky siyanürlü altın madeni, 1979 yılında açıldığında ABD'nin ilk geniş ölçekli açık ocak siyanür yığın liçi altın madeniydi. (Aynen Fatsa'daki altın madeninde uygulanan ve Kazdağları'nda uygulanması planlanan gibi.) Çok düşük ayardaki altın cevherlerinin çıkarılması için geliştirilmiş bu yöntemde, bir ons (31.1 gram) altın elde etmek amacıyla elli ton cevher çıkarmak gerekiyordu. Maden uzun süre siyanür sızıntısı, serpinti ve asit dre-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

najı sorunları oluşturmaya devam etti. 1992'de devlet müfettişleri, madenin nehirleri ağır metaller ve asitle kirlettiğini tespit ettiler. Ağır tazminatlar ve temizlik maliyetleriyle karşı karşıya kalan Pegasus Gold yöneticileri, kârlı hisseleri açtıkları başka bir şirkete devrettikten sonra şirketin iflasını ilan ettiler. (Görsel-3)

Zortman Landusky felaketinden sonra Amerikan halkının tepkileri üzerine ABD'nin Montana eyaletinde siyanürlü liç yöntemiyle altın üretilmesi yasaklandı. ABD'nin Visconsin Eyaleti de siyanür liçini yasaklayan ABD eyaletlerinden biri. Arjantin'in 8 bölgesinde de siyanür liçi yasaklanmış durumda. Türkiye'de de Danıştay 1997 yılında Anayasa'nın 17 ve 56'ıncı maddelerine aykırı bularak siyanür liçi yöntemiyle altın madenciliği yapılmasını yasakladı. Bergama Köylülerinin açtığı davanın temyiz incelemesini yapan Danıştay Altıncı Dairesi, 13 Mayıs 1997 tarihli kararında Anayasa'nın "yaşam hakkı"nı düzenleyen 17'inci maddesine ve "Sağlıklı çevrede yaşam hakkı"nı düzenleyen 56'ıncı maddesine dayandı. Ancak bu önemli karar ve ardından Danıştay'ın diğer daireleri ve ilgili mahkemelerce alınan kararlar, hukuk tanımaz siyasi iktidarlar tarafından yok sayıldı. Yargı kararları yok sayılarak, yeni yeni idari işlemlerle ve hatta yeni yasal düzenlemelerle maden işletmesi çalışmasını sürdürdü.[9]

GALACTİC

Bir başka örnek US Galactic Resources adlı Kanada şirketine ait yığın liçi sistemiyle çalışan Summitville Altın Madeni. 1992'de işletme ruhsatı almasından 8 yıl sonra şirket iflas etti ve madeni bir haftadan kısa süre içinde kapattı. Arkasında ödenmemiş devasa vergiler, işten çıkarılmış işçiler bıraktı; zaruri çevre koruma önlem-

[9] Avukat Arif Ali Cangı: Bergama-Ovacık Altın Madeni/Bergama Hareketi Deneyimi, Mayıs 2020.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

lerini durdurdu ve alanı terk etti. Bir ay sonra kar yağışlarının başlamasının ardından, yığın liçi sistemi taştı, Alamosa Nehri'nde on sekiz millik bir alanı siyanürle doldurdu. Ancak Colorado eyaletinin işletme ruhsatı karşılığında Galactic Resources'tan sadece dört buçuk milyon dolarlık bir finansal garanti aldığı ortaya çıktı. Temizlik maliyetleri ise 180 milyon dolara ulaştı. ABD'li vergi mükellefleri şu anda bu türden madenlerin temizliği ve restorasyonu için milyarlarca dolarlık bir yükümlülükle karşı karşıya.

OMAİ

1995 yılının Ağustos ayında Güney Amerika'daki Guyana'da bulunan Omai Altın Madeni'nde dünyanın en büyük siyanür sızıntılarından birisi yaşandı. Kanadalı Omai Gold Mines Şirketi'nin sahibi olduğu Omai Madeni'nin zehirli atık barajının çökmesi sonucu 3 milyar 200 milyon litre siyanürlü atık, Essequibo nehrine döküldü. Madenin etrafında dört kilometre çapındaki alanda bulunan su canlılarının tümü öldü. Aynı madende 2000 yılının Eylül ayında yaşanan bir başka kaza, yine çevre felaketine neden oldu.

MARCOPPER MİNİNG

1996'ya gelindiğinde Filipinler, tarihinin en büyük çevre felaketlerinden birini yaşadı. Marcopper Mining adlı Kanadalı şirketin işlettiği Mount Tapian altın madeninin tünellerinde oluşan çatlak, zehirli atıkların Makulapnit-Boac nehrine karışmasına neden oldu. Sızıntı, kısa sürede bölgeye yayılırken, onlarca köy tahliye edildi. Tarım alanları kullanılamaz hale geldi.

BAİA MARE

2000 yılının Ocak ayında siyanürlü altın şirketlerini büyük sıkıntıya sokan bir şok yaşandı. Aslında bir felaketti yaşanan. Romanya'daki Baia Mare altın madeninde aşırı yağışlar nedeniyle siya-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

nür havuzu çökmüş, 100 bin metreküp yani 100 milyon litre siyanürlü atık su çamuru, Tuna Nehri'ne akmıştı. Avrupa'da Chernobyl nükleer reaktör kazasından sonra en büyük çevre felaketi yaşanmıştı. Etkileri ve tepkileri büyük oldu. Siyanür ve ağır metallerle dolu olan çamurumsu atık sular önce Tizsa Nehri'ne oradan da Tuna Nehri'ne ulaştı. Yüz binlerce balık yaşamını yitirdi. Tizsa, nesli yok olma tehlikesi altında olan balık türleri barındırdığı için koruma altındaydı. Nehirlerdeki balık ve kurbağa gibi canlılarla beslenen kuşlar ve memeliler de zehirlendi. Bu nehirlerin suladığı tarım alanları ve tüm tarım ürünleri zehirlendi. Romanya, Macaristan, Sırbistan ve Ukrayna zehirli sulardan zarar gören ülkeler oldular. Tizsa Nehri Romanya ve Macaristan'da birçok şehrin içme suyu ihtiyacını da karşılıyordu. İnsanlar aylarca musluklarını kullanamaz hale geldi. Zehirli suların son durağı ise Karadeniz oldu. (Görsel-4)

MACARİSTAN'DA KIZILA BOYANAN NEHİRLER

2010 yılında Macaristan'da Başkent Budapeşte'nin 160 km güneyindeki Ajkai Alüminyum Rafinerisi'nde meydana gelen kaza sonucu, en az 1 milyon metreküp zehirli kırmızı çamur 40 kilometrekarelik bir alana yayıldı. Yaşanan atık seli sonucunda 4 kişi öldü ve 120'den fazla kişi yaralandı. Boksit madenlerinde alüminyum elde edilmesi için kullanılan yöntemler nedeniyle yüksek miktarda demir, kadmiyum, kurşun, arsenik ve krom gibi ağır metaller, radyoaktif maddeler ve yüksek PH değerine sahip atıkla kirlenen Marcal Nehri civarında büyük bir çevre felaketi yaşandı. Nehirdeki canlı yaşamı sona ererken, fabrika yetkilileri yaşananların bir kaza olduğunda; ancak çevreci gruplar daha önce böylesi bir felaketin yaşanabileceği konusunda yetkilileri uyardıklarında ısrarlı. Çevreye yayılan 700 bin metreküp atık içeren kızıl çamurun özellikle Tuna Irmağı boyunca yayılmaması için tonlarca alçı Marcal Nehri'ne döküldü. (Görsel-4A)

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

TWİN CREEKS

16 Mayıs 2002, ABD'nin Nevada eyaletindeki Twin Creeks madeninden 34 bin ton yani 34 milyon litre siyanür atığı sızdı. Madeni işleten Newmont firması sadece 10 bin ton yani 10 milyon litre sızıntı olduğunu kabul etti. Aynı şirketin Arizona'daki başka bir madeninde 13 milyon litre sızıntı daha oldu.

HONDURAS-LAOS-GANA

2003 yılının Ocak ayında, Honduras'ın Copan eyaletindeki San Andres madeninden Lara nehrine ve yakınlardaki Santa Rosa kasabasının içme suyuna siyanür karıştı. Maden şirketi sızıntıyı kabul etmeyince, yerel çevre örgütleri nehirdeki ölü balıkları topladı. Açılan davalar sonucu Meksika menşeli Minosa Maden Şirketi, çevreye verdiği zararların onarılması için 54 bin dolar tazminat ödemeye mahkûm oldu.

2005 yılının Haziran ayında, Laos'ta Avustralya firmasının ülkede faaliyet gösteren maden işletmesinde sızıntı olduğu, yerel yetkililerin 100'e yakın Laoslu'nun zehirlendiğini açıklamasından sonra ortaya çıktı. Zehirlenen Laoslular, madenin üç kilometre yakınlarında yaşıyordu. Siyanürün karıştığı nehirde balık avlıyor ve suyunu içiyorlardı. Uluslararası ve yerel çevre örgütlerinin tüm çabasına karşın firma, sızıntıyı kabul etmedi.

19 Haziran 2006 tarihinde, Orta Afrika ülkesi Gana'nın Whassa bölgesindeki altın madeninde 15 gün ara ile iki zehirli atık barajı hasar görüp çevreye boşaldı. Asuman nehrinin büyük bir bölümünde yaşam bitti.

2009'da ABD'li Newmont Mining şirketinin Gana'daki Ahafo madeninden bölgedeki akar sulara sadyum siyanür karıştığı tespit edildi. Olayın ardından çok sayıda balık ölümü kayıtlara geçti. Gana dünyada en çok siyanür sızıntısı yaşanan ülke. Daha önce 2001 ile 2005 yılları arasında altı büyük siyanür sızıntısı yaşanmıştı. Kanada

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

maden firması Bogoso Gold'un çalıştırdığı madenin atık barajında büyük bir sızıntı olduğu anlaşıldı. Aprepre nehrinde binlerce balık öldü. Firma sızıntıyı kabul etmedi. Resmî açıklama yapılmadığı için bazı yerliler, ölü balıkları yediği için zehirlendi.

ABDÜLHAMİT'İN ALTIN SAATİ VE GÜMÜŞKÖY FACİASI

Kütahya'daki Eti Gümüş madenine ait zehirli atık barajı, 7 Mayıs 2011 tarihinde çöktü. Kent merkezine 34 kilometre uzaklıktaki Gümüş köyü yakınlarında bulunan madendeki bu çöküntüyle birlikte dünyadaki felaketlere bir yenisi daha eklendi. Çevre Mühendisleri Odası'nın bölgeden alınan su numunelerinde yaptığı analiz sonucu Köprüören köyünün içme suyu kaynağında 0,071 ppm seviyesinde siyanür çıktı. Bu seviye, kabul edilen 0,050 ppm'lik seviyenin yüzde 40 üzerindeydi. Zehirlenmelerin yaşandığı Dulkadir köyü ise zaten arsenik nedeniyle oluşan hastalıklardan dolayı ölüm ve göç yaşanan bir köy olarak biliniyor. İl Sağlık Müdürlüğü ve Bakanlık, kendi yaptırdıkları analizlerin temiz olduğunu iddia etti ancak sonuçlar kamuoyu ile hiç paylaşılmadı. (Görsel-5)

Burada bir parantez açıp şunu belirtmek gerekiyor, aslında Türkiye'de siyanürlü madencilik ilk kez 1987'de Kütahya'daki Eti Gümüş tesislerinde başladı. Burası bir gümüş madeni ama sistem aynı. Yani Kütahya'daki manzara, bize yakın gelecekte diğer madenlerde neyle karşı karşıya kalacağımızın acı bir örneği olduğu için önemli. Devlete ait Etibank'a bağlı olarak faaliyet gösterirken, 2004 yılında tartışmalı bir sürecin ardından 41 milyon 200 bin dolara özelleştirildi. Özelleştirildiğinde kasasında 20 milyon dolardan fazla para vardı. Yani maden işletmesi, kasasında yüklüce bir parayla o dönem kendisi zor durumda olduğu şeklinde basında haberler yer alan Yıldızlar Holding'e satıldı. Özelleştirildikten 6 yıl sonra da yani 7 Mayıs 2011 tarihinde madenin siyanürlü atık su barajı çök-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

tü. Yetkililerin ısrarla herhangi bir tehlike olmadığını iddia etmesine rağmen, tesis yakınlarında bulunan Dulkadir köyünden 7 kişi sudan zehirlenerek hastaneye kaldırıldı. Birçok hayvan da telef oldu. Buna rağmen Sağlık Bakanlığı, hastaneye ilk gelen 7 kişiden alınan kan örnekleriyle yapılan analizlerde, siyanüre rastlanmadığını açıkladı. Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES), bölgeden aldığı içme suyu numunelerini İzmir'e götürdü. İzmir Hıfzıssıhha Bölge Müdürlüğü'nde analiz ettirdi. Zehirlenmelerin yaşandığı Kütahya'nın Tavşanlı ilçesi Dulkadir köyünden aldığı su numunelerinin analiz sonuçları dehşeti gözler önüne serdi. Yapılan analiz sonucunda sudaki limit değeri 10 ug/L olan arsenik miktarı, 518.6 ug/L çıkarken, limit değeri 5.0 ug/L olan antimon oranı 71 ug/L, limiti yine 5.0 ug/L olan kadmiyum 79 ug/L çıktı. Sudaki maksimum değeri 0.2 mg/L olması gereken siyanür miktarı ise çarpıcı biçimde 44.24 mg/L tespit edildi. Bu da limit değerlerin 221 kat üstünde bir orana denk geliyor.[10] Madenin atık depolama barajından zaman zaman yaşanan taşmalar ve sızmalar neticesinde, siyanürün yanı sıra aktif durumda bulunan ağır metaller (arsenik, kurşun, bakır, çinko, antimuan vs.) yeraltı sularına ve besin zincirine karıştı. Bölgedeki içme suyundan alınan numunenin Çevre Mühendisleri Odası (ÇMO) tarafından yaptırılan laboratuvar analizi sonucunda, sudaki siyanür miktarının limit değerden yüzde 40 daha fazla olduğu tespit edildi. Sızmaların dışında atık havuzundan sürekli olarak buharlaşan hidrojen siyanür gazı, çevreye ve insanlara zarar verdi.

2019 yılının başında ise madenin kapandığı haberleri medyada yer aldı. Sözcü gazetesinden Ali Ekber Ertürk'ün haberine göre,[11] Türkiye'nin tek, Ortadoğu'nun en büyük gümüş fabrikası

[10] SES analiz ettirdi: siyanür öldürücü değerlerde, JMO Haber Bülteni, 2011

[11] Ali Ekber Ertürk: Bir milli kuruluş daha özelleştirme kurbanı, Sözcü, 25 Şubat 2019, https://www.sozcu.com.tr/2019/ekonomi/bir-milli-kurulus-daha-ozellestirme-kurbani-3667381

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Eti-Gümüş'te çalışan 950 işçi üç aylık alacakları dahil tazminatsız işten çıkarılmıştı. Bir süre yaklaşık 200 işçiyle rölantide giden Eti Gümüş, tekrar 600 işçiye işbaşı yaptırdı. Şu anda yarı kapasiteyle çalıştığı belirtilen Eti Gümüş, bazı finansman sorunları ve işçi alacaklarıyla ilgili problemler yaşıyor.

Ancak Eti Gümüş'de bu sıkıntılar yaşanırken, madenin sahibi Yıldızlar SSS Holding Yönetim Kurulu Başkanı Sebahattin Yıldız, 8 Mart 2020 tarihinde II. Abdülhamid'in altın cep saatini, 1 milyon 100 bin liraya satın almasıyla gündeme geldi. İstanbul Nişantaşı'ndaki bir galeride, "Osmanlı ve Karma Sanat Eserleri" müzayedesi düzenlendi. Müzayede de 300'ün üzerinde eser satışa çıkarıldı. Onlardan en dikkat çekeni ise II. Abdülhamid'in Edward Prior marka altın cep saatiydi. İlginin yoğun olduğu müzayedede, II. Abdülhamid'in saati 180 bin lira açılış fiyatı ile satışa sunuldu. Saat rekor bir ücretle, 1 milyon 100 bin liraya Sebahattin Yıldız'a satıldı.

OK TEDİ

Papua Yeni Gine'de 2100 metre yüksekliğinde OK Tedi dağındaki madenin zehirli atıkları yoğun yağmurlarla yaşanan toprak kayması yüzünden çevreye yayılır. 1100 km uzunluğundaki Fly River nehri tamamen kirlenir. Kirlenme öyle büyük boyuttadır ki, nehre 800 km uzaklıktaki su kaynaklarında ağır metal ve siyanür kirlenmesi tespit edilir. Masraf fazla olmasın diye atık havuzu yapılmamıştır. Sonuç, yoğun göç ve ölü topraklar. Madenci şirket 87 milyon dolar tazminat ödemek zorunda bırakılmış, fakat maden bakır madeni olarak hala işletilmektedir.

Madenci şirketin ortakları ise Amerikan petrol ve maden şirketi AMOCO, Avustralyalı BHP, Alman Metallgesellschaft (MG), Degussa ve Dresdner Bank'tır.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

GRASBERG

Rio Tinto ile Freeport-McMoran'ın ortak olduğu maden, Endonezya'nın Papua bölgesinde 3500 metre yüksekliğindeki Pancuk Jaya dağlarının zirvesindedir. Dünyanın en büyük altın, dünyanın ikinci en büyük bakır madenidir. 3 milyon 600 bin hektar alana yayılır. Günde 125.000 ton zehirli atık, yakında bulunan Ajikwa nehrine bırakılmaktadır. Bölgede korkunç bir çevre kirliliği yaşanır. Sular, balıklar, bitkiler, insanlar, toprak zehirlenir. Halk ayaklanır. Bu ayaklanma devlet güçleri tarafından silahla ve gözaltında öldürmelerle bastırılır. Öldürülenlerin ve kaybolanların arasında kadın ve çocuklar da vardır, sayıları yüzlerle ifade edilmektedir. Felaketin bir başka bilinen sonucu da, başta pirinç olmak üzere sulanamayan ve ürün alınamayan tarlalar nedeniyle yaşanan kıtlıktır. Bu kıtlık yüzlerce insanın 1997 yazında açlıktan ölümüne neden olmuştur. Endonezya Devleti, 2018 yılında ABD'li maden şirketi Rio-Tinto ve Freeport-McMoran'la yaptığı anlaşmayla Grasberg'in yüzde 51 hissesini 3 milyar 850 milyon dolara satın aldı. (Görsel-6)

MOUNT POLLEY

2014'te Kanadalı Imperial Metals'ın kendi ülkesinde işlettiği Mount Polley altın madeninde zehirli atık sızıntısı yaşandı. Zehirli atığın Polley Gölü'ne kadar ulaştığı kaydedildi. Olay üzerine bölgedeki somon balığı çiftlikleri kapatıldı. Çevre örgütleri, incelemelerinin ardından zehirli atığın içinde nikel, arsenik, bakır ve kurşun olduğunu duyurdu.

VELADERO SİYANÜR FELAKETİ

2015'te Kanadalı Barrick Gold adlı şirketin Arjantin'de işlettiği Veladero altın madeninde siyanür sızıntısı yaşandı. Bin metreküpten fazla siyanürlü atık Potrerillos nehrine karıştı. Yetkililer olayın bir vana sorunundan kaynaklandığını duyurdu. İlerleyen günlerde siyanürlü suyun 5 nehre ulaştığı tespit edildi.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

BEJA FELAKETİ

Tarihler 25 Ocak 2019'u gösterirken, Brezilya'nın güneyindeki Minas Gerais eyaletinde bulunan Beja Demir Madeni'nin zehirli atıklarla dolu çamur barajı çöktü. Vale Maden Şirketinin her fırsatta övündüğü, "Erken uyarı sistemi" hiçbir uyarı veremeden 12 milyon metreküp zehirli çamur ortaya saçıldı, önüne çıkan her şeyi yuttu. O sırada madenin kafe-lokantasında dinlenen yüzlerce işçi bir daha o çamurların içinden çıkamadı. 300'den fazla kişi yaşamını yitirirken, binlerce hayvan öldü. 12 milyon zehirli çamur tarım alanlarına ve akarsulara karıştı; sular zehirlendi.[12] (Görsel-7)

KKTC-LEFKE'DE ZEHİR SAÇAN BİR MERKEZ

Çoğumuz Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Lefke bölgesinde bir maden felaketi yaşandığını bilmez. Kıbrıs'ın İngiliz Dönemi'nde (1878-1960) adada bir Amerikan işletmesi olarak kurulan "Kıbrıs Maden Şirketi" (Cyprus Mines Corporation - CMC), 1912 yılında Lefke bölgesinde maden arama çalışmalarına başlamış ve 1913 yılından itibaren de bölgedeki maden ocaklarından elde edilen altın ve bakır ada dışına ihraç edilmiştir. (Görsel-8)

En son iki bin dönümde madencilik yapılırken, Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında şirket bölgeyi terk etmiş. Terk ediş o terk ediş. Şimdi Lefke maden bölgesi bir ölüm bölgesi. 46 yıldır kaderine terk edilmiş bu merkez içerisindeki zehir, her geçen gün artan şekilde bölgeye ölüm saçıyor. Tüm canlıların yaşamını tehdit eden CMC alanı, toprağı da kirletmiş durumda. Zehirli ağır metallerin ve her türden kimyasalın ortalıkta durduğu ve kimsenin yaklaşamadığı ve nasıl temizleneceği büyük soru işareti olan bir bölge. Sülfür içeren atık havuzları asit üretiyor. Yağmurlarla birlikte çevreye ve denize

[12] Jared Diamond: Çöküş, Birinci baskı, Şubat 2019, Pegasus Yayınları, s. 63, s. 567-568 -570-571-574-575-578; Haluk Kalafat: Türkiye'nin Siyanür Tehlike Haritası, BİANET, 12 Mayıs 2011, https://m.bianet.org/bianet/cevre/129955-turkiye-nin-siyanur-tehlike-haritasi; TEMA Vakfı: Kaz Dağları ve Siyanürlü Madencilik, http://www.tema.org.tr

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

karışıyor. Deniz kıyısında kirlilik açıkça görülürken, denizde avlanmanın yasak olduğunu bilgilendiren levhalar deniz kıyısı boyunca yer almaktadır. Günümüzde İngiliz Garantör Devletinin himayesi altında bulunan şirketin içine girilmesi, patlayan ve açık şekilde duran havuzlar nedeniyle tehlikeli ve yasaktır. Günümüzde, CMC Şirketi'nin kalıntı ve atıkları, çevre ve bölge halkının sağlığı için tehdit oluşturmakta, acil önlemleri gerektirmektedir. Kıbrıs adasının bölgede bulunan en büyük su rezervleri tehdit altında. Maden kapalı ama atıkları yüzlerce yıl tehdit oluşturmaya devam edecek. Şimdi bu madenin zararlarını en aza indirmek için büyük bir kaynağa ihtiyacı olan KKTC Devleti kara kara düşünüyor.[13] (Görsel-9)

RUSYA'DA FACİA

19 Ekim 2019 tarihinde Rusya'da Krasnoyarsk Bölgesi'ndeki altın madenine ait bir barajın çökmesi sonucunda 17 kişi hayatını kaybetti. Şçetinkino köyü yakınlarında Seba nehrinde bulunan altın madeninde çalışanların yaşadığı lojmanlar, çöken baraj sularının altında kaldı.

DEEP WATER HORİZON

Dünyada artık özellikle büyük ve kurumsal enerji şirketleri, çevreye ve doğaya gösterdikleri özenin kendilerine büyük mali avantajlar sağladığının farkında. Ürünlerini sattıkları ülkelerdeki vatandaşların duyarlılığı ve çevresel tahribat durumunda karşı karşıya kaldıkları büyük tepkiler nedeniyle onların güvenini kazanmanın şirketlerinin çıkarına olduğunun farkındalar. Bu onlar için hem ürünlerini satmada hem de yeni ihale kontratları imzalamada avantaj anlamına geliyor. Mesela bu satırların yazarı, İngiltere merkezli enerji şirketi BP'nin petrol istasyonlarını her gördüğünde, 2010 yılında Meksika körfezinde meydana gelen ve dünya tarihindeki en büyük çevre felaketlerine yol açmış olan o kazayı hatırlar.

[13] Ayşe Gertik: Kıbrıs'ta Bir Endüstriyel Miras Örneği/Lefke CMC Madeni İşçi Yerleşkesi, Yakın Mimarlık Dergisi, Nisan 2018

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

2010 yılında BP'nin (British Petroleum) Meksika Körfezi sularında bulunan Deep Water Horizon adlı petrol kuyusunda patlama meydana gelmiş ve deniz yatağından petrol sızması nedeniyle dünyanın en büyük çevre felaketi yaşanmıştı. (Aynı adla Hollywood filmi çekildi. Meraklıları izleyebilir.) Milyonlarca insan o güzelim bembeyaz deniz martılarının simsiyah ham petrole bulanmış hallerini ve can havliyle çırpınışlarını hayatları boyunca unutamadı ve unutamayacak. BP, deniz yatağında kullandığı malzemenin kalitesi yüzünden suçlanmış, petrol sızıntısı deniz yatağındaki kuyu ağzı betonla kapatılarak güç bela durdurulabilmişti. ABD tarihinin en kötü petrol platformu felaketi olarak kabul edilen bu kazanın ardından BP, 4 milyar 500 milyon dolar tazminat ödemeye mahkûm edilmişti. Kazada, platformda görevli 11 işçi de yaşamını yitirmişti.

Metal madenciliği felaketleri de zaman zaman Deepwater Horizon felaketinde olduğu gibi birdenbire binlerce balığın ya da canlının ölümü şeklinde görünür olabiliyor. 2000 yılında Romanya'nın Baia Mare altın madeninde yaşanan çevre felaketi sonrasında Tizsa ve Tuna nehirlerinde yüz binlerce balığın yaşamını yitirmesi gibi. Ya da Ocak 2019'da Brezilya'nın Beja Demir Madeni'nin zehirli atıklarla dolu çamur barajının çökmesi ve 300'den fazla insanı, binlerce hayvanı öldürmesi gibi.

Ancak metal madenciliğinde felaketler genelde kronik bir toksik sızıntı biçiminde gerçekleşiyor. Madenin ortaya çıkardığı görünmeyen ağır metaller ve asit, doğal yollarla çözünmüyor. On yıllar, yüz yıllar boyunca sızmaya devam ediyor ve ardında birdenbire bir iskelet yığını yerine yavaş yavaş tükenen insanlar ve canlılar bırakıyor.

"Madenlerdeki toksik problemlere ilişkin iddialara karşı, madencilik sektörü daima inkâr politikasıyla cevap veriyor. Bugün petrol sektöründeki hiç kimse petrol sızıntılarının zararlı olmadığını iddia etmez, edemez ama madencilik yetkilileri sızan metal ve asidin zararlı olduğunu inkâr ediyorlar."[14]

[14] Jared Diamond: Çöküş, Birinci baskı, Şubat 2019, Pegasus Yayınları, s. 578

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

DEVASA ZARARLAR, İNANILMAZ MALİYETLER

ABD'nin madencilik yapılan 32 eyaletinde, çevre sorunu yaratan binlerce terk edilmiş maden bulunduğu biliniyor. Bu sahaların kamu eliyle iyileştirilebilmesi için Arazi Yönetimi Bürosu'na göre 4-35 milyar dolar; Mineral Policy Center'a göre ise 33-72 milyar dolar harcama yapılması gerekiyor. USEPA'nın, (ABD Çevre Koruma Ajansı) "Daha önce madencilik yapılmış yerlerin belirlenmesi ve iyileştirilmesi için on yıllar ve milyarlarca dolar harcanması gerekli" tespiti uyarıcı.

ABD, Kanada, Avustralya fark etmiyor birçok ülkede ve birçok madende, maden şirketlerinden alınan temizlik teminatları çok ama çok yetersiz kalıyor. Şirketler değerli metallerini alıp bölgeyi terk ettiklerinde arkalarında bir yıkım ve zehir çölü bırakıyor. Türkiye'de hangi maden işletmesi, ne kadar nakdi teminat veriyor. Bunların hepsi muamma. Bunları konuşan hiç yok. Bunu bile yapamayan bir ülkede, hangi maden işletmesi normal yollarla ve temizlenip gereğince düzeltilerek kapatılır. Ayrıca neyi düzeltip neyi kapatacak?! Kurşunçalı Dağı'nı veya Murat Dağı'nı veya Kazdağları'nı deşip, parçalayıp üzerinden de siyanür geçirdikten sonra tutkalla geri mi yapıştıracak?! Türkiye'de yapılacak her bir altın işletmesinin çevreye vereceği zararların önlenmesi için kamunun elini cebine atması kaçınılmaz olacak. Peki koronavirüs pandemisi gibi ciddi kriz anında bile vatandaşlarından 10 TL destek isteyen bir kamudan bunu nasıl bekleyeceğiz.

Bir altın madeninde kazılarak çıkarılan gerecin yüzde 80-90'ı pasa olarak atılıyor. Bunlar asit maden drenajı ve ağır metal kirlenmesinin yanında toz yayılması sakıncası da yaratıyor. Geri kalan yüzde 10-20 cevherin içindeki metal alındıktan sonra da bu öğütülmüş ve kimyasallarla işlenmiş gereç ya atık barajlarında biriktiriliyor

ya da açık havada terk ediliyor. Bu noktada Asit Maden Drenajı on yıllarca devam eden çevre felaketlerine neden olabilmektedir. Yani bu üst üste yığılan maden atık ve artıkları oksijen ve su ile temas etmesiyle asidik bir yapıya dönüşüyor. Ortamda bulunan metalleri çözerek yüksek metal yoğunluğunda bir ortam oluşturuyor. Bu durumsa yüzey ve yeraltı sularını zehirlemekte hem bitkisel hem de hayvansal ölümlere sebep olmaktadır.

"Küresel emperyalizm kendi işine bakıyor. Girebildiği yere giriyor, götürebildiğini götürüyor. İşine yaramayanı da geride bırakıyor. Sömürüye karşı direnenlerin direncini zayıflatmak üzere yalanlardan başka sığınabilecekleri bir şey yok. Ama inandırıcı olabilmeleri güç. Yalanın tutabilmesi, inandırıcı olabilmesi, direnci kırabilmesi etkili işbirlikçilerini gerektiriyor. Yalanlarını yaymaya çabalayanların arasında milletvekilleri de oldu, bilim insanları da, köşe yazarları da, ulusalcı-vatansever araştırmacı yazarlar da, sıradan yurttaşlar da. Emperyalizm ülkemizi, bu yurttaşlarımızı sevmesin de ne yapsın. Hiç kuşkunuz olmasın, bu şirketler, bu yalanı ısrarla yayanların hepsini öpüyorlardı."[15]

Türk, Amerikan, Kanada, İngiliz fark etmez; şirketler sahiplerine para kazandırmak için vardır. Kapitalizmin işleyişi bu şekildedir. Hani diyorlar ya, "Madeni çıkaracağız, ortalığı yakıp-yıkıp, dökeceğiz ama sonra işimiz bitince eskisinden daha güzel hale getireceğiz!?" Evet aynen öyle diyorlar. Ama gerçekte durum çok farklı.

Zorlu bulmacalardan hoşlananlara madencilik şirketlerini öneririm. O kadar çok hızlı bölünür, birleşir ve yeni şirketler kurarlar ki başınız döner. Onların hızına Formula-1 pilotları bile yetişemez. Peki neden bunları yaparlar? Tabii ki yasal zorunluluklardan ve ortaya çıkan maliyetlerden kaçınmak için. Bir de ortaklıkları gizlemek için. Adamlar yaşadıkları her zorluğu bir tecrübe olarak kayde-

[15] Tahir Öngür: Türkiye'nin altın rezervi dünyada ikinci imiş, Yalan Dizisi I, SolHaber, 15 Kasım 2007, https://arsiv.sol.org.tr/index.php?yazino=25972

diyor ve bir sonraki adımlarında kendilerini korumak için stratejiler geliştiriyorlar.

"Metaller çıkarıldıkları cevherin sadece çok küçük bir kısmını oluşturur. Yani cevheri çıkarmak için kazılan çakılın çok küçük bir miktarına tekabül eder. Dolayısıyla atıkların metallere oranı tipik olarak [bir demir madeninde üç. Yani üç ton cevher kazarak bir ton demir elde ediliyor] bir bakır madeninde dört yüz, [Yani bir ton bakır için 300-400 ton cevher kazılıyor] bir altın madeninde beş milyondur. [Yani bir ton dore altın için 5 milyon ton kazılıyor] Bu rakam, madencilik şirketlerinin temizlemesi gereken dev bir miktarı temsil ediyor. Kısa vadede bir madencilik şirketinin daha etkisiz düzenleyici yasalar için lobicilere ödeme yapması çok daha ucuza geliyor."[16] Hemen insanın aklına, Avustralya kökenli madencilik şirketlerinin iş yaptıkları denizaşırı ülkelerde yönetici, bürokrat ve memurlarına ödedikleri "teşvik primleri" geliyor. OECD, bu ödemelerin Rüşvet Kanunu'nu çiğnediğini açıkladı.[17]

AVRUPA PARLAMENTOSU'NDAN "SİYANÜR" KARARI

2000 yılında Romanya'da yaşanan Baia Mare Felaketi, Avrupa Birliği açısından bir dönüm noktası oldu. Baia Mare altın madeni felaketinin ardından sudaki siyanür değerinin 100 katına ulaşması, yüz binlerce su canlısının ölmesi, 2 milyondan fazla insanın içme suyunun zehirlenmesi sonrasında AB Maden Atığı Yönergesi (Mining Waste Directive) ve AB Su Çerçeve Yönergesi (Water Framework Directive) gözden geçirildi; yenilendi. Ardından siyanürlü madencilik Avrupa'nın birçok ülkesinde ve Avrupa Birliği Parlamentosu'nda

[16] Jared Diamond: Çöküş, Birinci baskı, Şubat 2019, Pegasus Yayınları, s. 575-576-578

[17] Lütfi Tozar: Bosphorus Nikel Madencilik, BHP Billiton ve Gerçekler: Türkiye'de bir Madencilik Öyküsü, https://www.metalurji.org.tr/dergi/dergi142/d142_3338.pdf

tartışmaya açıldı. Bu tartışmaların yasal olarak karşılık bulduğu ilk ülke Çek Cumhuriyeti oldu. 2000 yılında Çek Cumhuriyeti'nde, 2002 yılında Almanya'da, 2009 yılında ise Macaristan'da siyanürlü madencilik yasaklandı. Yasaklamalar ile ekonomik olarak elverişli olmayan düşük tenörlü (içinde çok az metal bulunan cevher) rezerv alanlarındaki maden faaliyetlerinin de önüne geçilmiş oldu.

Avrupa ülkelerinde yaşanan bu gelişmelerin Avrupa Parlamentosu'nu da etkilemesi kaçınılmazdı. AB üyesi ülkelerin temsilcilerinden oluşan Avrupa Parlamentosu, Mayıs 2010'da siyanürlü altın madenciliğinin AB topraklarında yasaklanmasını isteyen bir karar aldı. Avrupa Parlamentosu'nda alınan karar[18] şu gerekçelere dayandırıldı:

- Siyanür, canlı çeşitliliği, tatlı su varlığı ve insan sağlığını tehdit eden yüksek derecede toksik bir kimyasaldır.
- Altın madenciliğinde kullanılan siyanür, Su Çerçeve Yönergesi kapsamında başlıca kirletici kimyasallardan biri olarak belirtilmekte ve halk sağlığı ve çevre üzerinde geri dönülmez felaketlere sebebiyet vermektedir.
- Maden atıklarında canlı sağlığı için belirlenen güvenli limit değerlerin çok üstünde siyanür bulunur ve maden atıklarını yönetmek zordur.
- Siyanürlü maden işletmeleri 8-16 yıl gibi kısa sürelerde kısıtlı istihdam yaratırken, olası bir kaza, sorumlu işletmeler tarafından karşılanmayacak kadar büyük, sınır ötesi yıkımlara neden olur.
- Geçtiğimiz 25 yıl boyunca dünya genelinde 30'dan fazla atık maden barajı kazası yaşanmıştır. Yani gelişen teknoloji atık barajı kazalarının önüne geçemiyor.
- İklim değişikliği kaza riskini arttırmaktadır.

[18] The European Parliament Resolution of 5 May 2010 on a General Ban on the Use of Cyanide Mining Technologies in the European Union, http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2010-0145&format=XML&language=EN

Avrupa Parlamentosu kararında, altın madenciliğinde yoğun olarak kullanılan ve çok tehlikeli ve zehirli bir kimyasal olan siyanürün, ana kirletici olarak nitelenmesine ve böylece insan sağlığı, çevre ve dolayısıyla biyoçeşitlilik üzerinde felaket boyutunda geri dönülmez bir etkisinin olabileceğine dikkat çekildi. Kararda, siyanürlü kazaların sınır ötesi etkileri, özellikle büyük akarsu havzaları ve yeraltı kaynaklarının kirlenmesi konusunda ciddi çevresel tehdide vurgu yapılarak, işletmeci şirketlerin gelecekteki bir kaza veya arıza durumunda doğacak maliyetleri kapsayacak uzun vadeli sigortalarının olmadığı belirtildi.

Avrupa Parlamentosu'nun bu kararından sadece bir ay sonra, 10 Haziran 2010 tarihinde, "yağma ve talan yasası" diye tanımlanabilecek bugünkü "madencilik yasası" TBMM'de kabul edildi. AB ülkelerindeyse siyanürle ve sülfürik asitle madenciliğe karşı tepkiler giderek büyüyor.

İKİNCİ BÖLÜM:
MADEN FUARLARINDA PAZARLANAN ORMANLAR VE TÜRK TARIMI

MADEN FUARLARININ GÖZDE ÜLKESİ TÜRKİYE

Türkiye'deki siyanür ve sülfürik asitle madencilik yapılan bölgeler son yıllarda hızla çoğalmaya başladı. Hatta dağıtılan ruhsatların ve verilen izinlerin hepsi gerçekleştirilirse "turizm ülkesi" diye anılan Türkiye, "siyanür ülkesi" diye anılmaya başlanabilir. Tehlike çok büyük. Türkiye'nin toprakları, suları, yeşili ve tarım alanları büyük tehdit altında. Bu ülkede turizm sektöründen geçimini sağlayan milyonlarca insanın ekmeğiyle oynanıyor. Türkiye'de birileri "madencilik" adı altında talan ve yağma mantığıyla hareket ediyor.

Kanadalı Alamos Gold ve Newmont Gold ile Avustralyalı Chesser Resources, Balıkesir Çanakkale bölgesinde önemli aktörler. Zaman zaman elindeki ruhsatları yerli şirketlere devreden ABD-Kanada ortaklığı Teck Resources da (Cominco) bölgede adı sıkça geçen bir diğer şirket. Yabancı şirketler rödövansla, (yani maden ruhsat sahalarının işletme hakkını bir süreliğine başka bir şirkete devretmek) işletme tahsisleri yapıyorlar. Yabancı şirketlerin yanı sıra bu bölgede baş aktörler arasında Koza Holding, Nurol Holding, Eczacıbaşı Holding, Cengiz Holding ve Koç Holding var.

Artık Türkiye, Canadian Mining Expo ve Kanada Maden Arama ve Geliştirme Derneği (PDAC) tarafından düzenlenen madencilik fuarlarının gözde ülkesi. Bu fuarlarda önce Türkiye'deki altın madenlerinin tanıtıldığı broşürler dağıtılıyor. Türkiye'deki ruhsat alanları yani milletin bağı, bahçesi, ormanları, meraları, su kaynakları bu fuarlarda dolaşıma giriyor. Aracı şirketler eliyle de kimin hangi ruhsatı satmak istediği, kimin nereye talip olduğu şekilleniyor. Yerli ve milli olmaktan, muhafazakarlıktan, çevrecilikten bahsedilirken, memleketin ormanları, dağları, bağları, bahçeleri, su kaynakları, yaşam alanları uluslararası pazarlarda satılırken sessiz kalınıyor. Sessiz olmak bir yana onların teşrifatçısı gibi çalışılıyor.

RUBİCON MİNİNG

Mesela bu aracı şirketlerden biri Kanadalı Rubicon Mining. İnternet sitesinde yer alan dosyada Türkiye'deki altın madeni fırsatlarıyla ilgili sayfalarca tanıtım mevcut. Türkiye bölge bölge, şehir şehir hatta köy köy işaretlenmiş. Rengarenk boyanmış. Yani rengarenk bir Türkiye satılığa çıkarılmış. Sonra bizler yani bu ülkenin vatandaşları, birden karşımıza çıkan birilerinin, "Sondaj yapmaya geldik" laflarıyla şoka uğruyoruz. Peki bu saldırılardan bizi kimlerin koruması gerekiyor? Kimlerin vatandaşın bağını, bahçesini, sularını, ormanlarını koruması gerekiyor? (Görsel-10)

Kimler, "Hoop kardeşim, sen kendini nerede sanıyorsun. Ne Sibirya tundrasında ne de Kanada'nın devasa coğrafyasında uçsuz bucaksız ormanlarının bir köşesinde ya da dağlarındasın. Burası çöl Avustralya'sı da değil, burası Türkiye. Her karışı altından çok daha değerli. Burada tarım yapılıyor, milyonlarca insan yaşıyor. (Lütfen yanlış anlaşılmasın kesinlikle Avustralya, Kanada ya da Rusya toprakları Türkiye topraklarından daha değersiz demek istemiyorum. Söz konusu bu ülkeler coğrafi olarak devasa alanlara hükmediyor. Madencilik yapılan bölgelerle yerleşim yerleri arasında da çoğunlukla binlerce kilometre mesafeler var. Bu nedenle kimsenin ruhu duymadan doğal tahribat oralarda da yaşanıyor. Acı sonuçlarını hepimiz maalesef yaşıyoruz ve daha da yaşayacağız. Chernobyl nasıl sadece Ukrayna'nın değil bütün dünyanın sorunu olduysa sülfürik asitli-siyanürlü kimyasal madenler sorunu da hiç şüphesiz bütün dünyanın sorunudur. Bugün küresel ısınma denilen çevre felaketini bütün dünya birlikte yaşamakta.) Burası yüzlerce uygarlığın doğum merkezi. Burası imparatorlukların, devletlerin tarihleriyle dolu. Burası Bereketli Hilal'in, Hitit uygarlığının, Frigyalıların, Truvalıların yaşadığı topraklar. Burası turizm cenneti, burası tarımın göz bebeği. Burası binlerce canlının barış içinde yaşadığı doğal bir cennet. Bu-

rası sadece Anadolu'yu değil Ortadoğu'yu besleyen su kaynaklarının doğum merkezi" demesi gerekiyor. Tabii ki bu devleti yönetenlerin. Tabii ki bu ülkeyi temsil eden devlet insanlarının. Tabii ki bu ülkenin kurumlarının temsilcilerinin bunları söylemesi gerekiyor. Gel gör ki bunları söylemesi gerekenler bugün "teşrifatçılığa" soyunmuş. Ruhsat bedeli, devlet hakkı adı altında ödenen üç beş kuruşla yağmacı, talancı kartellerin önüne düşmüş Türkiye'nin delik deşik edilmesini seyrediyor. Anadolu'da yüz yıllar öncesinden bir sahne tekrarlanıyor. Haçlı Seferleri sırasında olduğu gibi her yer yağma mantığıyla kapanın elinde kalıyor.

KAMUOYUNUN MERAK ETTİĞİ KONULAR

Altın Madencileri Derneği, Ağustos 2019'da bir rapor hazırlamış. Başlığı, "Altın Madenciliğinde Kamuoyunun Merak Ettiği Konular." Giriş'te de kısaca değindiğim bu rapor, "Yeri kazınca telefon, otomobil, bilgisayar, televizyon çıkmıyor" diye sarsıcı! ve çarpıcı! cümlelerle başlıyor. Ardından otomobilimizden, telefonumuzdan, bilgisayarımızdan, televizyonumuzdan vazgeçersek onların da yani madencilerin de yeryüzünü kazmayacaklarını belirtiyor. Madencilerin, madenin bulunduğu yeri seçme özgürlükleri olmadığı için, maden neredeyse orayı kazmak zorundalarmış. Türkiye'de kullanılan siyanürün sadece yüzde 3'ü madencilikte kullanılıyormuş. Türkiye'de kullanılan altın üretim teknolojisi de ABD, Kanada, Avustralya ve İsveç'le aynıymış.

Zorunlu olarak ağaç kesiliyormuş ama kesilen ormanların birkaç katı ağaç dikerek, orman varlığını tam tersine artırıyorlarmış! Türkiye'de altın üretiminin neden engellenmek istendiğini anlamak için Dr. Necip Hablemitoğlu'nun "Alman Vakıfları/Bergama Dosyası" isimli kitabına da bakmamız öneriliyor. (Bu kitaba ilerleyen sayfalarda değineceğiz ama kitabın mesajını bir cümleyle ifade eder-

sek, "Siyanürlü madenlere karşı çıkanları Alman vakıfları kışkırtıyor.")

Peki bu raporu hazırlayanlar, Almanya'nın Türkiye'deki maden arama ve işletme şirketlerinin çoğunda ortak olduğunu bilmezler mi? Dünyadaki metal madenlerinin en büyük alıcısının Alman şirketleri olduğunu bilmezler mi? Siyanür madenciliğinde kullanılan siyanürün en büyük satıcılarından birisinin de Alman Degussa Şirketi olduğunu da bilmiyorlardır sanırım. Degussa, dünyanın en büyük altın rafinericisidir. Altınla öyle özdeştir ki, şirketin simgesi bir Aztek kralının altından yapılmış maskesidir.

Dünyadaki altının yüzde 85'inin siyanürle üretildiği için yapacak bir şey olmadığı belirtilen raporda, siyanürlü altın üretimi nedeniyle kimseye en ufak bir zarar gelmediği savunuluyor. Yani bu kitapta örnekleri verilen maden felaketleri hangi dünyada yaşandı bilemiyorum. Ya da bu raporu hazırlayan insanlar nasıl bir dünyada yaşıyor. Yani raporu baştan sona bir okusanız ve siyanür madenlerinin ne olduğunu da bilmeseniz, gaza gelip bir maden sahası da siz açarsınız ve ormanların korunması, sularımızın güzelleşmesi ve milli parklarımızın korunması için katkı yaparsınız. Raporun özeti, madenler hayattır, gerisi yalandır.

Şimdi o raporu hazırlayanlar, "Madenin yerini seçme şansımız yok" diyor. Yani maden Artvin'in tepesindeyse orayı, Kazdağları'nda olursa da orayı kazarız anlamına geliyor bu. Bugün yapılan da ve bizim de isyan ettiğimiz, karşı olduğumuz da bu. Siz bugün Karadeniz'de maden var deyip, milletin bağını, bahçesini, ormanlarını, meralarını yok ediyorsunuz. Biraz insaf, bir dağı komple yok ediyorsunuz. Sizin o rapora koyduğunuz fotoğraflara bakın. Uşak-Eşme'de ne olduğuna bir bakın. Şimdi de Uşak'la Kütahya'nın can damarı Murat Dağı'nı gözlerine kestirmişler. Kazdağları'na, Munzur'a, Kurşunçalı'ya gözlerini dikmişler. Bıraksan Murat Dağı'nın

içini tamamen oyacaklar. Volkanik bir dağ ve içinde maden damarları var. Yani siz Murat Dağı'na bakınca çil çil altınlar görüyorsunuz, nikel görüyorsunuz ama o bölgenin insanları Murat Dağı'na bakınca gürül gürül akan suları, o bölgeye nefes veren yemyeşil ormanları görüyor. Murat Dağı'na bakınca ağaçları, endemik bitkileri, içinde yaşayan milyonlarca yaban canlısını görüyor. Murat Dağı'na bakınca çocukluğunu, gençliğini görüyor. Murat Dağı o bölgenin yaşam kaynağı. Porsuk Çayı, Gediz Irmağı ve Büyük Menderes'in ana kollarından birisi Murat Dağı'ndan doğuyor. Ama sizin gözünüzde Murat Dağı bilmem kaç ton altın. O altını aldıktan sonra, dağın içini oyduktan sonra tekrar mı dolduracaksınız? Çevreye saçtığınız ağır metalleri ne yapacaksınız? Milyonlarca metreküp zehirli atığı nereye koyacaksınız? Tabii zehirli atıkları çevredeki ırmaklara ve derelere deşarj etmezseniz. Çünkü yurt içindeki ve yurt dışındaki ortaklarınız veya arkadaşlarınız dünyanın her yanında bunları yaptı ve hala da yapıyor. Türkiye'de kullanılan siyanürün sadece yüzde 3'ünün madencilikte kullanıldığı da doğru değil. O dediğiniz belki 2000 yılında geçerliydi. Daha ilk maden açılmadan. Ancak bugün bakır ve gümüş madenlerini de katarsak çalışır durumdaki 19 siyanürlü altın madeniyle birlikte devasa boyutlarda siyanür kullanımı söz konusu. Planlanan siyanür madenleri de açılırsa yakın zamanda çok daha fazla artacak.

Raporda, "Madenciliğe Yasak Alanlar" başlığı altında 10 madde sıralanmış. 1. Milli parklar, 2. Sit alanları, 3. Mutlak, kısa ve orta mesafe su havzaları, 4. Yaban hayatı koruma alanları, 5. Gen koruma alanları, 6. Arkeolojik alanlar, 7. Tarım alanları, 8. Zeytinliklere 3 km mesafedeki alanlar, 9. Askeri yasak bölgeler, 10. Diğer alanlar.

Türkiye'deki zehirli madenlerin hemen hemen tamamı yukarıdaki maddelerin en az ikisine denk geliyor ama kimsenin umurunda değil.

BÜYÜK YALANLAR

Küresel emperyalizmin madencilerinin gözü pek kara. Büyük yalanları çok rahat söylüyorlar veya söyletiyorlar. 'Türkiye'nin 6 bin 500 ton altın rezervi var' da bu yalanlardan birisiydi. "En sıradan gerçekleri ve bilimsel tanım ve terimleri alabildiğince çarpıtıp, medyatik gösterilerle hedef saptıran ve gerçekleri anlaşılmaz kılmaya yönelen kampanyalar yürütüyorlar. Bu kampanyada oldukça zengin ve renkli konular gündeme sürülüyor. Böyle durumlarda sık başvurulduğu gibi, konu ulusal sorunlarımızın çözümüne kadar da vardırılıyor. Hatta dış güçlerin Türkiye'ye karşı saldırısı olarak gösterilerek, kamuoyu manipüle ediliyor. Bu yolda, medyadaki haberleri kaynak gösteriyorlar, medyada etkiledikleri kalemler de onları."[19]

3 Ocak 2001'de Akşam gazetesinde "Taşımız toprağımız altın" başlığı ile MTA ve DPT raporlarına dayanarak 6 bin 500 ton altın rezervimiz olduğu, değerinin 70 milyar doları bulduğu ve ülke ekonomisine 300 milyar dolar katma değer yaratacağı ifade ediliyordu. Dönemin Başbakanı Bülent Ecevit'e sunulan raporlara göre Türkiye, dünyanın ikinci büyük altın rezervine sahipti. O dönem DSP milletvekilleri olan Erol Al ve Hasan Özgöbek tarafından Başbakan Ecevit'e sunulan bilgilere göre Türkiye, dünyada Güney Afrika'dan sonra ikinci en büyük altın rezervine sahip ülkedir. Dünyada saptanan 43 bin ton altın rezervinin 20 bin tonuna sahip olan Güney Afrika birinci sırada yer alırken, 6 bin 500 tonla Türkiye ikinci, 4 bin 770 tonla da ABD üçüncü sırada bulunuyor. Başbakan Ecevit'e sunulan bilimsel (!) raporlara göre Türkiye, altın rezervini bir ekonomik kurtuluş projesi olarak değerlendirebilirdi. Bu yalan bugün de hala bugünün Bakan ve bürokratları için dillendiriliyor.

[19] Tahir Öngür: Türkiye'nin altın rezervi dünyada ikinci imiş, Yalan Dizisi I, SolHaber, 15 Kasım 2007, https://arsiv.sol.org.tr/index.php?yazino=25972

Bir dönem Gülen Cemaatinin yayın organları işte bu yalanları yaymak ve vatandaşları ikna etmek için yoğun olarak kullanıldı. Madenleri işleten de cemaate bağlı iş insanlarıydı çünkü. 100, 200, 300 milyar dolarlar havada uçuşuyor hatta cemaatin bir yayın organında yıllık 100 milyar dolar gelirimiz olacağı bile yazıyordu.

"Aslında bu haberlerin veya yalanların kaynağı 1999 yılında '52. Türkiye Jeoloji Kurultayı'na sunulan bir bildiri metniydi. Kurultay Bildiriler Kitabı'nın 137-142 sayfaları arasında yayınlanmış. Ayhan Erler ve Vedat Oygür'ün bu yayını, 'Türkiye Altın Potansiyelinin Tahmini' başlığını taşıyor. Daha başlığında, okuyanı uyaran iki terim var: POTANSİYEL ve TAHMİN.

Ayhan Erler genç yaşta yitirilen bir bilim insanı. Vedat Oygür ise bu yayınları gündeme geldiğinde Normandy firmasında çalışmaya başlamıştı. (O zaman Eurogold. Şimdi ise Koza Altın işletmeciliği.) Yazarlar, bildiride ülkemizin bilinen ve envanteri yapılmış toplam altın rezervinin (o zaman için) 225 ton olduğunu belirterek, başladıkları sunuşlarında temel jeoloji ve maden jeolojisi verilerini kullanarak Türkiye'nin altın potansiyelini tahmin etmek üzere bazı önerilerde bulunuyorlar. Evet, Türkiye'nin altın rezervini değil, altın potansiyelini; ve hesaplamayı değil, tahmin etmeyi deniyorlar. (MTA'nın jeoloji ve maden mühendislerinin Temmuz 2016'da hazırladığı rapora göre Türkiye'nin bilinen ve envanteri yapılmış toplam altın rezervinin 1.175 ton olduğu belirtiliyor.)

Kullandıkları terimler dürüst ve açık. Kasıtlarını aşacak şekilde anlaşılmaya yatkın hiçbir şey söylemiyorlar. 9 ayrı yaklaşımla, potansiyel tahmini yapıyor ve 1730 ton ile 6 bin 490 ton arasında değişen 9 ayrı tahmin yapıyorlar. "Altın potansiyeli değerlerinin ortalaması 3 bin 649 ton, standart sapması ise bin 451 tondur" diyen

yazarlar, arama ve işletmeler geliştikçe bu tahminlerin daha duyarlı olabileceğini not ediyorlar.

Açık bir biçimde görülüyor ki, bütün spekülasyonlara kaynak olan metinde rezervden söz edilmiyor. Daha doğrusu söz ediliyor ve 225 ton olduğu söyleniyor. Yine bu yazıda, Türkiye'nin altın potansiyeli 6 bin 500 tondur da denmiyor. 1730-6490 ton arasında tahminler yapılıyor, ortalama değer 3 bin 649 ton olarak belirtiliyor. Yazıda bu miktardan ne kadarının işletilebileceği (hatta ne kadarının bulunabileceği) ve ülkemizin bundan ne kadar yararlanabileceğine yönelik hiçbir anlatım da yok. ODTÜ'lü bilim insanı ile Eurogold'un müdürünün yazılı metninde, yukarıdaki spekülasyonlara malzeme olabilecek hiçbir sav yok. Bu konu çok açık. Yanlış anlamaya neden olabilecek hiçbir bulanıklık da yok. Ancak, yazıdaki yaklaşımın bu şekilde kötüye kullanılmasına yazarlardan yaşamını sürdürenin (Eurogold'da çalışan Vedat Oygür kastediliyor) en küçük bir tepkisi duyulmadı. Ayhan Erler'i yitirmiş olmamızın acı bir yönü de bu oldu."[20]

REZERV YALANLARI

İşte 6 bin 500 ton altın yalanı buradan çıkıyor. Ama bununla da yetinilmiyor 6 bin 500 ton altının pazar değeri yaklaşık 63 milyar dolayında iken, (Burada söz konusu olan 2000-2001 yıllarındaki değerler) 300-400 milyar dolar rakamları telaffuz ediliyor. İşte bu rakamlar Bülent Ecevit'e ve sonrasında dönemin Enerji Bakanı Hilmi Güler'e aktarılıyor. Ortalama potansiyel tahmini değeri olan 3 bin 649 ton altın ancak 85 milyar dolara satılabilecekken, bu satış değerinin olsun olsun yüzde 15'inin Türkiye'de kalacağı göz önüne alındığında da, kazancın 13 milyar dolardan çok olmayacağı ortada.

[20] Tahir Öngür: Türkiye'nin altın rezervi dünyada ikinci imiş, Yalan Dizisi I, Sol-Haber, 15 Kasım 2007, https://arsiv.sol.org.tr/index.php?yazino=25972

Türkiye'nin bu siyanür-sülfürik asit yıkımından bugünün rakamlarıyla ne kadar bir gelir elde ettiğini ilerleyen sayfalarda daha net anlatmaya çalışacağız. Ama sadece şunu söyleyeyim, bugün 19 altın madeninin açıkladığı yıllık üretim 38 ton dore altın. 19 yılın zirvesi. Yani miktarı ne olursa olsun sanki bütün rezervler bir günde çıkarılıp satılıyor. 20-50 yıllık bir üretim ve yıkım sürecinden söz ediyoruz. Hatta belki daha fazla. Ayrıca maliyetler, şirket payları, vergi indirimleri ve teşvikler düşüldükten sonra kalan miktar, söylenen rakamların çok ama çok altında kalıyor.

Profesör İsmail Duman vahşi madencilik ve talan sistemine karşı mücadele veren değerli bir bilim insanı. Çaldağı nikel madeni haberini yaparken bizzat tanışma imkânımız olmuştu. Profesör Duman altın potansiyelinin 6 bin 500 ton olması durumunda bir projeksiyon yapıyor:

"Altın potansiyeli 6 bin 500 tona varıyorsa, bu göz kamaştırıcı zenginliğe ulaşmak için yılda 325 ton altın üretilmesi gerekecek. Bunun anlamı, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde altın tesisleri ve atık barajlarıyla birlikte her biri ortalama 100 hektar büyüklüğünde 50-60 adet siyanür yarasının açılacağıdır. Cumhuriyet tarihi boyunca Anadolu topraklarında üretilmiş maden zenginleştirme atıklarının toplam miktarı yaklaşık 26 milyon tondur. Türkiye 'Altın Çağı'na girmeye karar verdiğinde sadece 1 yıl içinde üretilecek zararlı-zehirli kimyasal atık miktarı ise 650 milyon tondur. Ve 20 yıl sonra elimizde kalacak olan kimyasal atık miktarı, asitlenmiş dekapaj toprağıyla birlikte, yaklaşık 13 milyar tondur. Bu atığın Türkiye'deki çevre yasalarına uygun olarak nihai uzaklaştırılması için gereken harcama 18 trilyon dolardır."[21] (Görsel-11)

[21] Tahir Öngür: Türkiye'nin altın rezervi dünyada ikinci imiş, Yalan Dizisi I, Sol-Haber, 15 Kasım 2007, https://arsiv.sol.org.tr/index.php?yazino=25972

ÖNCE YASALARI DEĞİŞTİRDİLER

Peki nasıl oldu da Türkiye böyle savunmasız, böyle talana açık bir hale geldi. Nasıl oldu da milletin ormanları, bağları, bahçeleri, meraları, suları böylesine saldırılara açık hale geldi. Bunu anlamak için 1980'lerin başına, 12 Eylül Askeri Darbesinden sonra iktidara gelen Anavatan Partisi dönemine gitmemiz gerekiyor. Turgut Özal'ın Başbakan olduğu 1985 yılında çıkarılan 3213 sayılı Maden Yasası işte bugün ülkede yaşanan talancı madenciliğin ilk taşlarını döşedi. Bu yasayla birlikte yerli ve yabancı sermayeye, uluslararası maden kartellerine Türk madencilik sektöründe önemli imtiyazlar tanındı. Bir başka deyişle dünyanın sahibi gibi hareket eden maden kartellerine, Türkiye'nin bütün topraklarında at koşturmalarının yolu açıldı. Osmanlı'nın son dönemlerinde olduğu gibi madencilik sektörü tamamiyle özel ve yabancı sermayenin inisiyatifine terkedildi.

Recep Tayyip Erdoğan'ın Başbakanlık yaptığı 26 Nisan 2004 tarihinde çıkarılan 5177 sayılı kanunla, madencilik kanununda önemli değişiklikler yapıldı. Adeta ülkenin ormanları, bağları, bahçeleri, dağları, meraları, gölleri, suları, denizleri madencilere terkedildi. Anayasa Mahkemesi 15 Ocak 2009 tarihinde, "Bu kadar da olmaz" dedi ve tartışmalı yasanın izinlerle ilgili Yedinci Maddesi'nin ilgili fıkrasını iptal etti. Bunun üzerine Erdoğan'ın Başbakanlığındaki AKP iktidarı 10 Haziran 2010 tarihinde yeni bir yasal düzenleme yaptı. Bu tarihte çıkarılan 5995 sayılı yasayla, "Madencilik Faaliyetinde İzinler" başlıklı Yedinci Maddeye getirilen ek fıkrayla, Türkiye'nin ormanlarının, sit alanlarının, korunması gereken ne kadar alan varsa bütün bu alanların talanı yeniden düzenlendi. Söz konusu ek fıkrayla, "Özel çevre koruma bölgeleri, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtı, tabiatı koruma alanı, tarım, mera, su havzaları, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları, orman, muhafaza ormanları, ağaçlandırma alanları, korunması gerekli kıyı alanları ve

sahil şeritleri, karasuları, turizm ile kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri, birinci derece askeri yasak bölgeler, imar alanları ile mücavir alanlar, birinci derece sit alanları" madencilerin hizmetine sunuldu. Artık nereyi kazıp, patlatıp, siyanürü basmak istiyorsan ilgili koordinatları Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'ne bildirmen yeterli. Tabii bir de iktidara yakın bir iş adamı olman işleri ziyadesiyle hızlandıracaktır.

Yukarıda saydığımız alanlara yapılan ruhsat müracaatlarının hak sağlaması halinde, ruhsat bedelinin iki ay içinde yatırılması şartıyla ruhsat düzenlenebiliyor. Ancak yasanın On Altıncı Maddesi önemli. "İlk Müracaat ve Ruhsatlandırma" başlıklı bu maddede, "Özel mülkiyete tâbi alanlar ihale edilemez" ibaresi dikkat çekiyor. Bu nedenle özel mülkiyete tabii alanları ihale edemedikleri için bu noktada her türlü kafa-kol ilişkileri, şaklabanlık, yalan-dolan hikayeler, vaatler, kesenin ağzını açmalar etkili oluyor. Fatsa'da yapılan da bu oldu, Uşak'da yapılan da. Çöpler'in hikayesi de buydu, Öksüt'ün hikayesi de. ABD'ye turistik turlar, hastaneye hediye edilen ambulanslar, okul-yol-camii yaptırmalar ve nakit ödemeler hepsi işte bu özel mülkiyete tâbi alanları ele geçirmek için kullanılan metotlar. Ve burada (kişilikli, dürüst, ilkeli ve köyüne, beldesine sahip çıkan muhtarlarımızı ayrı tutuyorum; saygıyla selamlıyorum) muhtarlar çok ama çok önemli rol oynuyor. İlerleyen sayfalarda bu türden örnekleri bazı madenlerin hikayelerini daha yakından incelediğimizde anlatmaya çalışacağız.

Tekrar yasal zemin noktasına dönersek, ormanlar, milli parklar, birinci derece sit alanları, tarım alanları hepsi ama hepsi için artık konu izin değildir, nasıl kılıfına uydurulacağıdır. İstenilen Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) raporu hazırlandı mı sorun da bitti demektir. Ruhsat verildikten sonra artık diğer kurumlar sadece görüş bildirebilir. Maden İşleri Genel Müdürlüğü son sözü söyleyen kurumdur.

Bu düzenlemelerle birlikte bütün kamu gücü madenciliği kısıtlayamaz, denetleyemez, kural koyamaz hale getirildi. Bu maddeye göre ülkenin göz bebeği olan, el değmemesi gereken doğal hazineleri yerli ve yabancı siyanür-sülfürik baronlarına terk edildi. Bu kitapta bunun birçok örneğini okuyacaksınız. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı dışındaki bütün bakanlıklar, yalnızca yönetmelik hazırlanırken görüşü alınan, ama buna da uyulması gerekmeyen bir konuma sokuldu. Düşünün bu ülkede adı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olan bir bakanlık, vatandaşları siyanürlü madenler konusunda ikna etmek için toplantılar düzenliyor. Gerçekten bu bir şaka değil. Uşak'daki durumu anlatırken detaylarını anlatacağız. Artvin Cerattepe ve Kazdağları süreçleri, Fatsa'da yaşananlar, Murat Dağı'yla ilgili planlar, Çöpler Madeni'ndeki gelişmeler, bu maddeye (Yedinci Maddeyi) sahip bir yasanın Türkiye halkının mı, yoksa Kanadalı, İngiltereli, Avustralyalı, ABD'li şirketlerin mi çıkarlarını koruduğunu açıklıkla gösterdi.

Son olarak da 2005 yılında Çevre ve Orman Kanunu'nu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nu, toprak kullanımına yönelik, arazi kullanımı ve toprak koruma, milli parklar, mera, kıyı, erozyon kontrol, turizm teşvik gibi birçok alanda var olan kanunların değiştirilmesiyle birlikte Türkiye ormanlarıyla, tarımsal alanlarıyla, tarihsel ve kültürel alanlarıyla, kıyılarıyla, dolayısıyla turizm alanlarıyla bir hafriyat ülkesine dönüştürülmüştür. 2006 yılında çıkarılan çevre kanunuyla, maden arama faaliyetleri, Çevresel Etki Değerlendirmesi kapsamı dışına çıkarıldı. Maden arama olayı küçümsenmemeli, bu şirketler maden arıyoruz diye çok büyük çevresel tahribatlara neden oluyorlar. İvrindi dağlarında ve ormanlarında "sondaj yapıyoruz" diye verdikleri tahribat, uydu fotoğraflarından bile çok net görülüyor. İstedikleri her yerde ÇED izni olmadan maden aramaya başladılar. Ormanlarda, sit alanlarında her yerde. Sonra iş bir yolunu bulup izin almaya ve olumlu bir ÇED raporuna kalıyor. Zaten madenciler için her türlü fedakarlığa

hazır bir Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız var. Her şey bir imzaya bakıyor artık.

16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandumla birlikte, "Cumhurbaşkanlığı Sistemi" denilen Türkiye'ye özgü "Başkanlık" sistemine geçilen Türkiye'de yeni sistemin ilk seçimi de 24 Haziran 2018 tarihinde yapıldı. Seçimlerden hemen sonra 10 Temmuz 2018 günü Resmi Gazete'de yayınlanan 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi siyanürlü-sülfürik asitli madencilerle ilgilidir. Orada Ekonomik İşler Olağanüstü Hal Komisyonu adlı bir kurulun 3213 Sayılı Maden Kanunu'nun 7'nci Maddesi'ne eklendiğini görülecektir. Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanacak olan sözkonusu Kurul, Cumhurbaşkanınca belirlenen bakanlardan oluşacak. Cumhurbaşkanınca görevlendirilecek Bakanın başkanlığında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, diğer yatırımcı kurum ya da kuruluşun bağlı olduğu bakan/bakanlar ve yatırım kararına onay veren kurumun ilgili olduğu bakan olmak üzere asgari üç kişiden oluşuyor. Kurul, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı veya ilgili taraf bakanlardan herhangi birinin daveti üzerine toplanacak ve kararlarını üye tamsayısının salt çoğunluğuyla alacak. Kurulun sekretaryası, Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülecek. Kanuna göre, bu kurulun aldığı her karar kamu yararı sayılıyor. Peki bunu niye yaptılar? Onun cevabı da 2015'te aynı maddede yapılan değişiklikte yatıyor: Özel çevre koruma bölgeleri, milli parklar, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları, muhafaza ormanları, kıyı kanunu ile korunan bölgeler, birinci derece askeri yasak bölgeler, birinci derece SİT alanları dahil aklınıza gelebilecek her yerde madenciliğe izin verildi. Böylece son engeller de kurul sayesinde aşılmış oldu. Kurulun oluşturulmasından sekiz gün sonra Resmi Gazete'de 616 maden sahasının ihaleye açıldığı duyuruldu.[22]

[22] Bahadır Özgür: Kaz Dağları'nın ardındaki hırsızlık ittifakı, GazeteDuvar, 6 Ağustos 2019

MADENCİLİKTE SINIR YOK

"Üretilen maden ürününün satışı, taşınması ya da dış satımı konusunda da hiçbir kısıtlama yok. Bu ülkenin doğal sermayesi, devletin malı olan yeraltı kaynağını çıkarttığınızda, bu Maden Yasası'na göre bu ürün sizin; ananızın ak sütü gibi sizin. Ülkenin çıkarı, kamu yararı filan sizi ilgilendirmez. Mevcut maden yasası, devletin, bu ülke halkı adına ülkenin yeraltı kaynaklarının sahibi olduğunun farkında bile değil. Elbette yasada bu konularda da hiçbir hüküm yok. Maden Yasası ülkenin yeraltı kaynaklarını, halkın çıkarları ve sağlığını, ekolojik sistemi, çevreyi, suyu, havayı, kuşu, böceği, ekonominin başka sektörlerini, kültürel ve doğal mirası, çalışanları, ailelerini, hiç kimseyi; ama, madenci şirketlerden başka hiç kimseyi umursamıyor. Varsa yoksa sermayenin çıkarları."[23]

VATANDAŞ İÇİN ZARARLI, ŞİRKETLER İÇİN KÂRLI

"Yalnızca üretim yapmak için hiçbir çevresel sorunu dikkate almadan, toplumu yanıltarak genel olarak ekonomik olmayan, ancak şirketler için kârlı sayılan işletmecilik toplumsal çıkarlar açısından değer taşımamaktadır. Türkiye halkı yararına bir durum söz konusu olmamaktadır. Madencilik faaliyetleri bu yasal düzenleme ve uygulamalarla büyük yapıların sömürgeci uygulamalarının yaşama geçirildiği alana dönüşmüştür."[24]

Kaynakların azalması ve teknolojik gelişmeler sonucunda artık her bölge ve her yer maden sahası ilan edilebilmektedir. Uygulanmakta olan siyanür yığın liçi sistemiyle bir ton cevherden bir gram altın hedeflenmekte ve bazen 10 ton cevherden bir gram altın

[23] Tahir Öngür: Maden Yasası Değiştirilmelidir, JMO Haber Bülteni, 2007, s. 95-106, https://docplayer.biz.tr/3295510-Haber-bulteni-tahir-ongur.html

[24] Cemalettin Küçük: Türkiye'nin altını üstüne getiriyorlar, JMO Haber Bülteni, s. 129

bile alındığı olabilmektedir. Nerede olduğunun hiçbir önemi yoktur artık. Köylerin tam ortasında, tarım alanlarının hemen yanında, su kaynaklarının dibinde ya da ormanların tam ortasında olabilir. Kelimenin tam anlamıyla gözü dönmüş bir grup insan, yaşam alanlarını talan etmekte hiçbir sakınca görmemektedir. Üstelik bu amaçlarına giden yolda devleti yöneten kişilerden destek almaktadırlar. Vatandaşların itirazları, eylemleri, ölümleri, zehirlenmelerinin onlar açısından hiçbir önemi yoktur. Sümen altı edilen raporlar, mutlaka yapılması gereken ama bir türlü yapılmayan analizler bu türden yöneticilerin rutinleri olmuştur.

"Dünyanın metal kaynakları birkaç firmayla faaliyet yürüten monopol bir yapının elinde, yüksek miktarlarda kâr amacı için ticari meta olarak kullanılmaktadır. Bu yapılanma 1800'lü yılların ilk ve ikinci çeyreğinde oluşumunu sağlayıp, bugün çok güçlü bir yapıya gelmiştir. Güçlü yapısı her alanda faaliyet yürüterek, ülkelerin yasalarından, askeri ve siyasal yapılarına kadar müdahale ederek dünyada metal maden alanının Yüzde 50'den fazlasını kontrol etmektedir. Bu rakam değerli metallerde (altın, gümüş, platin, palladyum, iridyum) Yüzde 90'dan fazla ve elmas madeninde Yüzde 100 düzeyindedir. Madenlerin çıkarılması, gerekirse nakliyesi, işlenmesi ve pazarlanmasına kadar olan her aşama aynı yapı tarafından kontrol edilmektedir. Bu kontrol her türlü işlemden elde edilen kaynağın aynı yapıya aktarılmasını sağlamaktadır."[25]

DEVLET, SERMAYENİN HİZMETKÂRI OLDU

İşte yukarıda sözünü ettiğimiz bu monopol yapının Türkiye'de istediği ortama kavuşması, 1980 yılında Türkiye'de de uygulanmaya başlanan neoliberalizm sayesinde oldu. Demokratik yollarla iktidara gelmiş olan Sosyalist Allende'ye karşı yapılan ABD destekli askeri darbe sonrası hükümet yıkıldı ve 1973 yılında Şili'de

[25] Cemalettin Küçük: Türkiye'nin altını üstüne getiriyorlar, TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Haber Bülteni, 2007/4 -2008/1, s. 122-129.

neoliberalizm uygulanmaya başlandı. Bu ilk denemenin ardından 1973 ekonomik krizinin etkisiyle Keynesyen politikalardan neoliberalizme geçiş dünyanın birçok yerinde gerçekleşti ve ABD'de Reaganizm, Birleşik Krallık'ta Thatcherizm olarak adlandırıldı. Amaç planlama, düzenleme, denetleme ve yönetme üzerine kurulu Keynesyen politikalara son verilmesi ve sermayenin güçlendirilmesiydi. Neoliberalizm 1989 yılında Washington Uzlaşısı olarak sunuldu ve IMF ve Dünya Bankası gibi finans kurumları tarafından da desteklendi.[26] Amaç, korumacılığı ve düzenlemeleri kaldırarak, özelleştirmeler ve liberalizasyon yoluyla ekonomik gelişmeyi sağlamak ve zenginliği artırmaktı. Bu amaç ulusal ve uluslararası şirketler için gerçekleştirilmiş olsa da milyonlarca emekçi ve vatandaş için asla mümkün olmadı.[27]

Şili'den sonra neoliberalizme geçen ülke Türkiye oldu. 24 Ocak 1980 kararları ile birlikte merkez sağ Adalet Partisi hükümetinin özelleştirme, liberalleşme, serbestleşme, ekonomide azalan devlet kontrolü, sermaye birikimi ve ihracat desteği üzerine inşa edilen neoliberal ekonomik programı, Türkiye'yi tamamen dönüştürdü. Ekonomi sınırsız yabancı sermaye girişine açılarak devlet artık sadece sermayenin bir hizmetkârı haline getirildi.[28] Bu, yerel ve kırsal aktörlerin önemini azalttı ve uluslararası finans kurumlarının, özellikle Dünya Bankası ve IMF'nin rolünü artırdı. Bu bağlamda verimliliği artırma hedefi adına tarımsal sübvansiyonlar/destekler ortadan kaldırıldı.[29]

---

[26] Wil Hout: "The Only Game in Town? European Social Democracy and Neo-liberal Globalisation", Internationale Politik und Gesellschaft, 2 (2006), s. 10-11.

[27] Claudia von Werlhof: "The Globalization of Neoliberalism, Its Consequences, and Some of its Basic Alternatives," Capitalism Nature Socialism 19, no. 3 (September 2008), s. 103.

[28] Nilgün Önder: "The Turkish Political Economy: Globalization and Regionalism," Perspectives on Global Development and Technology 6 (2007), s. 231-233

[29] Fikret Adaman, Murat Arsel ve Bengi Akbulut: "Neoliberal developmentalism, authoritarian populism, and extractivism in the countryside: The Soma mining disaster in Turkey", The Journal of Peasant Studies (October 2018), s. 9.

Kalkınmacı programlardan ve politikalardan neoliberalizme geçiş, tarımın uluslararasılaşmasına yol açtı ve Türkiye'deki ulusötesi şirketlerin rolünü ve büyümesini yerel halkın zararına arttırdı. IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, Avrupa Birliği (AB) ve Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) baskıları Türkiye'deki sübvansiyonların ortadan kaldırılmasına neden oldu. Bu durum, ulusaşırı şirketlerin ülkede daha güçlü bir duruşa sahip olmasını da sağladı. Kurumsal değişiklikler tarımın daha da uluslararasılaşmasıyla sonuçlanırken, kırsal kesimde yaşayan insanlar ve bölgeler arasında büyük yoksullaşma ve yoksullukla birlikte tarımın azalmasına ve kötüleşmesine ve yoksulluğun artmasına neden oldu.[30] Bütün bunlar, gıda güvenliğinin göz ardı edilmesine neden olurken, zamanla Türkiye'deki çiftçilerin ve köylülerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasını zorlaştırdı.

Türkiye'yi 12 Eylül 1980'den itibaren üç yıl boyunca yöneten askeri yönetim, neoliberal rejimi aynen devam ettirirken, daha fazla dönüşüm sağladı. Batı, Türkiye'de demokrasinin giderek yıkılmasını eleştirmesine rağmen, neoliberal sistemin askeri rejim tarafından güçlendirilmesi kapitalist güçlerin arzularını tatmin etti. İşçi hakları zayıflatıldı, sendikalar kısıtlandı ve ihracat ekonomisi daha da ilerledi. Sivil bir hükümete dönüş ile neoliberal sistem Turgut Özal'ın Anavatan Partisi (1983-1993) ile daha da geliştirildi. Neoliberal sistem art arda krizler üretti: 1994, 1999, 2001, 2008–2009, 2018, 2020. Tüm bu krizler neoliberalizmin tehlikeli ve yanlış bir yol olduğunu açıkça ortaya koysa da neoliberalizm daha da teşvik edildi.

Türkiye'de 1980 sonrası tüm hükümetler neoliberalizmi başarıyla sürdürse de zirveye taşıyan şüphesiz 2002 sonrası hükümete gelen ve İslamizmi neoliberalizmle birleştiren AKP yönetimi olmuştur. AKP, devleti, neoliberalizmin destekleyicisi ve özel sermayenin ve kapitalist sınıfın koruma kalkanı haline getirdi.

---

[30] Zülküf Aydın: "Neo-Liberal Transformation of Turkish Agriculture", Journal of Agrarian Change, Vol. 10 No. 2, (April 2010), Giriş.

Finans ve sermaye güdümlü büyüme, kemer sıkma politikaları, özelleştirme, eski kamu hizmetlerinin ve arazilerin metalaşması, yaşam standartlarının düşmesi, ücret kesintileri, ucuz işgücü, yüksek ticaret açığı, reel üretimin azalması, Türkiye'nin enerji ve tarımda ithalata bağımlı hale gelmesi rutin uygulamalar haline geldi. Tüm bunlar "büyüme" ve "gelişme" olarak alkışlatıldı ve alkışlandı.[31] AKP rejimi, müştereklerin/ortak alanların ticarileştirilmesi ve özelleştirilmesi yoluyla muazzam rant sağladı. Nehirler, dereler, denizler, dağlar, tarım arazileri, ormanlık alanlar, bahçeler, parklar, tarihi binalar, hiçbir şey metalaştırmadan ve özelleştirmeden korunamadı. Doğa ve insanlar, çevresel yıkımın yanı sıra sağlıkları ve hatta yaşamları ile böyle bir "büyüme"nin bedelini ödediler ve ödemeye de devam ediyorlar. Küçük bir azınlık bugünün ekonomik liberalizminden muazzam faydalar elde ederken, dünyadaki tüm insanlık ve doğa çok büyük zararlar görüyor.

BATI'NIN İKİYÜZLÜLÜĞÜ

Neoliberalizm çok farklı grupları çıkar amacıyla bir araya getirir. Türkiye'yi Batı sermayesi için kârlı kılan bu neoliberal özelleştirme, serbestleşme ve düşük ücretlerdir. Ücret ve emeklilik kesintileri, kamu iktisadi teşebbüslerinin özelleştirilmesi ve son olarak da Türkiye'nin her noktası siyanür-sülfürik asitli maden kartellerine açılarak IMF, Dünya Bankası, ABD ve AB'nin en çılgın hayalleri gerçekleştiriliyor. Bu nedenle yaşanan olumsuzluklardan neoliberal Batı ülkeleri de hesap vermelidir ve onlar da sorumludur. Türkiye bu haliyle Batılı yatırımlar için son derece kazançlı. Batılı ekonomik güçler bu sistemden kazançlı çıktıkları sürece, işyeri "ka-

[31] Simten Coşar & Gamze Yücesan-Özdemir (Ed.): Silent Violence: Neoliberalism, Islamist Politics and the AKP Years in Turkey, (Ottawa: Red Quill, 2012) ve Simten Coşar ve Gamze Yücesan Özdemir (Ed.): İktidarın Şiddeti AKP'li Yıllar, Neoliberalizm ve İslamcı Politikala, Metis Yayınevi, 2014.

zalarında" kaç kişi öldürüldüğüne veya çevresel yıkımın ne kadar çabuk ilerlediğine bakılmaksızın birbirlerine tutunmaya ve sarılmaya devam edecekler. Bir diğer ilginç nokta, 1997 yılında Türkiye'de Danıştay'ın, insanların sağlıklı bir şekilde yaşama hakkını sağlayan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 56. maddesine dayanarak siyanür liçi ile altın üretimini yasaklamış olması ve sağlıklı ve dengeli bir çevre için devlete ve vatandaşlara çevreyi koruma ve geliştirme görevi vermesidir. Bu çok doğru ve değerli bir adımdı ve sürdürülmesi gerekirdi. Fakat uluslararası madencilik şirketi Eurogold'un lobi ve baskıları sonucu, bu hayat kurtarıcı yasa sadece iki yıl sonra, 13 Ağustos 1999'da (Bülent Ecevit Başbakanlığındaki DSP-MHP-ANAP Koalisyon Hükümeti döneminde) Türkiye'ye doğrudan yabancı yatırım getirmek ve küreselleşmeyi takip etmek amacıyla değiştirildi.

HİKÂYE GENELDE AYNI

1994 yılında krizin nedeni olarak kamu kuruluşları gösterildi. Kısaca KİT dediğimiz Kamu İktisadi Teşebbüsleri, "Zarar ediyor, kötü yönetiliyor, borç yaratıyor" denilerek haraç mezat satıldı. Tamam belki kötü yönetiliyorlardı, zarar ediyorlardı ama iyi yönetilebilirlerdi. 2001 yılında yaşanan finans krizinden sonra da "Bakın altınlarınız var, 100-200-300 milyar dolar" denilerek krizden çıkışın kurtuluşu olarak siyanürlü madenler gösterildi. Daha doğrusu kriz fırsata çevrilmiş, siyanürlü-sülfürik asitli altın üretiminin önündeki yasal engeller aşılmıştı. Alınan yargı kararları yerine getirilmediği gibi demokratik yollarla haklarını arayan, toprakların koruyan yöre insanları, köylüler, vatandaşlar, bilim insanları, meslek örgütü yöneticileri baskı altına alınmaya çalışıldı. Hatta birilerinin maşası olmakla ve hainlikle suçlandı. Bu türden yöntemler dünyanın çeşitli bölgelerinde sürekli olarak uygulandı; uygulamaya maruz kalan ül-

kelerin değerli madenleri çeşitli spekülasyon ve ekonomik ablukayla talan edildi. Bu uygulamaların planlayıcısı çoğu zaman çokuluslu şirketlerin adına Dünya Bankası (DB) oldu.

ORMANLAR MADENLERE FEDA EDİLİYOR

Kurşunçalı'yı, Fatsa'yı, Perşembe'yi, Karadeniz'in yaylalarını para için riske atmadan önce ve Murat Dağı'nı, Kazdağları'nı, Munzur'un vadilerini, Toroslar'ın halen korunabilen yerlerini vahşi-kimyasal madenciliğe açmadan önce her şeyi enine boyuna iyice bir düşünmekte ve buna göre bir gelecek planlamakta sonsuz fayda var. Asıl zenginliğin kirlenmemiş bir doğa, tarım yapılabilen topraklar, temiz su kaynakları olduğunu görebilmeliyiz artık. Madencilikten kazanabileceğiniz belki bir miktar parayla, çok yakın bir zamanda satın alacak yiyecek, içecek ve su bulmakta zorlanacağız. Kısa sürede tüketilecek bir kaynak uğruna, milyonlarca yılın ürünü olan ve bir kez yok edilirse bir daha yerine konamayacak olan varlıklardan vazgeçiliyor. Üstelik yaşamları bu varlıklara bağlı canlılar hiçe sayılarak.

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Öğretim Üyesi Profesör Doğanay Tolunay'ın hazırladığı "Dünyada ve Türkiye'de Ormansızlaşma" adlı raporda, madencilik yapıyoruz diye ormanların nasıl talan edildiği rakamlarla ortaya kondu. AKP'nin iktidara geldiği ilk yıllarda, 2003-2011 yılları arasında madenlere tahsis edilen orman arazileri 58 bin 579 hektar. Yani 8 yılda 585 bin 790 dönüm orman arazisi madencilere terkedilmiş. 2006'da 4 bin 689, 2007'de 7 bin 907, 2008'de 10 bin 693, 2009'da 8 bin 41, 2010'da 5 bin 560, 2011'de 10 bin 32 hektar ormanın madenlere teslim edildiğini görülüyor.

2012-2018 yılları arasında yani altı yıl içinde hammadde üretimi dahil, madencilik hizmetleri için tahsis edilen orman arazileri ise 65 bin 883 hektar. 2012 yılında 6 bin 56, 2013 yılında 5 bin 872, 2014 yılında 11 bin 754, 2015 yılında 8 bin 765, 2016

yılında 11 bin 949 hektar, 2017 yılında 13 bin 525, 2018 yılında 7 bin 962 hektar orman arazisi madenlere tahsis edildi. Yani Bakanlık verilerine göre son 15 yılda madenlere açılan orman alanı, 124 bin hektardan fazla. Yani 1 milyon 240 bin dönüm orman arazisinden söz ediyoruz. Özellikle son yıllarda büyük sıçrama dikkat çekiyor. Rakamlar AKP iktidarları döneminde orman tahsislerinin yüzde 170 ve yüzde 200 artış gösterdiğini ortaya koyuyor.[32] Sadece Ağustos 2020'de çoğu orman arazisi olan 9 milyon dönümlük bir alan madenlere tahsis edildi. 2018 yılının Temmuz ayında 616, 2019 yılının Nisan ayında ise 417 sahanın madenlere açıldığını dikkate alırsak, son üç yılda çoğu orman arazisi olmak üzere yaklaşık 15 milyon dönümlük alan madenlere terkedildi. Bu rakamlar henüz yukarıdaki hesaplamalara dahil değil.

Türkiye'de ormanlar, Anayasanın 169'uncu Maddesi ile korunmakta. Bu maddede özetle, "Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez" derken, 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 16, 17 ve 18'inci maddelerinde yapılan değişikliklerle orman alanlarında uzun süreli olarak başka arazi kullanımlarına izin verilebiliyor. İzin süresi en fazla 49 yıl olabilirken, süre bitiminde izin 99 yıla da çıkarılabiliyor. Orman Kanunu'nun 16'ıncı maddesi ile maden arama, işletme, tesis ve altyapı tesis izinleri veriliyor. 18'inci maddesi ile de devlet ormanları içindeki odun kömürü ocakları, define arama gibi izinler düzenleniyor. (Görsel-12)

2004 yılında yürürlüğe giren 5177 sayılı Maden Yasası ile orman alanlarında madencilik faaliyeti hızlandırıldı. Yasayla birlikte en iyi nitelikteki ormanlarda bile taş ocağı dahil her türlü maden arama ve işletme imkânı getirildi. Su havzaları koruma alanları da daraltıldı. Daha önce 5 km yakına kadar madencilik yapılabilirken bu mesafe 1 km'ye çekildi.

[32] Doğanay Tolunay: Dünyada ve Türkiye'de Ormansızlaşma, Ormancılık Politikaları ve Orman Köylülerinin Durumu, 2016, s.153-192.

Altın Madencileri Derneği Genel Koordinatörü Muhterem Köse, 3 Nisan 2018 tarihinde Dünya gazetesinde verdiği röportajda, "Orman fiyatları yüksek" diye şikâyet ediyor. Yani siyanürlü madenler için kesilen, talan edilen ormanlar için devlete ödedikleri paranın miktarını yüksek buluyor. Köse'ye göre bu nedenle madenciler projelerinden vazgeçiyor. Köse, madencilerin bir hektar için 9 bin 500 dolar ödeme yaptıklarını söylüyor. Bir maden için yaklaşık bin hektar, yani "On bin dönüm" ormanlık alana ihtiyaç duyulduğunu ve bu durumda 9 milyon 500 bin dolar ödediklerini söylüyor ve bu rakamı çok yüksek buluyor. İşte bu, parasını veren ormanı kesiyor. Sen yeter ki paradan haber ver.[33]

Ormanlarda artan madencilik faaliyetlerine ilişkin tepkiye karşılık olarak bu alanlardaki kesim kadar ağaçlandırma yapıldığı söylemleri de tam bir yalan. Ormancılar Derneği'ne göre 2015-2017 döneminde rehabilite edilen maden alanı yalnızca 3 bin 678 hektar olarak belirlendi. Aslında altın çıkaracağız diye ormanların yok edilmesiyle sadece ağaçlar değil bir ekosistem yok ediliyor. Ekosistemin değeri ise asla odun miktarı ve ağaçlandırma bedeli ile ölçülemez.[34]

DEV OCAKLAR, YOK OLAN DAĞLAR

Yüzlerce yıldır altın aranan dünyamızda, zengin yataklar çoktan tüketildikleri için altın ancak sert kayanın içinde küçücük miktarlarda, çok ince kum tanecikleri gibi kalmış durumda. Özellikle Güney Yarımküre'de yüzeye yakın ve altın oranı yüksek cevherler

[33] İzinler tıkandı, bedeller %40'ı buldu, altın üretimi dip yaptı, Dünya Gazetesi, 3 Nisan 2018, https://www.dunya.com/finans/haberler/izinler-tikandi-bedeller-40i-buldu-altin-uretimi-dip-yapti-haberi-409909

[34] Ormanlarda maden buldular! Son 13 yılda 99 bin hektar orman madenlere açıldı, sol.org.tr, 26 Ağustos 2019, https://haber.sol.org.tr/turkiye/ormanlarda-maden-buldular-son-13-yilda-99-bin-hektar-orman-madenlere-acildi-269161

tükendi. Güney Yarımküre'de altın 1400 ila 4 bin metreye varan kuyulardan çıkarılabilirken, Türkiye'de bu derinlik 180-300 metreye kadar düşmekte. Madenciler artık altını çıkarmak için uzaydan bile görülen dev ocaklar açıyor. Bazen bir ons, iki çift alyans elde etmek için 100 ton kayayı öğütüyor, siyanürü dökerek altını ayırıyor ve çevreye bütün yaşamı mahveden atıkları depoluyorlar. Şirket ve holdinglerin kazancı zengin sanayi ülkelerine gidiyor, zehir ve pasa üçüncü dünya ülkelerinde kalıyor. Bu satırlar yazılırken dünyada bir ons altının üretim maliyeti ortalama 850 ABD Doları civarındaydı. Bir ons altının satış fiyatı ise 2000 ABD Dolarına dayandı. Yani arada yaklaşık 1150 dolar net kâr var. Tabii üretim maliyetlerinin düşük olduğu Türkiye gibi ülkelerde kâr daha da fazla artıyor. Türkiye'de üretim maliyetlerinin Güney Afrika'daki maliyetin yarısı olduğu söyleniyor. Yani 400 dolar civarında. Bu durum altın üreticisi kartellerin gözlerini Türkiye gibi ülkelere çevirmelerine neden oldu. Koronavirüsün yarattığı depremin de etkisiyle dünyadaki finans krizinin daha da derinleşeceği göz alınırsa, hem altın talebinin hem de fiyatının artacağı ortadadır. Yani bizim gibi ülkelere, daha doğrusu bizim yaşam alanlarımıza yönelik saldırıların daha da artacağı görülüyor.[35]

İŞTE O ALTINCILAR

Türkiye'de altın madenciliği faaliyetinde bulunan uluslararası firmalardan Nevmont, Teck, El Dorado, Rio Tinto ön plana çıkıyor. Eurogold kamuoyunun en yakından bildiği altın firmasıydı. Ovacık Altın Madeni'nde ilk kazmayı vuran şirket. Normandy ile birleşip Normandy adını aldı. Daha sonra yeni bir birleşmenin ardından da Newmont adını aldı.

[35] Mesut Yazılıtaş: Türkiye'de ve Dünyada Altın İşletmecisi Firmalar, https://www.metalurji.org.tr/dergi/dergi129/d129_1827.pdf

Cominco yine Türkiye'de maden sahalarını ilk kapan, kapatan, ruhsatlarını alan firmalardan birisiydi. Teck'le birleşti önce Teck Cominco oldu. Şimdi sadece Teck adını kullanıyor. El Dorado Gold, Türkiye'de TÜPRAG adı altında madencilik yapıyor. TÜPRAG'IN ilk kurucusu ise bir Alman şirketi. Dünyadaki üç madencilik devinden birisi olan Rio Tinto, Türkiye'de Anatolia Minerals adı altında faaliyetlerine başladı. Sonra Alacer Gold adını aldı. Bu satırlar yazılırken yeni bir birleşmeyle SSR Mining oldu. Çalık Holding'le ortak. Hani Berat Albayrak'ın bir dönem CEO'su olduğu Çalık Holding. Çalık Holding'in Lidya Madencilik şirketi, SSR Mining'in (Alacer'in) Erzincan-Çöpler siyanürlü ve sülfürik asitli madeninde yüzde 20'yle ortağı.

KİMİN ELİ KİMİN CEBİNDE

(Şimdi lütfen sabırla şu gelen on satırı okuyunuz)

Bu firmaların ortaklık yapıları incelendiğinde; mesela Normandy'nin, Newmont birleşmesinden önce büyük ortağının Avustralyalı Normandy Poseidon olduğunu, diğer ortaklarının ise Kanadalı Metal Mining ve Alman Metallgesellschaft (MG) olduğunu görmekteyiz. Normandy, 1999 Mart'ında Alman madencilik devi INMET'in Eurogold'daki yüzde 33,3 hissesini satın alarak Eurogold'a ortak olmuş, daha sonra şirketin tamamını ele geçirmiştir. Ancak 2001-2002 arasında Normandy'nin kontrolü Newmont'un eline geçmiştir. Newmont bu satın almayla, Normandy'nin ortak olduğu TVX Normandy Americas firmasında da hâkim duruma gelmiştir. Öte yandan, uzun yıllar Newmont'un en büyük ortaklarından birisi olan Consolidated Goldfields (CGF) önce Hanson PLC.'nin eline geçmiş ve bu sayede Hanson PLC, Newmont'un yüzde 49,7 hissesine sahip olmuştur. Hanson PLC daha sonra bu hissesini James Goldsmith'e satmış ve bu işlem neticesinde Goldsmith'in ortaklarından birisi olan Lord Rothschild'de Newmont'un bir başka hissedarı olurken, satın alınan toplam his-

senin yüzde 42'si Goldsmith'e geçmiştir. Newmont'un Du Pont, Rio Tinto, AAC, Teck Cominco, BHP Billiton ve BRGM ile sıkı iş birliği, ortak girişimleri vardır.[36]

Biliyorum aklınız çok karıştı ama bu satırları zaten bunun için yazdım. Yani şunu söylemek istiyorum, işte bu uluslararası madencilik kartellerinde kimin eli kimin cebinde belli değil. Bu şirketler bukalemun gibi hareket eden matruşka bebeklerine benziyor. Yani hem bukalemun hem matruşka! Devamlı surette ortaklıklar kuruyor, ortaklıkları bozuyor. Yeni şirketler kuruyor, iflas ediyor, yine yenileri kuruluyor. Bu satırları açık kaynaklardan derleyerek buraya yazıyorum. Belki bazıları çoktan yapılarını değiştirdi, belki bazıları tamamen kapatıldı. Belki bazı bilgilerde eksiklikler var. İlerleyen sayfalarda göreceksiniz, bu kitabı yazarken bile iki üç kere şirketlerin adını değiştirmek zorunda kaldım. Mesela Fatsa'daki madeni kuran Stratex, oldu Oriole Resources. Çöpler'i kuran Alacer, oldu SSR Mining.

Normandy'nin ortaklarından birisi olan Metallgesellschaft (MG), (Madencilik alanındaki ana Alman firması) yatırımlarını genellikle alt kuruluşu olan Metal Mining Corp. (daha sonra INMET adını almıştır) aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Türkiye'de faaliyette bulunan Newmont firmasının yanı sıra COMINCO ve TUPRAG firmalarının da ortakları arasında bulunmaktadır. Ayrıca, Eti Holding A.Ş. ve GAMA gibi Çayeli Bakır İşletmeleri A.Ş.'nin bir başka ortağıdır. MG'nin ortakları arasında ise birçok madencilik şirketiyle birlikte Daimler Chrysler, Siemens, Dresdner Bank ve Arap şeyhlerine ait bankaları görüyoruz. MG, Papua Yeni Gine'de bir konsorsiyum bünyesinde OK TEDI dağında altın madeni işletmiştir.

---

[36] Mesut Yazılıtaş: Türkiye'de ve Dünyada Altın İşletmecisi Firmalar, https://www.metalurji.org.tr/dergi/dergi129/d129_1827.pdf

ÜÇ DEV

Bugün dünyada üç tane dev madencilik karteli bulunuyor. Üçü de İngiltere (Büyük Britanya) bağlantılıdır. Bunlardan ilk sırada BHP Billiton geliyor. İngiltere-Avustralya merkezli bir madencilik şirketidir. Şirket, 2001 yılında Avustralyalı Broken Hill Proprietary Company Limited ile İngiliz–Hollandalı Billiton PLC şirketlerinin birleşmesiyle kurulmuştur. Şirketin merkezi Melbourne'dedir.

İkinci sırada RIO TINTO geliyor. Yine İngiltere-Avustralya merkezli çokuluslu, dünyanın en büyük metal ve madencilik şirketlerinden biridir. Ortakları arasında Rothschild Hanedanı, Rockefeller Hanedanı, İngiliz Kraliyet Ailesi, Japon sanayi devi Mitsubishi dikkat çekiyor. Rio Tinto'nun en büyük hedeflerinden biri Türkiye'deki bor madenlerinin yeniden özelleştirilmesidir.

Üçüncü olarak AAC (Anglo American Corporation) geliyor. Oppenheimer ailesi tarafından kurulan, İngiltere kökenli uluslararası bir madencilik şirketidir. Güney Afrika-Johannesburg ve İngiltere-Londra olmak üzere iki merkezi bulunuyor. BHP ve Rio Tinto'dan sonra dünyanın üçüncü en büyük madencilik şirketidir.

Trilyon dolarlara hükmeden bu üç madencilik devinin sektördeki diğer firmalarla olan dolaylı mülkiyet ilişkileri nedeniyle piyasa payları ve yaptıkları işin büyüklüğü göründüğünden çok daha fazladır. Altını tekellerine almışlar. Avustralya'da, Endonezya'da, Afrika'da, Güney Amerika'da, Kanada'da ve tabii Türkiye'de her yerde onlar var. Yani özetle bu alanda ilişkiler çok karışık ve karmaşıktır. Yıl içinde veya ay içinde şartlar neyi gerektiriyorsa çok hızlı ortaklıklar kurulup, bir o kadar hızlı da dağılmaktadır. Dünya madencilik tarihi arkalarında felaket bırakıp kaçan veya iflas eden maden şirketlerinin hikâyeleriyle doludur.

YAN ÜRÜN URANYUM

Altın madenlerinin bir başka özelliği de yan ürün olarak uranyum üretilmesidir. Uranyum dünyanın en değerli ama bir o kadar da tehlikeli bir hammaddesidir. Bu altın kartellerinin bir başka özelliği de uranyumla bağlantılı nükleer tesislerle olan yakın ilişkileridir. Bu şirketlerin birçoğu bugün dünyanın en büyük sorunlarından birisi olan nükleer atıkların depolanması, saklanması konularında da her türlü operasyonu yapabilecek yetenekte. Madenlerin kullanılmayan ve kapatılan kuyuları, galerileri bugün nükleer atık depolama merkezleri olarak kullanılmakta. Yani Türkiye bilinçsizce ve devlet aygıtı ve kurumları felç olmuş bir şekilde dünyanın en tehlikeli oyun kurucuları ve kurtlarıyla dans etmeye çalışıyor. Siz madenlerinizi yabancı tekellere açıp, kontrolü onlara teslim ederseniz adamların zaten çevre-doğa zerre kadar umurunda olmadığı gibi çıkacak ve çıkarılacak değerlerin kontrolü de kesinlikle sizde olamaz. Bu çokuluslu şirketler siyasetle kurdukları yakın ilişkiler sayesinde, önlerindeki her türlü engeli birer birer aşmakta, bir anlamda çalıştıkları ülkeyi işgal etmektedir. Ayrıca dünyada kalkınmasını hammadde ihracatı ile sağlamış tek bir ülke yoktur.

HEDGİNG

Altın madenciliği ve işletmeciliğinde "hedging" denilen mali finansman sistemi çok kullanılmaktadır. Hedging; cüz'i de olsa belli bir maliyete katlanmak kaydıyla, fiyat riskini elimine ve/veya kontrol etmek, gelecekte üretilecek ürünün fiyatını şimdiden sabitlemek gibi amaçlarla vadeli işlem finansal araçlarının (forward, futures, options anlaşmaları gibi) değişik kombinasyonlarından oluşan fiyat-risk yönetimi biçimidir. Hedging uygulamaları, emtia piyasalarında olduğu gibi, faiz veya döviz kuru gibi finansal piyasalarda da uygulama alanı bulabilmektedir.

Hedging çok basit anlatımıyla tefeciliktir. Yani bir anlamda fındık üreticilerinin tüccarla ilişkilerine benzer. Siz üretim yapmak için; gübre, ilaç, mazot ve işçi parası için tüccardan borç istersiniz. Tüccar size bu borcu verir, belli oranda bir faiz de uygular ama en önemlisi ürününüzü satarken pazarlık marjınızın artık kalmamasıdır. Genellikle tüccarlarla bu türden ilişkiye giren bir çiftçi, yıl sonunda ürününü en düşük fiyatla vermeye zorlanır. Ayrıca başka birine de veremez. Yani altın piyasasında da ortalarda görünen birçok üretici firma, kredi ve parasal ilişkilerle büyük kartellere şu veya bu şekilde bağlıdır. Yani elindeki ürünü kendi kafasına göre değerlendirmesi çok zor.

Mesela bir dönem El Dorado'nun hedge pozisyonunun tamamı NM Rothschild ile yapılmış olup, NM Rothschild, aynı zamanda firmanın alacakları teminata bağlanmış en önemli kreditörüdür. Ayrıca El Dorado, NM Rothschild'den uzun dönemli yüklüce bir kredi almış ve bunun değişken faizli olarak vade bitim tarihini müteakip 6 veya 36 aylık bir dönem için uzatılması konusunda 2000 yılının ilk çeyreğinde mutabakat sağlamışlardı. Bu borcun güvencesi olarak El Dorado, bütün aktifleri ile Meksika ve Brezilya'daki maden mülkiyetleri ve Türkiye'deki arama ve ön işletme hakları üzerinde tesis ettiği genel bir teminatı NM Rothschild'e vermiştir.

Uzun dönemli fonlama yapan finansal kuruluşların aynı zamanda hedging yapmaları, finansal açıdan altın işletmecilerini belli birkaç finansal kuruluşa tabi kılmaktadır. Bu ise, altın işletmecisi firmaların hareket kabiliyetini oldukça sınırlandırmaktadır. Uzun dönemli borçlanmalarda veya hedging anlaşmaları gereği tahdit uygulamalarında, işletmeci firmalar bu finansal kuruluşlara teminat olarak işlettikleri madenleri, altın madenleri üzerinde tesis ettikleri her türlü işletme, arama haklarını ve hatta bütün aktiflerini güvence olarak vermek zorunda kalabilmektedirler.

Altın madenciliği veya işletmeciliği sektörüne finansman sağlayan AMP (Australian Mutual Provident), ANZ (Australian and New Zealand Banking Group), Chase Manhattan Chemical Bank, Union Acceptances, Barclays Bank, Dresdner Bank gibi kuruluşlar, birçok altın işletmecisine yatırım proje finansmanı, siyasi risk sigortası, altın bazlı yatırım finansmanı, hedging şeklinde doğrudan ve/veya sendikasyon halinde finansman sağlamıştır. Madenciliği fonlayan diğer önemli para kaynakları arasında; Morgan Guaranty, Citibank, Union Bank of Switzerland (UBS), Banco Commercial Italiano, Deutsche Bank, Banque de Paris, Royal Bank of Scotland (İngiliz Kraliyet ailesi ile bağlantılıdır) bulunmaktadır.

FETÖ'NÜN MADENLERİ

Yeni bir milenyum eşiğinde yani 2000'li yılların başında Bergama'da verilen mücadelenin üzerinden neredeyse 20 yıl geçti. 2001 yılında bir taneydi. Bugün bu satırlar yazılırken Türkiye'de 19 siyanürlü altın madeni var. 19 siyanür madeni de yolda. Kitapta detaylarını ve ayrıntılarını okuyacaksınız. AKP iktidara geldi, Gülen Cemaatiyle kol kola Türkiye'yi yönetmeye başladı. Bu dönemde içtikleri su ayrı gitmiyordu. Hani şu çok meşhur, "Ne istediler de vermedik, ne istediler de yapmadık" sözlerinin fiilen yaşandığı günler. İşte bu süreçte uluslararası karteller de FETÖ'yü görmekte ve keşfetmekte gecikmedi. Türkiye'nin uzun yıllardır açılamayan kapıları vardı. Girilemeyen kaleleri. Açılamayan madenleri. Madencilerin gözünü kamaştıran ormanları, meraları, tarım alanları, dağları vardı. İktidarla kan kardeşi olmuş bir cemaatten daha iyi bir anahtar bulunamazdı herhalde. Zaten Türkiye'nin dış temsilciliklerine de gerek kalmamıştı her şeyi FETÖ üzerinden görmeye başlamışlardı. FETÖ'nün adamları ilişkileri kuruyor, FETÖ'nün adamları randevuları ayarlıyor, FETÖ'nün adamları yasaları çıkarıyor, FETÖ'nün adamları haberleri yapıyor, yaptırıyordu. Üstelik FETÖ'nün adam-

ları yargılıyordu. Bu maden işinde maden şirketlerinin, uluslararası kartellerin en büyük belalısıydı bağımsız mahkemeler. Ne yaparlarsa yapsınlar bir noktada mahkeme engeline takılıyor, milletin bağını, bahçesini, ormanları yağmalayamıyorlardı.

Neyse birden karşılarında FETÖ'yü buldular. Devlette etkili, medyada etkili, yargıda etkili, poliste etkili, askerde etkili yani etkili de etkili. İlişkiler kuruldu, bağlantılar yapıldı, paylar verildi ve Türkiye'nin altın çağı başladı. Maden kartelleri zaten Turgut Özal, Mesut Yılmaz ve Bülent Ecevit iktidarları döneminde epeyce uğraşmışlar ve yol da almışlardı. Ama yetmiyordu. Öyle bir iki maden değildi istedikleri, neredeyse Türkiye'nin tamamında gözleri vardı. Her yeri kazmak istiyorlardı. İşte aradıklarını AK Parti'nin mutlak iktidarında ve FETÖ'nün iş birliğinde buldular. FETÖ'de anladı bu işte para vardı, güç vardı, uluslararası kartellerle kurulan ilişkiler vardı. Gerçi milletin ormanları, meraları, tarım alanları, köyleri, şehirleri, ırmakları, dereleri ve denizleri zehirlenecekti ama her işin bir kusuru vardı. Neleri zehirlemiyorlardı ki, Trakya'da Ergene on yıllardır simsiyah akıyor ama kimsenin sesi çıkmıyor. Her iktidara gelen vaatlerde bulunuyor, sonra unutulup gidiyor. Kızılırmak dersen on yıllardır açık hava kimya laboratuvarı gibi süzülüyor. Bacalara filtre takmadan termik santraller çalışıyor da siyanürlü ve sülfürik asitli maden neden olmasındı. Zaten adamlar da dünyanın en yeni ve modern teknikleriyle üretim yapacaklarını ve hiç kimseye zarar vermeyeceklerini söylemiyorlar mıydı. Zarar vermek ne kelime, hatta köylüyü ve nereye çöreklendilerse oradaki insanları iş sahibi yapacaklardı. Bu yalanlara inandılar, daha doğrusu inanmak istediler ve Koza Holding (ki bugün devlet tarafından FETÖ'nün finansmanını sağladığı ve irtibatlı olduğu için el konulmuş durumda. TMSF tarafından yönetiliyor.) cemaatin altın işindeki amiral gemisi oldu. Siz yeter ki paradan haber verin, gerisi çocuk oyuncağıydı; açılamayan kapılar açılır, çıkarılamayan yasalar çıkartılır, oluşturulamayan

kamuoyu oluşturulur ve verilemeyen yargı kararları verilirdi. Hele hükümeti ve bürokratları ikna etmek çocuk oyuncağıydı. Zaten iş bilmeyen, zorluk çıkartan, vücut dilinden anlamayan bürokratlar çoktan ya emekli olmuş ya da köşede kenarda emekliliğini bekliyordu. Ayrıca işbilen bürokratların çoğu da zaten cemaatin bir dediğini iki etmezdi çünkü cemaatin kendisiydi. Neyse işte böyle bir ortamda, herkes Meclis'te kim kime küfretti, kim kime hakaret etti haberlerini yaparken, terörle ve suni gerilimlerle uğraşırken ve hatta Ergenekon ve Balyoz'la debelenirken karteller alttan alta FETÖ'yle el ele Türkiye'nin altınlarını kazıyordu.

"Bergama mı? Getirin, çözeriz" dediler ve çözdüler. "Çaldağı mı? Sorun değil, hallederiz" dediler ve hallettiler. "Kaymaz mı? Dert değil, bir yolunu buluruz" dediler ve buldular. Zaten yollar bir açılınca daha doğrusu otoban inşa edilince diğer dört çekerler de otobana daldı. Zaten bu altın madenciliği işi, kimin eli kimin cebinde belli olmayan bir alan. Siz bakarsınız bir Türk şirketi, ama arkasında mutlaka bir İngiliz, Amerikalı ya da Kanadalı büyük bir kartel vardır. Siz bakarsınız bir Türk madencilik firması bir de bakarsınız sponsoru İngiliz bir sermaye grubu. Öyle şartlarda krediler verilmiş ki, madeni çıkartan güya Türk şirketi ama malın kaymağını yiyen başkası. Sonuçta Türkiye'nin toprakları, dağları, ormanları, meraları, tarım alanları, ırmakları ve denizleri bugün işte açılan bu yolda ayaklar altında çiğneniyor. Ne köylünün bir önemi var ne şehirlinin; ne tarım alanlarının önemi var, ne su kaynaklarının; ne ırmakların önemi var ne de denizlerin; ne dağların önemi var ne de ormanların ne de içinde yaşayan canlıların; varsa yoksa altın, gümüş, bakır, nikel. Bunun için yapmayacakları şey yok, görünen o. Her türlü yalanı söylüyorlar, her türlü taktikleri kullanıyorlar ve durmaya da niyetleri yok.

İşte FETÖ açtığı bu yolda mutlu mesut ilerlerken, gücüne güç katarken birdenbire AK Parti'yle arasına kara kedi girdi. "Ce-

maat dershaneleri" dendi, "Gücünü çok artırmıştı" dendi ama söylenmeyen bir şey vardı: FETÖ'nün altın madenleri. FETÖ esas bu maden işinden büyük güç kazanmaya başladı. İktidar bunu gördü. Hatta FETÖ öyle güçlü bağlantılar kurmuştu ki, kimsenin kendisini yıkamayacağına inandı. Bu yüzden Erdoğan'ın restine restle karşılık verdi. Hatta Fehmi Koru'nun kitabından öğreniyoruz ki, "Barışma, anlaşma" çağrılarını bile elinin tersiyle itti. Şimdi bu kitabın konusu olmadığı için detaylarına girmeyeceğim ama sonuç özellikle 15 Temmuz hain darbe girişiminin ardından FETÖ için tam bir yıkım oldu ve yurt dışına çekildi. Bekliyor. Bilmiyorum neyi bekliyor ama bekliyor. Az buz parası da yok. O altın madenlerinden yıllarca, "Dore altın" diyerek tonlarca altını yurt dışına çıkardı. İngiltere'deki, Almanya'daki rafinerilere taşıdı. Çıkardığı altının ne kadarını deklare etti, ne kadarını etmedi? Bunlar çok büyük soru işaretleri. Çünkü tonda 7-8 gram altın çıkardığı bir yerde, tonda 1-2 gram çıkardığı şeklinde beyanda bulunsa madenin gelirinin üçte ikisi cebe atılabiliyor. Bugün bile başta altın olmak üzere değerli metal madenlerinde en büyük sorun bu. Şirketin beyanına güvenmek zorundasın. Bunlar benim yaptığım araştırmalardan ve incelemelerimden çıkardığım sonuçlar ve yorumlarım. Yanlış olabilir mi, elbette olabilir. Ama kesinlikle madenler de FETÖ'yle AK Parti arasındaki kara kedilerden biriydi. Bugün Virgin Adalarında kurulan tabela şirketleriyle, vatandaşların yaşam alanlarının yerle bir edilmesi pahasına Türkiye'nin yeraltı kaynakları talan ediliyor. Kimin elinin kimin cebinde olduğu bilinmeyen çok ortaklı şirket yapılarıyla Türkiye'de at koşturuyorlar. Ben buradan iddia ediyorum, FETÖ bugün bile yurt dışına kaçırdığı paralarla ve oralarda kurduğu şirketlerle ve bulmaca gibi ortaklıklarla Türkiye'de madencilik işlerini sürdürebilir.

Peki sonra ne oldu? FETÖ gitti, maden işi bitti mi? Hayır bitmedi. Artarak devam ediyor. 2014-2017 arasında madenler el

değiştirdi. FETÖ'nün madenleri artık devlet tarafından, bir başka deyişle AK Parti Hükümeti tarafından yönetiliyor. Kaldığı yerden, aynı azim ve kararlılıkla. Görünen o ki yurt dışındaki kartellere de aynı güvenceler verildi, "Merak etmeyin, düzeniniz bozulmayacak, işleriniz yürüyecek" denildi. Bugün Türkiye'de Koza Holding'e ait 5 maden faaliyette. Koza Altın, önümüzdeki yıl yani 2021 yılı içinde Balıkesir-Gömeç'te Kubaşlar ve Çoraklık adında iki altın madeni daha açmaya hazırlanıyor. "ÇED olumlu" kararı alınmış. Koza'nın Ağrı-Diyadin'de Mollakara'da bir altın madeni projesi çalışması devam ediyor. Çanakkale merkeze yakın Serçiler-Terziler Köyü yakınında, Çanakkale'nin tek ve alternatifsiz içme ve kullanma suyu kaynağı olan Atikhisar Barajı su toplama havzası ve koruma planı içinde yer alan altın madeninin yüklenici firması da Koza Altın İşletmeleri. Koza, buradan çıkaracağı cevheri, Bergama'daki Ovacık Madeni'nde işlemeyi planlıyor. Balıkesir Balya'da Gökmusa mevkiinde yer alan maden sahasının yüklenici firması da yine Koza Altın İşletmeleri olarak görünüyor. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan "ÇED olumlu" kararı almış görülüyor.

Koza Altın İşletmeleri'nin halihazırda Türkiye genelinde İzmir Bergama'da Ovacık Altın Madeni, İzmir Dikili'de Çukuralan Altın Madeni, Gümüşhane'de Mastra Altın Madeni, Eskişehir Sivrihisar'da Kaymaz Altın Madeni, Kayseri Kocasinan'da Himmetdede Altın Madeni bulunuyor. Koza, 17 ayrı yerde daha altın madeni açmayı planlıyor. Peki FETÖ ne yapıyor acaba? İddiaya göre FETÖ'nün şirketleri, Türkiye'den kaçırdıkları altınlar ve paralarla Güney Amerika'da, Zambiya, Zimbabve, Mozambik gibi ülkelerde madenciliğe devam ediyorlar. Zaten bir ayakları oradaydı. Hatta ne kadar başarılı madenciler olduklarını göstermek için sık sık basın turları bile düzenliyorlardı.

ESKİŞEHİR-KAYMAZ ALTIN MADENİ

Koza Holding'in 921 dekar (921 dönüm) mera alanı üzerine kurulu bulunan Eskişehir'deki Kaymaz siyanürlü altın madeni, 2011 yılında Enerji Bakanlığı'ndan izin alarak çalışmaya başladı. Aslında bölgeye ilk gelen Alman Metallgesellschaft, Fransız BRGM ve Avustralyalı Normandy Poseidon şirketlerinin Türkiye'de ortaklaşa kurdukları maden şirketi EUROGOLD oldu. Eurogold, 1995 yılında araziyi Hazine'den satın aldı. Ancak siyanürlü maden lafını duyan köylülerin protestoları nedeniyle madeni açamadı. İki yıl boyunca eylem yapan köylüler, günlerce Ankara-Eskişehir-Bursa karayolunu trafiğe kapattı. Tepkiler üzerine Almanlar ve Fransızlar çekilince şirket Avustralyalıların elinde kaldı ve Eurogold Normandy adını aldı. Türkiye'ye ilk geldiklerinde İngiliz ve Fransız genel müdürlerle çalışan Eurogold, dünyanın birçok yerinde siyanürlü altın madenciliği yapan ve oralardaki halkın tepkisine karşı deneyimli olan Avustralyalıların eline geçtikten sonra, Türk kökenli yöneticilerle çalışmaya başladı. Eurogold, AK Parti iktidarı döneminde Türkiye'de gücünü büyük ölçüde artıran Fethullah Cemaatine yanaştı ve madenler konusunda Koza Grubuyla iş birliği yapmaya başladı. Koza Grubu maden işine girdikten sonra kapılar bir bir açılmaya, yasal düzenlemeler yapılmaya ve mahkeme kararları maden şirketlerinin lehine çıkmaya başladı. Ayrıca cemaatin medya gücü de kullanılarak, iş-istihdam-zenginlik yaratılacağı, ülkenin uçacağı propagandası yoğun bir şekilde yapıldı.

Araziyi Eurogold firmasından alan Koza Madencilik, atık depolama tesisinin yüzde 100 sızdırmaz olduğu ve atıkların hiçbir şekilde doğaya verilmeyeceği garantisiyle tesisleri açtı. Yörenin suyu, havası ve toprağının kesinlikle kirlenmeyeceği garantisi verildi. Bu kitap hazırlanırken maden yönetimi, 40 hektarlık alan içinde 1 milyon 750 bin metreküp kapasiteli ikinci bir atık depolama göleti inşa etmek için harekete geçti. Zehirli atık havuzunun yanında yaşamak istemeyen Kaymaz Mahallesi vatandaşları ise tepkili.

Koza Grubu, 15 Temmuz 2016 FETÖ darbe girişiminden sonra, "FETÖ'nün finansörü" olarak damgalandı ve altın madenleri dahil bütün mal varlıklarına TMSF tarafından el konuldu. Bu satırlar yazılırken Koza'nın Bergama-Ovacık, Bergama-Çukuralan, Gümüşhane Mastra, Eskişehir Kaymaz, Kayseri Himmetdede altın madenleri TMSF'nin yönetimine geçmişti.

Bu süreçte Turgutlu-Çaldağı'ndaki açılmak istenen nikel madeniyle ilgili çalışmalar da durdu. İktidara yakın kalemlerden birisi olan Cem Küçük'ün havadisver.com sitesinde 19 Mart 2015 tarihinde, (yani AKP iktidarıyla Cemaat arasında savaşın kızıştığı günlerde) "Koza Altın, VTG Holding ve uluslararası bağlantılar" başlığıyla bir yazısı yayınlandı. Cem Küçük, Çaldağı Nikel Madeni işini yürüten VTG Holding'in ortaklarının Fethullah Gülen cemaatiyle bağlantılı olduğunu yazıyordu. 15 Temmuz darbe girişiminin ardından VTG Holding, Çaldağı'ndaki hisselerinin yüzde 51'ini Ankara Büyükşehir Belediyesi eski Başkanı Melih Gökçek'le yakın ilişkisi olduğu söylenen Namık Tanık'ın sahibi olduğu NATA Holding'e devrettiği haberleri çıktı. Yani sermaye el değiştiriyordu.

SIRAYA GİRDİLER

Türkiye'de siyanürlü altın madenciliği öylesine kârlı bir iş olarak görülmeye başlandı ki anlı şanlı holdingler sıraya girdiler. İlerleyen sayfalarda detaylı olarak anlatmaya çalışacağımız Nurol Holding'in Çanakkale Lapseki ve Balıkesir İvrindi'de iki siyanürlü madeni var. Eczacıbaşı Holding'e ait ESAN Madencilik'in, Lapseki'de Nurol'un hemen yanında Bayramdere Barajı'nın yakınında altın madeni açma girişimleri devam ediyor. Aynı bölgede Demirören Holding'de bir çalışma içinde. Bu kitabı yazarken beni en çok şaşırtan da Eczacıbaşı'nın siyanürlü maden işine girmesi oldu. Bende her zaman sağlık, temizlik, doğa çağrışımları yapan bir markanın siyanürlü altın madeni işine girmesi, hem de Çanakkale gibi bir

bölgede Bayramdere Barajı'nın yakınında bu madenciliği yapmak istemesi karşısında şoka uğradım. Koç Holding'in madencilik şirketi Demir Export ise Sivas Bakırtepe ve Kayseri Kaş siyanürlü altın madenlerinde faaliyet gösteriyor. Balıkesir Havran'da Eğmir mevkiindeki altın madeni için halen ÇED başvuru süreci devam ediyor. Burada da yüklenici firma Aksu Madencilik. Aksu Grup bünyesindeki şirketin sahipleri Muzaffer Aksu, Nafiz Aksu ve Bülent Aksu.

Cengiz Holding'i söylemeye bile gerek yok. AKP'nin devlete ait kurumları özelleştirme adı altında "babalar gibi" satmasından en büyük payı alan Cengiz Holding, Eti Bakır, Artvin Murgul ve Kastamonu Küre'de madencilik konusunda epey bir deneyim sahibi oldu. Şimdi altın işine sarmış görülen Cengiz'in Cerattepe ısrarı devam ediyor ve Cengiz Holding'in Kazdağları'nda da ruhsat sürecinin devam ettiği belirtiliyor. Çanakkale-Çan Halilağa Altın Madeni projesini Cengiz Holding devralmış görülüyor. Burada yüklenici firma Truva Bakır Maden İşletmeleri A.Ş. olarak görünüyor ancak buradaki proje ruhsat alanı Cengiz Holding'e devroldu. Geçtiğimiz günlerde Kanadalı Pilot Investments INC şirketinin alt kuruluşu Liberty Gold (yüzde 40) ve yine Kanadalı Teck Resources'a (yüzde 60) ait altın madeninin 55 milyon dolara Cengiz Holding tarafından satın alındığı belirtiliyor. Burada Kanadalı Pilot Investments ile ilgili ufak bir parantez açmakta fayda var. Pilot Gold çatısı altındaki Pilot Investments'a ait üç Türkiye merkezli şirket var. Bunlar Agola Madencilik, Truva Bakır Maden İşletmeleri A.Ş., Orta Truva Madencilik Tic. ve San. A.Ş. Bu arada Halilağa Altın Madeni'ni Cengiz Holding'e satan Liberty Gold yine Kazdağları'nda bulunan Kayalıdağ TV Tower altın projesini ise elinde tutmaya devam ediyor. Pilot Gold ise 2012 yılında başka bir Kanadalı altın madenciliği şirketi olan ve dünyada yeni canavar olarak bilinen Newmont Gold Corporation tarafından satın alındı.

Burada iç içe geçmiş yapılar, Türkiye'de kurulan taşeron şirketler, beş altı kez el değiştirmiş altın, bakır madeni ruhsatları mev-

cut. Tepedeki birkaç şirket, adeta bir matruşka yapısıyla ruhsatları ve alt şirketlerin sahiplik yapılarını değiştiriyor. Çanakkale Bayramiç'teki Kocabaşlar köyündeki altın madeni projesinde yürütmeyi durdurma kararı verildi. Yüklenici firma burada Batı Anadolu Madencilik olarak görünüyor. Şirketin arka planına bakıldığında Avustralya'dan Chesser Resources Limited karşımıza çıkıyor. Balıkesir'in Balya İlçesi Orhanlar köyünde Amerikan-Kanada Teck Resources Şirketi tarafından planlanan kuvars madeni projesi devam ediyor. Köylüler ve çevreciler, "kuvars madeni" açıklamasının kendilerini kandırmak için yapıldığına inanıyor. TECK Madencilik Şirketinin ortağı olan Orta Truva Madencilik Şirketi'nin Havran'da da "kuvars madeni" diye başvuruda bulunduğunu ama sonrasında altın madenine dönüştürüldüğünü hatırlatıyorlar. Çanakkale-Ayvacık Kısacık köyündeki altın madeninin ÇED süreci durdurulmuş durumda. Şirketin üst kuruluşu ise British Virgin Islands'da kurulu bulunan Lamora Holding BV.

SANDSTORM GOLD ROYALTİES

Sandstorm Gold Royalties İngiltere kökenli bir finans şirketi. Bu şirketin dünya üzerinde finanse ettiği yaklaşık 130 maden sahası var. Bu şirketin adını buraya yazmamızın nedeni, artık emperyalist ülkelerin kapital merkezlerinde köşe başlarını tutmuş bu Sandstorm gibi şirketlerin en büyük pazarlama araçlarından birisi son zamanlarda Türkiye'nin siyanürlü altın madenleri. Sandstorm'un Türkiye'deki maden sahaları dışında finanse ettiği sahaların büyük çoğunluğu ya Afrika'da ya Kanada'nın uçsuz bucaksız tundralarında, ormanlarında ya da Asya çöllerinde.

Bu şirketin sitesinde Balıkesir'in İvrindi ilçesi sınırları içinde Sofular ve Sarıalan köylerinin hemen dibindeki dağ, "Ergama Altın Madeni" diye işaretlenmiş. Ergama altın madeni olarak belirlenen

bu alanın çevresinde irili ufaklı 10'a yakın köy var. Yine aynı sitede Giresun/Alucra'ya bağlı Tohumluk köyünün hemen dibinde Hasandağı denilen bölge altın madeni olarak belirlenmiş. Bir başka örnek, Anadolu Export Maden Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi tarafından projelendirilen Murat Dağı Karaağaç Madeni.

Elazığ'da Baskil Madencilik tarafından Tombul altın madeni projesi çalışmaları sürüyor. Keban Barajı'na yakın bir maden sahası. Keza Keban Barajı havzasına çok yakın bir başka maden sahası Kemaliye'de belirlenmiş durumda. Burada da karşımıza Çöpler Madeni'nin ortaklarından Çalık'ın Lidya Madencilik Şirketi çıkıyor.

Sandstorm'un sitesinde Alamos Gold'un Kazdağları Kirazlı projesinin 2020'nin sonunda üretime geçebileceği yazıyor. Hani şu Türkiye'yi ayağa kaldıran Kirazlı Altın Madeni Projesi. Alamos Gold'un bölgedeki bir diğer projesi Ağı Dağı Altın Madeni. Karaköy, Kızılelma, Söğütalan üçgeninde yer alan Çanakkale/Ağı Dağı, Kazdağları'nın uzantısı bir doğa harikası. Şirket önce Kirazlı Madenini çalıştırıp sonra Ağı Dağı'na yönelmeyi planlıyor. İki maden birbirine çok yakın.

STRATEX OLDU ORİOLE

Daha önce de söylediğimiz gibi madencilik şirketleri şapkadan çıkan tavşan gibi ya da matruşka bebekleri gibi devamlı ad, adres ve ortak değiştirirler. İşte bir de baktık ki yılların Stratex'i Oriole olmuş. Artık Stratex International değil Oriole Resources olarak madencilik dünyasında boy gösteriyor. Madencilik Türkiye Dergisi'nde 11 Mart 2019 tarihinde yer alan bir haberde, Türkiye'nin yanı sıra Afrika ve Avrupa'da maden arama faaliyetlerini sürdüren Oriole Resources (yani eski Stratex), Türkiye'deki Karaağaç Projesindeki ortağı Anadolu Export'tan 500 bin dolarlık başarı ödemesi (Success based payment) alacağını açıklamış. Yani Anadolu Export'un Murat

Dağı-Karaağaç projesi devam ediyor. Aynı haberde Oriole CEO'su Tim Livesey, Lodos Madencilik'in Muratdere projesinde gösterdiği gelişmeden de oldukça memnun olduklarını belirtiyor. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan ÇED onayı beklenen projede gerçekleştirilecek her türlü üretim için, Oriole Resources'un yüzde 1,5 oranında net izabe geliri elde edeceğini vurguluyor.[37]

SON ANA KADAR

Oriole'nin resmî sitesinde Malatya-Hekimhan'da bulunan Hasan Çelebi altın madeni ve Nevşehir-Derinkuyu'da da Doğala altın madeni projelerinin ilerlediğini yazıyor. O bölgenin insanları bu gelişmelerden haberdar mı? Olmama ihtimali yüksek. Çünkü son ana kadar bu bilgiler yerel halktan gizleniyor. Sondaj yapmak zorunda oldukları için ve ÇED için yerel halkla yapmak zorunda oldukları bazı toplantılarda da altın masalları anlatılıyor. Nasıl yararlı, faydalı bir yatırım olacağı ve bölgeyi kalkındıracağı vesaire anlatılıyor. Özellikle Doğala yani Nevşehir ve çevresi volkanik dağlarla ve tepelerle çevrelenmiş bir bölge. Türkiye'nin en verimli ve en turistik toprakları aynı zamanda. Her bir köşesinden tarih fışkıran bir coğrafya. Ama aynı zamanda özellikle altın, gümüş ve bakır madencilerinin gözlerini diktiği bölgelerimizden birisi.

Oriole/Stratex Türkiye Genel Müdürü Bahri Yıldız, "Konya-İnlice altın sahasının bulunuşu, batıda Eşme-Kışladağı'ndan başlayıp doğuda Hekimhan-Hasançelebi sahasına kadar uzanan ve Konya-İnlice, Niğde-Altunhisar ve Develi-Öksüt altın sahalarını içeren yaklaşık 800 km uzunluğunda ve 13 milyon yaşındaki Miyosen volkanik kuşağının altın aramacılığı açısından önemli bir metallojenik kuşak olduğunu göstermiştir" diyor. Dikkatinizi çe-

[37] Oriole Resources Türkiye'deki Projeleri ile İlgili Güncelleme Paylaştı, 11 Mart 2019, http://madencilikturkiye.com/oriole-resources-turkiyedeki-projeleri-ile-ilgili-guncelleme-paylasti/

kerim Anadolu'da 800 kilometrelik bir alanı maden sahası olarak görüyorlar.

BATI TOROSLAR ŞİRKETİ

Oriole, yani eski Stratex hem Malatya'daki Hasan Çelebi hem de Nevşehir'deki Doğala altın madenlerinin ruhsat sahibi. Ve bu sahaları Batı Toroslar Madencilik ve Sanayi Ticaret Limited Şirketi'ne devrediyor. Oriole henüz Stratex olduğu sırada Nevşehir Acıgöl'deki altın madeni sahasını da Batı Toroslar Şirketi'ne devrediyor. 7 Haziran 2019 tarihli Ticaret Sicil Gazetesi'nde kuruluşu ilan edilen bu genç ve dinamik Batı Toroslar Madencilik Sanayi Ticaret Limited Şirketi, (Kurucuları olarak Antalya/Manavgatlı Uğur Özer ile Sakarya/Adapazarı'ndan Engin Çamaş görülüyor) Malatya-Hekimhan'da bir başka altın madeni sahasını da El Dorado'nun TÜPRAG şirketinden devralıyor. Hani şu Uşak ve İzmir'deki altın madenlerinin sahibi olan TÜPRAG. Eski DSP Milletvekili Hasan Özgöbek'in akaryakıt sattığı TÜPRAG. Aynı TÜPRAG bu kez Ordu-Mesudiye'deki altın sahasını Beysu İnşaat ve Ticaret Anonim Şirketi'nden devralıyor.

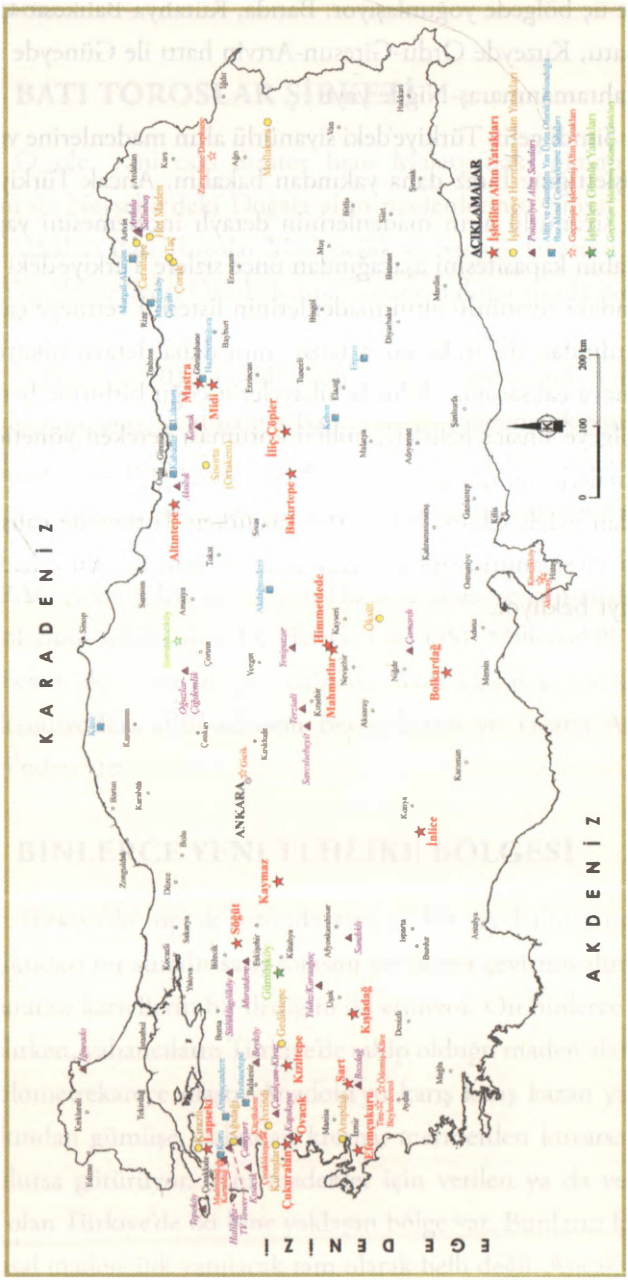
BİNLERCE YENİ TEHLİKE BÖLGESİ

Türkiye'de toprak üstünde satacak bir şey kalmayınca, AK Parti iktidarı bir süredir satış rotasını yer altına çevirmiş durumda. Uluslararası kartellerin bir dediğini iki etmiyor. On binlerce ruhsat dağıtılırken, yabancıların Türkiye'de sahip olduğu maden alanı, 200 bin kilometrekareye ulaştı. Anadolu'yu karış karış kazan yabancılar, altından gümüşe, bakırdan kroma, mermerden kuvarsa kadar ne bulursa götürüyor. Yeni madenler için verilen ya da verilmek üzere olan Türkiye'de iki bine yaklaşan bölge var. Bunların kaçında kimyasal madencilik yapılacak tam olarak belli değil. Ancak birçok

bölgede bu olasılık çok yüksek. Siyanürlü altın madencileri son dönemde üç bölgede yoğunlaşıyor: Batıda, Kütahya-Balıkesir-Çanakkale hattı, Kuzeyde Ordu-Giresun-Artvin hattı ile Güneyde Erzincan-Kahramanmaraş-Niğde yayı.

Şimdi gelin Türkiye'deki siyanürlü altın madenlerine ve kimlerin işlettiğine biraz daha yakından bakalım. Ancak Türkiye'deki bütün siyanürlü altın madenlerinin detaylı incelemesini yapmak, bu kitabın kapasitesini aşacağından önce sizlere Türkiye'deki çalışır durumdaki siyanürlü altın madenlerinin listesini vermeye çalışacağız. Ardından da aralarından bazılarının daha detaylı hikayelerini anlatmaya çalışacağız. Aslında hikayelerin çoğu birbirine benziyor. Bir bölgeye sinsice gelişleri, milleti koruması gereken yöneticilerin madencilerle yaptığı iş birliği, halkın çaresizliği, kandırılmışlığı ve ardından gelen yıkım. Bu satırlar yazılırken Türkiye'de çalışır durumda 19 siyanürlü-sülfürik asitli altın madeni var. Bir o kadarı da açılmayı bekliyor.

MTA'NIN ALTIN MADENLERİ HARİTASI

TÜRKİYE'DEKİ SİYANÜRLÜ ALTIN MADENLERİ

1- Ovacık Altın Madeni - İzmir/Bergama - Koza Altın - 2001
2- Sart Altın Madeni - Manisa/Sart - Pomza - 2002
3- Kışladağ Altın Madeni - Uşak/Eşme - El Dorado Gold/ TÜPRAG Madencilik, Kanada 2006
4- Mastra Altın Madeni - Gümüşhane - Koza Altın - 2009
5- Çukuralan Altın Madeni - İzmir - Koza Altın - 2009
6- Çöpler Altın Madeni - Erzincan/İliç - Anagold - SSR MİNİNG (Alacer) Kanada/Lidya (Çalık) - 2010
7- Efem Çukuru Altın Madeni - İzmir - El Dorado Gold/ TÜPRAG Madencilik, Kanada 2011
8- Kaymaz Altın Madeni - Eskişehir - Koza Altın - 2011
9- Bolkardağ Altın Madeni - Niğde - Gümüştaş Madencilik - 2012
10- Midi Altın Madeni - Gümüşhane - Yıldızbakır - 2012
11- Himmetdede Altın Madeni - Kayseri - Koza Altın - 2013
12- Fatsa Altın Madeni - Ordu - Altıntepe madencilik - Bahar/Stratex-Oriole/Cominco 2015
13- Bakırtepe Altın İşletmesi - Sivas - Koç/Demir Export - 2015
14- Kaş Altın Madeni - Kayseri - Koç/Demir Export - 2016
15- İnlice Altın Madeni - Konya - Eczacıbaşı/Esan - 2016
16- Kızıltepe Altın Madeni - Balıkesir - Zenit Altın - El Dorado Gold - 2017
17- Lapseki Altın Madeni - Çanakkale - Nurol/Tümad Madencilik - 2018
18- İvrindi Altın Madeni - Balıkesir - Nurol/Tümad Madencilik - 2019
19- Öksüt Altın Madeni - Kayseri/Öksüt - Öksüt Madencilik Centerra - 2020

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: TÜRKİYE'DEKİ SİYANÜRLÜ MADENLER VE HİKAYELERİ

OVACIK ALTIN MADENİ (SARI ÖKÜZ'ÜN VERİLDİĞİ YER)

İzmir-Bergama'daki bu altın madeni, Artvin-Cerattepe'yle birlikte siyanürlü-sülfürik asitli kimyasal madenciliğe karşı ilk toplumsal tepkinin ortaya konduğu yerdir. Koza Grubu'na ait olan madende 2001 yılından itibaren siyanürle altın üretimi yapılıyor. 15 Temmuz 2016 darbe girişiminden sonra devlet, FETÖ'yle bağlantılı olduğu gerekçesiyle Koza Grubu'na el koydu. Bugün Koza altın madenleri Bergama'daki dahil, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na bağlı olarak kayyumlar tarafından yönetiliyor. Koza Grubu'nun, Bergama'ya 40 kilometre mesafedeki Çukuralan Madeni'nden çıkarılan cevherleri de Bergama-Ovacık'daki madende işleniyor. Bulunduğu yerdeki cevheri biten maden şirketi, çevredeki ormanlarda, meralarda ve köylerde cevher arayışlarını sürdürüyor. Yani benzer bütün şirketlerde olduğu gibi, çevresini bitirene kadar şirketin durmaya niyeti yok.

Türkiye'nin en dikkat çekici yaşam alanları direnişlerinden birine sahne olan Bergama'da, altın madenlerine karşı mücadele edenler, "Bergama teslim edilirse, Türkiye'de her yer altıncılara teslim olur" dediler. Haklılardı, o günlerden geleceği gördüler, Türkiye'nin nasıl bir tehlikenin içine itildiğini hissettiler. Türkiye'de altın madenlerinin bir kanser gibi ülkeyi sarması sürecini daha iyi anlayabilmek için, Bergama köylülerinin direnişine yakından bakmak gerekiyor. Çünkü bu direniş ve o süreçte yaşananlar, bugünü anlamak açısından büyük önem taşıyor.

KIŞKIRTILAN KÖYLÜLER!

Hatırlanacağı gibi 2001 yılında, siyanürlü altın madenciliğine karşı yaşam alanlarını, topraklarını savunan köylülerin, Alman vakıfları tarafından kışkırtıldığı iddiası ortaya atıldı. Çünkü (yine

iddiaya göre) Türkiye'ye her yıl 2 milyar dolarlık (!) altın satan Almanya, bu gelirinden olmak istemiyordu. Bu iddialara, ülkenin üst düzey yetkilileri, devleti yönetenler, dönemin milletvekilleri inandırıldı; gazeteciler, akademisyenler inandırıldı ve o günlerde topraklarını, yaşam alanlarını korumak isteyen köylüler hedef haline getirildi. "Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in Ecevit'e anayasa kitapçığı fırlatması ile tetiklenen kriz günleriydi. Halk krizle boğuşurken IMF ile çok ciddi anlaşmalar yapan koalisyon, 15 günde 15 yasa çıkarmak için mecliste fazla mesai yapıyordu. 30 Haziran 2001 tarihli Milliyet gazetesinde çıkan 'Altın Müjdesi' başlıklı manşet, krizden çıkışa bir yol gösteriyordu."[38] Yolu gören iki de milletvekili vardı. DSP milletvekilleri Erol Al ve Hasan Özgöbek. Bu iki milletvekili Türkiye'de 6 bin 500 ton altın rezervi olduğu yönünde bir rapor hazırlayıp Başbakan Ecevit'e sunuyordu. Ekonomik kurtuluş reçetesi bulunmuştu. Rapor, uzaydan yapılan saptamalara göre Türkiye'de 580 noktada altın rezervi bulunduğunu belirtiyordu. Dünyadaki bütün altın madenlerinden bile fazla maden ocağı açılacak (553), 25 bin kişiye istihdam sağlanacaktı.

"O HAVUZDA YÜZERİM"

Siyanürcü şirketler güven oluşturmak için daha önceleri, üzerinde ördeklerin yüzdüğü zehirli atık havuzlarının fotoğraflarını göstermişlerdi. Hatta DSP Milletvekili Erol Al, siyanürle altın üretiminin insan sağlığına ve çevreye zararsız olduğunu kanıtlamak için Bergama'da atık havuzunda yüzebileceğini bile belirtiyordu. Şirket, Milletvekili Erol Al'ı siyanür havuzunda yüzdüremedi ama işçilerini yüzdürdü. Onlardan biri de 10 yıl süreyle siyanürlü madende çalışan bugünlerde ağır hastalıklarla mücadele eden Bergama-Ovacık Muhtarı Mehmet Uslu'ydu. Uslu, madende yaşadıklarını, sağlığını

[38] Özer Akdemir: Alman Vakıfları ve Bergama Gerçeği, Evrensel, 7 Kasım 2011, https://www.evrensel.net/haber/17106/alman-vakiflari-ve-bergama-gercegi

nasıl kaybettiğini, boğuştuğu hastalıkları ve doğanın gördüğü zararları Sözcü gazetesinden Gökmen Ulu'ya anlattı.[39] Bilim insanlarının siyanürlü liç yöntemine ilişkin uyarıları ve kamuoyundaki tepkiler üzerine maden işletmesi yetkilileri bir basın toplantısı düzenlemişti. Bu toplantıda maden çalışanları siyanür atık havuzuna girmiş ve yüzmüşler, siyanürün hiçbir zararı olmadığını iddia etmişlerdi. O havuza girip poz veren işçilerden biriydi Mehmet Uslu. Uzun seneler yer altında çalıştırıldı, sonra atık tanklarına en yakın yemekhanede görev yaptı. Çalışma koşulları ağırdı. Bilime kulaklarını tıkayıp maden şirketlerini dinleyen Uslu buna pişman oldu. Zira, 2007'de maden işletmesinden ayrıldığında sağlığını kaybetmişti.

HASTALIKLARLA BOĞUŞUYOR

Çok pişman olduğunu ve hastalıklarla boğuştuğunu anlatan Uslu, "Kanımdaki akyuvarların, yuvarlak olması gerekirken, pütürlü hale geldiği tespit edildi. İnsan vücudunda 150 ile 450 bin civarında olması gereken akyuvar sayısı benim bedenimde 10 bine kadar düşmüş. İliklerim büyük zarar gördü. Doktorlar iki yıl uğraştı ama tedavi sonuç vermedi. Ameliyatla dalağım alındı. Doktorlar bunun bir meslek hastalığı olduğunu, kimyasal madde kullanılan işletmelerde çalışanlarda sıklıkla görülen vakalar olduğunu söyledi" diyordu. Ovacık'taki pek çok kişinin çeşitli hastalıklarla boğuştuğunu anlatan Uslu, köylerinde özellikle kanser vakalarının çok arttığına dikkat çekiyor: "Yakınım Yusuf Yavaş akciğer kanserinden vefat etti. Meryem Çapkın kan kanserinden, karşı komşum Ayhan Yılmaz'ın hanımı göğüs kanserinden vefat etti. Köylülerimin büyük kısmı kanserin pençesi altında. Buraya maden gelmeden önce biz hastalık nedir bilmezdik." Uslu fazlasını da anlatıyor. Maden işletmesinin köy hayatını alt üst ettiğini, halkta huzur kalmadığı-

[39] Gökmen Ulu: Bir ibret öyküsü, Sözcü, 26 Ağustos 2019, https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/bir-ibret-oykusu-5300229/)

nı, köyde tarım üretiminin tükenme noktasına geldiğini, civardaki ağaçların kuruduğunu, siyanür atık havuzuna gelen kuşların kısa sürede öldüğünü, gençlerin tamamının şehre göç ettiğini belirtiyor.

MUHTAR OLDU, ŞİMDİ MADENLE SAVAŞIYOR

Uslu, doğru bilgilendirilmediği ve işyeri şartları yüzünden sağlığını kaybettiği gerekçesiyle yargıya başvurdu. Davanın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde devam ettiğini belirten Uslu, bununla da yetinmedi, maden işletmesine karşı demokratik direniş aktiviteleri içinde olan çevrecilerin saflarına katıldı. 31 Mart 2019 seçiminde muhtar adayı oldu ve kazandı. Ovacık köyünde ilk kez maden şirketinin desteklemediği bir kişinin muhtar olduğunu belirten Uslu, "Bu sonuç artık vatandaşın uyandığı anlamına geliyor" diyor.

Profesör İsmail Duman şunları söylüyor: "Şimdi bana bir bardak siyanürlü suyu verin, ben bunu arıtıp içme suyu haline hemen getirebilirim. Su arıtılabilir. Ama siyanürlü çamuru getirirseniz, böyle bir şey yapılamaz. Yok böyle bir şey. Bergamalı köylü, arıtma tesisine 'avutma tesisi' boşuna demiyor."[40] Milletvekillerinin raporunda en dikkat çeken yönse, Bergama'da altın madeni karşıtı mücadelenin Alman FIAN Vakfı tarafından desteklendiği saptamasıydı. İngilizce, "Food First Information and Action Network" kelimelerinin kısaltılmışı olan FIAN (Önce Gıda Bilgi ve Eylem Ağı), çevre konularına duyarlı, açlık ve yetersiz beslenmeye karşı dünya çapında mücadele veren bir örgüt.[41] "Öncelikle FIAN vakıf değil, Asya, Avrupa, Latin Amerika ve ABD'de şubeleri olan bir dernektir. Almanya bu derneğin merkezi değil şubesidir. Dernek, merkezi bir yapıya da sahip değildir. İsminden de anlaşılacağı gibi,

[40] Mesut Mahmutoğulları: Ulaşılamayan El Dorado ve Kassandra'nın Çığlığı, 19 Temmuz 2001, mai ve küreselleşme karşıtı çalışma grubu, KİMDAKSİ-Kimya Madenciliğine Karşı Sivil İnisiyatif, 19 Temmuz 2001, http://www.antimai.org/mkl/mm01altin.htm

[41] https://www.fian.org/en/

beslenme hakkının öncelikli ve temel insan hakkı olduğu, beslenme kaynaklarına yönelik tehditlere karşı dünya çapında bir mücadelenin verilmesi gerektiği, bu örgütün varlık nedeni ve anlayışıdır. Hiçbir devletin ve organizasyonun uzantısı değildir. Etkinliklerini yerel ilişkileri üzerinden yürütmekte, parasal bir ilişki söz konusu olmamaktadır. FIAN, çalışmalarını son yıllarda, altın madenciliğine karşı mücadelede yoğunlaştırmıştır. 40'a yakın ülkede bu bağlamda, sosyal-kültürel etkinlikler düzenleyerek, düzenli yayınlar-raporlar yayınlayarak, basın açıklamaları yaparak bilgilendirme-deneyim aktarma işlevini yerine getirmektedir. Evet, FIAN uluslararası bir ilişkidir. Bu ilişkilerin kimya madenciliğine karşı çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir. Çünkü saldırı, ulus ötesi altın şirketlerince tüm dünyada eşanlı yapılmaktadır. Bu yüzden, ülkemizde kimya madenciliğine karşı mücadeleyi, enternasyonal bir örgütlülük ve etkinlik düzlemine taşımak, zaferin olmazsa olmaz koşuludur. Bu yüzden bu ilişki, saklanılan bir ilişki değil, meşru bir ilişkidir."[42] (Görsel-13)

İşte bu raporu hazırlayanlardan eski DSP Uşak Milletvekili Hasan Özgöbek, Kanadalı El Dorado Gold'un Uşak'daki Kışladağ Altın Madeni'nin açılışı için büyük gayret gösterdi. Hatta medyaya yansıyan haberlere göre, 2006 yılında madenin açılışı sırasında bir ev sahibi gibi davetlileri ağırladı. Özgöbek bugün Kışladağ siyanürlü altın madenine akaryakıt tedariki yapan bir şirketin sahibi. Kışladağ Altın Madeni'ne sönmemiş kireç tedarikiniyse CHP Uşak Milletvekili Özkan Yalım'ın nakliye firması sağlıyor. (Sönmemiş kireç, siyanürlü suyun PH değerini 10'un üstünde tutup hidrojen siyanüre dönüşmesini engelliyor. Ama bunu başarsalar bile kullanılan siyanürün en az yüzde 15'i hidrojen siyanür gazı olup havaya yayılıyor.) Ancak aynı Özkan Yalım, Murat Dağı'ndaki altın madenciliği girişimlerine karşı mücadele ettiğini söylüyor.

[42] Mesut Mahmutoğulları: Ulaşılamayan El Dorado ve Kassandra'nın Çığlığı, 19 Temmuz 2001, mai ve küreselleşme karşıtı çalışma grubu, KİMDAKSİ-Kimya Madenciliğine Karşı Sivil İnisiyatif, 19 Temmuz 2001, http://www.antimai.org/mkl/mm01altin.htm

DANIŞTAY SİYANÜRLÜ MADENCİLİĞİ YASAKLADI

Bergama köylüleri haklıydı. Haklı oldukları için de güçlülerdi. Türkiye kamuoyu tam olarak ne olduğunun farkına varmamış olsa da, eylemleri ses getirmiş ve dikkat çekmişti. Mahkeme kararları da haklı olduklarını teyit ediyordu. "Çevre hukukunun önemli bir içtihadı haline gelen 1997/Danıştay kararı Bergama köylüleri sayesinde alındı. 652 Bergamalı tarafından açılan davanın temyiz incelemesini yapan Danıştay Altıncı Dairesi, 13 Mayıs 1997 tarihli kararında, Anayasa'nın "Yaşam hakkı"nı düzenleyen 17'inci maddesine ve "Sağlıklı çevrede yaşama hakkı"nı düzenleyen 56'ıncı maddesine dayandı. Danıştay kararında özetle, siyanür liçi yöntemiyle ilgili olarak ÇED raporunda belirtilen olası risklerin gerçekleşmesi halinde doğrudan; veya çevrenin bozulması ile dolaylı olarak insan yaşamının olumsuz etkilenmesinin kesin olduğu belirtilerek, siyanürle altın üretilmesinde kamu yararı bulunmadığı vurgulandı. Danıştay bu kararı ile çevre hukukuna, idare hukukuna önemli bir içtihat kazandırdı. Sağlıklı çevrede yaşama hakkının hukuki güvencesi halini alan karar, hukukun üstünlüğünden ve yaşamdan yana olanların, çevre ve ekoloji hareketlerinin bayrak yaptığı bir hukuk belgesi halini aldı. Öyle ki kararın etkisi ülke sınırlarını aştı; Yunanistan Danıştayı tarafından emsal alındı. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bu karara dayanarak ihlal kararları verdi. Gelin görün ki; bu önemli karar ve ardından Danıştay'ın diğer daireleri ve ilgili mahkemelerce alınan kararlar, hukuk tanımaz siyasi iktidarlar tarafından yok sayıldı. Yargı kararları yok sayılarak, yeni yeni idari işlemlerle ve hatta yeni yasal düzenlemelerle maden işletmesi çalışmasını sürdürdü.[43] İşte yüksek mahkeme kararlarıyla da destekle-

[43] Avukat Arif Ali Cangı: Bergama-Ovacık Altın Madeni/Bergama Hareketi Deneyimi, Mayıs 2020

nen direnişin bu en üst noktasında beklenmedik gelişmeler oldu. Bergama Hareketine yönelik en büyük saldırı psikolojik savaş yoluyla yapıldı. İtibarsızlaştırmak amacıyla, hareketin dışarıdan kötü niyetli güçlerce desteklendiği, belli çıkar ilişkilerine dayandığı algısı yaratılmaya çalışıldı. Bu psikolojik harekatta medya, bilim çevreleri, siyasetçiler ve TSK sürecin içerisinde yer aldılar. Necip Hablemitoğlu'nun yazdığı ve Bergama köylülerinin altın karşıtı direnişinin dış güçlerin, Almanya'nın kışkırtması olduğunu ileri süren kitabı da bu psikolojik harekatın önemli bir parçası oldu."[44] Hablemitloğlu'nun kitabının en önemli belgesi, daha doğrusu kitabın ana dayanak noktası, Federal Alman İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Bakanlığı tarafından yayınlandığı belirtilen bir belge. Bu belgenin İsveç'te yaşayan Türk Profesör Metin Deliormanlı tarafından Türkiye'ye gönderildiği belirtiliyor. Ancak bu satırlar yazılana kadar ne bu belgeye ne de Profesör Metin Deliormanlı'ya ulaşılamadı.

MADEN SEVDALISI KOMUTANLAR

1 Ekim 2001'de düzenlenen yeni yasama yılı açılış resepsiyonunda konuşan dönemin Hava Kuvvetleri Komutanı Cumhur Asparuk, ABD'nin Afganistan'a müdahalesi ile ilgili sorulara, "Asıl Türkiye'ye bakın... Dünyanın en zengin altın rezervi bizde. Ama çıkarılamıyor. Çünkü Türkiye'ye altın ihraç eden Almanlar lobicilik yapıyor" diye yanıt veriyordu. 30 Ekim 2002 tarihindeyse aralarında Ege Ordu ve NATO Güneydoğu Müşterek Komutanı'nın da bulunduğu 45 komutan, eşleri ile birlikte Bergama'daki altın madenini geziyordu. Ege Ordu Komutanı Orgeneral Hurşit Tolon, eline aldığı külçe altınla gazetecilere poz verirken, "Ülke ekonomisine ciddi katkı koyan madeni, bu konuda karar vereceklerin gelip gör-

[44] Özer Akdemir: Alman Vakıfları ve Bergama Gerçeği, Evrensel, 7 Kasım 2011, https://www.evrensel.net/haber/17106/alman-vakiflari-ve-bergama-gercegi

mesini isterim" demekteydi.[45] Maden yöneticilerine plaket veren, elinde altın külçesi ile fotoğraf çektiren askerler, açık açık madenin çalışmasından yana oldukları mesajını veriyorlardı.

DEUTSCHE METALLGESELLSCHAFT

Peki gerçekte durum neydi? Şimdi konuya biraz daha yakından bakalım. Gerçekte ise Türkiye'de altın madenciliği için ilk girişimde bulunan ve altın işletmeciliğinde kullanılan siyanürü de Türkiye'ye satan Almanya idi. Ayrıca Almanya'nın güçlü kredi kuruluşları sadece Türkiye'de değil dünyadaki birçok altın madeninin de ana finansörlerindendi. Bergama'da altın çalışmalarına başlayan Eurogold'un ilk ortaklarından birisi Alman şirketi Deutsche Metallgesellschaft idi. Projenin iki finansöründen birisi de yine Alman Dresdner Bank, diğeri ise İngiliz Barclays Bank. Almanya gibi bir sanayi devi; dünyadaki her türlü metali sünger gibi emen Almanya, Türkiye'nin metal çıkarmasını istemeyecek! Hangi metal olursa olsun bir şekilde ham madde olarak tüketen bir ülkeden bahsediyoruz. Diğer kapitalist ve emperyalist ülkeler gibi her türden ham madde için dünyanın birçok ülkesine çöreklenmiş durumda olan Almanya, Türkiye'nin altın üretmesini istemeyecek. İstemek bir yana on takla atar. Altını da çıkar, gümüşü de; bakırı da çıkar demiri de. Çünkü bunların ana alıcısı olan devletlerden birisi Almanya. Hatta çıkarman için sana her türlü yardımı da yapar. Zaten olan da bu. Bugün çeşitli uluslararası karteller aracılığıyla yaptıkları gibi. Üstelik her alanda sanayi ürünlerini dünyaya pazarlayan Almanya'dan söz ediyoruz. Kim alacak bu sattığı malları? Kime satacak bunları? Herhalde beş parası olmayan ülkelere ya da milletlere değil. Altın veya başka metallerin üretimi, bir başka deyişle ham madde

[45] Özer Akdemir: Alman Vakıfları ve Bergama Gerçeği, Evrensel, 7 Kasım 2011, https://www.evrensel.net/haber/17106/alman-vakiflari-ve-bergama-gercegi

üretimi zaten bizim gibi ülkelere önerilen, "çıkış yolu." Sen altın veya başka bir metal çıkarırsın, bir değer ortaya koyarsın ve onları satıp Almanya gibi ülkelerden bir şeyler alırsın. Mercedes, BMW ve Airbus gibi şeyleri mesela.

Almanya da diğer kapitalist ve emperyalist ülkeler gibi kendi ülkesini üretim merkezi haline getirip, diğer ülkeleri ham madde merkezi olarak kullanma derdinde. Japonya keza öyle. Japonya'da dünyadaki en sıkı orman koruma tedbirleri uygulanıyor. Ülkenin yüzde 70'inden fazlası ormanlarla kaplı. Ama aynı Japonya söz konusu olan Endonezya ormanları veya Filipinler ormanları olunca aynı hassasiyeti göstermez. Endonezya ve Filipinler ormanlarının en baş alıcısı Japonya. Üstelik yasal ya da yasa dışı fark etmiyor. Çünkü bu ülkelerde aynen Türkiye'deki kaçak kömür madenleri olduğu gibi kaçak kesim sahaları ve kaçak kesim lordları var. Bu devasa sanayi ülkeleri, (tabii ki aracılar kanalıyla) bu türden mafya lordlarıyla iş yapmaktan da hiç gocunmazlar. Diyeceğim o ki sen ülkenin delik deşik edip maden çıkarmaya karar vereceksin, sen ülkenin madencilik adı altında yağmalanmasına, talan edilmesine izin vereceksin ve Almanya'da buna karşı çıkacak! Bu çerçevede gazeteci Aydın Engin'in açıklamaları dikkat çekicidir. O günlerde Cumhuriyet gazetesi tarafından izlenim haberler yapmak için Ege gezisine gönderilen Aydın Engin yaşadıklarını yıllar sonra Yeni Harman dergisinde ve T-24'teki köşesinde yazdı:

"ÇOK DEĞERLİ, ÇOK TECRÜBELİ, ÇOK VATANSEVER"

"2001 Ağustos'unun hemen hemen sonunda o sırada çalıştığım gazete (Cumhuriyet) beni yol röportajları için Ege kıyılarına yolladı. Yani gönlümce ve hedefsizce Ege'de dolanacak ve yol notları, izlenimleri yazacaktım. 'Canıma minnet' deyip yollara düştüm.

Ama daha Bandırma feribotundan inip arabanın burnunu Balya Gönen yönüne doğrulttuğumda cep telefonum çaldı, (arayan) ünlü bir spor yazarıydı. Kendisinin aynı zamanda bir halkla ilişkiler şirketi olduğunu; sırf vatana hizmet için, Bergama'da altın çıkaran ünlü Eurogold (Sonraki adıyla Normandy. Daha sonraki adını artık bilmiyorum ve öğrenmekten de vazgeçtim, çünkü ben öğreninceye kadar nasıl olsa yeni bir ad daha alacaklar) firmasının halkla İlişkilerini de "yürütüverdiğini" söyledi ve ekledi;

Yolunuz Ege'ye düşmüşken sizin gibi çok değerli bir gazeteci Bergama'daki altın madenine de uğrayıp olup biteni bizzat gözlese ne iyi olurdu...

Adam haklı, gerçekten iyi olurdu. Zaten iyi de oldu. Dört yanı tel örgülerle ve silahlı nöbetçilerce korunan ünlü Ovacık Altın Madeni'nin kapısında beni karşılayan koruma görevlileri neredeyse yerlere eğileceklerdi. Keza işletme barakasının kapısında karşılamaya çıkan İşletme Müdürü de öyle. Az sonra İzmir'den salt benimle görüşmek, bana bilgi vermek için gelen ve geciktiği için bin bir özür dileyen Normandy Genel Müdürü de öyle. 'Çok değerli bir gazeteci' olduğuma neredeyse ben de inanacaktım. Önce şantiyenin müdür odasında bizzat Genel Müdür bir 'brifing' verdi. Kâğıt üstünde feci halde bilgilendim. Sonra da daha önce Güney Afrika altın madenlerinde çalışmış genç bir mühendis eşliğinde maden gezisine çıkarıldım. Ama önce ayakkabılarım çıkartıldı ve yerine tabanına yarım santim kalınlığında çelik levhalar konmuş ağır mı ağır bir postal giydim.

- Sebep?

- Toprağa siyanür sızması varsa çok ciddi sonuçları olabilir bey.

- Var mıdır?

- Belli olmaz... Olabilir...

Oysa daha birkaç ay önce şantiyenin açılışında müdürler su doldurulmuş göletten bardakla su alıp içmişlerdi.

- Şu göletten birer bardak içsek... Açılış töreninde içmişti sizin müdürler...

- Aman Engin Bey... O zaman henüz cevheri taştan topraktan arındırmak için siyanürlü su ile yıkama başlamamıştı. Atık göleti şimdi siyanürlü suyla dolu... Madeni adım adım dolandık.

- Göletin üstünden uçan kuşlar niye ölüyor?

- Şeyyy... Her zaman değil. Yazın sıcakta buharlaşma olunca göletin üstünde... Yani ağır metaller ve siyanür yüzünden... Kuşlar ne bilsin... Öyle ya kuş beyinli, aptal kuşlar ne bilsin? Anlatılanları uslu uslu dinledim. Turumuz bitti, işletme binasına döndük. Normandy Genel Müdürü (ki Etibank'ın eski genel müdürlerinden biriydi), Ovacık Altın İşletmesi Müdürü (ki Etibank'm eski genel müdür yardımcılarından biriydi) ile bir masanın çevresinde toplandık. Uzun, ayrıntılı, ağdalı bir 'brifing' verildi. Çanta dolusu broşür, belge, bilgi ile donatıldım. Ama en değerli 'belge-bilgi' brifingin sonuna saklanmıştı. Normandy Genel Müdürü çantasından Necip Hablemitoğlu'nun adını duyduğum ama henüz görmediğim ünlü kitabını, 'Bergama Dosyası ve Alman Vakıfları' kitabını çıkarıp bana uzattı:

- Engin Bey, dedi. Bu kitabı bulmak pek zor. Sanırım siyanür lobisi kitapçılardan topluca satın alıp bulunmasını engelliyor. Güçlükle kendim için bir tane bulmuştum. Onu size armağan etmek istiyorum. Çünkü sizin gibi çok değerli, çok tecrübeli, çok vatansever bir gazetecinin bu kitaptan bana göre çok daha fazla yararlanacağına inanıyorum. 'Çok tecrübeli, çok değerli, çok vatansever' bir gazeteci olduğum için kitabı teşekkür edip aldım. Ard arda sorularımı sıralamaya başladım. Kimilerinden pek hoşlanmadılar ama kendilerince yanıtlar bulup anlattılar. Öğle yemeği için brifinge ara verildi. Yemek için talimat vermek üzere odadan çıktılar. Ben de ayağımda her biri iki okka çeken metal tabanlı postallardan kurtulmak üzere kendi ayakkabılarımı aramaya başladım. Odada bulamadım. Bulurum

umuduyla bitişikteki bir odanın kapışım açtım. Depo gibi kullanılan bir odaydı ve ayakkabılarım oradaydı. Ayakkabılarımı o odada değiştirirken gördüm, odanın dip tarafında 25'lik (belki de 50'lik) paketler halinde Hablemitoğlu'nun ünlü ve 'bulunamayan kitabı' yığılıydı. Kapıyı yavaşça çekip müdür odasına döndüm. Tas kebap, iç pilav, şekerpare'den oluşan (gerçekten çok lezzetli) yemek boyunca da Ovacık Altın Madeni'nin yeryüzündeki en güvenli maden olduğuna ilişkin bitip tükenmek bilmeyen açıklamaları dinledim, notlar aldım. Bitişik masada 10-12 jandarma eriyle birlikte aynı (lezzetli) yemeğe kaşık sallayan jandarma subayı başını sallayarak söylenenleri "uzmanca" onaylıyordu. Askerler ise karavana yerine Normandy yemeğinden hoşnut, kendi aralarında şakalaşıyorlardı. Yemekten sonra siyanürle altın çıkarılmasına karşı çıkan köylüleri denetlemek, madene yaklaştırmamak, yürüyüş yaparlarsa dağıtmak üzere görevlerinin başına döneceklerdi.

Kocaman çantamda belgeler, bilgiler, notlar, raporlar, broşürlerle ve koltuğumun altında Hablemitoğlu'nun piyasada bulanamayan kitabı ile Ovacık madenini terk ettim. Sonra köylülerle konuştum. Uzun uzun. Sonra İzmir'de konuyu inanılmaz bir yetkinlikle bilen avukatlarla konuştum. Uzun uzun. Sonra siyanürlü altın çıkarmaya ilk karşı çıkan, bu alandaki etkinlikleri ile alternatif Nobel ödülünü alan Birsel Lemke ile konuştum. Uzun uzun. Sonra konunun dünyadaki en önemli uzmanlarından bir Alman Profesörle bütçemi çökertecek uzunlukta bir telefon konuşması yaptım. Sonra Hablemitoğlu'nun kitabını satır satır okudum. Sonunda Hablemitoğlu'nun kitabı ile çok önemli katkılar yaptığı çokuluslu, ya da uluslar ötesi bir şirketin (Normandy) çevirdiği dolabın dehşeti, şaşkınlığı ile donanmış İstanbul'a döndüm. Sanırım o sırada (ve bence bugün de) Bergama Altın Madeni öyküsünü en iyi bilen gazetecilerden biriyim. Ancak hazırladığım yazı dizisi yayınlanmadı. Yayınlanmayış nedeni bu yazının konusu değil. Ama yayınlanmadı,

2001 Ağustosundan bugüne Bergama'da epey gelişme oldu. Gelişmeler yargımı değiştirmedi. Sadece duyduğum dehşeti ve şaşkınlığı ve öfkemi artırdı..."[46]

"EŞEĞİN VAJİNASI"

Aydın Engin'in yazı dizisi yayınlanmıyor ama öncesinde "Tırmık" adlı köşesinde ilk izlenimlerini yazıyor. İşte o günlerde dönemin Hava Kuvvetleri Komutanından bir telefon gelir, bu telefonun detaylarını da Aydın Engin'in T-24'te yazdığı "Eşeğin Vajinası" başlıklı yazısından okuyalım:

"Bugünlerde Kazdağları'nda, Madra Dağları'nda, Havran'da, İvrindi'de, Şirince'de 'memleketin ekonomik refahını artırmak' için çırpınanlara itiraz eden hainlere benzer telefonlar gelirse şaşırmayın istedim. Türkiye kamuoyu altın madeni işletmenin doğa ve insan üstündeki ölümcül etkilerini, sonuçlarını ilk kez Bergama'nın Ovacık köyü yakınlarında Euro Gold adlı, Güney Afrika'dan, Kanada'ya, Papua-Yeni Gine'ye kadar ardında zehirlenmiş topraklar ve sakatlanmış insanlar bırakan firmanın Türkiye'ye de adım atmasıyla tanıdı. Ovacık köylülerinin ve yöredeki kararlı, inatçı doğa ve yaşam savunucularının çabalarıyla sorun önce o bölgeye, sonra taa İzmir'e, İstanbul'a, Ankara'ya taşındı. Ovacık köylülerinin yaratıcı eylemleriyle medyanın da gündemine girdi... Evet, Bergama'da doğaya ve yaşama refah değil ölüm saçacak altın madeni tartışması medyanın gündemine girdi girmesine de kimi namlı kalemler, kimi namlı haberciler 'Canım bu ülkenin serveti bu, ülkenin ekonomik refahı için katlanmak zorundayız' yollu yazılar, haberler döktürdüler. Hele Euro Gold şirketinin (ya da ondan işi devralan ve onun kadar kara ünlü Normandy şirketinin) davetlisi olarak ballı börekli Güney Af-

[46] Aydın Engin: Hablemitoğlu'nun Bulunamayan Kitabı, JMO Haber Bülteni. Ocak-Mart 2004, 2004/1, https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/34a1273487bf7b2_ek.pdf?dergi..

rika ve Papua-Yeni Gine'ye altın madenlerinde 'gözlem ve araştırma gezisi' kılıfı altında geziye götürülenlerin yazdıkları meslek adına sadece ve sadece utanç kaynağı oldu. (...) Henüz konunun acemisiydik. 'Altın madeni bu ülkenin servetiyse, o servetten bu ülkeye ne kalacak?' sorusunu bile soramayacak kadar acemi. Cumhuriyet'in telefon santralinin o günlerdeki çalışanlarından Fatoş dahili telefonumu çaldırdı. Yüzünü görmedim ama sesinden gözlerinin fal taşı gibi açıldığını anladım.

- Aydın Bey, orgeneral var telefonda, dört yıldızlı yani... Bağlıyorum.

Oysa deneyimli Fatoş 'Bağlayayım mı, yok mu diyeyim' diye sorar. Sormadan bağladı. Karşıda bir kuvvet komutanı. Selamsız sabahsız hemen lafa girdi. Aynen aktarıyorum:

- Bana bak gazeteci, bugünkü yazını okudum. Bugünkü yazı var ya, sen eşeğin 'vajinası'na su kaçırdın.

Aynen böyle dedi. Ben şimdi vajina diyerek aklımca biraz kibarlaştırdım. Yoksa o adlı adınca söyledi ve çat!.. Telefon kapandı. Uzun, çoook uzun bir tanıklıktan küçücük birkaç dilim aktardım. Bugünlerde Kazdağları'nda, Madra Dağları'nda, Havran'da, İvrindi'de, Şirince'de 'memleketin ekonomik refahını artırmak' için çırpınanlara itiraz eden sözde doğa ve yaşam savunucusu hainlere benzer telefonlar, uyarılar gelirse şaşırmayın istedim. Bir de onca söylenene, yazılıp çizilene, eylemlere aldırması gerekenler asla aldırmaz ve Kuzey Ege'de altın cinayetleri devam ederse sorunun ne kadar derinlerde ve yükseklerde olduğunun kavranmasına yardımcı olmak istedim. Yoksa kötü bir niyetim yok. Vatan onlara minnettardır. Benim gibilere ise... (Cümlenin sonunu siz getirin e mi?..)"[47]

[47] Aydın Engin: Eşeğin Vajinası, T-24, 4 Ağustos 2019, https://t24.com.tr/yazarlar/aydin-engin/esegin-vajinasi,23337)

ÇALDAĞI'NI HATIRLADIM

Aydın Engin Ağabey'in bu yaşadıklarını çok sonra, bu kitap çalışmasına başladıktan sonra öğrendim. (Bilemiyorum belki de okudum ama o koşturmaca arasında unuttum.) Ne ilginçtir ki Aydın Engin'in bu yürek acıtan gazetecilik tecrübesinden 10 yıl sonra, benzer bir acı gazetecilik tecrübesini Kanal D muhabiri olarak yaşamıştım. Gediz Ovası'nın ortasında yemyeşil ormanlarıyla bir vaha gibi yükselen Çaldağı'nın bir talihsizliği vardır. Kalbinde nikel madeni barındırıyor. Bu nedenle metalcilerin hedefinde. Turgutlu halkının ve Egeli çevrecilerin, talancı vahşi madencilere karşı mücadelesi halen devam ediyor. Biz de 2012 yılında CHP Milletvekili Hasan Ören sayesinde haberdar olmuştuk Çaldağı'ndan. Kameraman arkadaşım Veysel Dişbudak'la Turgutlu'ya gidip, iki gün boyunca yaşanan doğa ve ağaç katliamını yerinde görmüş ve haber haline getirmiştik.

Çaldağı'nda değil de sanki tsunaminin vurduğu Endonezya kıyılarında dolaşıyorduk. Sanki ormanın üzerinden dev bir dalga geçmiş ve her şeyi silip süpürmüştü. Ve halen de kesim devam ediyordu. Manzara vahşi kapitalizmin Güney Amerika ormanlarında, Uzakdoğu ormanlarında gerçekleştirdiği ve filmlere konu olmuş doğa katliamlarından farksızdı. Zirvede açılan devasa çukurların içinden nikel cevheri çıkarılacak, ardından kesilen ormanların yerinde yapılacak devasa alanlara serilip üzerinden sülfürik asit geçirilecek. Yani bu yolla nikel topraktan ayrılacaktı. Yani projenin ana hammaddelerinden biri sülfürik asit ve 1 ton cevherin işlenmesi için yaklaşık 400 kg sülfürik aside ihtiyaç var. Sistem altıncılıkta kullanılan siyanür sisteminin aynısı. Sadece siyanür yerine sülfürik asit kullanıyorlar. Şirketin Çaldağı cevherlerine sülfürik asit liçi uygulamasının tek nedeni basit bir proses olması ve konvansiyonel nikel üretim metotlarına göre daha ucuz olmasıydı. Üstelik dünyada ilk kez Türkiye'de Çaldağı'nda uygulanacak olan bu metot kendileri

için düşük maliyetli fakat madenlerin bulunduğu ülkeler için geride milyonlarca ton sülfürik asit içeren atık madde ile tamamen kirletilmiş bir doğa ve tüketilmiş kaynaklar demek olan tam bir çevre felaketi oluşturacak potansiyele sahipti. Nikeli topraktan ayrıştırmak için 15 yıl boyunca en az 15 milyon ton sülfürik asit kullanılması planlanıyor. Evet yanlış anlamadınız Türkiye'nin en verimli tarım ovası Gediz'in tepesinde kullanılacak 15 milyon ton sülfürik asitten söz ediyoruz. Tabii bu kadar milyon ton sülfürik asidi bir yerden bir yere taşımanın maliyeti de yüksek olduğundan Çaldağı'na sülfürik asit fabrikası bile kurulacaktı. Planlar öyle. Ortaya çıkan nikel hammaddesiyse işlenmek üzere Finlandiya'ya götürülecekti. (Görsel-14)

Turgutlu'da maden sahasında çekim yaparken şirket yetkilileriyle de görüşmek istemiştik ama bizimle muhatap olmamışlardı. Sonradan öğrendik ki onlar meğer çoktan Kanal D'nin patronuyla muhatap olmuşlar. O haber sırasında Profesör İsmail Duman'la tanışma imkânımız da olmuştu. Profesör Duman, CHP Milletvekili Hasan Ören ve çevrecilerle birlikte Çaldağı'ndaki vahşi madenciliğe karşı mücadele veriyordu. Orada yaptığımız röportaj sırasında böyle bir projeyi asla bir Avrupa ülkesinde uygulatmayacaklarını söyleyen Profesör Duman, "Yani kendi ülkeleri dışında Afrika'da, Güney Amerika'da, Hindi Çin'de uyguladıkları yöntemler. Açıkta kimyasal kullanmak, yıkanması gereken cevheri yığınlar haline getirip, içinden sülfürik asit geçirmek (ya da altıncılıkta olduğu gibi siyanür) bunlar gerçek anlamda kolonial yöntemlerdir. Sömürge yöntemleridir" diyordu. Profesör Duman'a göre yapılan zaten bir madencilik değil, "Cevheri topraktan çıkartmaya madencilik denir ama cevherin içinden metali çıkartmak ekstraktif sanayidir. Yani kimyasal işlemdir."

Aslında Maden Tetkik Arama Kurumu (MTA) 1970 yılında bölgeye gelmiş ve sondajlar açmış. Nikeli görmüş. Yani Türkiye'deki birçok madeni olduğu gibi nikeli de orada tespit eden MTA. Ama MTA üst kurulu uzun toplantıların ardından, "Nikel aşağıda kal-

sın, yerin üstündeki varlıkların değeri 100 kat daha fazla" diyerek çıkarmaktan vazgeçmiş. Yani devlet ve bu ülkenin vatandaşları, 15 yılda nikel madeninden elde edeceği gelirden fazlasını her yıl Gediz ovasından elde ediyor. Maden şirketinin bir yalanı da "Aldığım toprağı yine aynı yerine koyacağım" şeklinde. Maden şirketi 130 milyon metreküp toprak ve kayayı yerinden oynatacak. Yani yerinden alıp başka bir yere taşıyacak. Yani toprak hava alacak, genişleyecek. Sonra bu toprağı içinden sülfürik asit geçirdikten sonra tekrar aynı yerine geri koyacak! Ancak bu toprağı tekrar aynı çukura doldurması için yüzbinlerce kamyon sefer gerekiyor. Ayrıca bu toprağı veya kayaları aynı çukura doldurmak mümkün değil. Çünkü genişleyen toprağı ve parçalanmış kayaları aynı yere koyabilmen için en az üç katı yere ihtiyacın var. Yani milyonlarca yılda sıkışmış kayaları, toprakları yerinden çıkarıp ufaladıktan sonra aynı deliğe tıkmaya çalışırsanız üç misli hacim gerekir. Bu söylenenler bütün madenler için geçerli. Yani, "İşimiz bitince eski haline getirip öyle gideceğiz" sözü sunturlu bir yalan.

Çaldağı'ndaki bu manzarayı gördük ve 17 Kasım 2012 Cumartesi günü Ankara'ya döndük. Haberin üzerinde iki gün çalıştık. Güzel bir metin ve montajla haberi hazırladık. Artık sıra haberin yayınlanmasına gelmişti. 19 Kasım Pazartesi akşamı haberin yayınlanması gerekiyordu ancak o akşam yayın akışına konmamıştı. Salı günü Meclisin en yoğun günü. Koşturma, telaş, grup toplantıları... Akşam saatlerinde büroya döndüğümde bizim Çaldağı yine yayın akışında yoktu. Bir ara Ankara Temsilcimiz Erhan Karadağ'ın yanına gittiğimde acı haberi verdi, "Birand haberi çok beğenmiş. Bir DVD hazırlatılmış ve alıp Doğan Holding binasına gitmiş. Birand'la Aydın Doğan haberi birlikte izlemişler. Ve Aydın Doğan 'yayınlanmasın' demiş." Bu kadar. Erhan da şaşkın ve en az benim kadar üzgündü. (Bu konudaki daha net düşüncelerimi kitabın sonlarında yer alan "Gümüştaş Siyanür Tesisi ve Doğan Yayıncılık İlkeleri" bölümünde okuyabilirsiniz.)

İstanbul ayrıca haberle ilgili bütün görüntülerin de sistemden silinmesini istedi. Evet hiçbir iz kalmasın isteniyordu. Çaldağı haberime vebalı muamelesi yapılıyordu. Ama haberin tüm görüntüleri sistemden silinmeden bir kopyasını almıştım. Ve en korkuncuysa bir gün sonra Nikel Madeni Şirketinin adamlarının haberle ilgili görüntüleri izlemek için İstanbul büroya gelmesiydi.

Bir yıl sonra AK Parti'yle Fethullah Gülen Cemaati arasında savaş başladı. Ve işte bu süreçte iktidara yakın kalemlerden birisi olan Cem Küçük'ün havadisver.com sitesinde 19 Mart 2015 tarihinde "Koza Altın, VTG Holding ve uluslararası bağlantılar" başlığıyla bir yazısı yayınlandı. Cem Küçük, VTG Holding'in ortaklarının Fethullah Gülen cemaatiyle bağlantılı olduğunu yazıyordu. Ve bu süreçte Çaldağı'nda maden çalışmaları durduruldu. Ardından yaşanan 15 Temmuz darbe süreci derken VTG, Çaldağı'ndaki hisselerinin yüzde 51'ini Ankara Büyükşehir Belediyesi eski Başkanı Melih Gökçek'le yakın ilişkisi olduğu söylenen Namık Tanık'ın sahibi olduğu NATA Holding'e devretti.

BOSPHORUS-SARDES-FETÖ

Gazeteci Celal Eren Çelik'in Twitter hesabında 10 Şubat 2019 tarihinde yer alan mesajları da Çaldağı'yla ilgiliydi. Çaldağı nikel madeni için kurulan ilk iki şirketin, Bosphorus ve Sardes'in Londra merkezli European Nickel isimli İngiliz maden şirketine ait olduğunu belirten Çelik, bölge halkının madene karşı sert direnişi nedeniyle şirketin o zamana kadar adı sanı duyulmayan üç ODTÜ'lü gencin Oremine Madencilik şirketine devredildiğini anlatır: "Peki kimdi bu gençler? Anlatalım efendim... İhaleyi Oremine Madencilik adı ile kazanan firma, kendisini ısrarla VTG Holding olarak tanıtıyordu... Kurucu üç genç Vuslat Beyoğlu, Tarık İmre ve Gökhan Kantarcıoğlu'nun baş harfleri... Kendileri parayı Güney

Afrika'da kömür madeni işleterek kazandıklarını söylüyorlardı... Bu isimlerden Vuslat Beyoğlu, şirketin 'beyni' ve 'koordinatörü' konumunda... Tüm bağlantıları o sağlıyor uluslararası arenada… Kendisi FETÖ'ye çok yakın ve FETÖ'nün Güney Afrika iş adamı yapılanması olan Güney Afrika Genç İş adamları Derneği SATBA'nın başkanı..."[48]

Metalurji Yüksek Mühendisi Lütfi Tozar'ın Metalurji Dergisi'ndeki yazısı da European Nickel'in de aslında büyük bulmacanın bir parçası olduğunu ortaya koyuyor. Yönetim Kurulu üyeleri arasında İngiltere'nin eski Ankara Büyükelçisi Sir David Logan'ın bulunduğu European Nickel, 2002 yılından itibaren Çaldağı'yla ilgilenmeye başlıyor. Dünyanın en büyük madencilik şirketlerinden birisi olan BHP Billiton, European Nickel PLC'nin ortağı. Yaptıkları anlaşmaya göre, çıkarılacak madenin yüzde 50'sini almaya hak kazanmış ve kalan yüzde 50 için de ilk alıcı olmayı garantilemiş. Ayrıca BHP Billiton'ın önünde, şirketin yüzde 51'lik hissesini satın alma opsiyonu da bulunuyordu. Eğer BHP Billiton 40 milyon sterlin daha öderse European Nickel'in yönetimi ele geçirip, bütün projenin sahibi olabiliyor. European Nickel PLC bu anlaşma ile zaten BHP Biliton'ın üretim birimi haline dönüşmüş oluyordu.[49]

KEPEZ DAĞINDA "ZORLU" GÜNLER

Sir (Sör) David Logan ve arkadaşları Çaldağı'nda şu ana kadar istedikleri sonucu elde edemediler ama yine Manisa'da, bu kez Manisa'nın Gördes ilçesinde bir başka nikel madeni 2014 yılında sessiz sedasız açıldı. Zorlu Holding'in açtığı bu madende binlerce ton sülfürik asit Kepez- Simav Dağları'nda Akhisar ve Gördes'in

[48] Celal Eren Çelik: Çaldağı'ndan Venezuela'ya: "Maduro'nun Altınları", @yazparov 10 Şubat 2019, https://twitter.com/yazparov/status/1094689195921149954
[49] Lütfi Tozar: Bosphorus Nikel Madencilik, BHP Billiton ve Gerçekler: Türkiye'de bir Madencilik Öyküsü, https://www.metalurji.org.tr/dergi/dergi142/d142_3338.pdf

tepesinde kaynıyor. Hasan Ören, Turgutlu'nun bir evladı olarak Çaldağı'nda verdiği mücadeleyle hafızalara kazındı. Ancak benim görebildiğim kadarıyla Gördes'de o mücadeleyi veren başka bir Manisa milletvekili çıkmadı.

Aslında Gördes Nikel Madeni, 2000 yılında kurulan Meta Madencilik Ltd. Şti. tarafından 2003 yılında işletilmeye başlandı. Çıkarılan ham cevher Yunanistan, Makedonya ve Çin gibi çeşitli ülkelere ihraç ediliyordu. 2007 yılında Zorlu Grubu'nun ortaklığıyla kabuk değiştiren şirket, Meta Nikel Kobalt Madencilik A.Ş. olarak üretilen cevheri ihraç etmek yerine, metale çevirmek için Simav Dağları'nın uzantısı olan Kepez Dağı'nda sülfürik asit tesisi kurulmasına karar verdi. Çevresi Akhisar Ovası, Gediz Ovası, Bakırçay Ovası, Menemen Ovası, Alaşehir Ovası'yla sarılmış bir dağ silsilesi burası. Bir ucu adını aldığı Simav'da diğer ucu Akhisar'da. Her şeye rağmen, bütün hor kullanımına rağmen yemyeşil ormanlarla kaplı bir dağ dizisi. Ege'nin o yakıcı yazında hayata açılan penceresi. Gediz Irmağı'nı, Demirköprü Barajı'nı ve Marmara Gölü'nü besleyen sekiz çayın ve derenin doğum yeri Simav Dağları ve Kepez Dağı. Açın önünüze Türkiye fiziki haritasını gözlerinizle görün. Yani şehirlerin içme ve kullanma suyuna, tarlaların yaşam suyuna kaynaklık eden bir dağ silsilesinden söz ediyoruz. Söz konusu olan bağrından çıkan su kaynaklarıyla dünyaca ünlü üzüm ve zeytin diyarını besleyen Simav ve Kepez dağları. Kuzeyinde ise Balıkesir'in Sındırgı ilçesinde, Çaygören Barajı'nın dibinde Kızıltepe siyanürlü altın madeni de açıldı. 2017 yılında çalışmaya başlayan El Dorado Gold'un bu madeninde de hedef, Alaçam Dağları'nın üzerine doğru yayılmak. Yani Alaçam Dağları siyanürlü madenin cenderesinde, Kepez Dağı ise sülfürik asitli madenin. Bir de Çaldağı'ndaki sülfürik asitli madeni çalıştırmayı başarırlarsa voltranı oluşturacaklar.

Bir bilim kurgu filminde izlemiştim. Dünyayı istila eden dünya dışı yaratıklar, yüksek stratejik noktalara kurdukları aktarım

istasyonlarıyla bir enerji kalkanı oluşturuyor ve dünyanın suyunu kendi dünyalarına aktarıyorlardı. Elbette bu da dünyanın sonu anlamına geliyordu. Bugün Türkiye'de yaşanan da biraz bu. Türkiye'nin zirvelerine kurulan siyanür-sülfürik asit tesisleri, bir yandan değerli madenleri çekip alarak dışarı hortumluyor, diğer yandan doğal ortamı yok ediyor. 2012-2014 yılları arasında Gördes'in güzelim ormanları ortadan kaldırıldı, 700 binden fazla ağaç kesildiği belirtiliyor. Süreç Çaldağı'yla aynı. Zorlu'nun sülfürik asitli nikel madeniyle, 'Ege'nin Damı' olarak bilinen ve İzmir'in, Manisa'nın su rezervlerini barındıran Kepez ve Simav Dağları, bugün zehirli kimyasal atıkların tehdidi altında. Yani Gölmarmara'nın dillere destan kavunu, Gördes'in al yanaklı kirazı ve Ege'nin ovalarında yetişen üzüm, zeytin ve incir tehlike altında olduğu gibi, Türkiye'nin en önemli metropollerinden İzmir'in ve Manisa'nın içme sularına da darbe vuruluyor.

Gördes Nikel Kobalt Projesi özellikleri itibariyle tam bir vahşi madencilik örneği. 31 milyon 300 bin ton cevher, (bu cevherin yüzde 90'dan fazlası atık olacak) 36 milyon ton ekonomik olmayan pasa yani taş-toprak, 2 milyon 304 bin ton verimli toprak kazılarak başka yere taşınacak. Cevherden nikeli ayrıştırmak için 8 milyon 750 bin ton sülfürik asit, 8 milyon ton kireç taşı kullanılacak. Tesis inşaatları, yol, gölet gibi yapımları da hesaba katıldığında 100 milyon tona yaklaşan miktarda materyal yer değiştirecek, adeta dağlar tepeler ortadan kaldırılacak, vadiler doldurulacak, topoğrafya tamamen değişecek. Bu süreç zaten başladı ve bütün hızıyla devam ediyor. 37 milyon 500 bin ton da su kullanılacak. Yani 37 milyar 500 milyon litre. Bir yıl içinde nakil araçlarında kullanılan motorin miktarı ise 1 milyon 785 bin ton. Isı santralinde yakıt olarak kullanılan yıllık 70 bin ton kömür, yaklaşık 200 bin nüfuslu bir kentin kullanacağı kömüre eşdeğer. Üstelik bütün bunlar birinci derece

deprem bölgesinde yapılıyor. Üretim için milyonlarca ton toprak ve kaya kazılarak yer değiştiriyor, ekosistem yok oluyor. Ortama salınan gazlar, yoğun asit kullanımı, atık ve ağır metallerin olumsuz etkileri ile doğal çevrede ciddi kirlenmeler meydana geliyor. Bütün bu işlemlerin ve yıkımın ardından 25 yılın sonunda elde edilecek son ürünün toplam miktarı 250 bin ton nikel ve 20 bin ton kobalt tuzu.[50]

Gördes madeninde cevher, Yüksek Basınçta Asit Liçi (YBAL) yöntemi ile işleniyor. Yılda 10.000 ton metalik nikel ve 800 ton kobalt tuzu üretiliyor. Projenin yıllık işletme gideri 96 milyon dolar, yıllık geliri 191 milyon dolar olarak hesaplandı. Bu rakamlar esas alındığında işletmenin faaliyet süresi sonundaki toplam geliri 4 milyar 500 bin dolara ulaşacak, 2 milyar 100 milyon dolar net kâr elde edilecek. Kamuoyuna yapılan açıklamalar böyle. Üretim süresi boyunca günde bin ton, yılda 350 bin ton, 25 yılda 8 milyon 750 bin ton sülfürik asit kullanılacak. Ne tesadüftür ki, Gördes ve Çaldağı ÇED raporları aynı firma, ENCON Çevre Danışmanlık Şirketi tarafından düzenlendi. Kim bilir, "Tecrübeli firma" denilerek tercih edilmiştir. Söz konusu firma Turgutlu-Çaldağı Nikel Madeni projesi için hazırladığı ÇED Raporunda, Yüksek Basınçta Asit Liçi yöntemini, fazla enerji ve kömür gerektirdiği, aşırı gaz salımı nedeniyle çevre açısından sakıncalı buluyordu. Doğrusu da bu. Gördes için hazırladığı ÇED Raporunda ise aynı sistemin çevresel etkilerinin "en az" olduğu vurgulanıyor. Sonuç olarak anlaşılıyor ki her iki ÇED raporuna da imza atan firma, benzer verilerden farklı sonuçlar çıkarmakta bir sakınca görmüyor. Yani müşteri memnuniyeti her şeyin üstünde. Maden şirketlerinin dostu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ysa zaten her ÇED'e onay veriyor; orada bir sorun yok.

[50] İbrahim Balıklı: Gördes Nikel Madeni Projesi Raporu, https://docplayer.biz.tr/5451474-Gordes-nikel-madeni-projesi.html

ENCON

Burada ENCON'dan biraz bahsetmek gerekiyor. Çünkü ENCON ve ENCON gibi şirketler bugün Türkiye'de büyük çevresel tahribatlara neden olan yerli veya yabancı şirketlerin önünü açan raporları servis ediyorlar. ENCON Çevre Danışmanlık Şirketi'nin internet sitesinde gelecekte bu ülkeyi kimler mahvetti diye soranlara gösterebileceğiniz koca bir liste duruyor. ENCON ne mi yapıyor? Çevreye, ormanlara, sulara, tarihsel ve kültürel mirasa zararlı hangi proje varsa, yasal olarak önünü açıyor. Hemen her projede karşımıza çıkan Çevre Etki Değerlendirme (ÇED) raporlarını hazırlamakla yetkilendirilmiş Türkiye'nin ilk şirketlerinden. 1994'te kurulan şirket şimdiye kadar yerli-yabancı, maden, enerji veya otoyol olarak onlarca proje için ÇED hazırladı. Mesela; 2011'de İzmir'in su havzasını kirleten El Dorado Gold'a ait TÜPRAG'ın Efem Çukuru'nda açtığı altın madeni için ÇED'i bu şirket hazırladı. ENCON, aynı şirketin Uşak Kışladağ Altın Madeni ÇED Raporunu da hazırladı. Yine yüz binlerce ağacın kesildiği Manisa Çaldağı'ndaki nikel madeninin ÇED raporu da ENCON'un. Manisa Gördes'deki Zorlu'nun nikel madeninin ÇED raporunu da hazırlayan ENCON. Hasankeyf'i sular altında bırakan Ilısu Barajı, Gebze-Orhangazi-İzmir otoyolu, Üçüncü Havalimanı ve Kazdağları'nda altın madeni Alamos Gold. Projelerin sonuçlarına bakıp çevreyi koruyan bir ÇED raporuna imza atılabileceğini düşünen var mıdır? Çevre Bakanlığı'nın yetkilendirdiği böyle 337 özel şirket daha bulunuyor. Devletin üstlenmesi gereken denetleme işinin dahi bir rant kaynağına dönüşmesi, yer altına kurulan tezgâhın boyutları hakkında fikir veriyordur.[51]

[51] Bahadır Özgür: Kaz Dağları'nın ardındaki hırsızlık ittifakı, GazeteDuvar, 6 Ağustos 2019

OTOKLAV

Zorlu'nun nikel madeni yukarıdaki satırlarda da değindiğimiz kısaca YBAL denilen tank liçi sistemiyle çalışıyor. Bölgeden kazılan cevher, "Otoklav" denen ve Çin'den getirilen devasa bir kazan içerisinde sülfürik asitle birleştirilerek yüksek basınç altında nikel elde ediliyor. Sistem Çöpler'deki sülfürik asitli-siyanürlü sisteme benziyor. Ama daha ölümcül ve daha tehlikeli. Çünkü sülfürik asitin su gibi kullanıldığı bir tesisten söz ediyoruz. Pasa adı verilen milyonlarca ton taş-toprak atığı asit maden drenajı riskiyle bir tarafa atılıyor. (Altın-gümüş-nikel madenciliğinin en tehlikeli sonucu. Aktif hale getirilmiş yer altındaki bazı elementler, bir süre sonra zehirli bir sıvı yayıyor.) Atık havuzlarında sülfürik asitli suyla birlikte depolanan ağır metallerinse ne olacağını Allah bilir. Zehir havuzu ya da barajı çökmezse, delinmezse ya da taşma aşamasına geldiği için tahliye edilmezse, ağır metaller o havuzun dibine çöktürülür. Havuzun sıvısıysa büyük ihtimalle Ege'nin yüksek sıcaklarında buharlaşıp sera gazı yaratma riski taşımaktadır. Ama bu havuzların büyük çoğunluğu bir süre sonra sızdırıyor, patlıyor, çatlıyor. Bu kitapta da anlatılan dünyada yüzlerce örnekleri var. Bu arada bütün bunlar birinci derecede deprem bölgesi olan bir alanda yaşanıyor.

KIRMIZI AKAN DERELER

Bu satırlar yazılırken 8 Nisan 2020 tarihli bir haber alarm vericiydi.[52] Habere göre, Gördes'teki Başlamış Deresi kırmızı renkte akıyordu. Manisa Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü durumun kendisine bildirilmesi üzerine, "Kırmızı rengin bölgedeki hafriyattan kaynaklandığını" açıklamıştı. Hani başında Sayın Murat Kurum'un bulunduğu Bakanlığa bağlı olan Müdürlük. Hani Uşak'ta, "Ma-

[52] Özer Akdemir: Kırmızı derenin ardından çevre felaketi çıktı: Nikel madeni!, Evrensel, 08 Nisan 2020, https://www.evrensel.net/haber/401679/kirmizi-derenin-ardindan-cevre-felaketi-cikti-nikel-madeni

dencilik hakkında olumsuz sosyal algının düzeltilmesi" için panel düzenleyen Bakanlık. (Görsel-15) Bölgedeki vatandaşlar Çevre Müdürlüğü'nün açıklamasını tatmin edici bulmayınca, CHP Manisa Milletvekili Ahmet Vehbi Bakıroğlu, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İzmir Şubesi'nden yardım ister. Bölgeden örnekler alan ve analizler yapan Çevre Mühendisleri Odası'nın hazırladığı ön raporda, yoğun bir ağır metal kirliliğine işaret edilirken, "Havza içerisinde bu kirliliğe yol açabilecek başka bir kaynak tarafımızca bilinmemekte olup, tek muhtemel kirletici Meta Nikel A.Ş.'ye ait Atık Depolama Tesisi olarak değerlendirilmektedir" denildi. Yani oklar Zorlu'nun nikel madenindeki zehir havuzunu işaret ediyordu. Çevre Mühendisleri Odası'nın sonuçlarına göre, kadmiyum normal değerden 657 kat fazla, kobalt 389 kat, bakır 310 kat, civa 71 kat, nikel 30 kat fazla değerlerde çıkıyordu.

CHP Milletvekili Bakıroğlu, "Başlamış deresindeki bu kırmızı rengin maden işletmesinden kaynaklandığı belirtilmektedir. Ne olduğunu biz de bilmiyoruz. Atık havuzunda sızıntı, taşma, patlama olabilir ya da tahliye edilmiş olabilir. Ne olursa olsun bölgede çok ciddi bir çevre felaketiyle karşı karşıyayız" diyordu. Madenin 2014 yılında çalışmaya başlamasından sonra Gördes, Akhisar ve Kuzey Ege'de sülfürik asit yüklü tanker kazaları eksik olmaz oldu. Bölgedeki yollarda devasa asit tankerleri ve bilimum kimyasal taşıyan tankerler cirit atıyor. Çünkü Çin'den getirilen 738 tonluk dev kazanın içinde, yine Çin'den ithal edilen yüz binlerce ton sülfürik asit yardımıyla nikel cevherden ayrıştırılıyor. Yılda 350 bin tondan fazla sülfürik asit kullanılıyor. Ama neyse ki madeni işleten Zorlu ailesi bunun da çözümünü bulmuş. Akhisar-Dağdere bölgesinde, yani madene çok yakın bir beldede, yıllık 1 milyon ton kapasiteli sülfürik asit fabrikası kurulması planlandı. Çok büyük ihtimalle Çinliler kuracak. Türkiye'nin en verimli tarım alanlarının ortasına sülfürik asit fabrikası kuruyoruz. Benzer bir sülfürik asit fabrikası,

Çaldağı'nda da kurulmak istenmişti. Hala da isteniyor ama şu ana kadar başarılı olamadılar. Çok büyük ihtimalle Zorlu, Çaldağı'ndaki cevheri Gördes'e taşımak isteyecektir. Ama bu sülfürik asitli nikel madeni az buz değil çok büyük miktarlarda su da kullanıyor. ÇED Raporunda 37 milyon 500 bin ton su kullanılacağı belirtilmiş. Bu suyu bir yerden almak zorunda. Ya sondajla Simav Dağları'nın damarlarından çekecek ya da çevredeki akarsulardan, derelerden, çaylardan. Sülfürik asit taşıdığı gibi tankerlerle su taşımazsa buna mecbur. Belki nikel madeni suyunu tankerlerle taşımıyor ama bölgeden köylere tankerlerle su taşınmaya başlandığı haberleri geliyor. Bölgedeki köylerde kızıl toz bulutları, asit kokusu, bağ ve bahçelerde ağaçların, tarlada domateslerin kuruduğu, hayvan ölümlerinin arttığı söyleniyor.

"GÜRDÜK BAŞLAMIŞ"

Az önce yukarıdaki satırlarda kırmızı renkte akan Başlamış Çayı'ndan söz ettik. Başlamış Çayı üzerinde Manisa'nın içme-kullanma suyu ihtiyacını karşılamak için Gürdük Barajı inşası devam ediyor. Bir de aynı çay üzerine Başlamış Barajı inşa edilmesi planlanıyor. Yani böyle bir su havzasından ve bu havzayı besleyen dağlardan söz ediyoruz. Ve böyle bir doğanın ortasına birileri Kanada ve Avustralya'dan aldığı "know-how"la (üretim sırları ve teknolojik bilgiyle) sülfürik asitli maden inşa ediyor ve bunu övünçle anlatıyor. Bir de İzmir'e içme suyu sağlaması beklenen Gördes Barajı var. Çalışmalar bitmek üzere. Maden bu barajın da tepesinde. Yani İzmir'in ve Manisa'nın içme suyu tehlikede! Bu kadar net! Gördes'de baraj ve göletler nedeniyle su havzaları koruma bölgelerinde zirai ilaçlamaya, kümes kurmaya bile izin verilmezken, sülfürik asitli nikel madeni kurulmasına izin vermek nasıl izah edilebilir ben inanın çözemiyorum. Düşünün bir tarafta Çaldağı'nda sülfürik asitli bir maden, diğer tarafta Kepez ve Simav Dağları'nın tepesinde Gör-

des'te sülfürik asitli bir başka maden. Sındırgı'da da siyanürlü maden. Ohh ne âlâ! Karşılıklı milyonlarca ton sülfürik asit kullanımı, atık topraklar, zehirli atık sular ve çevrede de Türkiye'nin en verimli tarım alanları. İyi yönetilse, organize olunabilse bırakın Türkiye'yi dünyayı besleyecek ovalar. Hayat fışkıran bir coğrafya nasıl bu kadar acımasızca saldırıya maruz kalır.

SABAH KAHVESİ

25 Mart 2013'te Egeli Sabah'ın Geleneksel Sabah Kahvesi'nin konuğu Zorlu Holding'in CEO'su Ömer Yüngül. Gazeteci Soner Çağlar'a konuşmuş. Birlikte kahve içmişler. Kahve arasında da sohbet. Gazetelerin bu geleneksel sabah kahvelerini, sohbetlerini çok severim. Çok içten, sıcak sohbetler olur. Sayın Yüngül de öyle bir sohbet yapmış, "Biraz maden işlerine girelim dedik. Araştırmada nikel işi çıktı, Manisa Gördes'te." İşte böyle açıklıyor yaptıkları işi. Analizi Kanada firmasına yaptırdılarsa, Avustralya firmasına da kontrol ettirmişler. Çift dikiş gitmişler. Yani çok emin adımlarla ilerlemişler. Çünkü madende en iyi iki ülkenin Kanada ve Avustralya olduğunu söylüyor Sayın Yüngül. Yani maden işini çabuk kavramış. Bu işlerin uzun vadeli olduğunu ve artık Zorlu Holding'e de uzun vadeli işlerin yakışacağını söyleyen Yüngül, 600 milyon dolarlık teşvik aldıklarını ve ilk etapta 300 milyon dolarlık bir yatırım yapıldığını söylüyor. 7 yılda 1 milyar 500 milyon dolar yatırım yapacaklarını ve yıllık 10 bin ton nikel üreteceklerini açıklıyor. Yüngül, bütün dünyanın devlerinin 10 yıllık alım anlaşması için sırada beklediğini de vurguluyor. "Nazlanıyorlarmış." Bir ton topraktan 10 kilo nikel aldıklarını belirtiyor. Tabii bu da onların beyanı. Bunlar 2013 açıklamaları. Bir de sayın Yüngül'ün 1 Aralık 2017'de sülfürik asit tesisini gazetecilere gezdirirken yaptığı açıklamalar var. Yüngül, "Eskişehir'de de benzer bir yatırım planlıyoruz. Nikel ve türevlerine yatırım yapacağız. Manisa'daki fabrikanın "know how"ını Kanada

ve Avustralya'dan aldık ama yeni tesislerimiz tamamen yerli olacak. Bir hayli deneyim kazandık. İki katı (büyüklüğünde) bir tesisi Eskişehir'de planlıyoruz" şeklinde konuşuyordu. Buradan Eskişehirlilere müjdeler olsun.[53] Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün Ağustos ayında (2020) açıkladığı 766 yeni maden bölgesi ihalesinde Eskişehir'de çok sayıda bölgenin madencilere tahsis edildiği görülüyor.

İzmir doğumlu yani Egeli olan Yüngül ilginç bir kişilik. 20 Şubat 2018'de Capital Dergisi'yle yaptığı söyleşide anlattığına göre, babasından korkusundan makine mühendisi olmuş. 2012 yılında ağır bir rahatsızlık geçirmiş ve iyileştikten sonra her gün iki saat boyama yapıyor. Bir nevi terapi gibi. Acaba Yüngül ırmakları hangi renge boyuyor merak ettim. Mesela kırmızı renge boyuyor mudur? Uçaktan korkan Yüngül, yelkenlisiyle gezmeyi ise çok seviyor. Geceleri müzik eşliğinde yol almak ve fırtınalı günlerde denize açılmak en sevdiği şeyler. Hayali İsveç ve Norveç fiyortlarında tur atmak. Cumartesi'leri ya İzmir'deki çiftliğinde ya da Bebek'teki Bebek Cafe'de kahvaltı yapmayı seviyor. Bildiğimiz anlamda (yani dağ-kayak) kış tatili yapmıyor ama Seyşeller'de balığa gidiyor. Dedim ya ilginç bir kişilik. İnsanlar dağların tepesinde soğuktan donarken o Seyşeller'de balık peşinde.

Sülfürik asitli nikel madeninin ruhsat alanı 216 kilometrekare. Faaliyet alanı ise 39 kilometrekare. Madenin çevresindeki Dağdere ve Çiçekli beldeleri, Hanpaşa, Kalemoğlu, Fundacık, Kabakoz ve Dutluca köyleri doğrudan maden projesinin içinde kalıyor. Yani köyler madene teslim. Soran var mı? Hiç sanmam. Kim bilir belki de köylüler sülfürik asitli bir madenin parçası olmak istemişlerdir. Fırtınalı günlerde denize açılmak kadar olmasa da bu da heyecan verici olabilir. Kıran, Karayağcı, Çıtak, Beğel, Börez, Malaz, Kuşluk, Hamitköy, Pekmezci, Kömürcü, Kocakağan, Başlamış, Sağrak-

[53] Hanife Baş: Madenini buldu yeni tesis yolda, Milliyet, 1 Aralık 2017, https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/madenini-buldu-yeni-tesis-yolda-2564559)

çı, Kınık, Hacıosmanlar, Isaca, Yüreğil, Söğütlü köyleri de madenin doğrudan etki alanında. Onlar projenin içinde değil ama projenin dibinde. Bu köylerde insanlar ve hayvanlar yaşıyor. Ormanlarda milyonlarca canlı bulunuyor. Bu ülkenin bu üretken insanları her sabah kalktıklarında güneş, temiz hava, temiz su ve bereketli topraklar için dua ediyorlar. Belki Seyşeller'de balık tutmaya gidemiyor ama Kepez ve Simav Dağları'ndan süzülen derelerin küçük göllerinde balık tutmaya çalışıyor. Ya da çok uzak değil Ege'ye koşuyorlar. Dünyanın en güzel kıyılarının tadını çıkarıyorlar. Belki Bebek Cafe'de ya da lüks çiftliklerinde kahvaltı yapamıyorlar ama dışarı adım attıklarında ciğerlerine çektikleri temiz bir havayla, bahçelerinden kopardıkları taptaze domates, biber, kekik ve naneyle ve ağaçlarından hasat ettikleri zeytini koyuyorlar masaya. Dünyanın en güzel suyuna demledikleri çayla yaptıkları kahvaltıyı Bebek'teki hiçbir Cafe'ye de değişmezler. Gördes ve Akhisar'da yaşayan on binlerce insan da hafta sonu Simav'ın yamaçlarına atıyor kendini. Aynı duyguları yaşamak, aynı huzuru bulmak için. Şimdi Sayın Üngül'ün övünerek anlattığı ve tepelerine inşa ettiği sülfürik asit tesisiyle hayatları zehir oldu. Çektikleri her nefesi düşünür, içtikleri her yudum suyu inceler oldular. Ellerine aldıkları domatese, bibere, üzümlere, zeytine düşünerek bakar oldular.

Türkiye böyle, "Saldım çayıra, mevlam kayıra" anlayışıyla ilerleyemez. "Aha ben burada altın buldum", "Ben de burada nikel buldum", "Bak burada da kuvars varmış." "Hadi aslanlarım, çıkarın çıkarabildiğiniz kadar" yöntemiyle ilerleyemez. Mutlaka bir öncelik ve kâr-zarar hesaplaması yapılmalıdır. 20-30 yıllık bir işletme için bu ülkeyi yüzlerce yıl besleyecek tarım toprakları ve su kaynakları heba edilemez. Edilirse bunun ağır faturası, devlete ve millete getirisinden çok ama çok daha fazla olur. Görünen o ki dünyanın dev maden şirketleri yerli ortaklarıyla Türkiye'ye çöreklenmiş durumda. Her şeye para gözüyle bakan bir anlayışın da yardımıyla gözlerini

karartmış durumdalar. Ağaçmış, doğaymış, insan hayatıymış, çevre kirliliğiymiş umurlarında değil. Milletin fakirliğinden ve çaresizliğinden de yararlanıyorlar. Ne yazık ki böyle giderse Türkiye'nin doğal güzelliklerinin çoğu "Maden çıkarıyoruz" diyerek siyanürle, sülfürik asitle birlikte katledilecek. En acısı ve en korkuncu basını çok rahat susturuyorlar. Basının bu yapısı ve durumu değişmediği müddetçe Türkiye'nin geleceği tehlikede. Son söz olarak Çaldağı mücadelesi hala bitmedi. Nikel madenine karşı açılan davada 2018 yılının başında üçüncü kez bilirkişi keşfi yapıldı. Bilirkişi incelemesi madenin yöre açısından ne derece büyük bir tehdit olduğunu bir kez daha ortaya koydu. Ama el değiştiren şirket, madeni çalıştırmak için elinden geleni yapıyor. Son olarak çevreciler, Çaldağı'nda kurulmak istenen nikel madenciliği projesinin iptali için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurdu. Yöre halkının 10 yılı aşkın zamandır kararlılıkla yürüttüğü hukuk ve yaşam mücadelesi, böylece Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi için yapılan başvuru ile yeni bir sürece taşınmış oldu. Bu haberin hikayesini, "O Soruyu Biz Sormayalım" kitabımda detaylı olarak anlattım. Meslek hayatım boyunca içimi çok acıtan ve hala da acıtmaya devam eden bir konudur Çaldağı.

BERAAT ETTİLER

Bergama'da yapılan toplum mühendisliği çalışması sonrasında legal casusluk suçlamasıyla yargılananlar kısa sürede beraat etti. Bu süreçte çok önemli bir olay da Necip "Hablemitoğlu'nun 18 Aralık 2002 akşamı saat 19.00 civarında evinin önünde, arabasını park ettikten hemen sonra vurularak öldürülmesidir. Katil ya da katiller yanı başına geldikleri Hablemitoğlu'na biri gözünden olmak üzere başına iki kurşun sıkarak öldürdüler. Hablemitoğlu'nun öldürülmesi en çok FETÖ'nün ve bu grupla iş birliği içinde olduğu ileri sürülen uluslararası altın tekellerinin işine geldi. Hem FETÖ'nün çok sert bir muhalifi ortadan kalktı, hem de altın madenciliğinin

önündeki büyük bir engel (Bergama köylülerinin direnişi) Hablemitoğlu'nun kitabının inkâr götürmez katkısı ile bertaraf edildi. Bergama direnişinin ortadan kaldırılması sonrasında cemaate yakın şirketlerin, uluslararası altın tekelleri ile ortak bir şekilde, dolu dizgin altın madenciliğine soyunduğu görüldü."[54]

ALTIN ÇIKARILMASINI İSTEMEYEN ALMANLAR

Evet Türkiye'de altın çıkarılmasını istemeyen Almanlar var. Kesinlikle var. Anadolu topraklarının, tarım alanlarının zehirlenmesine, dünya mirası ormanların yok edilmesine, tarihi sit alanlarının talan edilmesine karşı çıkan, su kaynaklarının yok edilmesini istemeyen Almanlar var. Onlar da bizim gibi kendi ülkelerinde bu mücadeleyi veren insanlar ve dünyanın sadece Almanya'dan ibaret olmadığını gören ve sonuçlarının bütün insanlık için felaket olacağını bilen insanlar. Onlar Türkiye'yi de kendi vatanları olarak gören ve doğal güzelliklerini keşfeden Almanlar. Türkiye'nin doğal ortamını, yaşam alanlarını kendi ülkelerinde olduğu gibi korumaya çalışan Almanlar. Sadece Almanlar da değil İngilizler, İranlılar, Hollandalılar, Çinliler, Amerikalılar, Ruslar, Hindistanlılar... Yani her ülkede gözleri paradan başka şeyleri de gören insanlar var. Bu insanlar eğitimli, bu insanlar dünyanın nereye gittiğini gören insanlar. Bu insanlar bütün insanlık ailesinin aynı gemide olduğunu görebilen insanlar. Asıl korkulması gereken bu insanlar değil. Korkulması gerekenler bin bir yalanla ve ne pahasına olursa olsun Türkiye'nin veya bir Afrika ülkesinin ya da bir başka ülkenin doğal kaynaklarını talan edenler, yaşam alanlarını yok edenler. Asıl korkulması gerekenler, "Tüket, tüket, tüket; ne olursa olsun tüket" diyerek dünyayı tüketen insanlar.

[54] Özer Akdemir: Alman Vakıfları ve Bergama Gerçeği, Evrensel, 7 Kasım 2011 https://www.evrensel.net/haber/17106/alman-vakiflari-ve-bergama-gercegi)

Hablemitoğlu kitabında diyor ya, "Bölge insanlarını kışkırtan, örgütleyen Alman vakıfları..." Ordulular, Fatsalılar olarak bizi kışkırtanlar oldu ama Alman vakıfları değil. Bizi, "Tepenizde siyanürle altın üreteceğim, bağlarınızı, bahçelerini dümdüz edeceğim" diyen maden şirketleri ve onlara ağababaları altın kartelleri kışkırttı. "Üretim yapmayan, yaptırılmayan bir Türkiye, sömürgeleşmeye doğru sürüklenmektedir." Bu ifade de Hablemitoğlu'nun kitabının On üçüncü sayfasında yer alıyor. Biz de aynen bunu savunuyoruz. Üretim, üretim, üretim diyoruz. Yok pahasına satılan fabrikalar, üretim merkezlerini AVM'lere dönüştüren politikalar, beton üzerine kurulan ekonomik sistem bugün tıkandı. Ama Hükümet ve Devletin kurumları Arap şeyhleriyle yarışıyor. Dünyanın en lüks makamları, dünyanın en lüks araçları, dünyanın en lüks uçakları bizde. Hem de kriz falan da dinlemiyoruz. İtibardan asla ve asla tasarruf etmiyoruz. Ama ülke ciddi bir sıkıntıyla karşı karşıya kalınca Saray'da oturanlar, gecekondularda oturanlara IBAN numarası gönderiyor.

Bugün Bergama Ovacık Altın Madeni, çevredeki cevherlerin işlendiği bir üs gibi kullanılıyor. Mesela Çukuralan Altın Madeni'nden çıkarılan cevher Ovacık'a taşınıyor ve burada işleniyor. İzmir ili, Dikili ilçesi Çukuralan mevkiinde Koza Altın İşletmeleri A.Ş. tarafından işletilen altın madeni, çevrecilerin ve bölgede yaşayan vatandaşların itirazlarına rağmen üçüncü kapasite artırımına gitti. Kapasite artırımı için hazırlanan ÇED raporuna karşı açılan davada İzmir Altıncı İdare Mahkemesi yürütmenin durdurulmasına ve ardından da iptaline karar verdi. Mahkeme kararının gerekçesinde, madenin Madra Barajı'na yakınlığına ve atık sularının doğal sit ve mesire yeri Nebiler Şelalesi'ne ulaşmasına dikkat çekildi. Mahkeme kararına rağmen ÇED Raporu malum Bakanlık tarafından kabul edildi. ÇED Raporuna göre bile madenin atık sularının Çökek Deresi'ne deşarj edildiği ve dolayısıyla Nebiler Şelalesi'ne ulaştığı kabul edilirken, Madra Barajı da hala aynı yerde duruyor.

YİRMİ YIL GEÇTİ

Şimdi soruyorum size, Bergama köylüleri ve Bergama'daki siyanürlü madene karşı mücadele eden insanları "hain" ilan edileli 20 yıl geçti. Türkiye'de artık faal durumda siyanürlü altın madeni sayısı da 20'ye ulaştı. Planlananlarla birlikte kısa zamanda iki katına çıkabilir. Ne kadar gurur duysak azdır!! Peki sorarım size, Türkiye bugün çok daha iyi bir durumda mı? Bunu kıyaslayacak bir zaman aralığına sahibiz artık. Yoksa uluslararası altın kartellerinin doymak bilmez iştahları artarak devam mı ediyor? Yirmi de yetmez 30 lazım, 30'da yetmez 40 lazım diyerek istekler ve masallar devam mı ediyor? Evet bizce devam ediyor çünkü daha dün bu ülkenin yöneticileri, tüm Türkiye'yi kapsayan 766 yeni maden sahası için ihaleye çıktı. Ne var ki, altın masallarının anlatıldığı 20 yılın sonunda bugün devleti yönetenler, çok ciddi bir salgının tam ortasında vatandaşlarından 10 TL dileniyor.

Türkiye'nin en büyük siyanür madeninde, El Dorado'nun Uşak'taki Kışladağ altın madeninde yıllık üretimin yaklaşık 8 ton (8000 kg – 282 bin 191 ons) olduğu basında yer aldı. Siyanürlü altın şirketlerinin tesislerinde dökümünü yaptıkları altın, "dore altın" Yani derecesi 1-3-9 ayarı geçmeyen, içinde altının yanı sıra gümüş, bakır, çinko, selenyum, rodyum, platin, osmiyum, rubenyum da bulunan ham altın külçesidir. Ancak kamuoyunu yanıltmak için sanki ocak başında 22-24 ayar altın çıkıyormuş gibi bir hesaplama yapılıyor. Yani mesela El Dorado'nun 8 bin ton altınının fiyatını hesaplamak için 22 ayar altın fiyatıyla çarpanlar var. Ama dore altının fiyatı kesinlikle 22 ayar altının fiyatı kadar olamaz. Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı şirketlerin çoğu bu dore altını yurt dışında kendi rafinerilerinde işlemekte. İngiltere, Almanya ve Belçika'da bulunan altın rafinerilerinde ayrıştırılarak, hem bu metaller saf olarak elde edilir, hem de altının ayarı 22-24 ayara çıkarılır. Bu durumda

üretilen saf altının miktarı hiçbir zaman net olarak bilinememekte, şirketin beyanı esas olmaktadır. Ayrıca belirtilen rezerv değerleri de, tenör değerleri de, dore altın üretimi de şirketin beyanıdır.

Türkiye'de de 4 altın rafinerisi bulunuyor. Ancak yine de rafineri için yurt dışını tercih eden şirketler var. Çıkan ürünü Türkiye'de zenginleştiriyorlar diye, zaten devlet hakkının yüzde 40'ını ödemiyorlar. Yani "devlet hakkı" diye ödenen para devede kulak.

Türkiye'de resmi olarak ilk altın üretimi 2001 yılında Bergama-Ovacık'ta 1 ton 400 kg seviyesiyle başladı. 2019 yılında ise 38 ton dore altın üretildiği şirketler tarafından açıklandı. Bugün yani bu satırlar yazılırken, siyanürle altın üretiminde yirminci yılın içindeyiz. Yirmi yılda Türkiye ne kazandı ne kaybetti? Ulaşabildiğimiz bilgiler ışığında ve zaman zaman tahminlerimizi de kullanarak bir analiz ortaya koymaya çalışacağız. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Türkiye'nin dağlarını, ormanlarını, tarım alanlarını, meralarını vesaire talan eden ve etmekte olan siyanürlü-sülfürik asitli altın madenlerinden "devlet hakkı" adında bir ödeme alıyor. Peki nedir bu devlet hakkı? Kanuna göre devlet hakkının, ocaktan üretilen tüvanan cevherin (yani cevherin madenden çıkarılmış olduğu andaki doğal şekli) ocak başı satış fiyatı üzerinden hesaplanır. Yani şirketler, yapılan üretim miktarları üzerinden devlet hakkı ödemekle yükümlüdürler.

DEVLET SADAKASI

Altın madenlerinde bu oran uzun süre yüzde 1 ile yüzde 4 arasında uygulandı. Yine ocak başı satış fiyatı uzun süre ruhsat sahibi tarafından beyan edildi. Devlet hakkı o madendeki cevherin tenörüne göre belirleniyor. Mesela yüzde 4 devlet hakkı mı alınacak. Madenin üretim raporlarında 1 tondan 1 gram altın üretildiği beyan edilmişse ve o gün 100 ton cevher işlenmişse, 100 gram altın üretilmiş varsayılır. Yani devletin o madenden günlük kazancı 4 gram altındır. Ocak başı satış fiyatı ile rakamlar çarpılarak o

madenin devlete ödeyeceği devlet payı hesaplanır. Biliyorum biraz karışık bir anlatım oldu ama maden işleri hep böyle maalesef. Aynı örnekten devam edersek maden günde 100 ton cevher, haftada 700 ton cevher, ayda ise 3000 ton cevher işlemiş olur. Bunun anlamı 3 bin gram yani 3 kg altın demektir. Bunun da 120 gramı devlet hakkı olarak ödenir. Yani örnek madenimizde üretilen aylık 3 bin gram altının 120 gramı devlet hakkı olarak ödenir. Bu yılda 1 kg 440 gram eder. Ons karşılığı yaklaşık 50'dir. Çünkü altın madenciliğinde ağırlık olarak "ons" (31.1 gram) esas alınır. Ocak başı satış fiyatı 1200 dolar olarak belirlenmişse, (yani her yıl belirlenen 1 ons altının ocak satış fiyatı) 50 x 1200 = 60.000 dolar eder. Yani örnek madenin o yıl devlete ödediği "devlet hakkı" denilen vergi 60 bin dolardır. Ancak şirket zenginleştirme işlemini kendisi yaparsa, yani dore altını üretirse yüzde 40 indirim alıyor. Yani 24 bin dolar cebinde kalıyor. Yani devlet hakkı döndü mü kuşa. Devlet hakkı değil adeta devlet sadakası. Örnek madenimizin o yılkı kazancı ise 3 milyon 456 bin dolardır.

ŞİRKETLERİN İNSAFINA KALDI

Tabii bütün bu hesaplamaları yaparken maden şirketinin beyanlarının dürüst ve açıklıkla yapıldığını kabul ediyoruz. Yani kötü niyetli bir maden şirketi isterse, 1 tonda 10 gram altın üretirken "1 gram ürettim" diyebilir. Bu durumda devletin kaybı çok büyük olacaktır. Yani burada önemli olan madenin beyan ettiği tenör, yani bir tonda üretilen altın üretimi ne kadar gerçektir. Bazen 1 tonda 1 gram beyan edilse de 3 gram, 5 gram ya da daha fazla altın üretilebilmekte. Bu durumda her şey şirketin insafına kalmış olabiliyor. Bu noktada soru işaretlerini gidermek ve bazı kötü niyetli olabilecek maden şirketlerini engelleyebilmek için madenin rezervinin devlet tarafından dürüstçe hesaplanması gerekiyor. Kanada'da, Avustralya'da dore altın dökümü sırasında mutlaka devletin temsilcileri hazır bulunuyor. Ona göre sayımı, dökümü ve ihracatı yapılıyor. Fir-

malar içinde bulundukları yılın Nisan ayı sonuna kadar bir önceki yıl gerçekleştirdikleri satışlarla ilgili satış bilgi formunu doldurarak Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'ne vermeleri, form üzerinden hesapladıkları devlet hakkı payını da Haziran ayının son gününe kadar ödemeleri gerekiyor. Şirketler devlet hakkı payını vergi matrahlarında gider olarak da gösterebiliyor. Yani ödedikleri devlet hakkı payını vergiden düşebiliyorlar.[55]

FETÖ'NÜN ALTIN YILLARI

Öncelikle şunu belirtmekte yarar var, 2001 yılından 2015 yılına kadar ocak başı satış fiyatı, ruhsat sahibi tarafından belirlenmekte ve devlet tarafından denetlenmekteydi. Ve bu belirlenen ocak başı satış fiyatı üzerinden de yüzde 1 ile yüzde 4 arasında devlet hakkı alınmaktaydı. Ama teşvikler, indirimler derken aslında devlete ödenen yüzde 2'nin bile altında kalıyordu. Ayrıca devlet hakkı ödeyen şirketler bunları vergiden de düşüyorlardı. Ürettiği madeni yurt içinde ve kendi tesisinde işleyip ek katma değer sağlayanlardan, bu tesislerde üretimde değerlendirilen maden miktarı için devlet hakkının yüzde 40'ı alınmaz. Yine ormanlarla ilgili madencilerin "Yüksek" diyerek şikâyet ettikleri bedellerin alınıp alınmayacağına önceden Başbakan karar veriyordu, şimdi Cumhurbaşkanı. İşte FETÖ'yle bağlantılı 5 madenin de içinde bulunduğu 13 altın madeni, 2016 yılına kadar bu şartlarda üretim yaptılar. Üretim beyanlarında ve ocak başı satış fiyatlarında maden sahiplerinin yani uluslararası kartellerin ve onlarla iş birliği halindeki şirketlerin büyük etkisi vardı. Birdenbire siyanürlü altın madenciliği büyük bir cazibe merkezi haline dönüştü. Hem istediğin yeri kazıyorsun, hem düşük maliyetlerle çalışıyorsun bir de devlet hakkı diye komik ödemeler yapıyorsun. FETÖ bir yandan üst üste madenler açıyor, diğer yandan

[55] Sebahattin Gül: Madenlerde Devlet Hakkı Payları ve Bu Payların Vergisel Boyutu, Enerji ve Maden Dergisi, 29 Ocak 2016, https://enerjimaden.com/son-haberler/madenlerde-devlet-hakki-paylari-ve-bu-paylarin-vergisel-boyutu.html

Türkiye'ye gelen veya gelmeyi düşünen kartellerin de rehberliğini yapıyordu. Zaten uzun bir süredir Türkiye'yi zorlayan uluslararası dev karteller, ya tek başlarına ya da Türk ortaklarıyla Türkiye'ye hücum etti. Ülkenin bütün ormanlarına girilmiş, bütün meraları işgal edilmiş, bütün tarım arazileri emirlerine verilmiş; bu aziz vatanın dağları, ovaları, denizleri, gölleri maden kartellerinin insafına bırakılmıştı.

8.5 MİLYAR DOLAR CEBE, 255 MİLYON DOLAR DEVLETE

Siyanürlü altın üretimi 2013 yılında 33 tona çıktı. Kâr büyük, teşvikler cazip, her yer müsaitti. 2001 yılından 2014 yılına kadar 14 yılda Türkiye'de resmi rakamlara göre 201 ton 200 kg dore altın üretilmiş. Yani maden şirketlerinin beyanı bu şekilde. Yani 201 bin 200 kg yani 7 milyon 97 bin 116 ons. (7.097.116) Bu yıllar içinde bir ons altının ocak başı satış fiyatının ortalamasını en yüksekten 1200 dolar olarak belirleyelim. İkisini çarptığımızda 8.516.539.200 dolar eder. Yani 14 yılda şirketler bu madenlerden yaklaşık 8 milyar 516 milyon 539 bin 200 dolar kazanmış. Peki bu gelirin ne kadarı devlete ödenmiş? 2014 yılına kadar devlet, maden şirketlerinin beyanlarını esas alarak onlardan devlet hakkı almış. Devlet hakkına esas olan, bir ons altının ocak başı satış fiyatı da yine maden şirketleri tarafından belirlenmiş. Devlet hakkı oranını yine ortalama olarak indirimlerden ve teşviklerden sonra yüzde 3 olarak belirlersek, 7.097.116 ons altının yüzde 3'ü 212.913 ons altına tekabül ediyor. Yani devlet bu siyanürlü madenlerden 14 yıl içinde 212.913 ons yani 255.496.000 dolar gelir elde etmiş. Ama AK Parti iktidarıyla Gülen Cemaati arasında birden patlayan savaş, siyanürlü madencilerin keyfini kaçırmaya başladı. AK Parti iktidarı bir süredir FETÖ'nün dolu dizgin koştuğu siyanürlü maden koşusunda birden acı bir fren yaptı. Denetimler, incelemeler arttı. Yasalar değiştirilmeye başlandı. 2015 yılından sonra tablo değişmeye başladı.

YILLARA GÖRE TÜRKİYE'DE DORE ALTIN ÜRETİMİ

2001 – 1 ton 400 kg
2002 – 4 ton 300 kg
2003 – 5 ton 400 kg
2004 – 5 ton
2005 – 5 ton
2006 – 8 ton 300 kg
2007 – 10 ton 400 kg
2008 – 11 ton 500 kg
2009 – 15 ton
2010 – 17 ton 100 kg
2011 – 24 ton 900 kg
2012 – 28 ton 800 kg
2013 – 33 ton.
2014 – 31 ton 100 kg
2015 – 27 ton 900 kg
2016 – 22 ton
2017 – 22 ton
2018 – 27 ton
2019 – 38 ton

19 YILDA 555 MİLYON DOLAR

Peki 2015 yılından sonra ne oldu. Devlet bu tarihten itibaren altın madenlerinde denetimleri artırdı, devlet hakkı paylarını artırdı ve devlet katkısına ölçü olacak ocak başı maden fiyatlarını da kendisi belirlemeye başladı. Bu hesapla yine katkı paylarını yüzde 5 olarak yüksekten tutarak hesapladığımızda 2015-2016 ve 2017 yıllarında ortalama devlet katkı payı 49 milyon dolar civarında olmuş. 2018 yılında üretimdeki artışla birlikte 60 milyon dolara, 2019 yılında ise 93 milyon dolara çıkmış. Ve toplamda yani 2001 ile 2019 yılları

arasında siyanürlü madenlerin devlet katkı paylarının toplamı yaklaşık 555.864.000 dolar olduğu söylenebilir. Yani devletin 19 yılda siyanürlü madenlerden elde ettiği gelir.

Sabah gazetesi yazarı Mahmut Övür "Türkiye ne kazanıyor?"[56] başlıklı yazısında, devlet payıyla şirket kârları arasında uçurum olduğunun altını çiziyordu, "Dünyada bu katkı payı yüzde 10'la 20 arasındayken bizde kâğıt üzerinde yüzde 8-9 arasında gerçekte ise yüzde 5'i geçmiyor. Gerçek tam anlamıyla bilinmediği için de kullanılmaya, üzerinde spekülasyon yapılmaya müsait" diyordu. Övür'ün yazısında Enerji Bakanlığı'ndan bir yetkili, devletin altın madeninden aldığı payın nasıl hesaplandığını şöyle anlatıyordu: "Bu pay altının ons fiyatına göre belirleniyor. Ons fiyatı artarsa devlet hakkı da artıyor. Düşerse azalıyor. Ons fiyat aralıkları belirlenmiş. Her aralığın karşılığına da bir oran koyulmuş. Örneğin: Altın'ın ons fiyatı, 1401-1500 dolar ise devlet hakkı yüzde 8'dir. Ons fiyatı 1501-1600 dolar ise devlet hakkı yüzde 9'a çıkar. Bu durum, devletin madenciye teşvikiyle de değişiyor. Madenci ürettiği madeni kendi tesisinde işleyip son ürüne çevirirse devlet hakkından yüzde 40 indirime gidilir. Bu nedenle bugün devletin aldığı pay yüzde 4.8 civarındadır" diyordu.

Aslında siyanür madenlerinden alınan devlet katkısı paylarının FETÖ öncesi ve FETÖ sonrası diye ikiye ayrılması da gerekiyor. Çünkü 2015 yılına kadar madenlerde istediğini yapan, her türlü esnekliği yaşayan FETÖ'nün Koza madenleri, iktidarla yaşanan derin çatışmadan en çok etkilenen FETÖ şirketleri oldu. Devlet katkı payları, yüzde 4'den 6-7-9'lara çıkarılırken; yani yüzde 50, yüzde 100 artışlara gidilirken, cevheri kendi işletmesinde metal haline getirenlere yapılan yüzde 40 indirim de kaldırılıyordu. Yani FETÖ her yönden olduğu gibi madenlerden de kuşatma altına alınmıştı. Yani AKP'yle cemaat savaşı başlayınca, iktidar Koza ma-

[56] Mahmut Övür: Türkiye ne kazanıyor?, Sabah, 10 Ağustos 2019, https://www.sabah.com.tr/yazarlar/ovur/2019/08/10/turkiye-ne-kazaniyor

denlerine gözünü dikmişti. Hatta Enerji Bakanlığı, "İzinsiz orman alanı kullanıyorsun" gerekçesiyle Koza'nın Gümüşhane Mastra Madeni'ne zorluk çıkarıyordu. Yani özetle, 2015 yılına kadar tanımlardaki zorluklar, hesaplamada ocak başı değerinin düşük gösterilmesi, çıkarılan cevherin miktarının doğru beyan edilip edilmediği gibi çok sayıda başlık nedeniyle, devlet hakkının alınmasına dönük çok sayıda sorun yaşanıyor, neredeyse devlet hakkı alınmıyordu. Bizce yukarıda yaptığımız hesaplamaların da altında bir devlet hakkı ödendi. Ancak FETÖ'nün madenlerine el konulup, siyanürlü madenler emin ellere! geçince, 28 Şubat 2019'da teşvik indirimi tekrardan getiriliyordu. Buna göre altın, gümüş ve platin madenleri için uygulanan devlet hakkında teşvik indirimi yeniden yüzde 40 olarak düzenlendi. Bu şekilde altın, gümüş ve platin madenlerinden alınacak devlet hakkı oranı azaltıldı. Yani Türkiye'deki siyanürlü altın madenlerini FETÖ öncesi, FETÖ dönemi ve FETÖ sonrası olarak üçe ayırmak gerekiyor. 1999-2000 ve 2001 dönemi siyanürlü madenlerin açılması için mücadele dönemi. 2002-2016 arası ise madenlerde FETÖ'nün ağırlığını her geçen yıl artırdığını görüyoruz. 2016 yılına geldiğimizde ise madenlerde FETÖ döneminin sona erdiğini söyleyebiliriz. Artık Çalık, Kalyon, Cengiz altın madenlerinde söz sahibidir. Madenler yeniden cazibe merkezleri haline getiriliyor, indirimler, teşvikler yapılıyor ve siyanür madenlerinin sayısı artırılıyordu.

Elinizdeki kitap baskıya hazırlanırken yayınlanan bir Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle altın madencilerinden alınan devlet hakkı oranları yüzde 25 artırıldı. Yani altın madencileri 2021 Haziran ayında beyannamelerini verirken yüzde 25 fazladan ödeme yapacaklar. Altının ons fiyatının bu yıl içinde füze gibi fırlaması nedeniyle devlet hakkının yüzde 13 olarak uygulanması muhtemel. Yüzde 25 eklendiğinde devlet hakkı yüzde 16 oluyor. Ancak yüzde 40 indirimi uyguladığınızda yüzde 10'a düşüyor. Vergi indirimi, teşvikler, uygun kredileri falan hesaba katmıyorum. Yani devlet

hakkı olarak 2021 yılında siyanürlü-sülfürik asitli madencilerden yaklaşık yüzde 10 alınacak. Geçtiğimiz sene 38 ton üreten ve bu yıl daha fazla üreteceklerini söyleyen altıncılar bu yıl da 40 ton dore altın üretseler, bunun ons karşılığı 1 milyon 410 bin 958 yapar. Bu rakamın da yüzde 10'u 141 bin 95 ons eder. Ocak başı fiyatını da 1400 olarak belirlersek 198 milyon dolar yapar. Yani altıncılar 40 ton altın çıkarıp 1 milyar 975 milyon 341 bin dolar elde edecek, bunun 198 milyon dolarını da devlet hakkı olarak Türkiye'ye bırakacak. Türkiye'yi kırıp, döküp, zehirlemenin bir yıllık getirisi bu. Sadece fındık gelirlerinin bir yıllık getirisi 2 milyar doların üstünde. Sadece Manisa-Gediz Ovası'nın yıllık tarım geliri 3 milyar dolar. Sadece Fırat Nehri'nin Türkiye, Suriye ve Irak'ı da içine alan tarım havzalarındaki yıllık geliri 10 milyar dolardan fazla. Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak, 7 Ağustos 2020 tarihinde yaptığı açıklamada koronavirüs belası yaşanmasaydı yıllık 40 milyar dolar turizm gelirimiz olacağını açıkladı. Tamam bu sene koronavirüs olduğu için gelemediler. Peki sizce turistler her köşesi yerle bir edilmiş, siyanür-sülfürik asitli madenlerin işgali altındaki bir doğaya tatil için gelir mi? Antalya'nın şiir gibi dağlarını-ovalarını bile koruyamadıktan sonra hangi turizm gelirinden söz edebilirsiniz. Elinizdeki kitabın bütün sayfalarında bunu anlatmaya çalıştık. Türkiye'nin tapusu, toprakları BHP BİLLİTON, RİO TİNTO, AAC, TECK gibi uluslararası kartellere verilemez. Hangi taşı kaldırırsan altından bu karteller çıkıyor. Birilerinin yardımıyla Türkiye'nin maden bölgeleri bu şirketlere teslim edilmiş. Bizim yerli dediğimiz şirketler topraklarımızı bu kartellerden kiralıyor. Yapılanları da elinizdeki kitapta bıkmadan usanmadan anlatmaya çalıştık. Türkiye bir tercih yapmalı. Türkiye bir tercih yapacak. Ya 20-30 yılda yukarıda ifade ettiğim rakamları elde etmek için ülkenin bütün yaşam alanlarını, en verimli tarım topraklarını yerle yeksan edecek, sularını zehirleyecek ya da uluslararası kartellere ve işbirliği halindeki yerli ortaklarına "durun" diyecek. Demeli. Demek zorunda.

ERZİNCAN DAĞLARINDA "BİZANS VE YUNAN GÜNEŞİ" ÇÖPLER ALTIN MADENİ

Çöpler siyanürlü ve sülfürik asitli altın madeni, Avustralya-Kanada ortaklı Alacer Gold'un iktidara yakın Çalık Holding'in Lidya Madencilik şirketiyle ortak işlettiği maden. Üzerine kurulduğu köyle aynı adı taşıyan Çöpler, Erzincan'ın İliç İlçesine 3 kilometre mesafede, meşe ağaçlarıyla kaplı Munzur dağlarının eteklerinde ve Fırat Nehri'ne bitişik bir siyanür-sülfürik asit madeni.

Rio Tinto, Anatolia Minerals, Çukurdere Madencilik, Lidya Madencilik, Avoca Resources, Alacer, SSR Mining... Bu isimler, Çöpler'i işleten şirketlerin listesi. Yani daha önceki bölümlerde de vurguladığım gibi bukalemun taktiği bu maden için de fazlasıyla geçerli. Ha bire isimler, ortaklıklar, hisseler değişiyor. Kimin, nerde, neyin sahibi olduğunu takip etmeniz imkânsız.

1999 yılında, merkezi ABD'nin Denver kentinde bulunan Anatolia Minerals Development Limited'in Türkiye'de faaliyet gösteren bir alt şirketi olarak Çukurdere Madencilik kuruldu. Anatolia Minerals'ın da İngiltere-Avustralya merkezli çokuluslu maden devi Rio Tinto tarafından kurulduğu belirtiliyor. Çalışmalar uzun süre, işletme lisansına sahip Çukurdere Madencilik eliyle sürdürüldü. 2009 yılında, yani siyanürlü maden çalışmaya başlamadan bir yıl önce de iktidara yakın Çalık Holding, Çöpler Madeni'nin yüzde 20 ortağı oldu. Artık burası Anatolia - Lidya ortaklığında Anagold Madencilik sahasıdır.

18 Şubat 2011 de Anatolia Minerals, Avustralya'nın en büyük üçüncü altın üreticisi Avoca Resources ile birleşmesi sonucu Alacer Gold adını aldı. Alacer Gold, Türkiye ve Avustralya ağırlıklı çalışan, hisseleri Avustralya ve Kanada borsasında işlem gören bir şirketti. Şimdi gelelim, "Erzincan'da Doğan Bizans ve Yunan Güneşi"ne. Bu satırlar yazılırken Mayıs 2020'de bir birleşme daha gerçekleşti. Ala-

cer Gold ile Kanada merkezli SSR Mining Şirketi evlendiler. Hisse aktarımı şeklinde gerçekleşen bu birleşme sonrasında artık Alacer Gold değil SSR Mining adı kullanılacak. Yani Çöpler Madeni bir süre sonra Vancouver-Kanada merkezli SSR Mining adıyla anılacak. (Görsel-16)

SSR Mining 70 yıllık bir şirket ama ismi yeni. Önceden Silver Standard Resources (SSR) adıyla uzun yıllar gümüş madenciliği yapan şirket, 1 Ağustos 2017 tarihinde adını ve logosunu değiştirdi. "SSR Mining" adını alan şirket artık ağırlıklı olarak altın işindedir. İşte bu noktada şirketin seçtiği yeni logo çok dikkat çekicidir: Yarım ay ve güneş. Şirket resmi internet sitesinde bu logonun "Eski Yunan" ve "Bizans" sembolleri olan yarım ay ve güneş olduğunun altını çiziyor. Logodaki yarım ay gümüşü, güneş ise altını temsil ediyor. Şirket bu sembollerin, yaşadığı değişimi, yani gümüşten altına geçişi sembolize ettiğini ifade ediyor. Ancak bu sembollerin Türkiye açısından farklı bir anlamı daha var. Şirketin sembolünü kullandığı Bizans İmparatorluğu, uzun yıllar Erzincan'ın da içinde olduğu bölgede hâkim bir güçtü. 26 Ağustos 1071 tarihinde, Büyük Selçuklu Hükümdarı Alparslan ile Bizans İmparatoru Romen Diyojen arasında gerçekleşen Malazgirt Meydan Savaşı sonrasında bu hakimiyet sona ermişti. Şimdi yıl 2020, Kanada Şirketi SSR Mining, Bizans'ın ve Antik Yunan'ın sembollerini Erzincan dağlarında dalgalandırıyor.

DAMADIN ESKİ ŞİRKETİ

Çalık Holding, partili Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın damadı, Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak'ın bir dönem yöneticiliğini yaptığı yer. İktidarın borazanı haline getirilen Sabah-ATV Medya Grubunu devlet bankalarının kredileriyle alan Çalık Grubu, bugün Türkiye'nin Kışladağ'dan sonra ikinci büyük (yakında ilk sıraya yükselmesi kuvvetle muhtemel) siyanürlü-sülfürik asitli altın madeni

olan Çöpler'in ortağı. (Ciner Grubu tarafından Dinç Bilgin'den satın alınan Sabah gazetesi ve ATV'ye TMSF 2007 yılında el koymuş, daha sonra da grup 22 Nisan 2008'de 1 milyar 100 milyon dolar karşılığında Çalık Grubu'na satılmıştı. Sabah-ATV, Şubat 2014'te de yine iktidara yakın, Kalyon İnşaat'ı da bünyesinde barındıran Zirve Holding'e satıldı.) Madenin açılış hikayesi 2000 yılına kadar uzanıyor. Fizibilite, analiz, sondaj derken artık iş ciddileşiyor ama o günlerde Bergamalıların maden direnişi, Türk milletinin belleğinde henüz taze. İşte bu noktada şirket, bölge insanlarını ikna etmek için kesenin ağzını açıyor.

ERZİNCAN-NEVADA KÖPRÜSÜ

Bergama'daki halk tepkisine benzer bir tepkiyle karşılaşmamak için, madene yakın bölgede bulunan Çöpler, Sabırlı, Dostal ve Bağıştaş köylerinin muhtarları ve bazı köylüler ile İliç Kaymakamı Selami Kapankaya, İliç Belediye Başkanı DYP'li Ramazan Buran; AKP, CHP, MHP ve ANAP partilerinin ilçe başkanları, Erzincan Valiliği Özel Kalem Müdürü Şafak Önder ve İl Özel İdare Müdür Yardımcısı Saim Sezer'in de aralarında bulunduğu 18 kişi, 15 Ekim 2005 tarihinde ABD'ye götürülüyor. ABD'de 10 gün kalan Erzincan heyeti, Colarado ve Nevada eyaletlerinde madenlerle ilgili teknik ve turistik geziler yapıyor. (Görsel-17)

ABD'ye ikna gezilerini sürdüren maden şirketi ikinci partide de AKP Erzincan Milletvekilleri Tevhit Karakaya ve Talip Kaban ile Erzincan Belediyeler Birliği adına Mercan Belde Belediye Başkanı AKP'li Osman Şeker, Erzincan Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Aydın Yalvaç, İl Genel Meclisi Başkanı AKP'li Rıdvan Aydemir ve Erzincan Emniyet Müdürü Ahmet Çimen'i götürüyor. Şirket son olarak 17 Eylül 2006 tarihinde düzenlediği üçüncü geziye de Erzincan Belediye Başkanı Mehmet Buyruk, Kemaliye Belediye Başkanı Mustafa Haznedar, Aras Elektrik Dağıtım Müessese Müdürü

Mustafa Taşdemir, Erzincan'daki iki yerel gazeteciyi ve 2 madencilik uzmanını götürüyor. Yani sonuçta Erzincan-Nevada köprüsü kuruluyor.

Üç geziye katılan bu heyetler gittikleri her yerde beş yıldızlı otellerde ağırlanıp, Nevada ve Chicago'daki turistik yerleri gezip, alış-veriş yapıyorlar. Ardından bilgilerini ve görgülerini artırmış olarak mutlu mesut Türkiye'ye dönüyorlar. Maden şirketinin ABD gezisine katılan Çöpler Köyü Muhtarı Cahit Keklik, Amerika'da iki maden ocağına ve bir siyanür fabrikasına gittiklerini belirtiyor, gezi sonucunda altın madeninin çevreye zarar vermeyeceği konusunda tatmin olduklarını anlatıyordu. Muhtar Keklik, "Arazinin dönümünü 5 bin liraya verdik. Köye 55 modern ev yapılacak, seneye teslim edilecek" derken, AKP İliç İlçe Başkanı Mustafa Gürbüz de "Gönül rahatlığıyla izin verdik" diyordu. (Görsel-18)

"MUHTAR" DEYİP GEÇMEYİN

Çöpler Köyü Muhtarı Cahit Keklik, madenin kuruluş aşamasında önemli bir kişilik. Çünkü bu türden maden firmaları gözlerine kestirdikleri bölgeye yerleşebilmek için yerel insanlarla iş birliği kurmak zorunda. Firma işte bu noktada iş birliğine son derece açık bir insanı, Çöpler Köyü Muhtarı Cahit Keklik'i keşfeder. Köyle ve bölgeyle ilgili projelerinde hep Muhtar Keklik'i muhatap alıp, bütün işlemleri onun üzerinden görmeye başlar. Muhtar Keklik, bu iş birliğinin ödülünü almakta gecikmez. Kısa süre sonra maden firmasının müteahhitlik işlerini yapmaya başlar. Artık köylülerin temsilcisi değil, şirketin köydeki temsilcisidir. Muhtar Cahit Keklik, öylesine başarılı bulunuyordu ki, Türkiye Muhtarlar Federasyonu Erzincan Temsilciliği tarafından, maden şirketleriyle kurduğu iyi ilişkiler nedeniyle yılın muhtarı seçiliyordu. Ödülünü de Erzincan Vali Yardımcısı Tolga Polat'tan alıyordu. (Aslında buna benzer bir

ödülü Çevre(siz) Şehircilik Bakanı Murat Kurum da fazlasıyla hak ediyor.)

Bölge insanı aslında madencilere aşina. Bölgede küçük çaplı madenler uzun süredir var. Ancak çoğu vur-kaç mantığıyla çalışıyor. Eşiyor, cevheri alıyor ve çoğunlukla da borç takıp gidiyor. O nedenle bölge halkı madenci denince iki kere düşünüyor. Madencilere karşı mesafeli. Anagold da ilk bölgeye geldiğinde bölge halkı onlara karşı da çok soğuk davrandı. Ama Anagold yöneticileri işlerini biliyorlardı. Ekonomik olarak zor bir dönem geçiren bölge insanı sıkıntıdaydı. Hayvancılıkla geçinen insanlar yanlış tarım ve hayvancılık politikaları nedeniyle zarar ediyordu. Birçoğu hayvancılığı bırakma noktasına gelmişti. Borçlanmıştı ama hayvanlarının tamamını satsa bile borçlarını ödeyemiyordu. Çünkü ithal hayvancılık kapısının açılması, bölge insanına büyük zarar vermişti. Hem ellerindeki hayvanlar hem de o hayvanların ürünleri olan süt ve peynir çok ucuza gidiyordu. Birçok çiftçi, köylü hayvancılığı ya zar zor sürdürüyor ya da bırakmak zorunda kalıyordu. İşte böyle bir dönemde Kanadalı Anagold, ortağı Çalık'la birlikte geldi bölgeye. Önce bol bol para harcadılar. Eşref Demir'in sözleriyle, "5 liralık işe 500 TL ödediler. Milletin gözünü boyadılar." Yani siyanürlü-sülfürik asitli altın madeni buradaki insanlar için bir çıkış yolu olarak görüldü, gösterildi. Madende, ilkokul mezunu birisine 5 bin TL maaş artı üç ayda bir çift maaş ödeniyordu. Herkes madenin kapısında kuyruk oldu. Madene karşı çıkanlar dışlandı. Bir de madende çalışabilmek için AKP'li olmak gerekiyordu. Tabii bugün için. Yarın siyasi iklim değişir, yeni bir parti iktidara gelirse maden şirketi ne yapar bilinmez.

Bu noktada şirketin Başkan Yardımcısı İlhan Poyraz'dan da bahsetmek gerekiyor. 2004 yılından 2009 yılına kadar Şirket Yönetim Kurulu Başkanı Edward Dowling'in yardımcısı olarak görev yaptı. Aslen Tuncelili olan Poyraz, bölgeyi ve bölge insanlarını yakından tanımanın avantajıyla köylüleri ikna sürecinde önemli rol

oynadı. Yöre insanı olduğu için köylülerle iyi diyaloglar kurmuş, muhtemelen Çöpler Köyü Muhtarı Cahit Keklik'in kazanılmasında büyük payı vardı. Poyraz bu çalışkan ve iş bitirici özelliğiyle Dowling'in de gözdelerinden biridir. Poyraz o süreçte köylülere bol bol vaatlerde bulunuyor, şirketin iş gücü ihtiyacının yöredeki insanlardan ve kaynaklardan karşılanacağı sözünü veriyordu. Poyraz, diğer Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Andrew F. Kaczmarek'le işlerin dağıtımı konusunda görüş ayrılığına düşünce madenin açılmasından bir yıl önce 2009 yılında istifa etti.

Kanadalı Maden Şirketi, köylüleri memnun ve ikna etmek için elinden geleni yapıyor. Hatta bu amaçla yaklaşık 25 milyon doları gözden çıkardığı söyleniyordu. ABD'ye yapılan 5 yıldızlı gezilerin ardından çok sayıda köylü maden sahası içinde kalan tarlalarını yüksek bedellerle şirkete sattı. Erzincan Üniversitesi ve Erzincanspor'a bağışlar da yaptığı belirtilen maden şirketi, İliç'e 16 derslikli bir ilkokul yapılması için de valilik ve kaymakamlıkla protokol imzalıyor, 5 milyon TL'yi gözden çıkarıyordu.

KÖYLÜLERE DUBLEKS EV

Bu arada Çöpler köyünde 40 hanede yaşayan 230 kişinin yaşamlarında çok daha önemli bir değişiklik oluyordu. Köyleri taşınıyordu. Madenle köyün iç içe olması nedeniyle köyün taşınmasını isteyen maden şirketi, gerekli onayları aldıktan sonra Çöpler köyünü maden alanından 300 metre aşağı taşıyor. Şirket, 40 hane için 40 yeni dubleks ev yapıyor. Aslında bu Çöpler köyünde yaşayanların büyük çoğunluğu için de "ikinci hicret" anlamına geliyordu. Keban Barajı yapıldığında toprakları sular altına kalan Elazığlı Şafak Aşiretinin mensupları, 1968 yılında Erzincan'ın İliç ilçesine bağlı Çöpler köyüne yerleştirilmişti. Ancak bu kez de altın madeni nedeniyle ikinci kez köylerini taşıyorlardı. (Görsel-18 A)

Çöpler'in yeni dubleks evleri, madenin hemen alt yamacında, Fırat/Karasu Nehri üzerinde kurulan Bağıştaş HES Baraj gölüne bakıyor. Siyanür-sülfürik asitli madene sadece 200 metre mesafedeki, 800 milyon TL'ye mal olan 141 Mega Watt gücündeki HES barajını yapansa yine AKP iktidarına çok yakın bir isim olan İbrahim Çeçen'in sahibi olduğu IC Holding. İstanbul Boğazı'na Üçüncü Köprü'yü yani Yavuz Sultan Selim Köprüsü'nü İtalyan ortağı Astaldi'yle birlikte inşa eden holding. Madenin hem günlük kullanım hem de prosesler için büyük miktarlarda suya ihtiyacı var. Bu satırlar yazılırken maden henüz baraj suyunu kullanmıyordu. Şirketin kendi raporlarında, açtıkları sondaj kuyularından ve yakındaki bir derenin suyundan söz ediliyor. Bu şekilde maden sahasına saniyede 130 litrelik bir su girişi var. Saniyede 130 litre çok büyük bir rakam. Bölgedeki mevcut elektrik altyapısı yetersiz kaldığından, madenin elektriği de Sivas-Divriği'den çekilen özel bir hattan geliyor.

Stratejik bir nehir olan Karasu, Keban Barajı yakınlarında Murat nehriyle birleşerek Fırat'ı oluşturur. Aslında Fırat'ı oluşturan ana koldur. Fırat diye de anılır. Çöpler siyanürlü-sülfürik asitli altın madeni, zehirli atıkları nedeniyle Karasu Nehri yani Fırat Nehri, Keban Barajı, Karakaya Barajı, Atatürk Barajı için şimdiden tehdit kaynağı.[57]

ERZİNCAN KADAR SU TÜKETİYOR

Bu madenlerin çok büyük miktarlarda su tükettiğini söyledik. Çöpler'de de durum farklı değil. Hatta daha fazla diyebiliriz çünkü Çöpler bir de sülfürik asit tesisi işletiyor. Şirketin kendi resmî açıklamasında, madenin 2 kilometre kuzeyinde, Karasu'nun çok ya-

[57] Esin Gedik: Köylülerin Amerikan Rüyası, Akşam, 21.09.2006, https://www.haber3.com/guncel/koylulerin-amerikan-ruyasi-haberi-124658 ; Erzincan'da köylüleri ikna gezisi, mynet, 22.09.2006, https://www.mynet.com/erzincanda-koyluleri-ikna-gezisi-110100241191

kınındaki bir yüzey suyu kaynağından ve iki de sondaj kuyusundan olmak üzere üç ayrı kaynaktan madene saniyede 130 litre su basılıyor. Yani bir dakikada 7 bin 800 litre. Bir saatte 468 bin litre. Bir günde 11 milyon 232 bin litre. Bir ayda 336 milyon 960 bin litre. Bir yılda 4 milyar 043 milyon 520 bin litre. On yılda 40 milyar 435 milyon 200 bin litre. 20 yılda yani madenin tahmini ömrü boyunca 80 milyar 870 milyon 400 bin litre su kullanılacak. Maden şirketi ihtiyaç olması durumunda ek su kuyularının da açılacağını belirtiyor. (Görsel-19 A)

Madene 120 kilometre uzaklıkta bulunan Erzincan şehir merkezinde yaklaşık 100 bin vatandaş yaşıyor. Erzincan ilinde de kuyu suları kullanılıyor. Erzincan Su ve Kanalizasyon Müdürlüğü'nün açıklamasına göre 7 adet sondaj kuyusundan çekilen sular, saniyede 295 litre olarak şehirdeki vatandaşların kullanımına sunuluyor. Yani sülfürik asitli-siyanürlü Çöpler Madeni tek başına, neredeyse 100 bin kişinin yaşadığı Erzincan'ın yarısı kadar su tüketiyor. Günde altı bin ton zehirli atığını da atık havuzuna basıyor. Mevcut 46 milyon ton kapasiteli zehirli atık havuzu yetmediği için ikincisi için de çalışmalar başlatıldı. Yani aslında suyun altın olduğu, altından çok daha kıymetli olduğu bir coğrafyada birileri milyonlarca litre kaynağı doğanın bağrından çekip zehirli madenine basıyor. Sonra da siyanür, sülfürik asit, bilumum kimyasal ve ağır metallerle birlikte doğaya salıyor. Bunun adı da madencilik oluyor. 300 kişiye istihdam sağlıyorlar. Devlete yüzde 3-5 pay veriyorlar ama bir avuç Kanadalı-Amerikalı ve ortakları Çalık büyük paralar kazanıyor. Ne pahasına? Türkiye'nin ve hatta Ortadoğu'nun en değerli su kaynakları büyük bir tehlikeye atılarak. Şirket madeni açmadan önce Fırat/Karasu'nun su yapısını en detaylı şekilde incelemiş, inceletmiş. İngilizce olarak internet ortamında da bulunan bu raporlarda ne diyor biliyor musunuz? Fırat/Karasu'nun üçüncü sınıf ve hatta dördüncü sınıf yani en kirli seviyede bir su kaynağı olduğu belirtiliyor. "İçile-

mez ve sulamada kullanılamaz" diyor. Aynen böyle diyor. Şimdi bu derece sıkıntılı bir su kaynağının dibine siz bir de gelip sülfürik asitli ve siyanürlü bir madeni giyotin gibi dikiyorsunuz.

Şirketin çevresel su analizinde en çarpıcı detaysa, Çöpler Madeni'ne bitişik akan Çöpler ve Sabırlı derelerine ait. Şirket Sabırlı ve Çöpler derelerinde demir, alüminyum, bakır, manganez, nikel, kurşun değerlerinin ve diğer parametrelerin (artık neyse bu diğer parametreler açıkça belirtilmemiş) yüksek olduğunu belirtmiş. Ancak bu durumu çevrenin jeolojik yapısıyla açıklamış! Yani madene toz kondurulmuyor. Doğrudan Fırat Nehri'ne akan madenin dibindeki derelerde ağır metaller coşmuş ama bunda maden adındaki kimyasal fabrikanın hiç kusuru yok! (Görsel-19B)

BEDELİ VAR

Tabii ki bu Amerika seyahatlerinin, dubleks evlerin, çeşitli kuruluşlara yapılan cömert yardımların bir bedeli vardı. Köylüler hiçbir şekilde maden şirketine karşı dava açmayacaklardı. CHP'nin Doğa Hakları Birimi, Erzincan'daki altın madenleri ile ilgili yaptığı incelemeleri raporlaştırdı. Raporda İliç'teki altın madeni şirketi ile vatandaşlar arasında "Ekonomik Yer Değiştirme ve Geçim Kaynakları Destek Protokolü" imzalandığı ve bu anlaşmayla şirket köylülere, "dava açmamaları" karşılığında 130'ar bin lira para ödemişti.

Protokol hükümlerine göre, "Destek alan köy sakinleri, halihazırda çalışan ve/veya ileriki süreçte çalışacak Anagold ve Alacer Gold Maden AŞ'ye (artık SSR Mining) ortak olduğu grup ve bağlı şirketlerin sürdürdüğü ve sürdüreceği madencilikle bağlantılı projelere onay vermişlerdir. Yardım alanların, gerçek bir hak ihlâli dışında hiçbir türlü özel, idari ve/veya adli başvuruda bulunmaları yasaktır. Bu yasağın ihlâli durumunda, şirket verdiği 130 bin TL'lik yardım miktarını faizi ile birlikte geri isteme hakkına sahip olacaktır" deniliyor.

Anagold 2000 yılında bölgede çalışmalara başladı. 870 sondaj yaptı. İstediğin kadar yapabilirsin çünkü sondaj için artık ÇED istenmiyordu. Şirket, ÇED olumlu raporunu da 2008 yılının başında aldı. Şirketin sondajları halen de bütün hızıyla devam ediyor. Madenin Kemaliye'ye kadar uzanan çevresinde dağlar sondajlarla delik deşik edildi ve edilmeye devam ediliyor. Bölgeye iyice yerleşen ve madeni her geçen ay büyüten Anagold, şimdi de gözünü Kemaliye'ye kestirdi. Şirket, Kemaliye ilçesi sınırlarında da Ağıl, Harmankaya, Dilli ve Çanakçı köylerinde altın sondajlarına başladı. Kemaliye halkı içme suyu havzalarını, yeraltı su kaynaklarını ve doğal yaşamı tehdit eden madenden ancak sondajlar başlayınca haberdar olduklarını belirtiyor. Planlanan yeni maden de Keban Barajı havzasına bakıyor. Yani burada ikinci bir siyanürlü madenin kurulması Keban Barajı ve Fırat Nehri için büyük tehlike anlamına geliyor. Deprem bölgesi Erzincan'da büyük atık havuzları kurulması ve siyanürlü liç yöntemiyle altın üretimi vatandaşların tepkilerine neden oluyor.[58]

CİHANER SİYANÜRCÜLERİN AYAĞINA BASTI

Türkiye İlhan Cihaner'i ilk kez 1999 yılında Şırnak'ın İdil ilçesinde görev yaparken, faili meçhul cinayetlerle ilgili JİTEM aleyhine dava açan ilk savcı olarak tanıdı. Tarihler 16 Şubat 2010'u gösterdiğinde ise tüm Türkiye televizyon ekranlarına kilitlenmişti. Çünkü Cumhuriyet Başsavcısı İlhan Cihaner, Erzincan Adliyesi basılarak 'Ergenekon Terör Örgütü üyeliği' iddiasıyla gözaltına alınıyordu. (Görsel-20)

Şimdi tüm Türkiye'yi dehşete düşüren bu adliye basma görüntülerinden tam dört yıl öncesine, Anagold Maden şirketinin,

[58] Erzincan'da altın madeni şirketi, dava açmamaları karşılığında, köylülere «yardım» yapmış, T-24, 08 Kasım 2019, https://t24.com.tr/haber/erzincan-da-altin-madeni-sirketi-dava-acmamalari-karsiliginda-koylulere-yardim-yapmis,847264

milletvekillerini, başkanları, köylüleri ABD gezisine götürdüğü günlere tekrar dönelim. Maden şirketiyle ilgili dedikodular ve ABD'ye yapılan inceleme gezileri, o dönem Erzincan Cumhuriyet Başsavcısı görevinde bulunan İlhan Cihaner'in de dikkatini çekiyordu. Bergama Altın Madeniyle ilgili tartışmaların hala sıcak olduğu günler. Cihaner Erzincan'a gelmeden önce kanser vakalarının artış gösterdiği Samsun'un Vezirköprü ilçesindedir. Vezirköprü'den Manisa-Alaşehir'e tayin olur. Bu sırada El Dorado Gold, TÜPRAG Şirketiyle Eşme'deki Kışladağ Altın Madeni'ni açmak için çalışıyor. (Bugün kayıtlarda Türkiye'nin ve Avrupa'nın en büyük altın madeni olarak geçiyor.) Alaşehir Başsavcısı olarak Cihaner, madenle ilgili şikayetler dolayısıyla konuyla ilgilenmek zorunda kalır. Dolayısıyla siyanürle altın madenciliği konusunda bir birikim oluşur. Cihaner 15 Nisan 2020 tarihinde yaptığımız telefon görüşmesinde devamını şöyle anlattı:

"Erzincan'a gittiğimde yerel bir gazetede Çöpler Altın Madeni'yle ilgili haberler gördüm. Maden sahiplerinin bölgedeki kanaat önderlerini, önemli kamu yöneticilerini ABD'ye on günlük gezilere götürdüğünü, siyanürlü altın madenciliğinin sorunsuz olduğu şeklinde kamuoyu oluşturma çalışmalarını okudum. Böyle olunca Erzincan Başsavcılığı'na bağlı olan İliç Cumhuriyet Savcısı Bayram Bozkurt'a bu konuda, yani Çöpler Altın Madeni'ndeki arama ve işletme yönteminin çevreye zararlı olup olmadığıyla ilgili soruşturma açması talimatı verdim. (Savcı Bayram Bozkurt, sonradan kamuoyunun 'Gizli Tanık Efe' olarak tanıyacağı kişi aynı zamanda) Ben o dönemde aynı zamanda İsmailağa Cemaati ve Fethullah Gülen Cemaati soruşturmalarını da başlatmıştım."

Cihaner ara sıra İliç Savcısı Bayram Bozkurt'u arayarak, "Ne oldu maden soruşturması?" diye sorar. Aldığı yanıtlar genelde, "Bilirkişiye yönlendirdik... İnceleme sürüyor" şeklinde olur. Cihaner bir savsaklama olduğunu düşünmeye başlar. Savcının durumundan

şüphelenir. Bu sırada İliç Savcısı Bayram Bozkurt'la ilgili şikayetler gelmeye başlar. Yolsuzluk yaptığı ve rüşvet aldığı şeklinde ciddi şikayetler ve yakınmalar. Meğer bu şikayetler Adalet Bakanlığı'na kadar ulaşmış. Bakanlık da kendisine gelen şikayetleri Cihaner'e yönlendirince, İliç Savcısı Bayram Bozkurt'la ilgili soruşturma başlatır. Yine Cihaner'in ağzından dinleyelim:

"O soruşturma sırasında Savcı Bayram Bozkurt'un bir yıl boyunca maden soruşturmasıyla ilgili hiçbir işlem yapmadığını fark ettim. Üstelik bu soruşturmayı bahane ederek, altın madeninin Amerikalı müdüründen rüşvet talep etmiş ve savcıyı maaşa bağlamışlar."

RÜŞVETÇİ SAVCI

Köy Muhtarı Cahit Keklik'e göreyse, Savcı Bayram Bozkurt, "Bana 10-15 bin TL versinler işi kapatayım. Hatta 15 bin de az, 25 bin kadarcık" diyerek rüşvet istemişti. İl Jandarma Komutanı Albay Recep Gençoğlu'nu ziyaret eden madenin Amerikalı yetkilileri de Bozkurt'un rüşvet istediğini anlatıyordu.

Bu dönemde Kanadalı şirketle Çalık ortaklığı gündeme geliyor ve Anatolia Minerals (Alacer)- Çalık ortaklığı olan Anagold kuruluyordu. Çalık'ın dikkat çeken bir de avukatı var. AK Partili bir bakanın oğlu. (İlhan Cihaner bu noktada dava konusu olmaması için bakanın adını vermek istemiyor.) Ancak kısa bir araştırmayla söz konusu bakanın sonradan Meclis Başkanlığı da yapan dönemin Adalet Bakanı Mehmet Ali Şahin olduğu görülüyor. Gazeteci Deniz Zeyrek'in o dönem Radikal gazetesinde yayınlanan haberine göre, Adalet Bakanı Mehmet Ali Şahin, 2004 yılında AK Parti'nin adil yönetimini anlatmak için örnek gösterdiği, KPSS sınavını kazanamayan hukukçu oğlu Cem Şahin, Çalık Grubu'yla anlaşmıştı. Avukat Cem Şahin, 2004'te KPSS'yi kazanamamıştı ama avukatlık mesleğinde hızla yükselmişti. Başbakan Tayyip Erdoğan'ın damadı

Berat Albayrak'ın (o dönem) genel müdürü olduğu Çalık Holding, hukuki işlerini takip etmeleri için Cem Şahin ve AKP Genel Merkez Gençlik Kolları Seçim İşleri Başkanı Bekir Eren'in ortak olduğu "Şahin, Dursun, Eren, Özfırat" (SDEO) Hukuk Bürosu'nu seçmişti.[59]

İddiaya göre İliç Savcısı Bayram Bozkurt ile Maden Şirketi arasındaki rüşvet alış-verişi de avukatlar aracılığıyla yapılmıştı. İddianın sahibi "ödüllü muhtar" Cahit Keklik. Hani maden şirketine köyün kapılarını sonuna kadar açan daha doğrusu köyü teslim eden Muhtar Cahit Keklik. Muhtar Keklik, 10 Mart 2009 tarihinde Erzincan Cumhuriyet Başsavcısı İlhan Cihaner'e verdiği ifadesinde,

"Savcı Bayram Bozkurt'a her ay ödenen para, şirketin bilgisi dahilinde, İstanbul'daki avukatları aracılığıyla, elden her ay Savcı Bayram Bozkurt'a verilmektedir. Firmanın İstanbul'da, Ankara'da ve Erzincan'da avukatları vardır. Para teslimatı Erzincan'daki avukat aracılığıyla yapılmaktadır. Bu ödeme hâlâ yapılmaktadır ve İstanbul'dan buraya sık sık gelip giden Erzincan'lı Avukat Uysal Uğurlu eliyle, elden teslim şeklinde yapılmaktadır" der. (Görsel-20 A)

Avukat Uğurlu'nun İstanbul'da bir başka Avukat Baran Umut Baycan'la çalıştığını da söyleyen Çöpler Muhtarı Keklik, "Ben bu durumu yani Savcı Bayram Bozkurt'un rüşvet istediğini ve haricen de bu rüşveti aldığını yalnızca Avukat Baran'a söyledim" diyordu. Hatta Muhtar Keklik, ifadesinde anlattığına göre Avukat Baran'a, "Köylünün istediği parayı vermiyorsunuz, rüşvet veriyorsunuz" diye sitem ediyor, Avukat Baran da Muhtar Keklik'e, "Sen bu işi karıştırma" diyordu. Çöpler Köyü Muhtarı Keklik, "Bu rüşvet olayından Amerikalı yetkililerin, ortakların bilgilerinin olmaması mümkün değildir. Çünkü tüm ödemeleri kayıtlı yaparlar ve para konusunda çok titizler" şeklinde konuşuyordu.

[59] Hükümet gibi şirket! Bakan Şahin'in oğlu Çalık Grubu'nun yeni avukatı oldu, Milliyet, 13 Ağustos 2008, https://www.milliyet.com.tr/siyaset/hukumet-gibi-sirket-978156

ŞİRKET AVUKATLARI SAVCIYI ZİYARET EDİNCE

Kuruluşundan 2009 yılına kadar maden şirketinin Başkan Yardımcılığı görevinde bulunan İlhan Poyraz, 23 Haziran 2009 tarihinde, saat 10.35'de Adalet Müfettişi Ekrem Dinçer'e verdiği ifadesinde, "Ankara'da avukatlık yapan Bekir Eren ve İstanbul'da avukatlık yapan Baran Baycan'la birlikte İliç'e kamulaştırma çalışmaları için gittiğimizde kendilerine savcı beyi ziyaret etmelerini söyledim" diyordu. Poyraz bu ziyareti, "Çünkü bu gidişimizde diğer daire amirleriyle de görüşmüş ve tanışmışlardı. Onlar da ziyaret ettiler ve Savcı Beyin bir soruşturma nedeniyle şirketin çalışmasına ilişkin bazı belgeleri istediğini söylediler." Poyraz'a göre savcı sadece bazı belgeleri istemiş. Ama Muhtar Keklik'e göreyse Savcı, belgelerle birlikte aylık 4 bin TL rüşvet de istemişti. İlhan Poyraz'ın Bekir Eren dediği avukat, dönemin Adalet Bakanı (2007-2009) sonradan Meclis Başkanı olan Mehmet Ali Şahin'in oğlu Cem Şahin'le birlikte SDEO Hukuk Bürosu'nu işleten ve AKP Genel Merkez Gençlik Kolları Seçim İşleri Başkan Yardımcılığı da yapan kişi.

2008 yılının sonlarında İliç Savcısı Bayram Bozkurt'la ilgili rüşvet dedikoduları her tarafı sarıyor. Muhtar Keklik verdiği ifadesinde zaten bunu doğrudan şirketin avukatlarıyla bile tartıştığını söylüyor. Yani bu rüşvet konusunu şirket yönetiminin duymaması, bilmemesi düşünülemez. Maden Şirketinin Genel Müdürü Robert D. Benbow, 1953 Colorado doğumlu, ABD vatandaşı. Türkiye'de bu türden madenlerin uluslararası lojistik işini yapan önemli bir isim. İşte tam bu noktada İliç Savcısı hakkında soruşturma başlatıldığı da duyulunca Ankara'da yaşayan, daha doğrusu madenin işlerini şirketin Ankara'daki merkezinden yürüten Genel Müdür Benbow, 24 Şubat 2009 tarihinde Erzincan'a gelir. Yanında şirketin uluslararası lojistik alımlarıyla ilgili çalışanı Pınar Görücüoğlu da vardır. Gelmesini Benbow ister. Bir gün sonra ilk ziyaretlerini Erzincan İl Alay Komutanı

Recep Gençoğlu'na yaparlar. Robert Benbow bu ziyaret sırasında birdenbire Erzincan Alay Komutanına, İliç Savcısı Bayram Bozkurt'un şirket yöneticisi İlhan Poyraz aracılığıyla rüşvet istediğini söyler. O konuşmanın bizzat şahidi olan ve tercümanlık yapan Pınar Görücüoğlu 25 Haziran 2009 tarihinde İzmir'de alınan ifadesinde şöyle devam eder, "Ziyarettekilerin hepsi bunu duydu. Robert'ın bu sözlerinin tercümesini de ben yapmıştım." (Görsel-20 B)

AMERİKALI MÜDÜR BENBOW'DAN RÜŞVET AÇIKLAMASI

Robert Benbow aynı gün ziyaret ettikleri İliç İlçe Jandarma Komutanı Yılmaz Sandal'a da aynı rüşvet ifadelerini tekrar eder. Ancak rüşvetin verilip verilmediği ya da rüşvetin miktarı konusunda bir şey söylemez. Pınar Görücüoğlu, "Ama ben daha sonra Robert'tan İliç Savcısı'nın ne kadar rüşvet istediğini sordum. Robert da bana 4.000 TL istediğini söylemişti. İliç Savcısı'nın niçin rüşvet istediğini bilmiyorum. Robert da bu konuda bir şey söylemedi" diyordu.

Kanadalı Maden Şirketi'nin Amerikalı Genel Müdürü Robert Benbow daha sonra "Sözlerim yanlış tercüme edilmiş, ben böyle bir şey söylemedim" şeklinde açıklamalar yapar. Savcılığa verdiği ifadesinde de rüşvet dedikodularını duyduğunu ancak böyle bir şey yapmadığını söyler. Benzer bir ifadeyi şirkette "Başkan Yardımcısı" sıfatıyla görev yapan İlhan Poyraz'da verir. Ancak Cihaner'in İliç Savcısıyla ilgili ön incelemesi soruşturma aşamasına geçtiği sırada, Adalet Bakanlığı'ndan hiç beklemediği bir talimat gelir: "Elinizdeki soruşturmayı derhal bize gönderin!"

Cihaner beklemediği bu talimat üzerine, soruşturmayı hemen bir fezlekeye bağlar; yani resmi kayıtlara geçirir. "Soruşturmanın üstünü örtecekleri kaygısına kapıldığım için fezleke düzenledim" diyor Cihaner. Böylece soruşturma o aşamada belge olarak

Adalet Bakanlığı kayıtlarına girer. Ardından soruşturma Adalet Bakanlığı müfettişleri tarafından sürdürülür. Devamını Cihaner'den dinleyelim:

"Ancak müfettişler soruşturmanın üzerine örttüler. Ne altın madeninin başta çevre kanunu olmak üzere hukuka aykırı olup olmadığı etkin olarak soruşturuldu, ne de o savcının açıkça aldığı rüşvetlerin üzerine gidildi."

ÜÇ CEPHEDE SAVAŞ

Ancak Cihaner'in de dediği gibi soruşturması sadece savcıyla sınırlı değildir. Cihaner aynı zamanda İsmailağa Cemaati ve Fethullah Gülen cemaatleri hakkında da soruşturmalar yürütmektedir. Bir başka deyişle Savcı Cihaner üç cephede savaşa girmiştir. Karşı saldırılar gecikmez hem de inanılmaz bir yöntemle, Cihaner'in hakkında rüşvet alma suçlamasıyla soruşturma açtığı İliç Savcısı Bayram Bozkurt, "Efe" koduyla gizli tanık yapılır. Ardından Cihaner, 16 Şubat 2010 tarihinde Erzincan Adliyesini basan Özel Yetkili Savcı Osman Şanal tarafından gözaltına alınır.

Bu noktada Cihaner'in avukatı Turgut Kazan'ın açıklaması dikkat çekicidir: "Olayın iki temel nedeni var: Cemaatler ve İliç'teki Çöpler Altın Madeni." Cumhuriyet Gazetesi Yazarı Hikmet Çetinkaya ise, "Senaryonun bu iki ayağını unutmamak gerekiyor. Dağlarımızı, ovalarımızı, 'çokuluslu altın avcıları'na teslim eden bir siyasal iktidar, asıl gücünü bu yabancı şirketlerden alıyor. Tarikatların 'çokuluslu altın avcıları'yla ilişkili olduğu, öteden beri bilinen bir gerçek" diyerek cümleyi tamamlıyor.[60]

Yani sonuçta bir Başsavcı, hakkında rüşvet soruşturması başlattığı bir başka savcının, yani rüşvet almakla suçlanan bir savcının "gizli tanık" olarak verdiği ifadelerle cezaevine gönderilir. Aslında olan, sonradan tüm dünyanın göreceği Cemaatin tipik bir Ergene-

[60] Olayın Gerçek Yüzü-Hikmet Çetinkaya-Cumhuriyet, T-24, 20 Şubat 2010, https://t24.com.tr/haber/olayin-gercek-yuzu,70933

kon-Balyoz kumpasıdır. AKP iktidarıyla Cemaat arasındaki savaşın başladığı 17/25 Aralık 2013 tarihinden sonra bütün oyun bozulur. HSYK, FETÖ'den temizlenir temizlenmez, gizli tanık koruma programından yararlanan ve estetik ameliyatı olup Ankara'nın bir ilçesinde yeniden savcılığa başlayan eski İliç Savcısı Bayram Bozkurt ihraç edilir. Ardından tutuklanır ama itirafçı olur. Adli kontrolle serbest bırakılınca da firar eder. Bu arada Cihaner'in sanıkları arasında olduğu Erzincan Davası, Yargıtay 11'inci Ceza Dairesi'nde beraatla sonuçlanır. Durun bitmedi, "rüşvetçi", "gizli tanık" ve eski savcı Bayram Bozkurt, FETÖ'nün 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrasında da İzmir'de saklandığı evden kaçarken, balkondan düşüp bacağını kırar ve tekrar yakalanır. Firari Bozkurt, ne hikmetse adli kontrolle yine serbest bırakılır ve yine firar eder. En son Independent Türkçe'de 19 Kasım 2019 tarihinde yayınlanan bir habere göre, 'Efe' kodlu gizli tanık olan savcı Bayram Bozkurt, sahte pasaportla yakalandığı Makedonya'dan da kaçmıştı.[61] Ayrıca 15 Temmuz darbe girişiminden sonra, açığa alınan ve haklarında 'FETÖ üyeliği' iddiasıyla soruşturma başlatılan 2 bin 745 savcı arasında, Cihaner'i tutuklatan Savcı Osman Şanal da vardı.

Cihaner şöyle bitiriyor sözlerini:

"Benim başıma gelenlerin altın madeni soruşturmasıyla ilgili olduğu da doğrudur. Ancak esas motivasyonun Fethullah soruşturması olduğunu düşünüyorum. Ayrıca Fethullahçılar da zaten bu madenlerle ilişkili. Aslında uluslararası boyutu da olan bir olayla karşı karşıyaydık. Çünkü bir yabancı firmanın Türkiye'de rüşvet vermesi gibi çok ciddi, o firmayı uluslararası alanda da zora sokabilecek bir olay. Maalesef üzeri örtüldü. Orada Fethullahçılarla uluslararası altın mekanizmasının ortak bir hareketi oldu. Çünkü o süreçteki tüm aktörlerin Fethullahçı oldukları ortaya çıktı."

[61] İlhan Cihaner'i tutuklatan FETÖ'nün gizli tanığı "Efe" üçüncü kez sırra kadem bastı, Independent Türkçe, 19 Kasım 2019, https://www.indyturk.com/node/93616/haber/ilhan-cihaner'i-tutuklatan-fetö'nün-gizli-tanığı-"efe"-üçüncü-kez-sırra-kadem-bastı

RÜŞVETİN ADI: TEŞVİK PRİMİ

OECD (Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Örgütü) orta ve büyük ölçekli çokuluslu Avustralya şirketlerinin denizaşırı ülkelerde yaptıkları işlerde bürokrat ve memurlara işleri hızlandırmak için ödedikleri teşvik primlerinin Rüşvet Kanunu'nu çiğnediğini açıkladı. Bu şirketlerden biri Britanya-Avustralya merkezli bir madencilik şirketi olan BHP Billiton. Billiton ve diğer uluslararası Avustralya kökenli maden şirketleri, yaptığı teşvik primi harcamalarını gider göstererek devletten önemli miktarda vergi indirimi almakta. BHP Billiton'ın Türkiye'de kime ne kadar teşvik primi dağıttığı, bunları kim ya da kimler eliyle gerçekleştirdiği bilinmiyor.[62]

ÇÖPLER'E GİDEN SÜLFÜRİK ASİT TANKERİ ARIZA YAPINCA

Çöpler Altın Madeni 2018 yılının sonlarında, madenin hemen yanındaki İliç ilçesinde bir sülfürik asit tankerinin karıştığı kaza haberiyle gündeme geldi. Haberde, Çöpler Madeni'ne sülfürik asit taşıyan tankerin İliç ilçesinde arıza yaptığı ve tankerden sızan sülfürik asitin caddeye aktığı belirtiliyordu. Haberde ayrıca madenin bir yandan kapasite artışı için çalışmalarını sürdürürken, diğer yandan sülfürik asit yöntemiyle altın üretimi için ayrı bir tesis kurduğu belirtiliyordu.[63]

Evet Çöpler Altın Madeni'nde bugün altın üretimi için hem siyanür kullanılıyor hem de sülfürik asit. Zaten Alacer Gold'un (SSR Mining) resmi internet sitesinde bu görülüyor. Ülkelerindeki

[62] Lütfi Tozar: Bosphorus Nikel Madencilik, BHP Billiton ve Gerçekler: Türkiye'de bir Madencilik Öyküsü, https://www.metalurji.org.tr/dergi/dergi142/d142_3338.pdf

[63] Serpil Berk: Sülfürik asit ile altın arama anayasaya aykırı, Evrensel, 28 Ekim 2018, https://www.evrensel.net/haber/364543/sulfurik-asit-ile-altin-arama-anayasaya-aykiri

madencilik yasalarına uymak zorunda oldukları için şirketin internet sitesinde ne yaptıklarını da açık açık anlatıyorlar. Açın bizim altın şirketlerinin internet sitelerine bakın ya birkaç beylik cümle ya da gizli kapaklı ifadeler. Ama üretimin nasıl ve hangi yöntemle yapıldığı veya üretim yapılacak alanlar konusunda doğru dürüst bir açıklama bulamazsınız. Peki Çöpler Altın Madeni'ni işleten Alacer Gold ve ortağı Çalık Holding neden madende sülfürik asit kullanmaya başladı? Çünkü beklemedikleri bir durumla karşılaştılar. Yani bölgedeki cevherlerin büyük çoğunluğu "oksit" değil "refrakter cevher" denen bir yapıya sahipti. Bu tür cevherlere "sülfürlü cevher" de deniyor. Genel olarak altın cevherleri, öğütmeyle serbestleşen oksit cevherler ve refrakter altın cevherleri olarak iki sınıfa ayrılıyor. Yüzeydeki oksitli cevher yatakları bitince devreye refrakter cevherler giriyor. Oksitli cevherler basit gravite teknikleri ile veya direk siyanür liçi ile işlenebiliyor. Yani cevherden altını ayrıştırmak için 20-30 saat süreli siyanür konsantrasyonu yeterli oluyor. Ancak refrakter cevherlerde altın üretimi için sadece siyanür yeterli olmuyor. Siyanür prosesi öncesinde cevherin sülfürik asitin de kullanıldığı yüksek ısı ve yüksek basıncın yer aldığı bir prosesten geçirilmesi gerekiyor. Hani derler ya, "Kırk katır mı? Kırk satır mı?" diye. Burada hem kırk katır hem de kırk satır söz konusu.

Bakınız ABD'de 1979 yılında Zortmant-Landusky madeni açılırken, şirket madene karşı çıkan bölge insanlarına ve o bölgede yaşayan Kızılderililere, "Kesinlikle sülfür cevherini kullanmayacağız" diye bir söz verir. Çünkü özellikle bu cevher, havayla ve suyla buluştuğunda asit maden drenajı adı verilen (bu kitapta da sık sık sözünü ettiğimiz) ölümcül bir sıvı yani sülfürik asit salgılıyordu. Bugün KKTC'de Lefke'deki kapalı madende yaşanan durum.

Tekrar Çöpler'e dönersek, sonuçta Anagold ya 10-15 yılın sonunda oksit cevherler bittiğinde madeni kapatıp gidecekti ya da tehlikeli, riskli ve pahalı olan büyük bir yatırım yapıp, refrakter cev-

heri de işleyecekti. Ancak dediğimiz gibi hem tehlikeli hem riskli hem de pahalıydı. Düşündüler, taşındılar. Zaten bölgede altın üretimi için hatırı sayılır oranda siyanür kullanılıyordu bir de işin içine sülfürik asit eklenirse bölge insanı tepki gösterebilirdi. Tabii insanlar çevrelerinde ne olup bittiğini bilebilirlerse tepki gösterebilirdi. Ancak bugün Türkiye'de birçok alanda olduğu gibi özellikle vahşi-kimyasal madencilik alanında tam bir karartma uygulanıyor. Görüşmeler yapıldı, izinler ve garantiler alındı ve yatırım kararı çıktı. Şimdi iktidarın gözde iş insanlarından Çalık'ın Amerikalı ve Avustralyalı dostlarıyla 660 milyon doları gözden çıkardığı ve sülfürik asit de kullanılarak refrakter cevherin işlendiği yönteme yakından bakalım.

YÜKSEK BASINÇ OKSİDASYONU

Refrakter altın yataklarındaki altın tanecikleri, siyanür tarafından kolay çözündürülemeyecek şekilde, sülfür mineralleri içerisinde hapsolmuş durumdadır. Bu durumda oksitleyici ön işlemlere başvurmak gerekiyor. Bu ön işlemlerden bir tanesi de "Basınç Oksidasyonu" olup, bu yöntemin amacı yüksek sıcaklıklarda refrakter özellikteki sülfürlü ve karbonlu yapıları oksijen ortamında gözenekli demir oksite dönüştürerek siyanür liçiyle altın kazanımına uygun hale getirmektir. Muazzam oranlarda suyun, yüksek sıcaklıklarda basınçlı tankların kullanıldığı, dolayısıyla yanmış gazların ve sülfürik asit gibi zehirli kimyasalların çıkardığı gazların büyük oranlarda çevreye salındığı bir tesis. Alacer Gold'un Çöpler'de 660 milyon dolar harcayarak kısa sürede inşa ettiği tesiste olduğu gibi. Bu sülfürik asit tesisini yapan da yabancı değil, Çalık Holding'in inşaat şirketi GAP İnşaat. Yani Çalık hem ortaklıktan para kazanıyor hem de madenin inşaat işlerinden.

Yüksek basınçlı oksidasyon yöntemi (Pressure Oxidation) yüksek tenörlü ve sülfür fazının tamamen parçalanması gereken cevherler için kullanılıyor. Ancak prosesin ilk yatırım maliyeti, kul-

lanılan otoklavlar (devasa kazanlar) ve oksijen tesisine olan gereksinimden ötürü yüksek. Ayrıca yüksek basınç ve sıcaklıktan dolayı gerekli güvenlik önlemlerinin alınması zorunluluğu da yöntemin işletme maliyetini yükseltiyor. Anagold maliyeti de riskleri de göze almış görülüyor. Yüksek basınçlı oksidasyon yöntemi 2018 yılında Çöpler'de faaliyete geçti bile.

Burada söz konusu olan 80-100 ton altın elde edeceğiz diye Türkiye sınırlarını da aşan bir çevre tahribatına nasıl göz yumulabiliyor olmasıdır. Çünkü elde edilecek altın için çevreye atılacak milyonlarca ton pasa ve atık nedeniyle ortaya çıkacak "asit maden drenajı" denilen ölümcül sıvı (bir başka deyişle sülfürik asit) ve ağır metal kirliliğinin yarattığı kayıplar çok ama çok daha büyük olacaktır.

Altın madenciliğinin çevre tahribatı neden fazla çünkü ortaya çıkan atık miktarları diğer madenlerle asla kıyas götürmez. Bir ton kömür için yaklaşık bir ton kömür kazılır. Bir ton demir için, iki-üç ton demir cevheri kazılır. Bir ton bakır için 150-300 ton bakır cevheri kazılır. Ancak bir ton dore altın için yaklaşık 5 milyon ton cevher kazılır. İnanılmaz devasa oranlarda doğa tahribatı söz konusudur. Günümüz uygarlığının kullandığı beş temel metali, (bakır, çinko, kurşun, alüminyum ve demir-çelik) esas alarak bir karşılaştırma yaptığımızda aşağıdaki sonuçlarla karşılaşırız:

- Bir bakır cevherinden metale gidene kadar yapılan zenginleştirme 96 kattır.
- Bir çinko cevherinden metale gidene kadar yapılan zenginleştirme 10-20 kattır.
- Bir kurşun cevherinden metale gidene kadar yapılan zenginleştirme 5-10 kattır.
- Bir alüminyum cevherinden metale gidene kadar yapılan zenginleştirme 2 kattır.
- Bir demir cevherinden metale gidene kadar yapılan zenginleştirme 2 kattır.

- Bir altın cevherinden metale gidene kadar yapılan zenginleştirme 1.000.000 (Bir Milyon) kattır. (Görsel-21)

Bir de bu atıklardan yüzlerce yıl çevreye yayılacak zehirli sıvıların ve ağır metallerin neden olacağı yıkımı düşünün. Chernobyl'in biraz daha ağır çekim süreci yaşanacak. Yani bugün ihtiyaçlarımızı karşılıyoruz derken, yarın gelecek kuşakların büyük maliyetler ödemesine neden olacağız. Bugün artık altın madenlerinin neredeyse nükleer atıklara eşdeğer kimyasal atık oluşturduğu bilim çevrelerinde kabul görmektedir.

Bir adet basit bir yüzük yapmak için 30-50 ton kaya parçalanarak çıkarılmakta, un ufak edilmekte ve içinden dünyanın en zehirli bileşiği olan siyanür geçirilmekte, içinden 31 gram (1 ons) altın çıkarılmakta ve sonra da zehirli ağır metaller ve kimyasallar içeren bu 30-50 ton "pasa" denilerek çevreye bırakılmaktadır. Bazı büyük madenlerde her gün yarım milyon ton toprak ve kaya yer yüzünden sökülüp alınmakta ve Mısır Piramitleriyle yarışır gibi üst üste yığılmaktadır.

Dünyada yıllık toplam üretimi sadece 3 bin 200 ton civarında olan altın, diğer bütün metallerin toplam üretim atığının ortalama 8 katını tek başına yaratmaktadır. Üstelik bu atık, bir cevher zenginleştirme atığı olmayıp, toksik bir kimyasal proses atığıdır. Dünyada her yıl milyarlarca ton kimyasal atık oluşturan altın üretimi, getiri/götürü açısından bakıldığında kaçak nükleer atık depolamaktan daha ahlâk dışıdır.[64]

Kanadalılar ortakları Çalık'la birlikte 660 milyon dolar harcayarak Çöpler'de sülfat tesisi kurarken ve kapasite artışına giderken yeni bir ÇED Raporu hazırladı. Bu raporun içinde yer alan bir tablo, aslında sayfalarca anlatmaya çalıştığımız dehşet tablosunu tek başına anlatıyor. Bu tablo, Anagold'un Çöpler'de kullanacağı kimyasalları ve yıllık kullanım miktarlarını gösteriyor. (Görsel-22)

[64] Jane Perlez and Kirk Johnson: Behind Gold's Glitter: Torn Lands and Pointed Questions, June 14, 2010

Tablodan da görüleceği üzere kimya dünyasının en tehlikeli asitleri ve bileşikleri madende tonlarca kullanılıyor. Yılda 6 bin 500 ton siyanür, 8 bin 900 ton sülfürik asit, 410 ton nitrik asit (halk arasında kezzap olarak bilinir), silika, gliserin vs. tonlarca kullanılıyor.

"Nihai ÇED Raporunda yer alan işletmede kullanılacak 'Kimyasallar ve Miktarları' tablosundaki rakamlara bakıldığında, işletmede 19 yıl süresince, 1 milyon 720 bin ton zehirli, yakıcı, dağlayıcı ve boğucu kimyasal madde kullanılacaktır. Ayrıca aynı tablodaki rakamlara göre İliç'teki doğal varlıklar yılda 325; 19 yılda 6175 kamyon dolusu Sodyum Siyanüre maruz kalacaktır. Bu yetmiyormuş gibi, bu doğa parçasına yılda 445; 19 yılda 8455 tanker dolusu konsantre Sülfürik Asit reva görülecektir. Bu da yetmezmiş gibi işletme ömrü boyunca bu tesise 390 tanker dolusu Nitrik Asit gelecektir. Bu kadar asidi söndürmeye elbette yetmez ama 4655 kamyon dolusu Sodyum Hidroksit getirilecektir. Bunca kimyasalı bin hektar araziye yedirmeye kalktığınızda, o toprak da o kayaç da kendileri birer zehir haline gelir."[65]

Türk Toraks Derneği, (Uzmanlık alanları, vücudumuzun boyunla karın arasında kalan organlar olan doktorların oluşturduğu dernek.) Prof. Dr. Metin Akgün imzasıyla bir rapor yayınladı. Sabırlı köyünden Sedat Cezayirlioğlu ve arkadaşlarının talebi üzerine şirketin ÇED Raporu'nun incelenmesiyle hazırlanan bu raporda, madende kullanılan asitlerin ve kimyasalların insan ve çevre sağlığı üzerine olumsuz etkilerini anlatan çok çarpıcı tespitlere yer verildi:

"Kullanılacak maddelerin hemen hepsi insan sağlığı ve ekolojik yaşam açısından risklidir. Bazıları sadece çalışan sağlığı açısından risk oluşturmakta iken, (silika, silikozise yol açmakta ve kanserojen olduğu bilinmektedir) çoğu madde de, başta çalışan sağlığı olmak üzere, çevredeki insanlar, ekolojik yaşam üzerinde olumsuz

[65] İsmail Duman, İTÜ-Kimya Metalürji Fakültesi, Çöpler kompleks madeni kapasite artışı projesi nihai ÇED raporu hakkında Prof. Dr. İsmail Duman'ın görüşü.

etki potansiyeline sahiptir. Çoğu madde ile temas sonucu ciltte, gözde, sindirim sisteminde ve soluma yoluyla akciğerlerde hasar oluşabilmektedir. Sülfürik asit, solunum sisteminde, göz ve deride ciddi yanıklara sebep olmaktadır. Benzer sorunların sodyum siyanür, nitrik asit, sodyum hidroksit ve diğer kimyasallar için de söz konusu olduğu görülmektedir."

Profesör Akgün'ün raporunda, "Bu atığın içinde bol miktarda siyanür ve ağır metaller bulunmaktadır. Atıklar genellikle bir baraj, göl, çukur oluşturularak içine dökülmektedir. Atık depolama alanlarında sızıntı veya yıkılma riski olması ya da yağmur sularıyla içeriklerinin yer üstü sularına karışması riski bulunmaktadır. Patlama sırasında ortaya çıkan toz da solunum yolları ve akciğerler açısından tehdit oluşturmaktadır" denildi. Profesör Doktor Metin Akgün'ün raporunda daha sonra şu görüşlere yer verildi:

"İşletme çalışma süresince hiçbir risk olmayacağı gibi bir varsayımda bulunulsa bile maden işletmeciliği sona erdikten sonra bu atıklar ortadan kaldırıl(a)madıkları için mevcut tehlike varlığını ilelebet sürdürecektir. Örneğin bu tesisin atık depolama alanı 788.386 metrekaredir. (yaklaşık 788 dönüm; 197 futbol sahasına denk geliyor) Yani atık alanı, bir metre genişlikte bir yol için Ankara-İstanbul arası gidiş-dönüş mesafesine eşittir. Bölgenin Fırat Nehri'ne yakınlığı ele alındığında olası bir sızıntı, yıkım vesaire riskinin yol açabileceği çevresel bir felaketin ne boyutlara ulaşabileceğini öngörmek mümkün değildir." Bu arada maden, ikinci bir atık havuzu için çalışmalara ve girişimlere başladı bile. (Görsel-23)

Bu tür madenlerde çalışan dizel yakıtlı devasa araçlara da dikkat çekilen raporda, "Dizel yakıt miktarının aylık bir milyon litreye kadar çıkabileceği bilgisi yer almaktadır. Dizel yakıt kullanımına bağlı olarak çok sayıda farklı toksik gaz ve partikül oluşmaktadır; kanser dahil çok sayıda hastalığa neden olabilmektedir" denildi. Türk Toraks Derneği Raporunda son olarak şu tespitlere yer verildi:

"Sonuç olarak ilgili madende kullanılacak kimyasalların (başta sülfürik asit ve siyanür olmak üzere) hepsinin insan sağlığı ve ekolojik sistem için zararlı olduğu konusunda şüphe bulunmamaktadır. Bunların kullanımı sonucu toprak-su-hava kirliliği kaçınılmazdır. Bölgenin aktif fay hatlarına ve Fırat nehrini besleyen su kaynaklarına yakın olması nedeniyle oluşabilecek bir kaza/afet durumunda olumsuz etkilerin Fırat Nehri Havzasındaki tüm coğrafyayı ve eko sistemine etkileyebilecek potansiyele sahip olduğu görülmektedir."

"Tesisin kazaya ve toplu ölümlere açık en tehlikeli yanı, asitler ile siyanürlü çözeltilerin birbirlerine çok yakın veya temas halinde kullanılacak olmasıdır. En ufak bir dalgınlık ve acemilik telafi edilemeyecek felaketlere yol açabilir." Ayrıca madende yüksek miktarda nitrik asit ve gliserin depolanmış durumda. Bu iki kimyasalın bir araya gelmesiyle üretilen nitrogliserin dünyanın en tehlikeli patlayıcılarından biridir.[66]

Peki yüzlerce ton sülfürik asit nereden geliyor? Şirketin kendi raporlarında sülfürik asitin, Bursa'dan TEKKİM Kimya Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'nden alındığı görülüyor. Tekkim, Suriye iç savaşı sırasında Esad karşıtı güçlerin patlayıcı yapımında Tekkim ürünlerini kullandığı iddialarıyla gündeme gelmişti. Sülfürik asitin ayrıca Cengiz Holding'e ait Samsun'daki Eti Bakır'dan da alındığı söyleniyor. Eti Bakır'ın Samsun tesislerinde yılda 420 bin ton sülfürik asit üretiliyor.

Madenin yıllık tüketiminden hareket ederek aylık ve günlük tüketimlerine ulaştığımızda, Çöpler madeni ortalama günde 25 ton sülfürik asit kullanıyor. Yani Bursa'dan veya Samsun'dan her gün bir sülfürik asit tankeri Çöpler'e doğru yol alıyor. Bursa'dan 1087 kilometre, Samsun'dan 451 kilometre yol kat ederek bu tehlikeli

[66] Prof. Dr. İsmail Duman, İTÜ-Kimya Metalürji Fakültesi, Çöpler kompleks madeni kapasite artışı projesi nihai ÇED raporu hakkında Prof. Dr. İsmail Duman'ın görüşü.

kimyasal Erzincan-İliç'deki Çöpler madenine geliyor. O tankerlerin izlediği yolları ve coğrafyayı görünce tehlikenin çok ama çok büyük olduğunu söylememiz gerekiyor. Artık her gün onlarca tanker Karadeniz'in sarp yamaçlarında ve dağlarında büyük bir risk taşıyarak Samsun-İliç arasında mekik dokuyor. Ya da Anadolu'yu boydan boya geçerek İliç'e ulaşıyor. Madende günlük 18 ton da siyanür kullanılıyor. Günlük 43 ton sadece siyanür ve sülfürik asitin kullanıldığı bir madenden söz ediyoruz. Artı yine günlük olarak bir tondan fazla nitrik asit, 13 ton sodyum hidroksit, 10 ton sodyum hidrosülfit, 13 ton hidrojen peroksit, 5 ton sodyum metabisülfat ve 175 ton sönmüş kireç olmak üzere madenin ortalama günlük kimyasal kullanımı 260 ton. Üstelik bu rakamlar şirketin resmî belgelerinde açıkladığı planlanan kullanıma yönelik açıklanan rakamlar. Ya planlarda bazı değişiklikler olursa? Ya bazı cevherlerde istenilen sonuç alınmadığında miktar artırılırsa? Tabii bunları bilemiyoruz. Ancak bu rakamlarla bile maden mi yoksa açık hava kimya fabrikası mı siz karar verin. Bugün bu türden madenlerin, yani siyanürlü-sülfürik asitli metal madenlerinin yarattığı çevresel felaketleri artık, "Ağır Çekim Soykırım" diye adlandıranlar da var. Bu kavram ilk kez Endonezya Papua'sında siyanür-sülfürik asitli Grasberg madeninin yarattığı çevresel ve toplumsal yıkım için kullanıldı. Rio Tinto ile Freeport-McMoran'ın ortak olduğu madenden günde 125.000 ton zehirli atık, yakında bulunan Ajikwa nehrine bırakılıyor. Başta pirinç olmak üzere sulanamayan ve ürün alınamayan tarlalar nedeniyle yaşanan kıtlıklar sonucunda yüzlerce insan hayatını kaybetti ve kaybetmeye de devam ediyor. Bölgede korkunç bir çevre kirliliği yaşanırken, insanlar, bitkiler, balıklar, topraklar zehirlenmekte bu duruma tepki gösteren yerel halk ise karşısında Endonezya devletinin silahlı güçlerini buluyor. Ağır çekim soykırım işte nükleer reaktör atıkları kadar tehlikeli bulunan siyanürlü-sülfürik asitli altın

madenlerinin yarattığı çevre felaketlerinin bugün en iyi anlatan ifade olarak kullanılmaktadır. Çünkü bu türden madenlerin çevresel felaketleri, bir zaman bombası gibi 5-10-15 yıl sonra ortaya çıkmakta ve etkileri yüzlerce yıl sürebilmektedir.

Temizlik maliyetleri ise bizim gibi ülkelerin asla karşılayamayacağı milyarlarca dolara ulaşmakta. Bu satırları okuyan okurlarımızın fırsat bulduklarında KKTC'nin Lefke bölgesini gitmeleri durumunda bu ifadenin tam karşılığını görecekleri açıktır. Siyanür ve sülfürik asit çok tehlikeli kimyasallar olması nedeniyle, çok dikkatli ve özenle, eskortlarla taşınması gerekiyor. Yol güzergahı boyunca trafik ekiplerine haber verilmesi gerekiyor. 6 Haziran 2019 tarihinde, İliç yakınlarında Kuruçay-Kemah yol ayrımında Çöpler'e sülfürik asit taşıyan bu tankerlerden birisi devrildi. Tankerin içindeki 30 ton sülfürik asit çevreye saçıldı. Çok geçmedi bu kez 26 Haziran 2019 tarihinde Çöpler Madeni, medyaya yansıyan bir kazayla gündeme geldi. Ayağına sülfürik asit dökülen işçi Mehmet Can yaralanmıştı. İddiaya göre krem sürülerek iyileştirilmeye çalışılan Can, durumu kötüleşince 5 gün sonra doktora götürülür. Bir süre sonra işten çıkarılır.[67]

Başka sülfürik asit tankeri kazaları da var. 2 Ocak 2019'da Balıkesir'in Bandırma ilçesinde sülfürik asit taşıyan tanker devrildi. 28 Şubat 2019 da Bursa da yine bir sülfürik asit tankeri devrildi. İki yıl öncesine gidersek, 30 Ocak 2017'de de Manisa'nın Gördes ilçesi yakınlarında nikel madenine sülfürik asit taşıyan tanker gece yarısı devrildi. Tonlarca sülfürik asit çevreye saçıldı. Nikel madenciliğinde de çok büyük miktarlarda sülfürik asit kullanılıyor. Çaldağı'na nikel madeni açmak isteyen şirket, binlerce ton sülfürik asiti taşıtmaktan-

[67] Özer Akdemir: Ayağına sülfürik asit dökülen işçi, işten atıldı, Evrensel, 26 Haziran 2019, https://www.evrensel.net/haber/381872/ayagina-sulfurik-asit-dokulen-isci-kaderine-terk-edildi

sa Çaldağı'nın dibine fabrikasını kurmayı bile planlamıştı. Şimdi aynı planları Gördes'deki nikel madeni için Zorlu Holding yapıyor. Yollarda gördüğünüz tankerlere çok ama çok dikkat edin. Çünkü petrol tankerleri bile bunların yanında daha az tehlikeli sayılır.

Çöpler'in siyanürü ise Kore'den geliyor. Amerika'dan, Kanada'dan, Hollanda'dan ithal edilen tonlarca tehlikeli kimyasal var. Hepsinin ithal dökümanlarında çevre için "Çok Tehlikeli" olduğu özellikle vurgulanıyor. Yani dünyanın dört bir yanından bu madenlere çelik tanklar içinde birtakım kimyasallar taşınıyor. Ne kadarı kontrol edilebiliyor? Ne yapacaklar? Tankları açıp içinde siyanür mü ya da sülfürik asit mi var diye kontrol mü edecekler? Üstelik bu madenin ortaklarından birisi ülkeyi yönetenlerin en yakın dostlarıysa.

İLİÇ'TEN KEMALİYE'YE MADEN YOLU

Alacer Gold'un (SSR Mining) resmi internet sitesinde Çöpler madeninin çevresinde 11 cevher bölgesi daha işaretlenmiş durumda. Bölgede 25 km genişliğinde, 17 km uzunluğunda bir alan Anagold'un ruhsat alanı olarak işaretlenmiş. Yani sadece Çöpler Köyü değil, İliç ilçesi dahil çevredeki bütün köyler madenin ruhsat alanı içinde. Yapılan yatırımlara ve Enerji Bakanlığı'nın bölgede ha bire yeni maden sahaları açıklamasına bakılırsa da kolay kolay bırakıp gidecekler gibi görülmüyorlar. Batısında Ortatepe, Bağıştaş, doğusunda Sabırlı, Yakuplu, Çaltı ve İliç ilçesinin tepeleri ve güneyinde Kabataş köyüne kadar çoktan madenin sınırları genişlemiş bile. Hatta İliç İlçesi'nin taşınması bile gündemde. Bütün bu alanlarda sondaj çalışmaları devam ediyor. Çöpler köyü diye başlanan projede şimdi İliç'le Kemaliye arası maden sahası olarak belirlenmiş. İstediği yerde sondaj yapıyor, istediği yerde istediğini arıyor. Munzur Dağları Kanadalıların hizmetinde. Ne o köylerde yaşayan vatandaşlara ne de o bölgenin şehirlerinde yaşayan vatandaşlara soran var.

TÜRKİYE'NİN GIDA GÜVENLİĞİ TEHLİKEDE

Mesela madenin hemen üstünde bir köy daha var. Sabırlı. Madenin zehir havuzunun tam üstüne denk geliyor. Köyle zehir havuzu arasında 150 metre mesafe var. İşte bu köyde arıcılık yapanlar var. Erzincan'ın birçok bölgesinde yapıldığı gibi. Erzincan tüm Türkiye'de arıcıların bölgesi olarak bilinir. Yazın Türkiye'nin birçok bölgesinden kovanlar, kamyonlarla Erzincan'ın yaylalarına getirilir. Şimdi o yaylaların tepelerinde sülfürik asit ve siyanür kaynıyor. Sanki o insanlar, o bölgede yaşayan hayvanlar, bitkiler ve tüm canlılar orada bir fazlalık. Sanki onların bir söz hakkı yok. Sanki onlar yüz yıllardır oraları ev, yurt bellememiş. Neymiş efendim ruhsat almışlar. Sülfürik asit, siyanür, nitrik asit, arsenik ne ararsan var. Yanına Çalık Holding'i alan Alacer (Artık SSR Mining) kelimenin tam anlamıyla bölgede at koşturmakta. Üstelik o bölgede Türkiye'nin ve Ortadoğu'nun çok önemli bir su kaynağı bulunmakta. Üstelik şirketin internet sitesinde, "Güçlü serbest nakit akışı üreten Çöpler Madeni" (Çöpler Sulfide Plant Generating Robust Free Cash Flow) diyor. Yani Türkçedeki amiyane tabiriyle şirketin, "Burada para basıyoruz" diyerek reklamını yaptığı bölgede, Türkiye'nin çok önemli su kaynakları bulunmakta. Onlar para basıyor ama milletin hayatı kararıyor. Sadece Türkiye'de değil Suriye ve Irak'daki milyonlarca insan da bu su kaynaklarına bağımlı olarak yaşamakta.

İşte bu noktada Profesör Duman'ın tespitleri çok önemli. Bölgenin birinci derecede deprem bölgesi olmasına dikkat çeken Duman, sonuçları felaket olabilir diye uyarıyor:

"Bölgede Yedisu Fayı ve Munzur Fayı bulunmaktadır. İTÜ Deprem Araştırma Alt Grubu'ndan Profesör Naci Görür'e göre 1794 yılından beri deprem üretmeyen Yedisu Fayı'nda büyüklüğü 7'nin üzerinde bir deprem beklenmektedir. Burada oluşacak ve atık

barajının seddesini yaracak bir depremin sonucu Türkiye'nin gıda güvenliğinin elden çıkması demektir. Karasu Çayı ve dolayısıyla Fırat Nehri membaından mansaba kadar zehirli çamurla birlikte akacaktır. Burada zehirli çamurlar barajlara ulaştığında Fırat Nehri'ndeki ve barajlardaki su, yıllar boyu kullanılamayacak hale gelecektir. Bu da tarımsal üretimin sonu demektir.

NASA verilerine göre küresel ısınma sebebiyle Türkiye nehirlerinin önemli bir kısmının 2040 yılını göremeyebileceği tahmin edilmektedir. Son kalacak iki nehir Fırat ve Dicle olacaktır. Böylesine büyük bir önem taşıyan Fırat ve Dicle nehirleri, böylesine "çılgın madencilik" projelerine kurban edilmemelidir. Kısacası bu işin 'PARDON'u yoktur."[68]

Bitmedi, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) 60 kilometrelik uzunluğa sahip Munzur Dağları'nın tamamının maden sahası ilan edildiğini bildirdi. Tunceli için halihazırda 145 maden projesi bulunuyor. Çöpler'in işte bu bölgeye giriş için ilk adım olduğu yorumları yapılıyor. Tunceli-Ovacık yakınlarında Cevizlidere'den Çöpler'e cevher taşınacağı bile konuşuluyor artık.

Alacer (SSR Mining), Balıkesir'in Dursunbey ilçesinin güneyinde Gediktepe bölgesini de yeni maden bölgesi olarak belirlemiş durumda. Çalık'ın Lidya'sı bu projede de Alacer'in yüzde 50 ortağı. Alacer Gold (SSR Mining), Lidya ortaklığıyla Gümüşhane ilinin 60 kilometre kuzey-batısında bulunan Kazıkbeli Yaylasında da Bakır Tepe Projesi için sondaj çalışmalarını da sürdürüyor. Lidya Madencilik ve Alacer Gold'un %50'şer hissesinin bulunduğu Bakır Tepe Projesi ilk olarak 70'li yıllarda MTA tarafından çalışılmış, 2009 yılından itibaren ise Alacer Gold sahada arama faaliyetlerini sürdürüyor. Çalık Holding'in altın madenciliği alanındaki firması Lidya Madencilik Artvin'de bir başka Kanadalı ortağıyla Hod Altın

[68] Prof. Dr. İsmail Duman, İTÜ-Kimya Metalürji Fakültesi, Çöpler kompleks madeni kapasite artışı projesi ihai ÇED raporu hakkında Prof. Dr. İsmail Duman'ın görüşü.

ve Bakır madenini de işletmeye hazırlanıyor. Artvin'in Yukarımaden ve Aşağımaden köylerinde planladığı Hod Madeni, kapasite artışına gidiyor. Proje ile ilgili olarak ÇED raporu da protestolara rağmen onaylandı.

EŞREF, SEDAT VE NURİ

Bu üç isim İliç'de Çöpler siyanürlü ve sülfürik asitli madene karşı mücadele eden köylüler. Eşref Demir ve Sedat Cezayirlioğlu İliç'in Sabırlı köyünden. Evleri, madenin iğrenç kokulu zehirli atık havuzuna 150 metre mesafede. Nuri Uyar'da madenin genişleme sahasında bulunan Yakuplu köyünden. Hepsi de madenle hukuki mücadeleye girdi. Davaları Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne kadar uzandı. İşte bu madenlerden belki de en zehirlisine karşı mücadele eden üç köylü vatandaş. Hepsi de okuya okuya, dinleye dinleye, izleye izleye; bilirkişiler, mahkemeler derken usta madencilere, mühendislere taş çıkartacak kadar uzmanlaşmışlar. Başlarında ne tür bir bela var çok ama çok iyi biliyorlar ve kurtulmaya çalışıyorlar.

Eşref Demir, 2009 yılında üniversiteden mezun olunca birden kendisini maden mücadelesinde bulmuş. Çünkü Çöpler madeni Sabırlı köyünün tam altında. Köye her gidiş-gelişlerinde madenin atık havuzundan yayılan "o kokuyu" hissediyorlar. Hatta zaman zaman rüzgârın durumuna göre bu zehir kokusu köyün içine kadar geliyor. Eşref Demir ve ailesi madenin kendi hayatları ve bölge için ne kadar zararlı olduğunun bilincinde. "Hem siyanür hem de sülfürik asit kullandıkları için dünyanın en tehlikeli madenlerinden birisi" diyor Eşref Demir ve şöyle anlatıyor:

"Madenin tamamını orman, mera ve hazine arazileri üzerine kurdular. Maden kurulurken meralara dokunamıyorlardı. Yasalar izin vermiyordu. Bunun üzerine kadastro getirdiler. Hazine arazilerini köylülerin üzerine yazdılar ve köylüler de o arazileri madene

sattı. 1969'da dedemin üzerine tapusu alınmış yeri bile, 'orman arazisi' diyerek elimizden aldılar. Hem meramı, ormanımı alıyorsun hem de canıma kastediyorsun."

Eşref Demir, Sedat Cezayirlioğlu ve Nuri Uyar maden şirketinin 130 bin lira ve çeşitli iş vaatleri karşılığında "susturma" sözleşmesini imzalamayan üç ailenin bireyleri. O dönem Erzincan'da olmadığı için Erzurum İdare Mahkemesi'ne sülfat projesine yani sülfürik asit kullanılan sisteme karşı dava açmışlar. Bir de yürütmenin durdurulmasını istemişler. Yani madenin çalışmasının bir an önce durdurulmasını istemişler. Hâkim Arda Kara, yürütmenin durdurulabilmesi için maden bölgesinde keşif isteyince önce 15 gün rapora ayrılmış. Ardından dosya 7 hâkim dolaşmış. Bu arada apar topar Erzincan'da idare mahkemesi kurulmuş ve dosya Erzincan'a devredilmiş. Dava dosyasının Erzincan İdare Mahkemesi'ne gelmesinden bir gün sonra da süre yönünden davanın reddine karar verilmiş. Keşif isteyen Erzurum İdare Mahkemesi Hâkimi Arda Kara bir süre sonra İzmir İdare Mahkemesi'ne atanmış.

Bu kez Erzincan İdare Mahkemesi'ne ikinci bir dava daha açmışlar. Hâkim Halit Çay, keşif istemiş. Ancak karar veremeden Halit Çay da İzmir İdare Mahkemesi'ne atanmış. Neyse dava süreci devam etmiş ve yine istekleri reddedilmiş. Bilirkişi heyetinin eksik belirlendiğini belirterek maden bölgesinde yeniden keşif yapılması istemiyle Danıştay'a itiraz dilekçesi vermişler. Yaptıkları bu itiraz, 3'ye karşı 2 oyla Danıştay'da da reddedilmiş. Ardından Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yapmışlar. Tedbir de istemişler. Yüksek Mahkeme, "Kabul edilemezlik" kararı vermiş. "Yapılan inceleme sonucunda herhangi bir hak kaybının olmadığı" denmiş. Hiçbir gerekçe yazılmamış. Bunun üzerine 3 Temmuz 2019'da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurmuşlar. Bu satırlar yazılırken sonucunu bekliyorlardı.

Arıcılık yaptığını, 30 kovanı olduğunu söyleyen Eşref Demir, maden şirketinin yöre halkını parayla etkilediğini, projenin büyük olduğunu, Tunceli'den Cevizlidere'ye kadar uzandığını ifade ediyor. Cevizlidere'de çıkarılacak cevherin de Çöpler'e taşınacağını söylüyor. Köyde iki aile olarak madene karşı çıktıklarını ve bu nedenle hedef haline geldiklerini söyleyen Eşref Demir, "Biz burada PKK'ya karşı yıllarca savaştık. Babam gönüllü köy korucusu. Şimdi babamın silahını geri aldılar. Dün topraklarımızı teröristlere karşı savunduk. Bugün de dünyanın en zehirli madenine karşı savunuyoruz. Ayrıca yeraltı kaynaklarımızın yabancılara peşkeş çekilmesine karşıyım. Neden Çalık? Neden Alacer? Türkiye kendisi işletsin, burası milletin olsun" diyordu.

İliç'in Yakuplu köyünden Nuri Uyar'sa, köylerinin madene feda edildiğini söylüyor, "Bizim köyün üçte biri madenin çalışma alanı olacak. Daha çok orman ve mera alanları içinde çalışıyorlar. "Devletin alanı" diyorlar. Bizi yaklaştırmıyorlar. Burada 'bizim yaşam alanlarımız elimizden alınıyor, yaşam haklarımıza tecavüz ediliyor. Hak ve hürriyetlerimiz engelleniyor' dedik. Erzincan İdare Mahkemesi'nde görüşüldü. Mahkeme keşif yaptı. Bilirkişiler hiçbir şekilde bilimsel bir rapor hazırlamıyorlar. Maden şirketinin ÇED Raporunun içindeki bilgileri kopyalayıp yapıştırıyorlar. Her ne kadar zararları olsa da çalışması uygundur deyip çıkıyorlar" diyor.

Nuri Uyar her şeyin farkında, "Kâğıt üzerinde her şey dört dörtlük gibi görülüyor ama mera alanlarında, orman alanlarında sondajlar yapılıyor. Olduğu gibi bırakılıyor. İçme sularına, kullanma sularına gereken özeni göstermiyorlar. Suları kirletiyorlar. Dere yataklarını rastgele dolduruyorlar. Kimyasalların gelmesi, kullanılması apayrı bir olay. Siyanür ve sülfürik asitin yanında 30 tane daha kimyasal var. En az onlar kadar zararlı" diyor.

Bugün maden, kendi siyasal iklimini bölgede oluşturmaya çalışıyor. Kendisine karşı olmayan, kendisini destekleyen ya da kendiyle ilgili kararları rahat alacak kişilerin muhtar, belediye başkanı

olmasını istiyor. Bugün İliç'de AKP'li belediye başkanının seçilmesinde maden şirketinin de etkisi olduğu konuşuluyor.

Siyanür-sülfürik asit madencileri bir süre sonra kendilerine yakın duran yönetimleri, yöneticileri desteklemeye başlayacaklar. Süreç oraya doğru gidiyor. Bugün medya nasıl kör-sağır hale geldiyse, yarın siyaset de tamamen kör ve sağır hale getirilecek. Ama bir yandan da acı çeken, zarar gören, tepki gösteren kitleler artacak. Büyük çelişkiler ve çatışmalar olabilecek. Büyük paralar harcayıp, hedeflerine ulaşmak için her türlü yalanı söyleyebiliyorlar. Hani diyorlar ya, "6 bin kişiye istihdam sağlıyoruz" hatta bunu 25 bin kişiye çıkaranlar bile var. Şu kadarını söyleyeyim Türkiye'deki ikinci en büyük siyanür-sülfürik asit madeni Çöpler de 632 kişi çalışıyor. En büyüğü Uşak-Kışladağ siyanür madenindeyse 1500 kişi. Çoğu maden 100-200 kişi çalıştırıyor. Hadi diyelim dedikleri doğru, çarpan etkisiyle, yan kollarıyla 25 bin kişiye istihdam sağlıyorlar. Bu şuna benziyor, "Kazdağları'nı yıkıp, talan edeceğiz ama 25 bin kişiye de istihdam sağlayacağız. Murat Dağı'nı dümdüz edeceğiz ama istihdam sağlayacağız. Karadeniz'i çölleştireceğiz ama istihdam sağlayacağız. Milyonlarca insanın ve canlının sularını zehirleyip, oksijen deposu ormanlarını yok edeceğiz; tarlalarını, meralarını, yok edeceğiz ama 25 bin kişiye istihdam sağlayacağız." Milyonlarca yılda oluşmuş bir doğal ortamı 5-10 yılda yerle bir edecekler, bizlerde, "Aaaa ne güzel, istihdam sağlıyorlar" diyerek mutlu olacağız. Bu nasıl bir mantıktır! İş sağlıyoruz ama sizi zehirliyoruz. İş sağlıyoruz ama sizin yaşam alanlarınızı yok ediyoruz. İstihdam yaratacağız hadi gelin şu Boztepe'yi yıkalım. Bakın istihdam yaratacağız hadi gelin Uludağ'ı, Kartalkaya'yı yerle bir edelim. Bakın ne güzel Papua'da, Endonezya'da yapıyorlar. Biz neden yapmayalım. Bir öneri de benden, hadi gelin 26 milyon hektar olduğu söylenen ormanlarımızı keselim. İstihdam sağlarız, hatta ülkeye büyük para kazandırırız. Dünya kereste çıkarır ve bütün dünyaya satarız. Ya da Ankara'da ODTÜ ormanlarına kaç tane gökdelen dikip, kaç tane villa yapıp dünya para kazanırız. Emi-

nim Fethiye'nin simgesi Babadağ'da neler vardır neler. Bir kazsan, bir sondaj yapsan kim bilir neler çıkar! Ahh o İstanbul'un Belgrad ormanları yok mu? Neler yapılır oraya neler! Hem de ne güzel istihdam sağlarız. Eee ne kadar süreyle iş sağlayacaksın, 5-10, bilemedin 20-30 sene. Ya sonra? Ya sonra ne olacak? İşte bugün Türkiye'nin en büyük sorunu da bu ya. Bırakın 20-40 yıl sonrasını, 2 yıl, hatta 2 ay sonrasını düşünemeyen bir yönetimin elinde olması.

Bakınız arkadaşlar, bu siyanürlü-sülfürik asitli kimyasal kartellerin ve ne yaptığını bilmeden ya da bilerek arada yolunu bulmaya çalışan bu insanların projelerinin tamamı hayata geçirilirse inanın bana, (bunu bütün kalbimle söylüyorum) bugün Kazdağları'na gözünü diken yarın Uludağ'a, sonra Kaçkarlar'a, Hasan Dağı'na, Erciyes'e ve hatta Ağrı Dağı'na bile gözünü dikecek. Bugün Bolkar Dağları'nın, Torosların içini boşaltanlar, Murat Dağı'nı yok etmek isteyenler yarın bu ülkenin ne kadar kutsalı varsa oraya saldıracak. Bakın arkadaşlar tehlike büyük. Bu bildiğiniz türden madencilik falan değil. Hiçbir sınır, hiçbir kural yok.

Bugün dünyada hiçbir şeyi gizlemenin imkânı yok. ABD, Kanada, Avustralya, Rusya'nın uçsuz bucaksız çölleri, tundralarında, ormanlarında ya da Güney Amerika'nın çöllerinde ve insansız dağlarında yüz yıldan fazla bu vahşi madenciliği, kimyasal madenciliği uyguladılar. Afrika'yı neredeyse 200 yıldır içinde yaşayan canlılarını yok sayarak iliklerine kadar sömürdüler. Ama artık evinde, iş yerinde bilgisayarı olan herkesin uydu görüntüleri, uydu haritaları programıyla dünyanın her köşesini görebilme imkânına sahip. Her şey gözümüzün önünde. Bu nedenle eğitim seviyesi yüksek, özgür medyaya, özgür gazetecilere sahip ülkelerde bu kartellerin ve işbirlikçilerinin işi zor. Ayrıca sözünü ettiğim ülkelerin birçoğunda kaynakları da tükettiler. Şimdi onlar bizim gibi ülkelere yöneldiler. Madencilik yapıyoruz diye Türkiye'yi bitiriyorlar.

Milyonlarca insan ne olduğunun farkında değil. Her gece milyonlar büyülenmiş gibi Dominik Cumhuriyeti'nin yemyeşil ve

masmavi doğasında çekilen Survivor programını izliyor. Ama her gece televizyonlarının karşısında Survivor izleyen vatandaşların çoğu o bölgede yaşanan bir çevre felaketinden habersizdir. Dominik Cumhuriyeti, Haiti Cumhuriyeti ile aynı adayı paylaşır. Adanın yarısından fazlası Dominik'e kalanı Haiti'ye aittir. Haiti'de kötü yönetim, hızlı nüfus artışı, fakirlik, işsizlik derken orman alanlarının çoğu tahrip edilmiş durumda. Dominik'te ise yeşil alanların korunması için büyük özen gösteriliyor. Orman arazilerinin büyük bölümü koruma altında. Bu durumda yaşam alanları daralan, nüfus yoğunluğu fazla olan Haiti'den Dominik'e yönelik büyük bir baskı söz konusu. Yolunu bulan Dominik'e geçmeye çalışıyor. Yani Karayipler'in bu adası, doğasını, yaşam alanlarını koruyan bir ülkeyle, bunu beceremeyen diğer bir ülkenin çok çarpıcı iki örneğidir.

Profesör İsmail Duman'ın söylediği gibi, "Türkiye'nin gıda güvenliği tehdit altında." Durum bu kadar ciddi. Bugün yüzlerce ton siyanür ve sülfürik asit kullandığınız ve büyük ölçüde asit maden drenajı adı verilen zehirli suların kaynağı olan ve olacak milyonlarca ton zehirlenmiş toprağı sağa sola, Fırat'ın kıyısına, Keban'ın kıyısına yığarsanız, fındık bahçelerinin, çay bahçelerinin çevresine fırlatırsanız yarın milyonlarca insanın zehirlenmesinden, sakat kalmasından, ölümünden sorumlu olursunuz. 197 futbol sahası büyüklüğünde bir zehirli atık havuzunu gidip deprem faylarının üstüne inşa ederseniz hem de Erzincan gibi sık sık depremle anılan bir ilimizde, tehlike gerçekten büyük. Aynı büyüklükteki bir zehir atık barajını yine deprem bölgesi Ege'de Simav Dağları'nın tepesine kurarsanız durum vahimdir arkadaşlar. Fatsa'da tarım alanlarının ortasında siyanürlü madeni işletirseniz durum gerçekten korkunç. Fırat tehlikede, Keban, Karakaya ve Atatürk barajları tehlikede. Demirel'in barajları, Demirel'in GAP'ı tehlikede. Urfa sulama tünelleri tehlikede. Karadeniz tehlikede, Ege tehlikede. Türkiye'nin tarım alanları tehlikede. Suriye tehlikede, Irak tehlikede. Bunu görmemiz gerekiyor.

FINDIK VE HAMSİ DİYARINA SİYANÜR DARBESİ: FATSA ALTIN MADENİ

Kanadalı maden şirketi Teck/Cominco'nun Fatsa çevresindeki sondaj ve arama çalışmaları 1996 yılında sessizce başladı. Vatandaş ne olduğunun farkında olmadığı gibi vatandaşı bilgilendirmesi gerekenler de ya habersizdi ya da sessiz. Sadece o dönemde Fatsa'nın popüler memba suyu olan Sazcılar, birdenbire akmaz oldu. Çünkü yapılan ilk sondajlar tam da memba suyunun kaynağını parçalamıştı. Ama Fatsalı vatandaşlar bunun aslında 19 yıl sonra karşı karşıya kalacakları siyanürlü zehir madeninin ilk habercisi olduğundan habersizdi. Bugün geldiğimiz noktada sadece Fatsa değil tüm Ordu ve özellikle Ordu'nun şehir merkezi siyanür kuşatması altında. Biraz sabredin lütfen, ne demek istediğimi ilerleyen satırlarda anlayacaksınız.

2000'li yılların başı Türkiye'de siyanürlü madenciliğin dönüm noktasıydı. Bergama-Ovacık madeniyle ilgili bölümde bu konunun detaylarını açıklamaya çalıştık. 2000 yılında Romanya'da yaşanan Baia Mare çevre felaketine rağmen Bergama direnişi bir şekilde kırılıp siyanür karteli yol almaya başlayınca Fatsa'nın da kaderi değişti. Teck-Cominco 2007 yılında Fatsa maden sahasını rödövansla (belirli bir kira ödemesi karşılığı) İngiltere merkezli maden arama ve finans şirketi Stratex'e devretti. 2020 yılı Mayıs ayında adını "Oriole" olarak değiştiren Stratex, önce NTF İnşaat ile Fatsa Altın Madeni'nin işletmesi için anlaşır. NTF, 2011 yılında Fatsa'daki madenden vazgeçince devreye Bahar Madencilik girer. Stratex/Oriole, Bahar Madencilik ile birlikte 2013'ten itibaren, 19438 ruhsat numarasıyla yaklaşık iki bin dönümlük bir alanda 5 yıllık işletme izni alarak çalışmaya başladı. 2015 yılında ilk altın üretimini

gerçekleştiren Bahar Madencilik, 2019 yılı sonunda süre uzatımı ve maden sahasının genişletilmesi için yeniden Enerji Bakanlığı'na başvurdu. 22 Şubat 2023 tarihinde de ruhsat süresi sona erecek olan siyanürlü maden, bin 291 hektar yani yaklaşık 13 bin dönümlük bir ruhsat alanına sahip.

Maden "Çamlık Tepe" diye anılan ve kestane, pelit, gürgen ve meşe ağaçlarıyla kaplı bir ormanlık alana kuruldu. Madenin çevresinde onlarca su kaynağı ve çeşmelerin yanı sıra, Küçüksu Deresi, Kuz Dere, Kovukkoz Deresi, Erenyurt Deresi, Küçükırmak Deresi ile hepsinin ulaştığı Elekçi Irmağı bulunuyor. Mescityanı, Yazlık, Kocahisar, Kozruk, Sarnıç, Danamar, Bahallu, Engiz, Yukarıköy, Yonuzlu, Bahçeler, Yukarıbahçeler, Sinan, Yeniköy, Sevdalı, Musutlu, Yalaklar madenin ruhsat alanına giren mahalleler. İşte eskiden köy olarak anılan ancak Ordu'nun "Büyükşehir" olmasının ardından mahalle olarak anılmaya başlanan bu yerleşim yerlerinin nefes borusu olan ormanların üzerine kurulan siyanürlü madenin genişlemesi Yukarıtepe ve Yukarı Bahçeler mahallelerinin yok olması anlamına geliyor. (Görsel-24)

Açacağı yeni ocaklarda patlatma yapmayacağını savunan şirket, (Çünkü vatandaşları öldürmeden evlerinin hemen dibinde bunu yapması mümkün değil) cevherin durumuna göre ya da yeni kaynaklar bulunursa duruma göre hareket edeceklerini de belirtiyor. Arama çalışmalarının üretim ile eş zamanlı olarak devam edeceği ve yeni rezervler bulunması durumunda kapasite artışı olmadan üretime devam edileceği vurgulanıyor. Yani hep ucu açık ifadeler. Bu türden diğer madenlerin örneklerine baktığımızda şirket 13 bin dönümlük alanda ne varsa silip süpürüp ve becerebilirse de çevrede olası ormanlara, tarım alanlarına, yaşam alanlarına saldıracak. Çünkü hepsinin sistemi aynı şekilde işliyor. Bu madenin Fatsa'ya ve Fatsalılara vereceği zarar tamamen Fatsalıların elinde. Fatsalılar karşı

çıkar, mücadele eder, yaşam alanlarını savunursa; sondajlara, arazi satışlarına karşı net bir şekilde durursa maden şirketinin o bölgede daha fazla kalmasına imkân yok. Şu anda ne yazık ki hükümet ve yönettiği devlet, maden şirketlerinin önünü açmak için her türlü yardımı ve servisi veriyor.

Aslında Fatsa'da da bu türden bütün madenlerde yaşanan senaryo tekrarlanıyor. Başlangıçta hep aynı nakaratlar tekrarlanır, "3-5 yıl çalışıp, sonra eski haline getirip gideceğiz" şeklinde. Bütün bu zehirli kimyasal madenlerin ilk aşaması bu şekilde olurdu. Küçücük bir alanda başlarlardı. Kimseye en ufak bir zararları zaten olmazdı! Ama sonra birdenbire "ek kapasite" artırımları gündeme gelirdi ve bu 5 yıl birden 10 yıla çıkardı. Ardından 15-20-30 yıl derken uzar giderdi. Önce madenin çevresinde ne varsa silip süpürülürdü. Sonra yakın çevrede sondaj faaliyetleri başlardı. 20-50 kilometrelik alanlara kadar cevher sahaları belirlenirdi. Erzincan Çöpler'de de yaşanan bu, Uşak-Kışladağ'da da yaşanan bu, İzmir-Bergama'da da yaşanan buydu. Fatsa'da farklı değildi elbette. Bugün geldiğimiz noktada madenin süre uzatımı için başvurması, yeni maden sahaları için, yeni cevher arayışları için sondajlara başlaması hep aynı senaryoyu anlatıyor.

Maden şirketi, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na yaptığı ÇED başvuru dosyasında diyor ki, "Proje alanı içerisinde 'Milli Parklar', 'Tabiat Parkları', 'Tabiat Anıtları' ve 'Tabiatı Koruma Alanları' olarak belirlenen alanlar bulunmamaktadır." Aynen böyle diyor. Karadeniz'in her tarafı tabiat parkı, tabiat anıtı, tabiatı koruma alanları. Bir ÇED raporuna üstelik Karadeniz'le ilgili hazırladığın bir ÇED raporuna bunu nasıl yazabilirsin? (İşin ilginç tarafı Cerattepe'deki siyanürlü maden için de, Kazdağları'ndaki siyanürlü maden için de benzer ÇED raporları hazırlanıyor.) Hadi şirketin gözü kara, sarı metalden başka bir şey görmüyor. Peki bu ülkenin

Çevre Bakanlığı bunu nasıl kabul edebilir? Nasıl "evet" diyebilir? Batı Karadeniz'deki Zonguldak-Alaplı'nın eşsiz ormanları için hazırlanacak ÇED raporu başvurusunda da Kanadalı Centerra eminim aynısını yazacak.

Yine ÇED başvuru raporunda, "Proje alanı içerisinde 'Yaban Hayatı Koruma Sahaları, Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları ve Yaban Hayvanı Yerleştirme Alanları' bulunmamaktadır!!" yazıyor. Yani Karadeniz'in ormanlarında yaban hayatı olmadığını ifade eden bir ÇED başvurusu. Bu ÇED raporuna göre madenin her tarafı bom boş. Sanırsın Sibirya tundrasında bir yeri tarif ediyor. Ya da Avustralya çöllerinden bir bölgeyi.

Her şeye rağmen ÇED başvuru dosyasında, orman alanı olduğu kabul ediliyor ama "İzin alınacaktır" diyor. Zaten sorun da bu ya. 2014 ve 2018 tarihli orman kanununda yapılan değişikliklerle neresi olursa olsun "izin alınıyor" ya da "veriliyor." Yani lafı öyle fazla dolandırmaya gerek yok. Proje alanı, zeytinciliğin ıslahı ve mera kanununa göre korunması gereken alanlar içinde değilmiş. Sanki olsa ne olacaktı ki, "İzin verilecekti!" Çanakkale'de, Balıkesir'de, İzmir'de, Edremit'te, Lapseki'de zeytin bahçeleri vardı da ne oldu? Erzincan İliç'de, Kemaliye'de orman alanları, mera alanları vardı da ne oldu? Fırat Irmağı'nın yani Türkiye'nin en önemli su havzalarından birinin tam dibine Türkiye'nin en büyük ikinci sülfürik asitli-siyanürlü Çöpler Madeni kurulmadı mı? Uşak'la Kütahya arasındaki Murat Dağı, bölgedeki bütün ırmakların ana su deposu. Bugün Murat Dağı'nı haritadan silmek için siyanür-sülfürik asitli şirketler sırada bekliyor. Öksüt Madeni'ni açtıkları yere gidin bir bakın. Ya da Zonguldak-Alaplı'da siyanürlü altın madeni açmak istedikleri yere!

Açtığı sondaj kuyularından Elekçi alüvyonundan saatte 35 ton su çektiğini beyan ediyor. Bir günde 840 ton, bir ayda ise 26 bin

ton yani 26 milyon litreden fazla su çekiliyor. Bir yılda 312 bin 480 ton yani 312 milyon 480 bin litre su çekiliyor. ÇED dosyasında, madenin sağında ve solunda 10'ar kilometrelik mesafelerde Hisarbey ve Bozdağ barajlarını koruma alanı olarak göstermiş ama hemen dibindeki, Fatsa'nın içme suyunu da sağlayan Elekçi Irmağı'nı ve Fatsa halkının yıllardır kullandığı Sazcılar Memba Suyu'nu koruma alanında göstermemiş. Kimse de buna itiraz etmemiş. Öyle ya Elekçi Irmağı nasıl koruma alanı olabilir, orası madenin deşarj alanı.

BAHAR MADENCİLİK

Peki kimdi bu Bahar Madencilik ve nereden çıktı? Ticaret Sicil Gazetesi kayıtlarına göre 1993 yılında mermer madenciliği yapmak için kurulan Bahar Madencilik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi'nin Mustafa Can Yılmaz, Ramazan Yılmaz, Ejder Yılmaz ve İhsan Yılmaz adında dört ortağı var. Daha önce Ankara'da Dikmen-Öveçler'de bulunan adreslerini 2019 yılında Ankara'nın en gözde semtlerinden AK Parti Genel Merkezi'nin de bulunduğu Söğütözü Caddesi'ne taşıdılar. İddiaya göre siyanürlü altın madenciliğini, şimdi devlet tarafından el konulan FETÖ'nün Koza altın madenlerinde taşeronluk yaparak öğrendiler. Açık ocak işletmesinin topraklarını sıyırdılar, cevherli kayaçları tesise taşıdılar. O dönemde Bergama'da ve çevre ilçelerde bu işi yapabilecek birçok şirket varken, Koza'nın tercihi Bahar'dı.

Fatsa'daki siyanürlü madeni işleten Altıntepe Madencilik işte bu Bahar Madencilik'in İngiliz Şirketi Stratex/Oriole ile ortak kurduğu bir şirkettir. Altıntepe Madencilik 21 Ekim 2009 tarihinde, Ankara'nın Çankaya ilçesinde İran Caddesi'ndeki bir adreste kuruldu. Bugün yine Ankara'da Çankaya'da Söğütözü Caddesi'nde Bahar Madencilik'le aynı adresi kullanıyor. Altıntepe Madencilik'in kurucuları: NS Madencilik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (Stratex),

Perry Colin Ashwood (İngiliz), Robert Peter Foster (İngiliz), Bahri Yıldız ve Hilal Sevindik.

Sadece Fatsa'da değil Balıkesir Havran'da Halılar köyünde karaçam, meşe ormanları ve tarım alanlarının ortasına açılmak istenen siyanürlü altın madeninin yüklenici firması da Bahar Madencilik. Yine tanıdık ilişkileri ve bağlantıları burada da görüyoruz. Bahar Madencilik'e buradaki ruhsatı da Kanadalı Teck/Cominco devrediyor.

ORDU'YA KUZEYDEN SİYANÜR DARBESİ

Şimdi gelelim Ordu'ya kuzeyden siyanür kuşatmasına. Bahar Madencilik'in EBX Madencilik A.Ş. adı altında Sivas-Koyulhisar'a bağlı "Güzelyurt Köyü Altın ve Gümüş Madeni" adında bir projesi daha var. Ancak bu kez şirketi vergi cenneti, kara para aklama cenneti vesaire adlarla anılan İngiliz Virgin Adaları'nda kurmuşlar. Türkiye'den binlerce kilometre ötede, Karayipler'de (Küba Devleti'nin ve Survivor'un çekildiği Dominik Devleti'nin de olduğu bölgede) bulunan İngiliz Virgin Adaları'nda tabela şirketleri kurulur. Amaç, ülkelerinde vergi ödememek veya birtakım gizli ilişkileri saklamak ya da bir yerlere kolayca para aktarmak vesaire. Şimdi Bahar Madencilik önce gidiyor bu Virgin Adaları'na EBX (BVI) LTD'yi kuruyor. Aynı adreste Altinova (BVI) LTD. adında ikinci bir şirket daha kuruluyor. (P.O. Box 3443, Road Town, Tortola) Daha sonra Virgin Adaları'nda kurulmuş olan bu iki şirket Ankara'da 8 Şubat 2005 tarihinde Bahar Madencilik'le aynı adresi göstererek EBX Madenciliği kuruyor. Yani kâğıt üzerinde Virgin Adaları'nda kurulmuş iki yabancı şirket, Türkiye'de yeni bir şirket kuruyor. İşte bu Bahar Madencilik'in "Virgin" şirketi EBX gidiyor, Türkiye'nin havası en iyi olan bölgelerinden birisine siyanürlü altın madeni açmayı planlıyor. Planlamanın ötesinde artık, harekete geçilmiş, sondajlar vurul-

muş. "Sisorta Yaylası" olarak ünlenmiş bir bölge burası. Türkiye'de havası, oksijeni ve bitki örtüsüyle ünlenmiş bir belde. Özellikle Karadeniz bölgesinin iç kısımlarında ve yaylalarda bol şifalı oksijen bulunur. Bu bölge de zaten "Kelkit Vadisi Yaylaları" diye geçiyor. Karadeniz'in iç kesimlerinde, Koyulhisar, Mesudiye, Şebinkarahisar sınırlarının kesiştiği bölgede yer alan yaylalar, rakım olarak iki-üç bin metre arasında bulunur. Eğriçimen yaylası, Karagöl yaylaları, Sisorta yaylaları yapılan ölçümler sonucunda Türkiye'nin en fazla oksijeni olan ikinci bölgesi olmasının yanı sıra kendi oksijenini üretme özelliğine de sahip. Bölgenin ormanlarının yanı sıra sarp kayalık olması sebebiyle de hava akımları güçlü ve oksijeni temizliyor. Akciğer, mide, kolesterol, kalp, şeker, hazımsızlık, iştahsızlık gibi hastalıklara iyi geldiği tespit edilmiş bir kliması var. Yani bu topraklar 70-80 milyon insanın yaşadığı bir ülkenin doğal tedavi merkezleri. Bu bölgeler sadece Türkiye'nin de değil Ortadoğu Bölgesi'nin tedavi merkezleri. Şifa aramak için gelinecek yerler. Ama burada siyanürlü altın madenciliğine izin verenler içinse sadece "68946 ruhsat numaralı saha." Evet bu kadar. 68946. Ankara'da bu ÇED'leri onaylayanların gözünde, böyle bir bölgede siyanürle altın üretimine izin verecek kadar ülkesine yabancılaşmış yöneticilerin gözündeki değeri sadece bir rakam.

"ÇED GEREKLİ DEĞİLDİR"

2014 yılında 1712 alanda sondaj yapılması için, "ÇED gerekli değildir" kararı verildi. İlave olarak 2016 yılında yapılan 160 sondaj için de ÇED onayı alındı. Ardından açık ocak ve siyanür liçi için 2015-2016 yılında deneme üretimi yapıldı. Şimdi EBX Şirketi yani Bahar Madencilik, maden sahasını büyütmek istiyor. İlk etapta 16 milyon tonluk kazı yapılması, bunun 9 milyon 500 bin tonunun pasa olması planlanıyor. Ruhsat alanı ise, ÇED alanının en

az 15 katı büyüklüğünde. Yani EBX madencilik isterse, "Kapasite artırımı" diyerek bu ruhsat alanı içinde istediği yerde cevher çıkarıp madene taşıyabilir. Buralarda köy varmış, köylüler yaşıyormuş, hayvanlar ve ormanlar varmış ve hatta Ordu'nun can damarı Melet Irmağı geçiyormuş, bunların hiçbir önemi yok. Buradaki maden sahası, onlarca köyü besleyen, barajları dolduran ve sonunda Ordu'nun tam ortasından denize dökülen Melet Irmağı'nın kenarına kurulacak. Şirketin ÇED Başvurusu dosyasında Melet Irmağı'nın etkileneceğini kendileri bile belirtiyor. Zaten etkilenmemesi mümkün değil. Yani Mesudiyeliler ve Ordulular üç beş yıl sonra maden atıklarıyla zehirlenmiş bir ırmakla karşı karşıya kalabilirler. Bu maden sahası için şahısların tarım arazileri, orman arazileri ve Hazine arazileri işgal edilecek. Şirketin ÇED başvuru raporuna göre orman arazileri için İl Orman Müdürlüğü'nden, tarım arazileri için İl Gıda ve Tarım Hayvancılık Müdürlüğü'nden "tarım dışı kullanım izni" alınacağı belirtiliyor. Hazine arazileri zaten onların, yani dükkânı teslim almışlar.

Ruhsat alanı 2 bin 666 hektar yani 26 bin 660 dönüm. Yaklaşık 26 kilometrekare. İşletme izni verilen alan 522 hektar yani 5 bin 220 dönüm. Kendi ÇED raporlarında 26 köy ve 20 kilometre ötedeki Mesudiye ilçesi dahil ya hava kirliliğinden ya su kirliliğinden ya da gürültü kirliliğinden etkileneceği belirtiliyor.

Bakın bu ülkenin tarihi eserleri on yıllar boyunca yağmalandı. Akdeniz'de Ege'de, Anadolu'nun kalbinde ne varsa dedelerimizin ninelerimizin gözleri önünde bu ülkeden kaçırıldı. O dönemde bu toprakları yönetenler ne tarihten ne de tarihi eserden anlayacak durumda değildi. Çöken bir imparatorluğun sancılı günlerinde herkes canının ve malının derdine düşmüş, ülkeyi yönetenlerse emperyalistlere tavizler vererek durumu kurtaracaklarını sanarak günlerini geçiriyordu. Adamlar Hicaz-İstanbul demiryolu projesini yapmayı

bir şartla üstlenmişlerdi. Yol güzergahında 20 kilometre derinliğindeki bütün doğal ve tarihi zenginliklerin kendilerine verilmesini istiyorlardı. Üstelik bu istekleri kabul edildi. Aynı Haçlı Seferlerinde olduğu gibi Osmanlı'nın son dönemlerinde de Anadolu yağmalandı. Çok geç farkına vardık. Bugün Londra, Berlin, Washington, Paris gibi emperyalizmin kalelerine gittiğimiz zaman adına müze denilen hırsızlık mabetlerinde Türkiye'den ve bizim gibi ülkelerden yağmalanmış eserleri içiniz kan ağlayarak ve kafanızda bin tane soru işaretiyle izlersiniz. Adamlar devasa yapıları yükleyip götürmüşler, hem hamallığını da Anadolu insanına yaptırarak.

Şimdi gözümüzün önünde benzer bir süreç farklı bir boyutta yaşanıyor. Tam bir karartma altında. Bizler, yani bu ülkenin vatandaşları, "Cambaza bak" denilerek oyalanıyor ve bu arada ülkenin en değerli toprakları, yaşam alanları, suları, meraları, tarım alanları, ormanları talan ediliyor. Ne olduğu, kim olduğu bilinmeyen, kiminle nasıl bağlantıları olduğu bilinmeyen birileri gelip milletin yüz yıllardır kullandığı toprağını, suyunu, havasını çalıyor. Gözünün içine baka baka yapıyor ve hem de bunu vatandaşını, ülkesini koruması birinci görevi olan devletin ve onu yönetenlerin gözlerinin önünde ve yardımlarıyla yapıyor. Bugün Türkiye'de medya, yani halkın özgür haber alma sistemi felç edilmiş durumda. Tutup bize Amazon ormanlarından, Afrika cangıllarından ya da kutuplardan belgeseller izletiyorlar. Kendi ülkelerinde çok daha beteri yaşanırken bu ülkenin medya kuruluşları bunları önemsiz görüyor. Ne bir belgesel hazırlama zahmetine katlanan var ne de bu konuları araştırmak ve incelemekle görevli bir ekip oluşturan var. İyi niyetle ve yokluklar içinde hayatları pahasına mücadele eden gerçek gazetecilere buradan şükranlarımı sunuyorum. TRT ne yapar? Ülkesi yağmalanırken TRT'nin yüzlerce kişiden oluşan belgesel birimleri nasıl bunu görmez? NTV, CNNTürk, Habertürk ne yapar? Nerede ekipleri, canlı yayın araçları? Neden köylülerin çığlıklarını duymazlar?

Kuruluş yeri İngiliz Virgin Adaları olarak görülen EBX Madencilik,[69] Çevre Bakanlığınca "ÇED olumludur" kararının ardından ilk etapta binlerce ağacı kesmeye hazırlanıyor. Siyanürlü liç yöntemiyle altın üretilmesi planlanan bölgede vatandaşlar tedirgin. En az 15 köyü doğrudan etkileyecek olan siyanürlü maden, Ordu şehir merkezine kadar uzanan Melet Irmağı'nı da olumsuz etkileyecek. Böyle sessiz kaldığına göre Ordu Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Hilmi Güler'in sanırım bu projeden de haberi yok. Madenden doğrudan etkilenecek köylerse başta Güzelyurt olmak üzere Yenice, Kızılelma, Kavacık, Küplüce, Aksu, Ballıca, Çandır, Gümüşlü, Kale (Siskale), Kurşunlu, Ortakent olarak sıralanıyor.[70]

Tekrar Fatsa'ya döndüğümüzde Fatsa'daki maden sahası da fındık bahçeleri, kestane ormanları ve içme suyu kaynaklarının bulunduğu çok verimli topraklarda kuruldu. Zengin bir yaban hayata ve hatta BERN Sözleşmesi ile koruma altında olan bitki türlerine sahip bir bölge olmasına rağmen, şirket hızlıca izinlerini alıp işletmeyi açtı. 120 bin insanın yaşadığı Fatsa ilçesine 10 dakika mesafede siyanürlü bir maden açıldı. Üstelik maden şirketi genişleyip sınırlarını neredeyse Fatsa'nın içine kadar sokmak istiyor.

Bunun çok az bir miktarını devlete "pay" diye verecek ama yanı sıra yok edilmiş ormanlar, fındık bahçeleri, siyanürle ve ağır metallerle zehirlenmiş ve erozyona uğramış topraklar, asit maden drenajı, tüketilmiş ve zarar görmüş su kaynakları bırakacak. Yani 5 yılda yaptıkları gelecek 5 yılda yapacaklarının da teminatı olacak.

Madende dinamitler ve çeşit çeşit patlatıcılar ve kazıcılar kullanılarak yılda 4 milyon 500 bin ton cevher artı pasa üretili-

[69] Yüzbinlerce ağaç kesilecek, Yeni Yaşam, 9 Ağustos 2019, http://yeniyasamgazetesi1.com/yuzbinlerce-agac-kesilecek

[70] Pelin Cengiz: Kanada'da Çanakkale'yi altın madeni fuarında pazarladılar, 30 ayrı altın madeni ruhsatı verdiler, Artı Gerçek, 28 Temmuz 2019, https://artigercek.com/yazarlar/pelincengiz/kanada-da-canakkale-yi-altin-madeni-fuarinda-pazarladilar-30-ayri-altin-madeni-ruhsati-verdiler

yor. 10 yıllık ömrü boyunca maden 45 milyon ton cevher artı pasa karşılığında, yılda 950 kg dore altın üretilmesi planlanıyor.[71] Yani içinde gümüş, bakır gibi çeşitli metaller olan, derecesi 1-3-9 ayarı geçmeyen ham altın. Şirketin cevher artı pasa üretiminin yarısında yani yaklaşık 2 milyon 250 bin tonluk cevherde tonda 1,34 gr altın bulunurken, diğer yarısında sadece tonda 0,34 gr altın çıkarılıyor. Yani tenör oranı çok düşük.

Yani on yılda 45 milyon ton taş-toprak siyanürlenerek içindeki altın alındıktan sonra, diğer ağır metallerle birlikte Karadeniz'in iklimsel özellikleri olan aşırı yağış ve kış koşullarına açık halde bırakılıyor. Madenin 5 yıllık süresi bu satırlar yazılırken zaten dolmuştu. Şirketin hedefi, her bir ton topraktaki 1,34 gr veya 0,34 gr altını alıp gitmek ama her bir ton topraktaki 1030 gr Arsenik, 2180 gr Kurşun, 80 gr Çinko ve 4 gr Kadmiyum gibi ağır kirletici metaller ortalığa saçılacak. Asit maden drenajı denilen zehirli sular, bölgede sık görülen yağışların da etkisiyle kolaylıkla bitkilere, ete, süte, içme suyuna yani besin zincirine girebilecek. İnsan vücudunda biriken ağır metaller ağır hastalıklara neden olurken, DNA yapısını da bozabiliyor. Bu süreç şu anda Fatsa'da yaşanıyor.

Fatsa'daki maden şirketi yaklaşık iki bin dönümlük çalışma alanını iki katına çıkarmak ve faaliyetini 14 yıl daha sürdürmek istiyor. Bu hesapla 19 yılın sonunda 20 bin tonun üstünde siyanür de doğaya karışacak. Daha madenin 5 yılı dolmadan ağır metaller köylerin içme suyuna karıştı. Bahçeler köyünün suyunu hayvanlar artık içmiyor. 2018'de Sağlık Bakanlığı'ndan alınan su analiz raporlarına göre, sudaki alüminyum oranı 8 kat fazla, demir de olması gereken değerlerin üzerinde.[72]

---

[71] Madencilik şirketinden açıklama, Milliyet, 22.09.2014, https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/ordu/madencilik-sirketinden-aciklama -10393308

[72] Melis Alphan: Siyanürlü altın madenciliği Ordu'yu zehirliyor, Artı Gerçek, 20 Ocak 2020, https://artigercek.com/yazarlar/melis-alphan/siyanurlu-altin-madenciligi-ordu-yu-zehirliyor

Görsel-1, 2: Siyanür liçi sisteminde milyonlarca ton toprak ve parçalanmış kayalar işte böyle siyanürleniyor.
Fotoğraflar Fatsa Altıntepe siyanür madeninden. Kasım 2019

Görsel-3: Bir altın madeninden geriye kalan

Görsel-4: Romanya'daki Baia Mare felaketinden arta kalanlar: Siyanürden zehirlenmiş binlerce balık.

Görsel-4A: Macaristan'da korkunç çevre felaketi: Zehirli atık barajları çöküyor. Macaristan'da başkent Budapeşte'nin 160 km güneyindeki Ajkai Alüminyum Rafinerisi'nde meydana gelen kaza sonucu, en az 1 milyon metreküp zehirli kırmızı çamur, 40 kilometrekarelik bir alana yayıldı. Yaşanan atık seli sonucunda 4 kişi öldü ve 120'den fazla kişi yaralandı.
(https://haber.sol.org.tr/dunya/macaristanda-korkunc-cevre-felaketi-34253)

Görsel-5: Gümüşköy Faciası. TMOBB Metalürji ve Malzeme Mühendisleri Odası: "http://www.metalurji.org.tr/index.php?ilan_id=7&start=450" sitesinden alınmıştır.

Görsel-6: Grasberg Madeni. Bölge halkı topraklarını yok ettiği ve zehirlediği için şiddetle karşı çıkıyor. Bugün Grasberg, "Ağır Çekim Soykırım" tabiriyle ifade ediliyor. Binlerce insan hayatını kaybetti. "voanews.com" sitesinden alınmıştır. (https://www.voanews.com/east-asia-pacific/showdown-indonesia-brings-worlds-biggest-gold-mine-standstill)

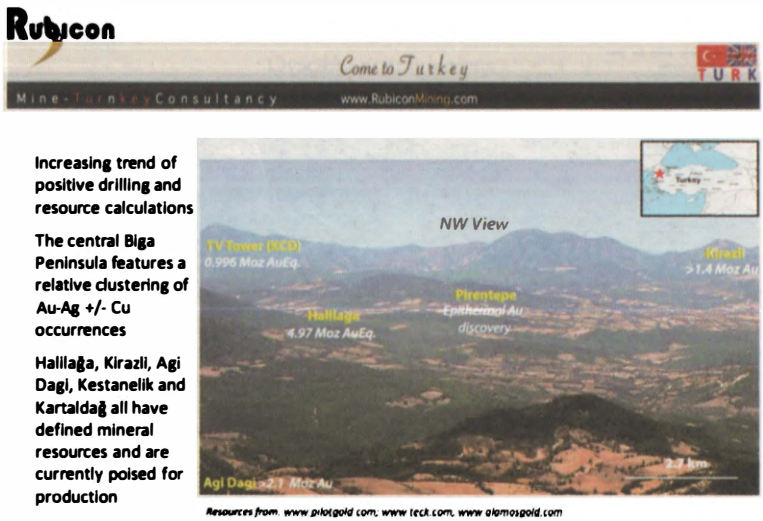
Görsel-7: Brezilya'da atık barajı felaketi 300 ölü
(www.haberturk.comson-dakika-brezilya-da-maden-atik-baraji-coktu-2302765)

Görsel-8: KKTC Lefke'de maden felaketinden bir görüntü. Asitli ve zehirli sular adayı tehdit ediyor. (Fotoğraf, jmo.org.tr sitesinden alınmıştır.)

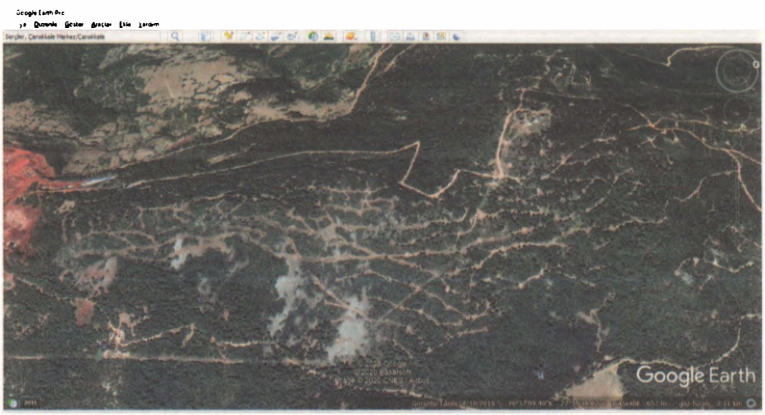
Görsel-9: Lefkeliler bu zehirli madenden nasıl kurtulacağını kara kara düşünüyor (Fotoğraf, "kıbrıs.adahaber.com" sitesinden alınmıştır.)

Görsel-10: Rubicon Mining'in Kazdağları ve çevresini pazarlayan görseli. Tv tower, Halilağa, Pirentepe, Kirazlı, Ağı Dağı siyanürlü altın madenleri olarak gösteriliyor.

Görsel-11: Fatsa'da fındık tarlalarına bitişik kurulan siyanürlü maden doğayı tahrip etmeye devam ediyor. 10.08.2018 Google Earth Foto.

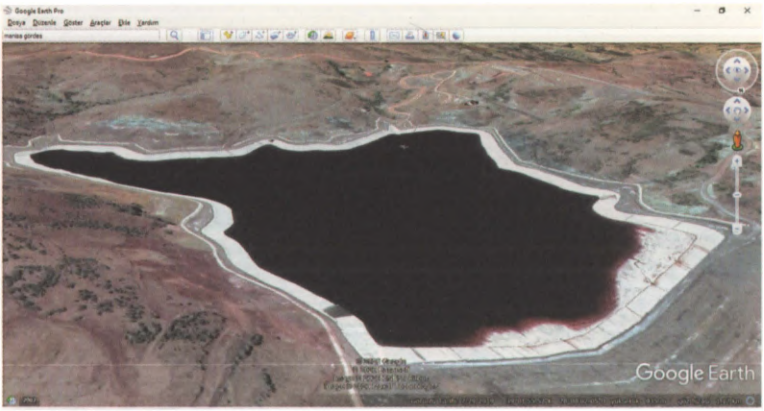
Görsel-12: Balıkesir Havran'da sadece sondaj aşamasında Kazdağları'nda verilen tahribat inanılmaz boyutlarda. Dağ delik-deşik edilmiş. Türkiye'yi yönetenler sondaj çalışmalarını zararsız görmüş olacaklar ki ÇED bile istemiyorlar.

Görsel-13: (Fotoğraf: Av. Nefne Atik. Evrensel'den alınmıştır. 08.11.2018) Ovacık siyanürlü altın madeninde cevheri biten açık ocak, Üçüncü Atık Havuzu'na dönüştürüldü. 8 yıl çalışacağı söylenen madende cevherin bitmesi ve 20 yıl olmasına rağmen şimdi çevre bölgelerde bulunan cevherler getirilip Ovacık'ta siyanürleniyor.

Görsel-14: Bağrındaki nikel yüzünden büyük acılar çeken Çaldağı'ndan bir görüntü. Fotoğraf bianet sitesinden alınmıştır. (https://m.bianet.org/bianet/cevre/121980-mahkeme-maden-iznini-iptal-etti-caldagi-simdilik-kurtuldu)

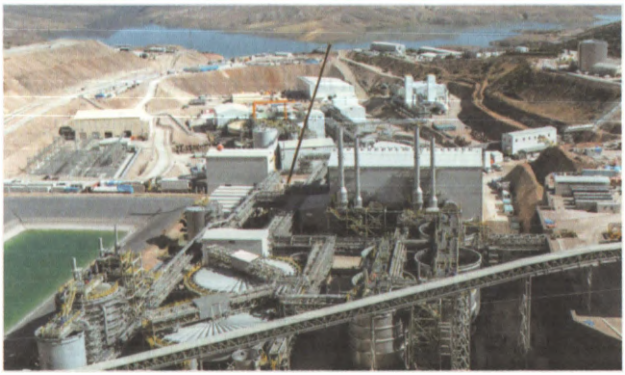
Görsel-15: Zorlu'nun Ege'nin kalbine inşa ettiği bu zehirli atık havuzu, tersyüz edilmiş Van Gölü'ne benziyor. Van Gölü'nde henüz canavar bulunamadı ama Zorlu'nun bu zehirli atık havuzu canavarın ta kendisi.

Görsel-16: Çöpler'i işleten Kanadalı şirketin eski Yunan ve Bizans sembollerinden oluşan yeni logosu.

Görsel-17: Siyanürlü maden konusunda ikna etmek amacıyla ABD gezisine götürülen Erzincanlı vatandaşlarımız. (mynet, 22.09.2006 – Erzincan'da köylüleri ikna gezisi - https://www.mynet.com/erzincanda-koyluleri-ikna-gezisi-110100241191

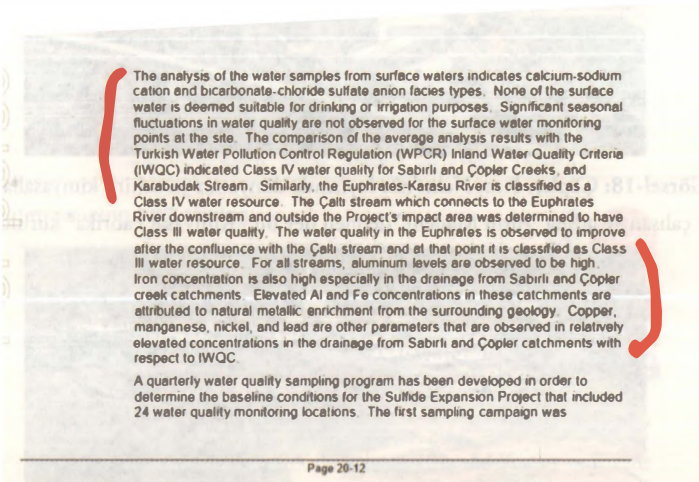
Görsel-18: Çöpler: Fırat Nehri'nin kıyısında dünyanın en zehirli kimyasallarıyla çalışan ve adına "Altın Madeni" denilen dev bir "Kimyasal Fabrika" kuruldu.

Görsel-18 A: hensuma.com.tr sitesinden alınmıştır: http://hensuma.com.tr/en/anagold_erzincan.html- Anagold Mining Corp. Ilic, Erzincan-Çöpler Village Construction)

Görsel-19 A: Çöpler'in devasa asit tankları. Fotoğraf, "Alacer Gold, Çöpler Sulfide Expansion Project" tanıtım broşüründen alınmıştır.

The analysis of the water samples from surface waters indicates calcium-sodium cation and bicarbonate-chloride sulfate anion facies types. None of the surface water is deemed suitable for drinking or irrigation purposes. Significant seasonal fluctuations in water quality are not observed for the surface water monitoring points at the site. The comparison of the average analysis results with the Turkish Water Pollution Control Regulation (WPCR) Inland Water Quality Criteria (IWQC) indicated Class IV water quality for Sabırlı and Çöpler Creeks, and Karabudak Stream. Similarly, the Euphrates-Karasu River is classified as a Class IV water resource. The Çaltı stream which connects to the Euphrates River downstream and outside the Project's impact area was determined to have Class III water quality. The water quality in the Euphrates is observed to improve after the confluence with the Çaltı stream and at that point it is classified as Class III water resource. For all streams, aluminum levels are observed to be high. Iron concentration is also high especially in the drainage from Sabırlı and Çöpler creek catchments. Elevated Al and Fe concentrations in these catchments are attributed to natural metallic enrichment from the surrounding geology. Copper, manganese, nickel, and lead are other parameters that are observed in relatively elevated concentrations in the drainage from Sabırlı and Çöpler catchments with respect to IWQC.

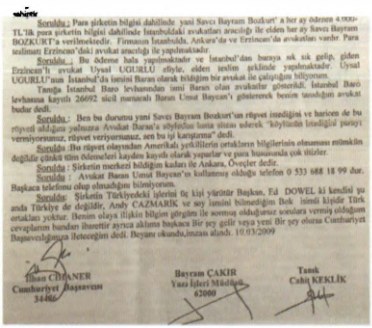
A quarterly water quality sampling program has been developed in order to determine the baseline conditions for the Sulfide Expansion Project that included 24 water quality monitoring locations. The first sampling campaign was

Page 20-12

Görsel-19 B: Çöpler siyanürlü-sülfürik asitli madeni işleten şirketin, Fırat ve maden çevresindeki derelerdeki kirliliği anlatan görüşleri.

Görsel-20: Cihaner makamında gözaltına alınırken. 27.09.2017 tarihli Sözcü Gazetesi'nden alınmıştır. (https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/rasim-karakullukcunun-tahliyesine-tepki-2026828)

Soruldu : Para şirketin bilgisi dahilinde yani Savcı Bayram Bozkurt' a her ay ödenen 4.000-TL'lik para şirketin bilgisi dahilinde İstanbuldaki avukatları aracılığı ile elden her ay Savcı Bayram BOZKURT'a verilmektedir. Firmanın İstanbulda, Ankara'da ve Erzincan'da avukatları vardır. Para teslimat Erzincan'daki avukat aracılığı ile yapılmaktadır.

Soruldu : Bu ödeme hala yapılmaktadır ve İstanbul'dan buraya sık sık gelip, giden Erzincan'lı avukat Uysal UGURLU eliyle, elden teslim şeklinde yapılmaktadır. Uysal UGURLU'nun İstanbul'da ismini Baran olarak bildiğim bir avukat ile çalıştığını biliyorum.

Tanığa İstanbul Barosu levhasından temi Baran' olan avukatlar gösterildi. İstanbul Barosu levhasına kayıtlı 26692 sicil numaralı Baran Umut Bayzan'ı göstererek benim tanıdığım avukat budur dedi.

Soruldu : Ben bu durumu yani Savcı Bayram Bozkurt'un rüşvet istediğini ve hariçen de bu rüşveti aldığını yalnızca Avukat Baran'a söyledim lunla sinası sılerek "köylünün istediğini parayı verniyorsunuz, rüşvet veriyorsunuz, sen bu işi karıştırma" dedi.

Soruldu :Bu rüşvet olayından Amerikalı yetkililerin ortakların bilgilerinin olmaması etinkilin değildir çünkü tüm ödemeleri kayden kayıtlı olarak yaparlar ve para hususunda çok titizler.

Soruldu : Şirketin merkezi bildiğim kadarı ile Ankara, Üveçler dedir.

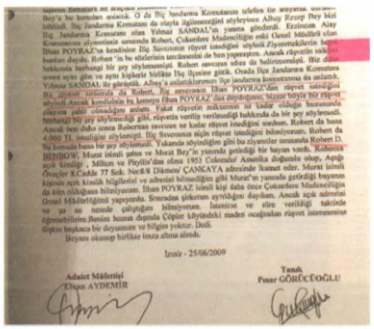
Soruldu : Avukat Baran Umut Bayzan'ın kullanmış olduğu telefon 0 533 688 18 99 dur. Başkaca telefonu olup olmadığını bilmiyorum.

Soruldu: Şirketin Türkiyedeki işlerini üç kişi yürütür Başkan, Ed DOWEL ki kendisi şu anda Türkiye de değildir, Andy CAZMARIK ve soy isminı bilmediğim Berk isimli kişidir Türk ortakları yoktur. Benim olayı ilişkin bilgim gördüm ile sorunuz olduğunuz sorulara vermiş olduğum cevaplarım bundan ibarettir ayrıca aklıma başkaca bir şey gelir veya yeni Bir şey olursa Cumhuriyet Başsavcılığınca İfeteceğim dedi. Beyanı okundu,imzası alındı. 10.03.2009

İlhan CİHANER
Cumhuriyet Başsavcısı
34460

Bayram ÇAKIR
Yazı İşleri Müdürü
62000

Tanık
Cahit KEKLİK

Bey'in bu konuları anlattık. O da Baş Jandarma Komutanını telefon ile arayarak Albay Recep Bey bizi bilsinler. Baş Jandarma Komutanı da olayla ilgilenmeyeceğini söyleyince Albay Recep Bey bizi Baş Jandarma Komutanı olan Yılmaz SANDAL'ın yanına gönderdi. Erzincan Alay Komutanının söylemlerini sonrasında Robert, Çukurdere Madencliğin eski Genel Müdürü olan İlhan POYRAZ'ın kendisine Baş Savcının rüşvet istediğini söylediğini ve bu konuları duyduğu, Robert'in bu olaylardan sorumlusunda ne bu yapmıştım. Ancak rüşvetin miktarı hakkında herhangi bir şey söylememişti. Robert sonrasına sözcü ile belirtmemişti. Biz daha sonra aynı gün ve aynı kişilerle birlikte Baş Savcının görüş. Orada İlçe Jandarma Komutanı Yüksel SANDAL ile görüştük. Albay'a anlattıklarımızı İlçe jandarma komutanına da anlattık. Bir rüşvet sırasında da Robert, Baş savcının İlhan POYRAZ'dan rüşvet istediğini söyledi.Ancak konuların bu konuyu İlhan POYRAZ'dan duyduğunu, bizzat böyle bir rüşvet olayını duymadığını anlattı. Fakat rüşvetin miktarının ne kadar olduğu konusunda olayın yakın olmadığını anlattı. Fakat rüşvetin miktarının ne kadar olduğu konusunda herhangi bir şey söylemediği gibi, rüşvetin verilip verilmediği hakkında da bir şey söylemedi. Ancak ben daha sonra Robertten tanıkın ne kadar rüşvet istediğini sordum. Robert da bana 4.000 TL istediğini söylemişti. İlçe Savcısının niçin rüşvet istediğini bilmiyorum. Robert da bu konuda bana bir şey söylemedi. Yaklaşık söylediğim gibi bu rüşvetler sırasında Robert D. NOHROW, Murat isimli şahıs ve Murat Bey'in yanında getirdiği bir bayan vardı. Robertin NOHROW, Murat isimli şahıs ve Murat Bey'in yanında getirdiği bir bayan vardı. Robertin NOHROW, Milton ve Phyllis'dan olma 1953 Çekoslav Amerika doğumlu olup, Aşağı aşık kimliği , Milton ve Phyllis'dan olma 1953 Çekoslav Amerika doğumlu olup, Aşağı Ovaçler 8.Cadde 77 Sok. No:8/8 Dikmen/ ÇANKAYA adresinde ikamet eder. Murat isimli kişinin aşık kimlik bilgileri ve adresini bilmediğim gibi Murat'ın yanında getirdiği bayanın da kim olduğunu bilmiyorum. İlhan POYRAZ isimli kişi daha önce Çukurdere Madenciliğin Genel Müdürlüğünü yapıyordu. Sonrasını şirketten ayrıldığını duydum. Ancak açık adresini ve şu an nerede çalıştığını bilmiyorum. İstersiniz ve size verildiği takdirde Robert'in benim bunun dışında Çöpler köyündeki maden ocağından rüşvet istemesine ilişkin başkaca bir deyanımı ve bilgim yoktur. Dedi.

Beyanı okunup birlikte imza altına alındı.

İzmir - 25/06/2009

Adalet Müfettişi
Ulaşan AYDEMİR

Tanık
Pınar GÖRÜCÜOĞLU

Görsel-20 A-B: Muhtar Cahit Keklik ve tercüman Pınar Görücüoğlu'nun tanık ifadeleri.

Görsel-21: Altın madenlerinin en büyük kabusu yaratılan pasa dağları. Fotoğraf TEMA Kazdağları Raporu'ndan alıntıdır.

Tablo 5.7: Tesiste Kullanılacak Kimyasallar ve Miktarları

İsim	Formülasyon	Tüketim	
Sodyum Siyanür	NaCN	6.500	ton/yıl
Sönmüş Kireç	$Ca(OH)_2$	63.000	ton/yıl
Aktive Edilmiş Karbon	C	235	ton/yıl
Nitrik Asit	HNO_3	410	ton/yıl
Sülfürik Asit	H_2SO_4	8.900	ton/yıl
Sodyum Hidroksit	NaOH	4.900	ton/yıl
Sodyum Hidrosülfit	NaHS	3.800	ton/yıl
Sodyum Metabisülfat	$Na_2S_2O_5$	1.655	ton/yıl
Flokülant	-	900	ton/yıl
Gliserin	$C_3H_8O_3$	0,5	ton/yıl
Antiskalant	-	1,8	ton/yıl
Silika	-	4,8	ton/yıl
Boraks	$Na_2B_4O_7$	4	ton/yıl
Sodyum Nitrat	$NaNO_3$	0,5	ton/yıl
Tablet tuz		18	ton/yıl
Sülfamik Asit	H_2NO_3S	1,2	ton/yıl
Sodyum Karbonat	Na_2CO_3	4	ton/yıl
Hidrojen Peroksit (%50lik)	H_2O_2	4.800	m^3/yıl
(*) Hidrojen Peroksit	H_2O_2	30	ton
(*) Bakır Sülfat	$CuSO_4$	1	ton
(*) Demir Sülfat	$Fe_2(SO_4)_3$	1	ton

(*) Acil durum kimyasalları olarak tesiste kullanımları öngörülmemekte, ancak belirtildiği miktarda kullanıma hazır bulundurulmaktadır.

Görsel-22: Çöpler Madeni'nde kullanılan kimyasalların listesi

Görsel-23: Çöpler'in Fırat Nehri'nin tepesinde kurulu bulunan 197 futbol sahası büyüklüğündeki zehirli atık havuzu. Şirket ikinci atık havuzunu yapmak için çalışmalara başladı.

Görsel-24: Fatsa siyanürlü altın madeni in tepeden görünümü

Görsel-25: Fotoğraf, Balya-Orhanlar altın madeni sondaj çalışmalarını gösteriyor. Sol alt köşede görülen dere, Kuş Cenneti Milli Parkı'nın yer aldığı Manyas Gölü'ne dökülüyor. Fotoğraf, Murat Dağı Çevre Koruma Platformu üyesi Soner Bardakçıoğlu'nun facebook hesabından alınmıştır.

Görsel-26: Siyanürlü madenin verdiği zararlar ve doğa tahribatı artık daha somut olarak görülmeye başlayınca, Fatsalılar ve bölge halkı seslerini yükseltmeye başladı.

Görsel-27: Tüm Köy-Sen üyeleri ve vatandaşların siyanürlü madeni protesto açıklaması. Kasım 2019

ŞÜPHELİ YANGIN

İşte tam da bu süreçte, yani maden şirketinin kapasite artırmaya çalıştığı, maden alanını genişletmeye çalıştığı bir dönemde 21 Mayıs 2020 tarihinde Fatsa'daki siyanürlü altın madeninin çok yakınında bir yangın çıktı. Seyirlik Tepesi diye adlandırılan, bir başka adı da Bal Ormanı olan bölgede çıkan yangın iki gün devam etti. İddiaya göre, yangın çıkar çıkmaz itfaiye yetkilileri, Orman Müdürlüğü yetkilileri aranmış ama geç müdahale edilmişti. CHP Ordu Milletvekili Mustafa Adıgüzel'e göre sabotaj ihtimali çok yüksek. Maden Şirketi, sınırlarına dayanmış durumda. Kuzeye, güneye ve doğuya doğru genişlemesi zor görülüyor. Köyler ve fındık bahçeleri var. Köylüler artık madene şiddetle karşı çıkıyor. İlk başlarda yüksek paralar karşılığında topraklarını verenler de bin pişman. Şimdi siyanürlü madenin genişleyebileceği tek alan batısında yer alan ormanlık alan. Kestane ağaçlarıyla kaplı ve Bal Ormanı adı verilen bölge. Bölgede arıcılık yapılıyor ve kestane balıyla ünlü. Maden Şirketi genişlemek istiyor, genişleyebileceği tek alan da Bal Ormanı ve orada yangın çıkıyor. Tesadüf mü? Bilemiyorum. Hani devamlı orman yangınlarının yaşandığı bir bölge olsa anlarım. Ama Fatsa ve Karadeniz böyle bir bölge değil. Bu satırların yazarı 54 yıldır Karadeniz'in bir evladı olarak orman yangını nedir bilmez. Son yıllarda Karadenizliler Trabzon'da Rize de yangınlar görmeye başladılar. Fatsa'da hiç çıkmayan yangın hem de havaların sıcak olmadığı bir mevsimde hem de hiç yangın çıkmayan bir yerde birdenbire patlak veriyor. Bunu normal mi kabul etmemiz gerekiyor. Gözleri kara, vicdanları kara, akılları kara ve tek düşündükleri şey para.

İzmir'in dağları Ağustos 2019'da cayır cayır yandı. Yangın ancak 53 saat sonra kontrol altına alınabildi. Yangınının söndürülmesi konusunda ihmalleri bulunduğu gerekçesiyle, Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu

ve Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar hakkında suç duyurusunda bulunuldu. Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli, Türk Hava Kurumu'nun yangın söndürme uçaklarını kullanmadığı, yardıma çağırmadığı için çok eleştirilmişti. Bakan Pakdemirli ise, "O uçaklar hurda" diyerek kendisini savunmuştu ancak THK ise uçakların kullanılır durumda olduğunu açıklamıştı. İşte bu yangınlarla ilgili çok ciddi bir iddia ortaya atıldı. İddiaya göre Alamos Gold'un o bölgede ruhsatlı altın madeni sahaları vardı. Ayrıca yanan bölgenin çok yakınında El Dorado-TÜPRAG Şirketi'nin İzmir Efem Çukuru Altın Madeni bulunuyor. Alamos Gold, o bölgede ruhsat sahaları olmadığını belirten açıklamalar yaptı. Alamos'un yoksa başkasının mı var bilemiyoruz.

MTA Genel Müdürlüğü veya Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nden maden ruhsat sahalarıyla ilgili bilgi alabilirsek belki ne olduğunu tam öğrenebiliriz. Ancak bu türden bilgilere ulaşmak kolay değil. Genel müdürlükler bu türden bilgileri kamuoyundan gizli tutuyorlar. Vatandaşın haberinin olmadığı ilanlarla, toplantılarla, ihalelerle ruhsatlar dağıtılıyor ve bir gün vatandaş, kapısını çalan maden şirketleriyle karşı karşıya kalınca veya topraklarına sondaj makineleri dayandığında ne olduğunu anlıyor. Yani bu ülkenin topraklarının hangi şirkete, hangi şartlarda ve ne kadar süreyle terkedildiğini, teslim edildiğini o şirketlerin yabancı dildeki internet sitelerinden az çok öğrenebiliyoruz. Ama Türkiye'de bu türden bilgilere ulaşmak çok ama çok zor.

SAĞLIKLARINI ETKİLEMEZ, "ÖLDÜRÜR"

Oriole/Stratex Türkiye Genel Müdürü Bahri Yıldız, Euronewsport dergisine verdiği bir röportajında,[73] "Yapılan arama çalışmalarının herhangi bir şekilde sağlıklarını etkilemeyeceği

[73] Stratex Madencilik Genel Müdürü Bahri Yıldız: Biz isteriz ki altın arama ve üretimini Türk firmalarıyla ortak yapalım, http://www.euronewsport.com/arsiv.aspx?Mkl=591

konusunda köy halkını bilgilendiriyoruz. Bu konuda halk yanlış bilgilendirilerek sondaj çalışmalarında siyanür kullanıldığı ve kullanılan siyanürün içme sularına karıştığı gibi yanlış bilgiler verilmekte, halkın altın aramacılığına karşı çıkması istenmektedir. Bu durum tamamen yanlıştır" diyor. Ne güzel değil mi? Köy halkını bilgilendiriyorlarmış! Acaba Bahri Bey milyonlarca ton toprağı "pasa" diyerek sağa sola yığacaklarını ve bu topraklardan "asit maden drenajı" denilen zehirli sıvıların çıkabileceğini ve ortaya çıkabilecek ağır metallerin canlı yaşamına büyük tehdit oluşturduğunu da anlatıyor mudur acaba? Ya da bölgedeki ormanları keseceklerini, su kaynaklarını yok edeceklerini de anlatıyor mudur? Ya da bilmem kaç dönüm tarım toprağını yok edeceklerini ve madenden arta kalan zehirli atıkların en yakındaki dere ve ırmaklara deşarj edileceğini de anlatıyor mudur? Bahri Bey 20-30 yıl sonra bölgeden ayrıldıklarında bölge insanlarını ağır metaller, yok olmuş tarım toprakları ve tahrip edilmiş su kaynaklarıyla baş başa bırakacaklarını da anlatıyor mudur acaba? Bahri Bey bölgedeki maden heveslilerinin sadece kendileriyle de sınırlı olmadığını, ellerini ovuşturan başka talancıların da bölgedeki bütün tepeleri yıkmak için sırada beklediklerini de anlatıyor mudur acaba? Hiç sanmam. Tabii ki anlatmıyor. Neymiş efendim, altın ararken siyanür kullanmıyorlarmış. Dönüp dolaşıp bunu tekrarlıyorlar. Kimyasal madenciliğe karşı olan bir vatandaş sanırım böyle bir cümle kullanmış ya da bunu bir yerde yazmış ya hemen üzerine atlamışlar, "Efendim yalan söylüyorlar, biz ararken siyanür kullanmıyoruz." Sizin o bol kuyruklu masallarınızın yanında bu solda sıfır kalır. Ayrıca sondaj yaparken de kimyasallar kullanıyor, toprağın yapısına ve yeraltı sularına zararlar veriyorsunuz. Peki sondaj yaparken siyanür kullanmıyorsunuz ve bunu vurgulamak ihtiyacı duyuyorsunuz. Neden? Çünkü siyanürün ne kadar zehirli ve öldürücü olduğunu çok iyi biliyorsunuz. Peki bir şekilde madeni açtıktan sonra 10-20-30 yıl süresince, milyonlarca ton toprağın-kayanın üzerine

ne döküyorsunuz Bahri Bey? Bırakın siyanürü sülfürik asit, nitrik asit bilumum kimyasalları kullanıyorsunuz. (Görsel-25)

Ne yazık ki başlangıçta Fatsa'da ve Ordu'da vatandaşlar neyle karşı karşıya kaldıklarını anlayamadı. Şimdi anlamak ne kelime gözleriyle görüyor. Tepesinde bir maden kanser gibi Fatsa'nın çevresini sarıyor. Bu nedenle Fatsa'da, Ünye'de, Ordu'da siyanürlü kimyasal madenciliğe karşı, bir başka deyişle vahşi madenciliğe karşı tepkiler arttı. İnsanlar artık gözleriyle de Fatsa'nın dağlarının, tepelerinin, tarım alanlarının ne hale geldiğini görebiliyor. Harekete geçtiler, derneklerini kurdular, seslerini duyurmak ve madenin daha fazla zehirlemesinin önüne geçmek istiyorlar. Fatsa'yı ve Ordu'yu kurtarmak istiyorlar. Haberler yapılması için ve Türkiye'nin dikkatini çekmek için çırpınıyorlar. Bunun üzerine maden şirketi bir açıklama yapmış. "Her şey mevzuata uygun" diye. Biz de buna isyan ediyoruz ya zaten, mevzuata uygun olarak milleti ve doğayı zehirliyorsunuz diye. Bizim de isyanımız bu ya zaten. Bu mevzuata! Milletin bağını, bahçesini ve köylerini hiçe sayarak, bu ülkenin vatandaşlarını yok sayarak nereden geldiği belli olmayan bu vahşi talancıları nasıl buraya soktular. Kimisi gitmiş İngilizle iş tutmuş, kimisi Kanadalıyla. Ağızlarına bir parmak bal çalmışlar. Gelmişler vatandaşın bağına, bahçesine, suyuna, topraklarına çöreklenmişler. Neymiş efendim mevzuat böyleymiş. Bir ülkede vatandaşlarının yaşam alanlarını talan eden, yok eden hiçbir mevzuat olamaz. Varsa da Anayasa'ya aykırıdır. Varsa mutlaka ama mutlaka bu işte bir yanlışlık vardır. Ya birileri o mevzuatı yanlış yorumluyor ya da o mevzuat yanlıştır.

STRATEX DEVRETTİ, DERNEK KURULDU

2017 yılına gelindiğinde Fatsa'daki siyanür madeninde önemli bir gelişme oldu. İngiliz Stratex/Oriole yüzde 45'lik hissesini 8 milyon dolara Bahar Madenciliğe devretti. Ancak anlaşmaya göre çıkan altının belli bir yüzdesi Stratex/Oriole ve Teck-Comin-

co'nun. Çünkü rödövans sahası. Yani bu uluslararası maden kartellerinden kiralanmış bir bölge burası. Kimin yerini kime kiralıyorsun! Bu arada madenin zararları her geçen yıl daha hissedilir ve gözle görülür olmaya başlayınca ve şirket de madenin kapasitesini iki katına çıkarmak için harekete geçince Fatsalılar, "Artık yeter" diyerek harekete geçti. 30 Ekim 2019 tarihinde Fatsa Doğa ve Çevre Derneği kuruldu. Dernek Başkanı Zeki Odabaşı, memleketini zehirli madenden kurtarmak için harekete geçen bir mali müşavir. Odabaşı, Ordu Valiliği'nin 2018-2019 analiz raporlarına dikkat çekiyor: "Buna göre bölgedeki içme sularında bulunan ağır metaller 0-200 mg olması gerekirken, bu oran 2018 analiz raporunda 1723 mg olarak tespit edilmiş. 2019 raporundaysa 3460 mg'a yükseldiği görülmüştür. Rapora göre bu suları bırakın içmeyi, kullanılması dahi mümkün değildir. Sorun sadece siyanürle de bitmiyor. Altını alıp, harekete geçen diğer elementleri toprağa bıraktığınızda etkisi 500 yıl kaybolmuyor. Bilim adamlarına göre siyanür artı 8 derecede buharlaşıyor. Havaya karışan siyanürü nefes yoluyla soluyoruz. Ve havadaki varlığını 297 gün sürdürüyor." (Görsel-26)

İşte tam bu noktada Fatsa Doğa ve Çevre Derneği'nin yaptırdığı bir araştırma ve ardından ortaya çıkan rapor hem Fatsa'da hem bölgede deprem etkisi yaratıyordu. Çünkü bu rapor aslında sadece Fatsa'daki siyanürlü altın madenini değil, tüm Türkiye'deki bu şekilde faaliyet gösteren zehirli madenlerin iç yüzünü anlatan çok çarpıcı sonuçları ortaya koyuyordu. (Görsel-27)

RAPORLA BELGELENDİ

Ordu Üniversitesi Fatsa Deniz Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi Profesör Dr. Mehmet Aydın'ın başkanlık ettiği bir akademik çalışma grubu çok değerli bir çalışmaya imza attı. Mehmet Aydın ve arkadaşları siyanür madenciliğinin kaçınılmaz bir sonucu olan ağır metal zehirlenmelerini bilimsel bir çalışmayla da kanıtlayarak, bu

türden vahşi maden uygulamalarına karşı Türkiye çapında önemli bir mevzi kazandırdılar.

Profesör Mehmet Aydın ve arkadaşları tamamen bilimsel kriterlere göre Fatsa'daki siyanürlü altın madeninin yakın çevresinden başlamak üzere denize kadar olan bölgede belirledikleri çeşitli istasyonlardan 32 toprak (sediment) ve 11 su örnekleri aldılar. Bu toprak ve su örnekleri Fatsa Doğa ve Çevre Derneği'nin desteğiyle Kanada'ya, dünya çapında otorite olarak kabul edilen analiz firması "Bureau Veritas Commodities Canada Limited- Mineral Laboratories"e[74] gönderildi.

Yaklaşık iki ay sonra Kanadalı analiz firması sonuçları gönderdi. Beklendiği gibi rapor sonuçları bir korku filmi senaryosu gibiydi. Zaten Fatsalı vatandaşların veya bu türden zehirli madenlerin çevresinde yaşayan vatandaşların sık sık dile getirdiği zehirlenme şikayetleri bu kez bir bilimsel raporla kanıtlanmış oldu.

Görsel-28: Örnekleme çalışmaları (rapordan)

ÖLÜMCÜL DÜZEYDE KURŞUN, ARSENİK VE KADMİYUM TESPİT EDİLDİ

Bu çalışmada insan sağlığına ölümcül etkiler yapan ve "ağır metaller" olarak nitelendirilen kurşun, arsenik ve kadmiyum metallerinin bölgedeki topraktaki değerleri tespit edildi. Yerin altında olduğu sürece insan sağlığına hiçbir zararı olmayan bu elementler,

[74] https://group.bureauveritas.com/

bu türden vahşi madencilik uygulamalarıyla ve siyanürün etkisiyle yer üstüne çıkarıldıklarında ölümcül hale gelebiliyor.

NORMALDEN 7 KAT DAHA FAZLA ÖLÜMCÜL KURŞUN

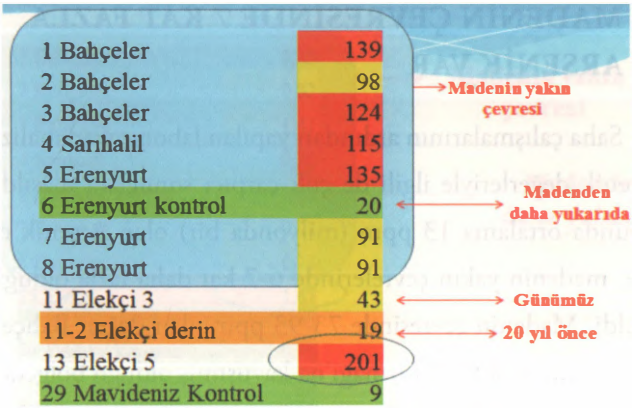
Yer kabuğunda ortalama 20 ppm (milyonda bir) düzeyinde olması gereken kurşun değerleri, madenin çevresinde yaklaşık 5 ile 7 kat arasında daha fazla çıktı. Yapılan çalışmalar ortamda 110 ppm'den (milyonda birden) daha fazla olan kurşun miktarının o çevredeki canlı popülasyonunun %50'si için ölümcül olabildiğini ortaya koyuyor. Madenin yakın çevresinde bu düzeyin 110 ppm'den daha fazla olduğu tespit edildi. Yani bu veriler öncelikle madenin çevresindeki köylerde ve mahallelerde (Mescityanı, Yazlık, Kocahisar, Kozruk, Sarnıç, Danamar, Bahallu, Engiz, Yukarıköy, Yonuzlu, Bahçeler, Yukarıbahçeler, Sinan, Yeniköy, Sevdalı, Musutlu, Yalaklar, Sarıhalil, Erenyurt) ikamet eden vatandaşlar için ciddi hayati riskler olduğunu ortaya koydu.

Görsel-29: Alınan karotlar (rapordan)

Görsel-30: Kesilen karotlar ve paketleme (rapordan)

Görsel-31 Tablo: Seçilmiş istasyonlardaki kurşun değerleri. (rapordan)

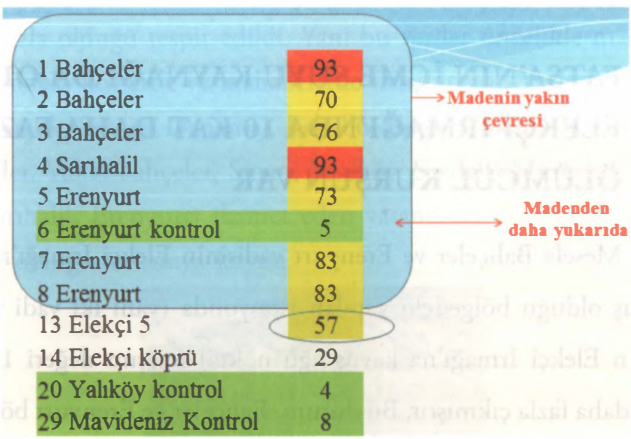
FATSA'NIN İÇME SUYU KAYNAĞI DA OLAN ELEKÇİ IRMAĞI'NDA 10 KAT DAHA FAZLA ÖLÜMCÜL KURŞUN VAR

Mesela Bahçeler ve Erenyurt vadisinin Elekçi Irmağı'na kavuşmuş olduğu bölgedeki yapılan istasyonda (yani iki vadi ve iki derenin Elekçi Irmağı'na kavuştuğu nokta) kurşun değeri 10 kat kadar daha fazla çıkmıştır. Bu durum, Bahçeler ve Erenyurt bölgelerindeki metal kirliliğinin dereler vasıtasıyla Elekçi Irmağı'na transfer edildiğini açık bir şekilde ortaya koymakta.

Ayrıca çok çarpıcı bir detay, karot örneklerinin yüzey kısmındaki yani günümüzdeki kurşun değerleri ile daha derin kısımlarındaki yani 20 yıl öncesi kurşun değerleri arasında 2 kat fark olduğu tespit edilmiştir. Yani siyanürle, açık liç yöntemiyle üretim yapılan bu madenle birlikte Fatsa ve çevresinin her geçen gün daha fazla zehirlendiği ortada.

MADENİN ÇEVRESİNDE 7 KAT FAZLA ARSENİK VAR

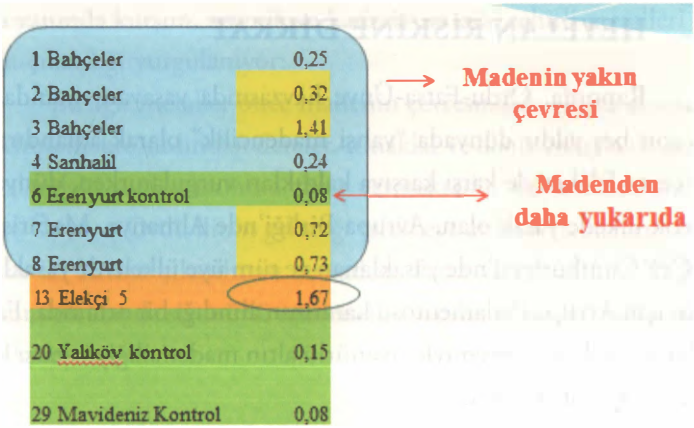
Saha çalışmalarının ardından yapılan laboratuvar analizlerinde arsenik değerleriyle ilgili de çok çarpıcı sonuçlara ulaşıldı. Yer kabuğunda ortalama 13 ppm (milyonda bir) olan Arsenik değerleri ise, madenin yakın çevrelerinde 6-7 kat daha fazla olduğu tespit edildi. Madenin çevresinde 73-93 ppm olan değer, Bahçeler ve Erenyurt vadisinin Elekçi Irmağı'na kavuşmuş olduğu bölgede ise 4 kattan daha fazla. Yani bir kez daha görülmüştür ki maden çevreye zehir saçıyor.

Görsel-32 Tablo: Seçilmiş istasyonlardaki arsenik değerleri. (rapordan)

KADMİYUM NORMALDEN 5 KAT DAHA FAZLA

Kadmiyum değerlerine baktığımızda ise yer kabuğunda 0.3 ppm olan normal değerlerin, maden çevresinde geçildiği belirlenmiştir. Yine 13 nolu istasyonda bu değerin 5 kattan daha fazla olduğu belirlendi.

Görsel-33 Tablo: Seçilmiş istasyonlardaki kadmiyum değerleri. (rapordan)

SULAR ALARM VERİYOR: ALÜMİNYUM 30 KAT DAHA FAZLA, AĞIR METAL KİRLİLİĞİ VAR

Madencilikte en çok kullanılan üretim girdilerinden birisi de çevredeki su kaynakları. Yani ister siyanürle ister siyanürsüz altın madenciliği yapılan bir ortamda çok fazla suya ihtiyaç bulunuyor. Genellikle bu su kaynakları da bölgedeki vatandaşların sulama, içme ve kullanma suyu olmaktadır. Aynı Fatsa'da olduğu gibi. Raporda madenin kullandığı veya zehirlediği ortamda bulunan sulardan alınan örneklerde de çok çarpıcı sonuçlar ortaya çıktı. Siyanürlü altın madeninin yakın çevrelerinde bulunan sulardaki alüminyum değerleri, madenden daha uzak yerlere oranla 30 kat daha fazla, kadmiyum değerleri 100 kat daha fazla, bakır değeri 80 kat, demir ve kurşun değerleri ise 100 kat daha fazla olduğu tespit edildi. Bu kapsamda maden çevresindeki su kaynaklarında ciddi oranda ağır metal kirliliğinin olduğu görüldü.

HEYELAN RİSKİNE DİKKAT

Raporda, Ordu-Fatsa-Ünye havzasında yaşayan vatandaşların son beş yıldır dünyada "vahşi madencilik" olarak adlandırılan bir çevre felaketiyle karşı karşıya kaldıkları vurgulanırken, dünyada birçok ülkede yasak olan, Avrupa Birliği'nde Almanya, Macaristan ve Çek Cumhuriyeti'nde yasaklanan ve tüm üye ülkelerde yasaklanması için Avrupa Parlamentosu kararının alındığı bir ortamda, Fatsa halkının açık liç yöntemiyle siyanürlü altın madenciliğiyle karşı karşıya olduğu belirtiliyor.

Siyanürle üretim yapılan maden için meşhur Ordu kestane balının ana kaynağı olan kestane ormanlarının talan edildiği, fındık bahçelerinin yok edildiği ve toprağın adeta derisinin yüzüldüğü ve su kaynaklarının yok edildiği belirtilirken, siyanür zehirlenmesinin yanı sıra bölgedeki ciddi heyelan riskine dikkat çekilen raporda şu görüşler dile getirildi:

"Siyanürlü açık liç yöntemiyle yapılan bu vahşi madencilikte milyonlarca ton toprak düz bir zemine serilip üzerine binlerce ton siyanür püskürtülmekte, içindeki kum şeklindeki altın çekilip alınmaktadır. Geriye kalan zehirlenmiş haldeki milyonlarca ton atık kayaçlar ve topraklar gelişi güzel bir yere yığılmakta ve çevrede yaşayan canlıların hayatları için büyük tehlike yaratmaktadır. Ayrıca maden bölgesinin alt kısımlarında bulunun köyler için ciddi bir heyelan riski mevcuttur."

SİYANÜR GAZI VE AĞIR METALLER ZEHİR SAÇIYOR

Özellikle yaz aylarında siyanürün sera gaz etkisiyle bölgedeki insanlar, hayvanlar ve bitki örtüsü zarar görmekte, madenin ortaya çıkardığı ağır metallerin zehir saçmakta olduğu belirtilen raporda, siyanürün sadece topraktaki altını çözüp ortaya çıkarmadığını bu-

nun yanında kurşun, arsenik ve kadmiyum gibi zehirli metalleri de açığa çıkardığı vurgulanıyor:

"Bu ağır metaller önce madenin çevresindeki yaşam alanlarını zehirlemekte, ardından dereler, ırmaklar ve deniz yoluyla da geniş bir alandaki canlı yaşamına zarar vermektedir. Başta Fatsa olmak üzere Ünye ve Ordu ilinin geleceği tehlikeye atılmakta, mevcut madenin iki katına çıkarılması ve sadece Fatsa ve çevresinde 73 bin dönümlük alanda siyanürlü madencilik yapılması birileri tarafından planlanmaktadır.

SİYANÜR KUŞATMASI

Bir başka deyişle Kurşunçalı Dağı'ndan, (Fatsa'nın Doğu'sunda yer alan ormanlarla kaplı bir dağ) Bahçeler'deki mevcut maden alanına kadar (Fatsa'nın Güney Batı'sında yer alan mevcut maden alanı) uzanan bir yay kuşağında Fatsa, siyanür kuşatması tehlikesiyle karşı karşıyadır. Sadece Fatsa değil Perşembe, Ünye ve Ordu da. Aslında siyanür kullanılmamış olsa bile açık liç yöntemiyle üretim yapılan madencilikte doğal tahribat çok büyüktür. Ama ne yazık ki siyanürün de kullanılıyor olmasıyla sonuçlar çok daha ağırdır. Başta da belirttiğimiz gibi siyanür sadece topraktaki altını çözmekle kalmıyor kadmiyum, arsenik ve kurşun gibi çevreye ağır tahribat veren zehirli metalleri de ortaya çıkarıyor."

BUGÜN MAHALLELER VE KÖYLER, YARIN BÜTÜN FATSA

Raporda dikkat çeken şu tespitler de yer aldı:

"Son olarak şu noktanın altını çizmek gerekirse, maden çalışmaya başlayalı daha 5 yıl olmadan çevreye yaydığı zehirlerin tahribatı artık gözle görülür seviyeye ulaşmıştır. Bölgedeki birçok vatandaş suların içilemediğinden yakınırken, yüz yıllardır kullandıkları dede yadigarı su kaynakları da bir bir ellerinden alınmaktadır.

Bugün için ağır metal dediğimiz canlıların sağlığına büyük tehdit oluşturan metaller maden alanı ve çevresinde yoğun olarak bulunmaktadır. Bir başka deyişle maden çevresinde bulunan mahalleler ve köyler ciddi risk altındadır. Ancak Karadeniz gibi yoğun yağış alan bir bölgemizde bu kirletici zehirlenmenin, yağmur ve yüzey sularıyla, dereler ve nehirler yardımıyla denizlere ve tüm çevreye yayılması kaçınılmazdır. Bu ölümcül tehlikeden en fazla etkilenecek canlılardan biri de insanlar olacaktır. Bu kaçınılmazdır. Şu noktaya da dikkat edilmesi gerekir ki, bu belirtilen zehirlenme değerleri, madenin bugünkü hacmiyle ilgilidir. Yani madenin iki kat daha fazla büyütülmesi ve 15 yıl daha üretim yapması durumunda tehlike çok daha büyüyecektir. Ayrıca Fatsa'nın başka bir bölgesinde ikinci bir madenin açılacak olması tehlikeyi ve zehirlenmeyi çok daha büyütecektir. Alanın büyümesi, kirletici etkisinin de büyümesi demek olacaktır. Dolayısıyla yarın, bölge için hayatı önemdeki tarım ürünleri; fındık, pancar, melocan, mısır, fasulye, bal ve tereyağında ağır metaller çıkabilecek ve insanlarımızı zehirleyecektir. Bu durum söz konusu ürünlerin satışlarını da olumsuz etkileyecek ve büyük ekonomik kayıplar söz konusu olabilecektir."

10 MİLYON DOLAR İÇİN 3,5 MİLYAR DOLARLIK FINDIK ATEŞE ATILIYOR

Peki ne pahasına ve neden Fatsa, Ünye ve Ordulu vatandaşların hayatları tehlikeye atılıyor? Neden Türkiye'nin gözbebeği olan bu coğrafyadaki doğal ortam zehirleniyor? Raporda işte bu sorulara da çok dikkat çeken yanıtlar verilmiş:

"Dünyada her yıl üretilen bir milyon ton fındığın 700 bin tonu Türkiye'de üretilmektedir. Bu 700 bin ton fındığın 214 bin tonu da her yıl Ordu-Fatsa-Ünye havzasında üretilmektedir. Fındığın ortalama olarak her yıl Türkiye'ye ihracat getirisi 2 milyar dolar

civarında. Yani Ordu ilimiz her yıl 700 milyon dolarlık bir fındık gelirine sahip. Beş yılda bu 3 milyar 500 bin dolar eder. Bu siyanürlü zehir madeninin beş yılda devlete sağladığı katma değer sadece yaklaşık 6 milyon dolar.

[Yukarıda da belirtiğimiz gibi Bahar Madencilik yılda 4 milyon 500 bin ton taşı toprağı siyanürlüyor ve karşılığında 950 kg dore altın ürettiğini söylüyor. Yani yılda 33 bin 500 ons dore altın üretiliyor. Yüzde 3 devlet hakkı olarak hesapladığımızda şirket yaklaşık bin ons dore altını devlet hakkı olarak ödüyor. Yani yaklaşık 1 milyon 200 bin dolar. On yılda 12 milyon dolar eder. Üç aşağı beş yukarı rakamlar bu. Yani "devlet hakkı" denilen ödemeyi yüzde 3 değil de yüzde 6 veya yüzde 9 üzerinden de yapsa aradaki uçurum çok fazla. Götürüsü getirisinden çok daha fazla.]

Ordu ilimiz, bal üretiminde ise Türkiye'de ikinci sırada. Balın sağladığı katma değer 510 milyon TL, yani yaklaşık 75 milyon dolar. [Bu satırlar yazılırken var olan döviz kurları üzerinden hesaplanmıştır.] Bu verim ancak kestane ormanlarının ve arıların muhafaza edilmesiyle mümkün. Ordu'da ayrıca, yılda 7 bin 336 ton kivi (30 milyon TL – 4,5 milyon dolar), 13 bin 500 ton meyve-sebze üretimi var. Balıkçılıktan 40 milyon TL gelir elde ediliyor. [Yaklaşık 6 milyon dolar] Ordu'daki 142 bin sığır ve 128 bin koyun da et ve süt endüstrisi için önemli kaynaklar."[75] Ordu'nun neredeyse sadece fındık dışındaki tarımsal gelirleri yıllık yaklaşık 100 milyon dolar. Artı 700 milyon dolar fındık geliri. Yani özetle fındık ve diğer tarımsal ürünlerin 5 yıllık getirisi, siyanürlü zehir madeninin beş yılda devlete ve millete sağladığı gelirden yüzlerce kat fazlası olmasına rağmen bu ısrar neden? Bir şirket ve bir avuç insan için yüz binlerce insanın hayatı ve böylesine zengin bir habitat riske atılabilir mi?

[75] Melis Alpan: Siyanürlü altın madenciliği Ordu'yu zehirliyor, ArtıGerçek, 20.01.2020, https://artigercek.com/yazarlar/melis-alphan/siyanurlu-altin-madenciligi-ordu-yu-zehirliyor

Bugün özellikle büyükşehirler insan yoğunluğu ve aşırı nüfusları nedeniyle büyük sıkıntılarla karşı karşıyadır. Devletin ve sorumlu yöneticilerin acilen yapmaları gereken, kırsal bölgeleri cazip hale getirerek, üretimi teşvik ederek büyükşehirlerdeki nüfus yoğunluğunu azaltmak olmalıdır. Bugün Karadeniz'de tarımsal üretimde yaşanan bütün zorluklara ve girdilerdeki fiyat artışlarına rağmen vatandaşlarımız, köylülerimiz, çiftçilerimiz üretimlerine devam etmekte, hayata tutunmaya çalışmaktadır. Ancak ormanları katledilen, toprakları zehirlenen, suları ve tarım alanları yok edilen insanların bu bölgede tutunabilmeleri imkânsız hale gelecektir.

Üstelik madenin çevresinde tarihi sit alanları dikkat çekiyor. İşte madenin hemen dibindeki Kaya Mezarları, keşfedilmeyi ve turizme kazandırılmayı bekliyor. Bir de madenin sadece 300 metre aşağısındaki Roma Kalesi denilen bölge. Birinci derecede doğal sit alanı ve hemen tepesinde onu yutmak isteyen siyanürlü altın madeni. Korunması gerekli taşınmaz kültürel varlıkların orada olduğu biline biline, hem de bu kültürel varlıklar yasalarla koruma altındayken bu siyanürlü madene çalışma izni veriliyor. Maden şirketi de bunu itiraf ediyor ve bu alanları koruyacağını söylüyor. Yani kültürel varlıkların çevresi delik deşik edilip, kırılıp dökülecek, patlatılacak, çeşit çeşit dünyanın en zararlı kimyasalları kullanılacak ama korunması gerekli kültürel varlıklara dokunulmayacakmış. Çalışma alanlarını ona göre tekrar düzenlemişler. Şirket kendi hazırladığı raporunda böyle diyor. Ne kadar ikna edici değil mi?! Çevredeki köylüler isyan ediyor, karşı çıkıyor ama sondaj ve maden genişletme çalışmaları tam gaz devam ediyor. Yani bölge, arkeologları, bilim insanlarını ve turistleri beklerken, kendini vahşi madencilerin siyanürleri ve kazmalarının altında buldu. Bir de maden bölgesindeki en büyük tehlike heyelan... Henüz kimse bunun tam farkında değil... Madenciler farkında ama umursamıyorlar. Nasıl olsa bu ülkede her şeye "kaza" denilip geçiştiriliyor. (Görsel-34)

"SİYANÜR" YETMEDİ ŞİMDİ DE "SÜLFÜRİK ASİT"

Bu satırlar yazılırken Fatsa siyanürlü madeniyle ilgili çok önemli bir gelişme yaşandı. Maden şirketi, artık "oksitli" cevherlerle birlikte "sülfürlü" cevherleri de işlemeye başlayacağını ve tank liçi sistemine geçeceğini bildirdi. Yani Fatsa'da da Erzincan'daki Çöpler siyanürlü-sülfürik asitli madeninde yaşanan süreç yaşanıyor. Yani Fatsa'daki maden şirketi artık siyanürün yanı sıra sülfürik asit ve nitrik asit gibi dünyanın en tehlikeli ve zehirli kimyasallarını kullanmaya hazırlanıyor. (Lütfen 163-167'inci sayfalara dönüp Çöpler'deki sülfürik asit tesisiyle ilgili satırları bir kez daha okuyunuz, ne demek istediğimi daha iyi anlarsınız.) Asitli su sızdırdıkları için çok tehlikeli olan sülfürlü cevherler, Karadeniz'de tarım alanlarının ve ormanların tam ortasında, köylerin içinde ve 120 bin kişinin yaşadığı bir şehrin dibinde işlenecek. Enerji Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na tank liçi sistemine geçmek istediğini bildiren şirket, Fatsa'nn tepesinde yaklaşık 3 milyon metreküp kapasiteli, 50 metre derinliğinde bir zehirli baraj inşa etmeye hazırlanıyor.

Çöpler Madeni'ni yazarken anlatmıştık, genel olarak altın cevherleri, öğütmeyle serbestleşen oksit cevherler ve refrakter altın cevherleri olarak iki sınıfa ayrılıyor. Yüzeydeki oksitli cevher yatakları bitince devreye refrakter yani sülfürlü cevherler giriyor. Oksitli cevherler basit gravite teknikleri ile veya doğrudan siyanür liçi ile işlenebiliyor. Yani cevherden altını ayrıştırmak için 20-30 saat süreli siyanür konsantrasyonu yeterli oluyor. Ancak refrakter cevherlerde altın üretimi için sadece siyanür yeterli olmuyor. Siyanür prosesi öncesinde cevherin sülfürik asitin de kullanıldığı yüksek ısı ve yüksek basıncın yer aldığı bir prosesten geçirilmesi gerekiyor. Hani derler ya, "Kırk katır mı? Kırk satır mı?" diye. Burada hem kırk katır hem de kırk satır söz konusu. Çünkü özellikle bu cevher, havayla ve suyla

buluştuğunda asit maden drenajı adı verilen (bu kitapta da sık sık sözünü ettiğimiz) ölümcül bir sıvı yani sülfürik asit salgılıyor. (Biliyorum yine kafanız karıştı. Sülfürlü cevher, sülfürik asitle işleniyor ve asitli-siyanürlü zehirli atıkları barajda toplanıyor. Atık pasalar da sülfürik asit üretiyor. Yani neresinden bakarsan bak asit, zehir ve yıkım.) KKTC'ye yolunuz düşerse Lefke'ye bir uğrayın ve oradaki terkedilmiş madeni bir görün. Ya da bir internet taramasıyla da oradaki korkunç manzarayı görebilirsiniz. Cennetin ortasında bir cehennem nasıl yaratılıyormuş, bunun en acı ve çarpıcı örneğidir Lefke. (Bakınız Sayfa 48: KKTC-Lefke'de zehir saçan bir merkez.) (Görsel-9)

Çalık ve Kanadalı ortağı SSR Mining, sülfürlü cevherleri işlemek için 660 milyon dolar harcadı. Bahar Madencilik, aynı işlemi yapmak için 150 milyon TL harcayacağını söylüyor. Çalık ve Kanadalı ortağı SSR, kimya dünyasının en tehlikeli asitleri ve bileşiklerini tonlarca kullanıyor. Yılda 6 bin 500 ton siyanür, 8 bin 900 ton sülfürik asit, 410 ton nitrik asit (kezzap olarak da bilinir), silika, gliserin vs. Ama her ne hikmetse aynı sülfürlü cevheri işleyeceğini ve benzer yöntemi kullanacağını açıklayan Bahar Madencilik, sülfürik asitten bahsetmiyor. Nitrik asiti ise "Ek bir başvuru" ile kullanmak istediğini söylüyor.

İnşa edeceğini söylediği flotasyon, ön işlem-tank liçi tesisiyle ilgili ayrıntı yok. Her yöne çekilebilecek, ucu açık genel ifadeler. Sülfürlü cevher proseslerini sıralıyor ama Çöpler'deki gibi basınçlı oksidasyon tekniğini mi kullanacak, kavurma mı yapacak bilmiyoruz. İki yöntem de ağır kimyasalların kullanıldığı yüksek basınç ve sıcaklıkların sözkonusu olduğu tehlikeli sistemler. Ya da ağır ilerleyen ve verimi düşük bir süreç olduğu için şirketler tarafından tercih edilmeyen biooksidasyon mu yapacak. Bilemiyoruz. Bunları sıralamış. Şirket çok büyük miktarlarda su gerektiren bu sistemler için gerekli su ihtiyacını da "mümkün olduğunca" geri dönüş sularından

elde edecekmiş. Peki ya mümkün olmazsa? O zaman Allah ne verdiyse artık kuyulardan mı çekersin, derelerden mi çekersin, yoksa Elekçi Irmağı'ndan mı çekersin bilemiyoruz.

Raporun 353 ve 354'üncü sayfalarında kullanılacak kimyasalların listesi sıralanmış. Sodyum Siyanür, Montanol, Sodyum Karbonat, Sodyum Silikat ve daha birçok kimyasal sıralanmış ama sülfürlü cevherleri hazırlamak için tank liçi prosesinde kullanılan sülfürik asitten söz edilmemiş. Listede "KAX" ve "A208" adında kimyasallar yüksek oranlarda yer alıyor. Ama bunların nasıl bir kimyasal olduğu açıklanmamış. Sadece zararlı ve tahriş edici kimyasallar oldukları belirtilmiş. 2783 sayfalık raporda 2528'inci sayfaya gelene kadar sülfürik asit lafı geçmiyor. Normalde üretim proseslerini anlatırken sülfürik asitten de bahsetmeleri gerekiyordu ama yapmamışlar. Ancak raporun son bölümlerinde 2528'inci sayfaya gelindiğinde birden karşınıza sülfürik asit bilgisi çıkıyor. Madende kullanılan kimyasalların hangi firmalardan alındığı ve bu çok tehlikeli kimyasallarla ilgili detaylı bilgilere yer verilen bölümde, (Bütün ÇED raporlarında uygulanan rutin prosedür) tam 11 sayfa, sülfürik asitin tedarik edildiği firma ve ne kadar tehlikeli olduğu anlatılıyor. BAGFAŞ Firmasından satın alınan ve güvenlik bilgi formu düzenlenen sülfürik asitin, ciddi cilt yanıklarına ve göz hasarına yol açtığı; tozunun, dumanının, gazının, sisinin, buharının ve spreyinin solunmaması gerektiği uzun uzun anlatılıyor. Yine aynı bölümde "SCALETROL PDC9304" kodlu bir kimyasaldan da söz ediliyor. Metaller için aşındırıcı olarak kullanılan kimyasalın, en az sülfürik asit kadar tehlikeli olduğu belirtilmiş. İşte Fatsalılar, Ünyeliler ve Ordulular yakında bu kimyasallarla yan yana yaşamaya başlayacak. İnsan inanamıyor değil mi?! Çöpler'deki süreç Fatsa'da yaşanıyor. Sorun gerçekten çok ama çok ciddi, Fatsa'yı gözden mi çıkaracağız? Yoksa bu zalimliğe, bu talana dur mu diyeceğiz?

Yani bırakın bu kimyasalların kullanılmasını bu ölümcül kimyasalların taşınması bile büyük sorun. Karadeniz'in o dar ve engebeli yollarında artık sık sık karşınıza sülfürik asit, nitrik asit ya da siyanür taşıyan tankerler çıkacak. Bu ne demek biliyor musunuz? Fındık ve hamsi diyarı, ormanlarla kaplı Karadeniz bundan böyle dünyanın en tehlikeli kimyasallarıyla anılmaya başlanacak. Fatsa'nın tepesine inşa etmeyi planladıkları 50 metre derinliğindeki zehirli atık barajının dibine 2 milimetrelik jeomembran kaplayacaklarmış. Milyonlarca ton çok zehirli, asitli çamurların ve suların toprağa sızmasını, yeraltı sularına karışmasını, Elekçi Irmağı'na ulaşmasını 2 milimetrelik membran önleyecekmiş! Önleyemez, önleyemedi. Bu barajların büyük çoğunluğu, özellikle yağışlı bölgelerde taştı, patladı ve yıkıldı. Dünyada birçok örneği var. Bu zehir barajını inşa etmeyi planlayanlar da bunu çok iyi biliyorlar. 2016 yılında metrekareye 300 kg, 2019 yılında metrekareye 260 kg ve 2020 yılı içinde yaşanan sellerde metrekareye 280 kg yağmur düştü. Yani bu şirket, böyle bir yağış ikliminde, böyle bir coğrafyada, binlerce vatandaşımızın yaşadığı köylerin ortasında, fındık bahçelerine bitişik ve Fatsa'ya 10 dakika mesafede bu zehir barajını inşa etmeyi planlıyor. O bölgedeki vatandaşların tek suçu, devletlerine ve devleti yönetenlere güvenmeleri. "Bir yanlış varsa devlet izin vermez" diyorlar.

Şirket 12 yılda yaklaşık 19 ton dore altın üreteceğim diye 35 milyon ton taşı-toprağı paramparça edip, asitleyip-siyanürleyip bir kenara atacak. Ancak yeni maden alanları yani yeni cevherler bulursa da çalışmaya devam edecek. Kitabın ilk cümlelerini hatırlayınız lütfen, ne diyordu üst düzey yetkili, "Devlet burayı maden sahası ilan etti. 20-25 yıl sonra burası yaşanacak bir yer olmayacak. Boşuna uğraşıyorsunuz..." Planlanan adımlar atılırsa üzülerek ve içim parçalanarak söylüyorum ki sadece Fatsa değil Ünye ve Ordu da yaşanabilir bir yer olmayacak. En son açıklanan maden sahası ihalesinde Ordu'da 9 bölge yer alıyor. Karadeniz ağır bir darbe alacak. Mesudiye'deki sondaj çalışmaları, Sisorta Yaylası'ndaki siyanür-

lü maden projesi, Melet Çayı, Gümüşhane'den gelen zehirlenmiş ırmakları hesaba katarsanız bu iş Fatsa işi değil. Karadeniz ağır bir saldırı altında. Mevcut durumda 200 kişiyi istihdam ettiğini belirten İngiliz destekli Bahar Şirketi, sülfürik asitli tesisleri kurduğunda da 50 kişiyi daha işe alacakmış. Ne güzel değil mi?! Milyonlarca insanın ve canlının yaşamını zehirlemenin açıklaması, "250 kişiye istihdam sağlıyoruz."

Şirket gürgen, kayın, kestane, meşe ve çam olmak üzere 70 binden fazla ağacın kesileceğini de açıkça belirtiyor. Ancak gidişat böyle olursa ne 70 bin ne de 170 bin, kesinlikle çok daha fazla orman katledilecek. Ama adamların 2800 sayfalık ÇED başvuru raporuna bakarsan (Kafana düşse ölürsün) Alis Harikalar Diyarında. Adeta büyüklere masallar. Yağmur suyuyla madeni çalıştırıp, asitli su içinse her türlü önlemi alacaklarmış. Atık dağlarının çevresine kuşaklama yapılıp, kuşaklama havuzlarında zehirli sular toplanacakmış. Türkiye'nin en yüksek yağış alan bir bölgesinde, her yıl aşırı yağışların ve sellerin yaşandığı bir coğrafyada hangi suyu hangi havuzda toplayacaksın. Yani tam bir geçiştirme, saklama, gizleme taktiğiyle yazılmış. Hepsi birbirinin kopyası raporlar. Zaten iki bin sayfası anlaşılmaz şekiller, grafikler ve istatistikler. Geri kalanı da siyanürlü-sülfürik asitli maden güzellemesi. Kim yoğurdum ekşi derki. Adam siyanürlü-sülfürik asitli bir kimyasal fabrika kurmak istiyor, ne demesini bekliyorsunuz, "Burayı zehirleyip, gideceğiz" demesini mi!? İşin en acı tarafı bugün devleti yönetenler bu ÇED raporlarına onay verip yıkımın önünü açıyor.

NASIL OLUYOR

Tabii buradaki en zor sorulardan birisi, böylesine zehirli bir maden karşısında binlerce Fatsalı nasıl böyle sessiz kalabiliyor? Bu bölümde biraz da bunu tartışmamız lazım. Bu satırların yazarı, Karadeniz kıyısında Fatsa'da doğup büyüdü. Ormanların ve bin bir

çeşit yeşilin arasında. Evet ormanlarla çevrili bir coğrafyada yaşamış olmamıza rağmen, deniz kenarında dikilen iki sıra çam ağacını saymazsak eğer Fatsa'nın bir kent ormanı yok. İnanması çok zor değil mi?! Karadeniz'in diğer illeri ve ilçelerine giderseniz de durum farklı değil. "Canım sende her tarafın orman, git dolaş" diyebilirsiniz ama öyle değil. Yürüyüş yapabileceğin patikalar, bisiklet yolları, koşu yolları; buna göre dizayn edilmiş dinlenme yerleri. Bunların hiçbirisini Fatsa ve çevresinde ve Karadeniz'de kolay kolay göremezsiniz. Hadi benim köyüm var. Canım sıkılırsa gider kendi köyümde ve küçük ormanımızda dolaşırım. İyi de 20 bin nüfuslu Fatsa, şimdi oldu 120 bin. Görevli olarak, eğitim amacıyla ya da iş amacıyla Fatsa'ya yerleşmiş binlerce insan var artık. Yani çoğu Fatsa dışından bir şekilde buraya gelmiş insanlar ve aileleri. Bu insanlar hangi ormanda, hangi doğanın içinde yürüyüş yapıp, dinlenecekler. Üstelik kimsenin böyle bir talebi olmadığı gibi (İnsanlarımız iç dünyalarında ne yaşıyorlar bilemiyorum ama bu yönde organize bir taleple pek karşılaşmadım) 5 yılda bir başkan seçtiğimiz vatandaşların da böyle bir derdi yok. Yani çoğunluk doğayla bütünleşme, doğanın içinde yürüme ihtiyacının olduğunu, sağlıklı spor yapma hakkının olduğunu, çocuklarıyla doğanın içinde gezintiler yapmasının en temel yaşam hakkı olduğunun farkında değil. Kıyaslama yapmayı sevmem ama söylemeden edemeyeceğim, Almanya'da evden çık sağa dön orman, sola dön park. İşten çık sola dön orman, arkana dön park. İngiltere'de keza öyle. Bunlar şehirlerin içi. Şehir dışını söylemeye bile gerek yok. Kilometrelerce uzanan yürüyüş ve bisiklet yolları. Saatlerce yürüyebileceğin ormanlık alanlar. Fatsa'da veya Karadeniz'in herhangi bir il veya ilçesinde her tarafın ormanlarla çevrili ama sadece uzaktan bakabilirsin. Aynen denize baktığımız gibi. Bu nasıl bir şey?

Karadeniz'de durum böyle. Peki gelelim Ege'ye. Üzüm diyarı ve Şehzadeler Şehri Manisa'ya. Önemli bir sanayi altyapısına sahip Manisa'nın da bir Spil'i var ki sormayın. Şehrin yanında sanki bir

doğal cennet. Ama Spil çoğu Manisalı için sadece bir dağın adı. Şehrin hemen dibinde, sanki elinizi uzatsanız dokunacaksınız. Bütün heybetiyle Manisa'nın her noktasından görmek mümkün. İşte mekânsal olarak şehre bu kadar yakın olan Spil ne yazık ki zihinsel olarak şehirlilere o kadar uzak ki inanamazsınız. Sadece Spil mi? Manisa'nın batısında da doğusunda da kuzeyinde de çok güzel dağlar ve ormanlar var. Yani insanları gezmeleri, dolaşmaları, piknik yapmaları, bisiklet sürmeleri, doğa yürüyüşleri yapmaları, tırmanmaları için çağırıyor ama duyan yok.

Peki Manisalılar ne yapıyor biliyor musunuz? Şehrin İzmir girişinde karayolunun hemen kenarında yaklaşık 3-5 dönümlük bir çimenin üzerinde yanlarından vızır vızır geçen otomobillere, kamyonlara, otobüslere aldırmadan piknik yapıyorlar. Evet Manisalı vatandaşların dinlenme mekânı burası. Hemen arkalarında, yanlarında, karşılarında belki de dünyanın en güzel ormanları, doğası var ama onlar ailelerinin hayatlarını riske atarak karayolunun dibinde piknik yapmaya çalışıyor. Üstelik bunu öyle normal kabul ediyorlar ki sanki hayatın kanunu böyle.

Ormanlar, doğa öyle uzakta durur, biz de uzaktan seyrederiz. Ne zaman oralar aklımıza gelir? Yandığı zaman. Taş ocakları açılacağı zaman ve bir de talan edileceği zaman. Yani birilerinin villalarına yer açmak için ya da siyanürlü-sülfürik asitli madenlerle zehirlenecekleri gün aklımıza gelir. Yoksa oraların bizimle hiç ilgisi yoktur.

Çaldağı, Manisa'nın Turgutlu ilçesinin hemen dibinde eşsiz çam ormanlarıyla kaplı yeşil bir ada. Turgutlu'nun gençlerini, çocuklarını, doğa tutkunlarını, aileleri davet eder. "Gelin buraya, yamacımdaki yeşilliklerde, ormanlarımın içinde, ağaçlarımın altında hayat bulun. Gelin buraya patikalarımda yürüyüşler yapın, bisikletlerinize binin ağaçlarımın altında saatlerce pedal çevirin, insan olduğunuzu hatırlayın, ruhunuz dinlensin" diye bağırır. Ama duyan yoktur. Ya da duyan çok azdır. Turgutlu'daki okullar nedense öğrencilerini piknik alanlarına, yürüyüş ve bisiklet parkurlarına

götürmezler. Çocuklarını alıp doğa yürüyüşleri yapmazlar. Oradaki ağaçları canlı canlı gösterip, "Bakın çocuklar bu selvi ağacı, bu da söğüt, bu da göknar ağacı" demezler. Neden demezler? Bizim çocuklarımız neden doğalarından, kendilerinin olan ağaçlarından, ormanlarından, çayırlarından, otlarından, yabani hayvanlarından bu kadar uzaklar. Halbuki oralar onlara ait. Bunu bir bilseler. İşte bilmedikleri için hemen burunlarının dibindeki yaşam alanları, yani Çaldağı'nda yüzbinlerce ağaç kesilirken gençler ve çocukların büyük çoğunluğu duyarsız. Anneler ve babalar sessiz. Sanki kesilen onların yaşamla olan bağları değil. İşte bu yüzden Fatsa'nın dibinde kestane ormanları katledilirken insanlarımız ve gençlerimiz sessiz.

İşte onun için bir avuç çevreci her bir yere koşturmaya, yetişmeye, duyarlılık yaratmaya çalışıyor. Seslerini duyurmaya, "Bindiğiniz dalı kesiyorsunuz" diye haykırmaya çalışır. Onun için sık sık sosyal medya ortamlarında Kızılderili Şefi Seattle'ın, "Son ırmak kuruduğunda, son ağaç yok olduğunda, son balık öldüğünde beyaz adam paranın yenmeyen bir şey olduğunu anlayacak" sözlerini okuruz. İşte bunun için ormanları katledenlere değil de ormanları korumak isteyen gençlere, Kazdağları için nöbet bekleyen gençlere, "Toplum düzenini, genel ahlakı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni bozmak" suçlamasıyla 107 bin lira ceza kesiliyor.

Ormanlarımızla bütün değiliz ki onlara sahip çıkalım. Onların bizim yaşam damarlarımız olduğunun farkında değiliz ki onlar için bir çaba içine girelim. İşte bunu çok iyi kullanan emperyalistler ve yerli işbirlikçileri ve gözlerini para bürümüş yerli cahiller ortalarda cirit atıyor. Neymiş efendim ülke ekonomisini güçlendireceklermiş. Çaldağı'ndaki devasa çam ormanlarını kesip, bölgeyi sülfürik aside boğup nikel çıkarmanın; bir avuç insanı zengin edip Gediz Ovasını aside boğmanın adı, ülkeyi zenginleştirmek olacak. Bir avuç aç gözlüyü ihya edip Fatsa'daki kestane ormanlarını kesip, yüzbinlerce insanın yaşam alanlarını siyanürle zehirlemenin adı ülke ekonomisini kalkındırmak olacak.

Üstelik hiçbir açıklama yapmadan, hiçbir bilgilendirme yapmadan ya da yasak savma cinsinden yapılan düzmece toplantıların ardından, tam bir mafya yöntemiyle, bir gün ansızın milletin bağına, bahçesine dalarak, yaşam alanlarını talan ederek. Neymiş ülke ekonomisinin ihtiyacı varmış. Peki nerede yüzbinlerce insanın yaşam hakkı? Nerede üretim hakkı? Milleti, hayvanlarını, bitkilerini, ağaçları siyanüre-sülfürik asite boğup üretim yapmayı mı düşünüyorsunuz. Bu kadar mı izandan, akıldan, mantıktan yoksunsunuz. "Millet Bahçeleri yapıyoruz" diye ortalıkta dolaşan bir iktidar var. Peki milletin talan edilen bahçelerini, tarlalarını neden görmüyorsunuz?

Üstelik bu madenlerde o yörenin insanlarını kullanmayı tercih ediyorlar. "Size iş imkânı sağlıyoruz" diyerek. Ne acı değil mi? İnsanların kendi yaşam alanlarını kendi elleriyle yıkıma uğratmak. Yani açlıktan ölmek üzere olan bir insana, "Sana yemek veririm ama önce evladını öldüreceksin" demek gibi bir şey. Acı olanı yapıyorlar da.

"BİZİ FİLİSTİN DURUMUNA SOKTULAR"

Tepki gösteren arkadaşların çoğu, "Devlet nerede?" diye bir soru soruyor. İşte asıl sorun da bu. Önceden eksiklikleri, gedikleriyle de olsa işleyen bir sistem vardı. Kurumlarıyla, kurallarıyla, kanunlarıyla. Ama şimdi böyle bir sistem yok. Bunu herkesin iyi anlaması gerekiyor. Vicdanı olan, bizim gibi düşünen devlet çalışanları mutlaka var ama egemenlerin planlarıyla ilgili en ufak bir itirazda bulunan derhal kendini bir yerlere sürülmüş ya da pasifize edilmiş buluyor. Bugün devleti yönetenler köylülerin ormanlık alanlarını, meralarını siyanür-sülfürik asit vahşi madencilerine tahsis ediyor. Köylerin tepesinde kimyasal fabrikalar kuruluyor. Erzincan'da da yaşanan bu, Fatsa'da da. Fatsa'da siyanürlü madene karşı başından beri direnen Cevat Atar, aslında AK Parti üyesi ve seçmeni olarak yaşamını İstanbul'da sürdürüyordu. Ancak köyünün tepesine siya-

nürlü maden açıldığını duyar duymaz Fatsa'ya dönmüş. Yıllardır siyanürlü madene karşı topraklarını koruyor. Şimdi maden tam Cevat Atar'ın fındık bahçelerinin ve evlerinin dibine dayandı. Cevat Atar'la maden çalışanları sık sık tartışmalar yaşıyor. Jandarma karakolu Cevat Atar'ın ikinci adresi oldu. Atar yaşadıklarını dikkat çekici bir benzetmeyle açıklamaya çalışıyor, "Biz Filistin olduk onlar İsrail. Topraklarımızı satmışlar. Devlet bizi Filistin durumuna soktu" diye dert yanıyor. (Görsel-35)

Yerin üstünde ne varsa 17 yılda satıldı. Cumhuriyetin yıllar içinde yarattığı ve bu ülkenin ekonomisinde ve üretiminde önemli yer tutan değerler sırf arsaları, rantları için yandaşa, eşe, dosta pazarlandı. Hem de milletin gözünün içine baka baka yalanlar söyleyerek, "Satıyoruz ama daha iyi üretim yapılacak, alan kişi yatırım yapacak" denilerek. Ve satıldıktan çok değil en fazla bir yıl sonra birçok fabrika ya da işletme, AVM yapmak için, lüks konutlar yapmak için yerle bir edildi. Arsalar kapanın elinde kaldı. Yani "iş" ve "üretim" yerini tüketime bıraktı. Bunların farkına varılmadı mı sanıyorsunuz? Varıldı. O zaman da bunun yanlış olduğu, üretim merkezlerinin rant merkezlerine dönüştürülmesinin yanlış olduğu ve işsizliğin artacağı, üretimin azalacağı anlatıldı. Ama dinleyen olmadı. Bu konuları ele alan, bunları yazıp çizen medya organları tek tek ya satın alındı ya da üzerlerinde ağır bir baskı oluşturuldu. Bu konuları işlemesi gereken anlı şanlı haber kanalları İngiltere'den aldıkları BBC belgeselleriyle insanları kendi dünyalarından uzaklaştırdı. Bir belgesel de kendileri hazırlayıp, insanlarına gerçekleri anlatmak yerine, insanlarının dikkatlerini, "Cambaza bak" mantığıyla dağıtmayı tercih ettiler.

Şimdi sıra geldi yerin altına. Sat sat bitti ama bu düzenin devam etmesi için büyük paralara ihtiyaç var. O zaman, "Bakın madenleriniz var" dediler. Ama maden dedikleri yerlerin çoğunda insanların bağı, bahçesi, yaşam alanlarının olduğunu gördüler. Olsun

canım nasılsa özgür gazetecilik, tarafsız medya diye bir şey hemen hemen kalmadı. Çoğunu iktidara bağımlı hale getirdiler. Yani iki üç televizyon kanalı bağırır çağırır, iki üç de gazete yazar çizer ama diğerleri nasıl olsa görmez, duymaz, konuşmaz dediler. Nasılsa bu ülkede sivil toplum örgütleri de baskı altında. Biraz sesleri çıktı mı bir kulp takıp bineriz tepelerine diye düşündüler.

BİR ANI

15 Temmuz hain darbe girişiminin ardından ortalık gergin. AK Parti'nin kurucularından ve önemli isimlerinden Bülent Arınç, AK Parti içinde bazı odakların hedefi haline gelmişti. Arınç da kendisine yöneltilen eleştirilere ve suçlamalara sert karşılık verince ortalık gerilmişti. İşte bu günlerde bir grup meclis muhabiri arkadaş, Arınç'ın Meclis'teki odasına gittik. Sohbet edip, yeni bir gelişme var mı öğrenmek istiyoruz ve yeni bir açıklama yaparsa da haber yaparız diye düşünüyoruz. Birazdan Bülent Arınç'ın makamına alındık. Yeni yapılan Halkla İlişkiler binasının birinci katında olan odası Dikmen Caddesi'ne bakıyordu. Hatta ne kadar güvensiz olduğunu falan konuştuk. Kötü niyetli teröristler yoldan binayı bir silahla hedef alabilirdi. (Daha sonra sanırım bu güvenlik kaygısı ağır basmış olacak ki, eski Meclis Başkanlarına ana binada, Kütüphane'nin altında zemin katta bir yer tahsis edildi.) Biz Arınç'ın odasında sohbet ederken İrfan Gündüz geldi odaya. Ya da biz odaya girdiğimizde oturuyordu tam emin değilim. Ama İrfan Gündüz'le Bülent Arınç o gün o odada birlikteydi. İrfan Gündüz bir dönem AK Parti Milletvekilliği ve Grup Başkanvekilliği yapmış bir siyasetçi. Uzun süredir Meclis'te görünmüyordu. Biz de hoş-beş hal-hatır sorduktan sonra ne yaptığını sorduk. Madencilik işine girdiğini söyledi. Körfez Arap şeyhliklerinden birisiyle, daha doğrusu o ülkeden bir Arap iş insanıyla Türkiye'de madencilik işine girdiğini anlattı. (Katar'dı yanlış

hatırlamıyorsam.) Çok rahat olduğunu, işlerinin çok iyi olduğunu belirterek, "Yıllardır bu ülkeye hizmet ettim, artık kendim için çalışıyorum" demişti. Allah artırsın ne diyelim. Burada bu anıyı dile getirmemin nedeni, uluslararası kartellerin ve şirketlerin madencilik adı altında bu ülkeyi nasıl talan ettikleri ve kimlerden en büyük yardımı gördüklerini aktarmak içindi. Yani kapılar açılırken, izinler alınırken, o torba kanunlara gece yarıları son dakikada eklenen maddelerle memleketin bütün arazilere madencilere açılırken, ruhsatlar çıkarılırken özellikle iktidar partisi milletvekillerinden destek gördüler.

PASKALYA ADASI

Amerikalı bilim insanı Jared Diamond'ın Çöküş adlı kitabından önceki sayfalarda size bahsettim. Bu kitapta yazanlar dünyanın ve doğal olarak Türkiye'nin geleceğini çok yakından ilgilendiriyor. Şimdi bu kitaptan beni çok etkileyen Paskalya Adası'nın hikayesini de aktarmak istiyorum. Çünkü Pasifik Okyanusu'nun tam ortasındaki Paskalya adasıyla, on binlerce kilometre uzağındaki Karadeniz'in şirin ilçesi Fatsa arasındaki bir kader ortaklığını anlatıyor bu hikâye.

Hollandalı kâşif Jacob Roggeveen'in 5 Nisan 1722'de Paskalya günü adaya ayak basması nedeniyle adaya bu ad verilmiş. Roggeveen adaya adım atar atmaz büyük şaşkınlık yaşamış. Çünkü Pasifik Okyanusu'nun tam ortasında olan bu ıssız ve çorak adanın her yerinde yüksekliği 9 ila 15 metre olan devasa taş heykeller görmüş. Onlarca yıl Paskalya adasındaki bu taş heykeller sır olarak kalmış. Nasıl olmuştu da bu devasa heykeller bu çorak adada, tekerlekli araçlar olmadan, büyük halatlar olmadan bir yerden bir yere taşınabilmişti. Ve bu heykelleri yapanlar nereden gelmişti? Çünkü en yakın Şili kıyıları 3 bin 700 kilometre doğuda, en yakın Polinezya

adasıysa 2 bin kilometre batıda. Ancak bilim insanlarının uzun uğraşları ve incelemeleri sonucu Paskalya adası, insan denilen varlığın dünya üzerindeki yıkıcı etkilerini ortaya koyan çok çarpıcı bir örnek olarak ortaya çıktı. Nasıl mı?

MS 900 civarında Yeni Zelanda çevresindeki adalar öbeğinde yaşayan Polinezyalılar, Paskalya Adasına ilk yerleşen insanlar oldu. Yani palmiye ağaçlarından yaptıkları ilkel kanolarıyla Pasifik Okyanusu'nda 2-3 bin kilometre yol kat edip Paskalya adasına ayak bastılar. Ayak bastıkları Paskalya adası, boyları 30 metreye ulaşan dünyadaki en büyük palmiye ağaçlarıyla kaplıydı. Bir ucundan diğer ucuna 13 kilometre olan, yüzlerce kuş türünü barındıran, çevresinde balıklar kaynayan adaya yer yüzündeki cennet demek bile az kalırdı.

Paskalya Adası'na yerleşen insanlar her zaman olduğu gibi kaynakları kontrolsüzce kullanmaya başladı. Kendileriyle birlikte adaya getirdikleri kültürel ve dinsel inançları gereği, "Moai" adı verilen devasa heykeller yaptılar. Adadaki volkanik bir taş ocağı da bu heykelleri yapmak için elverişli bir ortam sağlıyordu. Hızla çoğalan, ev yapmak, yemek yapmak, ısınmak ve kano yapmak için bilinçsizce ormanları kesmeye başlayan insanlar, bu heykelleri taşımak için de ağaç kesmeye başladı. Fatih Sultan Mehmet'in kızaklar üzerinde gemilerini kaydırması gibi Paskalya adası sakinleri de kestikleri ağaçlardan yaptıkları kalasların üzerinde heykelleri kaydırıyorlardı. Önce uçamayan kuşları sonra uçan kuşları öldürmeye başladılar. Bir süre sonra adaya kuşlar uğramaz oldu. Adanın çevresindeki balık alanlarını talan ettiler. Özetle 1400'lere gelindiğinde yani 500 yıl içinde Paskalya adasında tek bir ağaç bile bırakmadılar. Sonunda adada yiyecek bulunamayınca, balık avlamak için gerekli kanoları yapmak için ağaç da kalmayınca adada yamyamlık baş gösterdi. Özetle, milyonlarca yıllık bir süreçte cennet halini almış olan

ada, insanların ayak basmasının ardından 500 yıl içinde cehenneme dönmüş oldu.

Çevrenize bakın. Çok uzağa gitmenize gerek yok ülkenize bakın. Doğal kaynakları nasıl acımasızca yok ettiğimizi görmüyor musunuz? Hanginiz Karadeniz bölgesinde çocukluğunuzun ormanlarını görebiliyorsunuz. Her yıl acımasızca ağaçlar kesiliyor. Daha lüks evler, masalar, koltuklar ve sandalyeler için hala kontrolsüzce ağaçlar kesiliyor. Köylerimizin çoğunda çocukluğumuzun korulukları, ormanları kalmadı. Çocukluğumuzda Karadeniz hamsi kaynardı. Hamsi dolu kamyonlar, Fatsa'daki hamsi işleme tesislerinin önünde kilometrelerce uzanırdı. Bugün Karadeniz'de hamsi tükenmek üzere. Şimdi bir de madenciler çıktı karşımıza. Onlar toplu katliam yapıyor. Öyle üç beş değil aynı anda binlerce ağacı kesip, ormanları yok edip, toprakları, suları siyanürle zehirlemeye başladılar. Bir halka yüzük için 50 ton toprağı-kayaçları un ufak etmeye ve 30 gram sarı metali içinden aldıktan sonra sağa sola atmaya başladılar. Yani sizce bu nereye gidiyor. İnsanlar bunu nasıl görmez. İnanması güç değil mi? Eminim hepiniz yukarıda Paskalya Adasını anlatırken, "Bu insanlar nasıl bu kadar aptal olabilir?" diye içinizden sormuşsunuzdur. Şimdi ben size soruyorum, biz nasıl bu kadar aptal olabiliyoruz? Tarım alanlarımız, ormanlarımız, sularımız gözlerimizin önünde yok edilirken nasıl böyle tepkisiz kalabiliyoruz? İşte siz bugün neleri yaşıyorsanız Paskalya Adası'nda yaşayanlar da aynısını yaşadı. "Bir şey olmaz" dediler. "Ağaç değil mi, kökü burada, büyür" dediler. "Devlet büyüklerimiz bizi korur, onlar bize zarar veren bir şeye izin vermez" dediler. Bugün bizlerin dediği gibi.

Yalnız burada sorun şu, sen satacak başka bir şeyi kalmayan bir ülke haline gelirsen zaten mecbursun. Yani müflis tüccarlar gibi elinde avucunda ne varsa satmak zorundasın. Son yıllarda Türkiye'nin topraklarının madencilik adı altında talan edilmesi tam bir müflis tüccar uygulamasıdır. Senin artık söz hakkın yoktur. Sen ne

yapıp edip durumu kurtarmaya çalışıyorsun. Ülkeyi bu duruma düşürürseniz zaten başka yapacak bir şeyiniz kalmaz. Böyle bir şekilde ülkeyi yönetirseniz sonunda satacak bir şey bulamazsınız. Ve milletin bağını, bahçesini, ormanlarını, meralarını, sularını satmaya başlarsınız. Bunu da bu millete, "Yer altı kaynaklarımızı değerlendiriyoruz, zengin olacağız" diye yutturmaya çalışırsınız.

Bir toplum, güçlü olduğu sürece düşmanlarını kendisinden uzak tutabilir ancak çevresel tahribat gibi bir sebeple zayıfladığı anda kozlarını kaybeder. Tarih ormanlarını koruyamadığı için, ormanlarını yok ettiği için çöküşe sürüklenen toplumların örnekleriyle doludur.

Şimdi Pasifik Okyanusu'nun ortasından ABD'nin kuzey eyaletlerinden, Montana'ya gidelim. Türkiye'nin yarısı büyüklüğündeki Montana, bugün metal madenciliğinden ve özellikle altın madenciliğinden kaynaklı büyük toksik atık problemleriyle boğuşmaktadır. Montana'da şu anda esasen sonsuza değin asit ve toksik metal sızdıracak binlerce kapalı maden sahası bulunuyor. Bugün Kazdağları'nda ve Karadeniz'de yapılan altın madenciliği aynı yöntemlerle daha önce Montana'da yapıldı. Altın cevherini elde etmek için kazarak çıkarılan ve siyanürle zehirlenen toprakların yanı sıra, geriye kalan arsenik, kadmiyum ve çinko içeren atık kayalar ve cevher atıkları bütün Montana'ya yayıldı. Bunlar insanları, balıkları, yaban hayvanlarını, besi hayvanlarını ve doğayı zehirlemeye başladı. Yeraltı suyuna, nehirlere ve toprağa karışıp çok tehlikeli hale geldiler.

Bugün ABD, Kanada, İngiltere artan kamuoyu tepkisi, çevrecilerin protestoları, açılan davalar ve artan tehlikeler nedeniyle madenciliği başka ülkelere taşımaya karar verdiler. Türkiye gibi ülkelere yöneldiler. Türkiye halkı daha ne olduğunu anlamadan şu ana kadar milyonlarca ağaç kesildi, kesilmeye devam ediliyor. Gece yarıları çıkarılan torba yasalara yapılan son dakika eklemeleriyle

kimsenin haberi olmadan maden yasaları değiştirildi. Bedava su, ormanlar, tarım arazileri madencilere ücretsiz tahsis edilmeye başlandı. Eskiden ormanlık alanlarda, tarım arazilerinde, köylerde, meralarda madencilik yapılmasını yasalar engelliyordu. Yani doğa, yasal koruma altındaydı. İşte bu nedenle 97 yıllık Cumhuriyet'te bu kadar yamyamlığa, çakallığa rağmen kıyılardaki ormanlar, zeytinlikler, Karadeniz'in, Ege'nin Akdeniz'in o eşsiz güzellikleri ve doğası korunabildi. Ama şimdi köyleri haritadan silen, tarım arazilerini yerle bir eden, su kaynaklarını zehirleyen bir madencilikten söz ediyoruz. Ormanlar, zeytin bahçeleri, fındık bahçeleri artık madencilere tahsis ediliyor. Dünya üzerindeki en vahşi madencilik şu anda Türkiye'de uygulanmaya çalışılıyor. Görevlerini yapması gereken devlet kurumları gözlerini bir noktaya dikmiş tepeden gelecek emirleri uygulamak için bekliyor. "Bu kadarını yapamazsınız, bunun adı katliamdır" diye tepki gösteren devlet memurları, "İş bilmezlikle, çıkıntılık yapmakla" suçlanıp pasifize ediliyor.

İşte bu toksik atık problemlerinin yanı sıra okyanus ötesindeki daha düşük maliyetli madenlerin rekabeti sebebiyle birkaç maden dışında tüm Montana madenleri kapandı. Gelişmiş kapitalist ülkelerde madencilik faaliyetleri maliyetli hale gelince Türkiye gibi ülkelere yöneldiler.

Milyonlarca insanın ekmeğiyle oynanıyor, Türkiye'nin en verimli tarım arazileriyle kumar oynanıyor. Türkiye'nin yaşamsal su kaynakları acımasızca tahrip ediliyor. Peki nasıl oluyor? İşte Paskalya adasında nasıl olduysa aynen öyle oluyor. Paskalya adasının sakini son palmiye ağacını da keserken ne düşündü acaba?

Ve gelelim Fatsa'ya. 1980'lerde 20 bin olan nüfusu şimdi 120 bine ulaşmış Fatsa'ya. Çevresi fındık bahçeleri ve ormanlarla çevrili, eşsiz su kaynaklarına sahip Fatsa'ya. Fatsa iki nehir arasına kurulmuş bir şehir. Bu temel özelliği bugün de devam ediyor. Elekçi ve Bolaman nehirleri. Şu anda Elekçi nehrinin olduğu tarafta Fatsa'ya 10

dakika mesafede bir altın madeni çalışmaya başladı. Bin dönümle başladılar, 5 yıllığına geldik dediler, 2 bin dönüme çıktılar ve maden sahasını daha da büyütmek için başvuru yaptılar. Çalışma sürelerini de 20-30 yıla çıkarmak istiyorlar. Çevredeki ormanları yok ettiler, siyanür kullandıkları için çevre köylerdeki vatandaşların yaşamları tehdit altında. Su kaynakları talan edilen, tarlaları madenin baskısı altında kalan köylüler isyan ediyor ama karşılarında Jandarmayı buluyorlar.

Ne su analizi yapan var ne toprak ve hava analizi yapan var. Fatsalılar maden şirketinin insafına terkedilmiş durumda. Sanki Montana'nın, Papua'nın, Güney Afrika'nın, Gana'nın doğasını yok eden siyanür bu topraklara şifa dağıtıyor gibi tavırlar içinde devleti temsil eden yetkililer sesini çıkarmıyor. Maden genişledikçe genişliyor ve 120 bin insanın yaşadığı Fatsa'daki yaşamı tehdit ediyor. Su kaynaklarını, tarım arazilerini tehdit ediyor. Vatandaşlarını koruması gereken devlet kurumları, devletin temsilcileri, şirketlerin temsilcisi gibi hareket ediyor. Köylülere bin türlü yalanlar söyleyerek, topraklarını, köylerini altın madencilerine açmaları için ikna etmeye çalışıyorlar. "Devletimiz şöyle zengin olacak, milletimiz böyle kalkınacak" yalanlarıyla vatandaşı, köylerinin haritadan silinmesi için ikna etmeye çalışıyorlar. İngilizi, Kanadalısı, Amerikalısı altın şirketleri 20-30 yıl sonra bölgeyi terk ettiklerinde belki milyar dolarlara sahip olacak ama bunun en fazla yüzde 3'ünü Türkiye'ye bırakıp yüzde 97'sini götürecek. Arkalarındaysa yok edilmiş ormanlar, yerle bir edilmiş tarım arazileri, zehirlenmiş topraklar ve su kaynakları bırakacaklar. Belki Fatsa denen bir şehir kalmayacak. Binlerce insan ata yurdunu terk edip zaten yaşanmaz hale gelmiş büyükşehirlerin çevresinde bir halka daha oluşturacak. Yukarıda Montana örneğini verdik ama Montana, ABD'nin soğuk, ormanla kaplı, nüfus yoğunluğu çok az eyaletlerinden birisi. Yani Montana'da kimse gelip de köylerin ve tarım arazilerinin ortasına altın madeni açmadı. Son aylarda Fatsa'da genç yaşta ölümler büyük artış gösterdi. "Kalp krizi"

denilip geçiştiriliyor. Peki genç yaştaki insanlarımız neden kalp krizi geçirir. Bir nedeni olması lazım. Sadece koronavirüsle açıklanabilir mi? Fatsa'nın içme sularında insan sağlığına tehdit oluşturacak oranlarda kurşun bulunduğu iddiaları var. Kuyu sularının arıtılmadan Fatsa'lılara dağıtıldığı söyleniyor. Maden şirketleri kafasına estiği yerlerde sondajlar yapıyor. Nasılsa ÇED de istenmiyor. Yani yeraltı su sistemlerini paramparça ediyorlar. Belki bir katmanında tertemiz olan bir içme suyu sondajların açtığı delikler nedeniyle içilemeyecek sularla karışıyor. Tıkır tıkır işleyen bir organizmaya darbeler indirirseniz sonuç felakettir.

Şirketler sahiplerine para kazandırmak için vardır. Kapitalizmin işleyişi bu şekildedir. Yani kimse, "Toprağı eski haline döndüreceğiz" saçmalığına inanmasın. Mümkün mü bu? Sen bir dağı yerle bir edeceksin, sonra aynı dağı yeniden inşa edeceksin öyle mi? Amerika gibi gelişmiş bir sanayi ülkesinde, kanunların Türkiye'ye göre daha sıkı olduğu bir ülkede bile iş pisliği temizlemeye gelince o anlı şanlı şirketler yan çiziyor. Ya iflasını istiyor ya da "Param yok" diyor. İş hükümetlere, belediyelere ve vergisini ödeyen vatandaşlara kalıyor. Altın madeni gibi zehirli bir maden sahasının rehabilitasyonu bugün ABD için bile büyük sorun. Kara kara düşünüyorlar. Ya görmezden geliyorlar ya da erteliyorlar. Peki biz ne yapacağız? Bunu düşünen var mı? Yok.

Geçmişte çok örnekleri var, kısa vadede yöneticilerin çıkarlarına hizmet eden şeyler uzun vadede toplumun çöküşüne neden olabiliyor. Diamond'un dediği gibi günümüzde saatli bombalar var. İşte bu bombalardan birisi Fatsa'da kuruldu. Diğeri Erzincan Çöpler'de, bir başkası Balıkesir İvrindi'de. Saat tık tık ilerliyor. Ve şimdi ne yazık ki onlarca saatli bomba daha kurmaya çalışıyorlar. Nazilerin gaz odalarında ve Amerikan cezaevlerindeki gaz odalarında kullanılan siyanür bugün Karadeniz'in, Marmara'nın ormanlarla kaplı dağlarında, Erzincan'ın yaylalarında, Kayseri'nin ovalarında kullanılıyor. Böyle giderse ve Türkiye halkı buna, "Dur" demezse ne yazık ki sonuç da pek farklı olmayacak.

Tarihte kralların, soyluların ve yöneticilerin toplumlarının başına dert olan bu kadar bariz sorunları neden görüp çözemediklerini merak etmek durumundayız. Bu kişiler dikkatlerini kısa vadede kendilerini zenginleştirmeye, savaşları yürütmeye, anıt dikmeye, birbirleriyle kapışmaya ve tüm bu faaliyetleri desteklemek için köylülerden yeterince yiyecek almaya (yani o günün vergisi) odaklanmıştı. İnsanlık tarihindeki pek çok lider gibi bir Orta Amerika uygarlığı olan Maya toplumunda da krallar ve soylular uzun vadeli problemleri olabildiğince görmezden gelmişlerdi. Paskalya Adası gibi Maya toplumunda da çevre ve nüfus problemleri giderek daha fazla savaşa ve iç çatışmaya yol açtı. Gittikçe daha büyük heykeller diken Paskalya Adası şefleri gibi Maya kralları da giderek daha kalın alçılarla kaplanan, etkileyicilikleriyle birbirleriyle yarışan tapınaklar yapmaya çalıştılar.

İzlanda MS 800'lü yılların sonlarında İskandinavlar tarafından keşfedildiğinde ormanlarla kaplı, yüksek ve alçak çayırları olan çok verimli bir ülkeydi. Golfstrim akıntısı nedeniyle İzlanda'nın bazı bölgelerinde inanılmaz ılıman iklim hakimdir. Ama topraklarının bir özelliği vardır. Volkanik temelli oldukları için hassastır; bitki örtüsü ortadan kalkınca çabucak erozyona uğrar. İşte bu yerleşimciler 100 yıl içinde ormanların yüzde 99'unu yok ettiler ve topraktaki bitki örtüsü tahrip edildiği için de çok büyük verimli alanlar erozyona uğradı. İzlanda'nın yüksek kesimlerinde zemin ay yüzeyine benzer. İş işten geçtikten sonra yaptıkları hatanın farkına varan İzlandalılar şimdi mevcut topraklarını korumak için çok sıkı çevre kuralları uyguluyor. Neden insanlar bu kadar budala davranıyor? Nasıl bunu düşünemiyorlar?

Amerikalı bilim insanı ve tarihçi Jared Diamond'ın "Çöküş" adındaki kitabı işte dünya üzerindeki bu yok oluşları, insanların çevrelerine, yaşadıkları alanlarına verdiği zararları anlatan gerçek hikayeleri anlatıyor. Okudukça hep, "Nasıl bu kadar aptal olabiliyorlar?" diye kendi kendinize soruyorsunuz...

Timur'un Ankara savaşı sırasında fillerini ormanlara sakladığı hikâyeyi hepiniz duymuşsunuzdur. Siz İç Anadolu'nun iki bin yıl önce böyle çorak olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Çevrenize bir bakın. Çocukluğunuzu hatırlayın. Köylerinizdeki orman alanlarını hatırlayın. Çok değil 40-50 yıllık süreçte ne oldu. Köylerimizde neredeyse ormanlık diyebileceğimiz küçük koruluklarımız kalmadı. Daha bu sene bizim köyde üç koruluk kesildi. Ne için? Pat pat motoru almak için, arabanın modelini yenilemek için, iki odalı bir ev yapmak için vs. Çok haklı nedenleriniz de olabilir ama sonuçta o toprağı koruyan, iklim dengemizi sağlayan ormanları, ağaçları keserseniz ne köy kalacak ne de yurt.

Eminim ki 100 veya 200 yıl sonra buralara gelen insanlar veya torunlarımız aynı soruyu soracaklar. Dedelerimiz, ninelerimiz nasıl bu kadar aptalca davrandı diye. Bakın karşı karşıya olduğumuz tehlike çok büyük. Gözümüzün içine baka baka birileri "Köylerinizi haritadan sileceğiz, topraklarınızı, sularınızı zehirleyeceğiz" diyor. Ve bunu yapmak için de harekete geçmiş durumda.

Bu ülkeden başka gideceğimiz bir başka ülke var mı? Sorarım size nereye gideceksiniz? Yani bu topraklarımıza, köyümüze, bahçelerimize, ağaçlarımıza, suyumuza sahip çıkmaktan başka çaremiz yok. Başlangıçta hepimiz inanamadık değil mi bu altın işinin, maden işinin bu noktalara gelebileceğini. Devletimize, hükümetimize güvendik. Yok canım bu mümkün değil dedik. Hükümetler hata yapabilir arkadaşlar. Tarih bunun örnekleriyle dolu. Hem de istemediğin kadar. Bu ülkenin yakın tarihi çok büyük hatalarla dolu. Hükümetler ve yönetenler hata yapıyor ama bizim burada hata yapma şansımız yok. Biz topraklarımızı korumak zorundayız. Bu çocuklarımıza, torunlarımıza borcumuz.

2 – 3 Ekim 2019 tarihlerinde Gazeteci Nazlı Yerebasmaz'ın Fox Haber'de yayınlanan haberleri, Fatsa'daki vahşi madencilik gerçeğini Türkiye'nin gündemine getirdi. Özellikle siyanürle altın üre-

ten madenin hemen yakınındaki köyde yaşayan kadınların konuşmaları çok çarpıcıydı. "Orman ve su gitti, hayat bitti" diyordu bir köylü kadını. Madeni çevreleyen tellerin önünde konuşan bir diğer kadınsa ülkedeki adalet kavramını öyle güzel somutlaştırıyordu ki insanın kanı donuyordu:

"İlkin buraya yürümeye geldiğimiz zaman bu kadar bir şey yoktu. (Bu sırada eliyle ormanların kesilip, yeşilin yok edildiği ve tel örgülerle çevrili 2 bin dönümlük maden sahasını gösteriyor) Bir ufak kulübe vardı. Dedim şu askerleri dinlemeyelim, şuraya girelim dedim. 'Adalet var' dedi, 'kanun var' dedi. Adaletsiz iş yapmayalım. Adaletsiz iş yapmadık, aha işte adalet yaptı burayı. Ne olacak bizim geleceğimiz? Çoluğumuz, çocuğumuz ne olacak?"

Bu sözler üzerine daha ne söylenebilir. Hele hele diğer bir kadının sözleriyse bölgenin çığlığı gibiydi: "Ne yaa, sen bir gram altın alacaksın diye Türkiye böyle gider mi. Kalbimiz dayanmıyor dağları, ağaçları böyle görünce. Bizim devletimiz aslında gönlü çok açık, merhametli bir devlet ama bize değil. Bizi burada öldürsünler, gömsünler daha iyi. Dışarıdan gelenler bir kere görüyor biz her Allah'ın günü burayı görüyoruz."

Fatsa'da organik tarım yapılıyor. Bu yönüyle ünlenmiş bir şehrimiz. Kestane ağaçları çok önemli. Bölgenin meşhur kestane balı buradan geliyor. İnanması çok güç ama şimdi siyanürlü altın madeni işleteceğiz diye köylünün yaşam ve geçim kaynağı olan devasa güzelim kestane ağaçları kesiliyor. Tonlarca kestane veren ağaçlar yerle bir edildi. Köylünün yaşam damarları kesildi. Önce kestane ağaçları kesildi. Çünkü o bölge devlete ait bir ormanlık alandı.

Eğer planlarını hayata geçirirlerse, Ordu'da 58 ila 78 bin dönümlük bir alanda siyanürlü altın üretimi yapılacak. 120 bin kişinin yaşadığı Fatsa, iki siyanür havuzunun arasında kalma tehlikesiyle karşı karşıya. Keza Perşembe, Ünye ilçeleri de etkilenecek. Ordu'nun etkilenmesi de kaçınılmaz. Zaten Ordu, Melet Irmağı'ndan gelmesi muhtemel bir başka zehir kuşatması altında. Şehirlerle

birlikte, su kaynakları, fındık bahçeleri, ormanlar ve organik tarım, organik turizm yapan köyler tehdit altında.

JAPONYA

Bugün Japonya, Birinci Dünya'nın en yüksek nüfus yoğunluğuna sahip ülkelerinden birisi. Bu yüksek nüfusa rağmen Japonya yüzölçümünün neredeyse yüzde 70'inden fazlası ormanlarla kaplı dağlardan oluşuyor ve halkın ve tarımın büyük kısmı, ülkenin yalnızca beşte birini oluşturan düzlüklerde birikmiş durumda. Bu ormanlar öyle iyi korunuyor ve yönetiliyor ki, değerli kereste kaynakları olarak kullanılıyor olmalarına rağmen kapsamı hala genişliyor.

Peki Japonya hep mi böyleydi. Yaklaşık 300 yıl önce yani 1700'lerde kontrolsüz ağaç kesimi nedeniyle üç büyük adadaki ormanlar kesilmiş, (Japonya, üç büyük ada üzerine kurulu bir devlettir) geriye erişilemez, dik yamaçlardaki eski ağaçlar kalmıştı. Durumun vahametini gören Japonlar bu tarihten itibaren detaylı bir orman yönetimi sistemi kurdu. Bugünse ormanlarına gözleri gibi bakıyorlar ve topraklarının yüzde 70'inden fazlası ormanlarla kaplı. Çünkü orman yoksa yaşam yok. Bunu çok iyi biliyorlar. Ekosistemdeki besleyicilerin çoğu topraktan çok bitki örtüsünde yer alır ve bitki örtüsünün temizlenmesiyle birlikte yok olur. (Görsel-36)

Ağaçlardan su transpirasyonu, atmosfere suyu geri döndüren bir mekanizma, dolayısıyla ormansızlaşma yağış miktarının azalmasına ve çölleşmenin artmasına neden oluyor. Ormansızlaşma geçmişteki birçok toplumun çöküşündeki başlıca faktördü. Artan nüfus nedeniyle çok daha fazla tarım arazisine ihtiyaç duyulan bir dönemde tarım arazilerinin ve ormanların yok edilmesi akılla, mantıkla izah edilebilir bir şey değildir. Üçüncü Dünyadaki ormansızlaşma, su kıtlığı ve toprak bozulması problemleri orada savaşlara neden oluyor ve Üçüncü Dünyadan Birinci Dünyaya çaresizlikten iklim mültecileri (climate refugees) göçü yaşanıyor.

Bugün aynen geçmişte olduğu gibi, çevresel açıdan baskı altında, aşırı nüfuslu ya da her ikisini de yaşayan ülkeler siyasal açıdan baskı altına girme ya da çökme riski taşıyor. İnsanlar çaresiz, aç ve umutsuz kaldıklarında, sorumlu gördükleri ya da problemlerini çözemeyen hükümetlerini suçluyor. Her ne pahasına olursa olsun göç etmeye çalışıyor. Birbirleriyle toprak kavgasına tutuşuyor. Sonu gelmez iç savaşlarda birbirlerini öldürüyor.

John Locke, Mülkiyet Hakkı adlı eserinde, Politik toplumun yaratılmasındaki asıl amacın bireylerin korunması olduğu için, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini koruyamayan, onlara zarar veren bir yönetim, ona göre meşruiyetini kaybetmiş bir yönetimdir. Locke'a göre meşru yönetimin yönetilenin hayat hakkını teminat altına alan, özgürlüklerini sağlayan, mülkiyetini koruyan, kısacası yurttaşın rızasına dayanan bir yönetim olduğu söylenebilir.

Marx kapitalizmin ahlaksız bir sistem olduğunu, bu sistemde işçilerin onun, "Yabancılaşma" adını verdiği bir süreçten geçerek, insanlıktan çıktıklarını söylemekte. Fatsa'da Yukarı Bahçeler köyünden çıkan işçilerin gidip kendi köylerini, köylülerini ve topraklarını yok eden bir madende çalışabilmeleri başka nasıl izah edilebilir. Çaldağı'nın yamacındaki köylerde yaşayan insanların kendi elleriyle ormanlarını katletmeleri nasıl izah edilebilir. Türkiye'nin Kuzey hattı yani Karadeniz Türkiye'nin bel kemiğini oluşturacak. Bu dağ silsilesi ve ormanlar, bu yeşil örtü Türkiye'nin can damarı olacak. Bu ormanlar ve bitki örtüsü aynı zamanda Karadeniz'deki balıkların da besin kaynağı. Buralara atılan her türlü kazma, ormansızlaştırma, bırakın kirlenmeyi sadece bu bile, yani toprağın üzerindeki bitki örtüsünü derisini yüzer gibi sıyırıp almanın yaratacağı etki sadece Karadeniz'i değil Türkiye'yi yaşanmaz hale getirecektir.

Bizim Karadeniz'de çok daha önemli problemlere yoğunlaşmamız gerekiyor. Hala çöp ve geri dönüşüm problemini çözememiş

bir Karadeniz var karşımızda. Hala kanalizasyonunu ve çöplerini denize, derelere akıtan köyler ve şehirler gerçeği var. Bunlar çözülemeyecek problemler değil ve acil olarak çözüm bekliyor. Belediyeler, valilikler, kaymakamlıklar ve bakanlıkların yereldeki birimleri bunları çözmek için organize bir çaba içine girmeli. Belediyecilik ya da ülke yönetimi rant peşinde koşmak, vur-kaç taktikleriyle kendi dar çevresine para kazandırma amaçlı yıkıcı projelerin önünü açmak olmamalı. Tükettiğimiz, yok ettiğimiz bizim ülkemiz. Çocuklarımızın, torunlarımızın geleceği. Dünyada kaçıp gideceğimiz daha iyi bir yer yok. İçinde yaşadığımız cenneti el birliğiyle yok edemeyiz. Bunun partiyle, particilikle, siyasi görüşle bir alakası yok. Bunun insan olmayla alakası var.

"Bir Ekonomik Tetikçinin İtirafları" adındaki kitabı bilenleriniz vardır. Yazarı John Perkins uzun yıllar uluslararası şirketlerde CEO'luk yapmış yani en üst pozisyonlarda yönetici olarak çalışmış, Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası gibi dünya ekonomisine yön veren mali merkezlerde rol almış bir isim. Sonra bu John Perkins nedamet getirerek ve bütün görevlerinden istifa ederek, büyük paraların döndüğü lüks yaşamını terk ederek itiraflara başlamış. Ardından da yukarıda sözünü ettiğim kitabı daha doğrusu kitapları yazmaya başlıyor. Bir, iki, üç ve dört kitap çıkarıyor. Emperyalist ülkelerin ve bu ülkelerin uluslararası şirketlerinin gelişmekte olan ve azgelişmiş ülkelerde çevirdikleri dolapları deşifre ediyor. Bu noktada Dünya Bankası ve IMF'nin bu emperyalist ülkeler ve şirketlerince nasıl kullanıldığını anlatıyor. Güney Amerika'da ve Orta Amerika'da, Uzakdoğu'da ve tabii ki Türkiye'de yönetimlerin Dünya Bankası ve IMF aracılığıyla nasıl manipüle edildiği, doğal kaynaklarının nasıl acımasızca ve büyük çevre felaketlerine neden olacak şekilde nasıl sömürüldüğü tek tek anlatılıyor. Hazırlanan yanıltıcı ve sahte raporlarla o ülkelerin hükümetlerinin ve yönetimlerinin nasıl alda-

tıldığı, ardından verilen kredilerle önce nasıl bağımlı hale getirildiği ve sonra da doğal kaynaklarının nasıl acımasızca talan edildiği ve bu sırada da insanların yaşam alanlarının nasıl yok edildiği, yaşam alanları yok edilen milyonlarca insanın nasıl zaten yaşanmaz hale gelen şehirlere akın akın göç etmek zorunda kaldıkları uzun uzun anlatılıyor.[76]

Nedense son 10 yılda kendi ülkemde yani Türkiye'de özellikle Karadeniz'de yaşananları gördükçe hep bu kitabı hatırlıyorum. Evet Türkiye şu anda ekonomik tetikçilerin saldırısı altında ve maalesef bizi korumasını beklediğimiz yöneticiler bilerek ya da bilmeyerek bu ekonomik tetikçilerle iş birliği yapıyor. Neden mi bunları yazıyorum. Çünkü son yıllarda ve son aylarda Ordu'da, Fatsa ve Ünye arasında yaşananları, Kazdağları'nda, Manisa Çaldağı'nda, Cerattepe'de ve Erzincan Çöpler'de yaşananları başka türlü izah edemiyorum. Kendilerine madenci diyen ve hiçbir sınırlama olmadan ortalarda dolaşan birileri vatandaşın yaşam alanlarına kast içinde. Evet kelimenin tam anlamıyla yaşamlarına kastediyor.

Manisa-Turgutlu Çaldağı'nda madenin bulunduğu alan genç çam ormanı. Bölge erozyon bölgesi, ağaçlar onun için dikilmiş. Şirket 2006 yılında ağaçların kesilmesi için Bakanlığa başvuruyor. O dönemin bakanı Osman Pepe ağaçların kesim iznini vermiyor. Bunun bir felaket olduğunu NTV'de canlı yayında konuşuyor. AKP iktidarı, Osman Pepe'yi görevden alıyor. Yerine Veysel Eroğlu'nu getiriyor. Ağaçların kesim iznini Veysel Eroğlu veriyor. Yani paraları var, güçleri var. Bakanları değiştirebilecek kadar.

Dönemin CHP Manisa Milletvekili Hasan Ören sayesinde Türkiye Çaldağı gerçeğini öğrendi. Kanal D Meclis Muhabiri olarak 2012 yılında Çaldağı'nda yaşananları yerinde görüntüleyip güzel bir haber hazırlamıştık. Ağaçların nasıl acımasızca katledildiğini ve

[76] John Perkins: Bir Ekonomik Tetikçinin İtirafları, April Yayınları, Cilt 1- 2- 3- 4, 2018-2019

madenin bölge için felaket olacağını anlatan güzel bir haber hazırlamıştık. Ama son anda çok üst düzeyde gelen bir baskıyla haberin yayınlanması durdurulmuştu. Yani medyayı etkileyecek güçleri de var. Kanal D'deki muhabirliğim döneminde içimi en çok acıtan olaylardan birisi de bu olmuştur. Daha sonra 2017 yılı sonunda Kanal D'den ayrıldıktan sonra hazırladığım bu haberi Facebook hesabım üzerinden yayınladım. Bir milyondan fazla kişi tarafından izlendi. Çaldağı'ndaki mücadeleye zerre kadar katkımız olmuşsa ne mutlu bize. Ama esas olan Turgutlulular, Manisalılar, İzmirliler ve çevreye duyarlı insanlar Manisa-İzmir hattında 120 kilometrelik bir alanın nasıl tehlike altında olduğunu gördüler. Başta Hasan Ören olmak üzere çevrecilerin ve Turgutlu halkının mücadelesiyle bugün Çaldağı'nda istediklerini halen yapabilmiş değiller.

Ama Çaldağı bitiyor birden karşımıza Fatsa çıkıyor. Son yıllarda Karadeniz'de sanki bilinçli olarak insanlar topraktan ve tarımdan soğutuluyor. Fındık için bütün bir sene çabalayan Karadeniz çiftçisiyle dalga geçer gibi komik fiyatlarla elinden ürünü adeta çalınıyor. Her sene artan maddi yüklerle ve zorluklarla bahçeye giren insanlar daha ne kadar bu duruma katlanabilir. Her şeyin fiyatı yüzde 100 artarken fındığın taban fiyatı bir türlü artmıyor. İnsanlara adeta ekmeyin, üretmeyin deniyor. İnsanlar köylerini, yurtlarını terketmeye zorlanıyor. O zaman insanın aklına, "Karadeniz insanı toprağından soğutulup bu topraklar maden şirketlerine peşkeş mi çekiliyor?" sorusu geliyor. Lanet olsun deyip toprağını satmaya, köyden ayrılmaya zorlanan insanlar ne yapacak? Nüfusu 17 milyona dayanmış İstanbul'a mı gidecek ya da 7 milyona dayanmış Ankara'ya mı gidecek? Nereye gidecek bu insanlar. Büyükşehirlerdeki mutsuz milyonlara yeni milyonlar mı eklemeyi planlıyorlar.

Neyi planlıyor bu ülkeyi yönetenler? Daha doğrusu hiç plan program yapıyorlar mı? Bu ülkede işler nasıl bu kadar kör gözüme

parmağım sistemiyle ilerler. Yeşiliyle, vadileriyle, ürünleriyle, doğasıyla Karadeniz bırakın bu ülkenin bu coğrafyanın turizm ve yaşam merkezi olmaya aday bir bölge. Karadeniz için bu yönde projeler geliştirilmeli. Karadeniz Türkiye için, bölge insanları için büyük bir nimet, müthiş bir yaşam merkezi, sağlık merkezi, dinlenme merkezi, turizm merkezi olabilir. Doğayı koruyan ve çevre tahribatına neden olmayan bölgeye uygun sanayi kolları desteklenebilir. Karadeniz çok özel bir bölge. Karadeniz bir avuç insanın altın, gümüş çıkarıyoruz diye zehirlemesine ve talan edilmesine terkedilecek bir bölge değil. Olayın boyutunu ve tehlikenin boyutunu görmek için Ünye-Fatsa arasında kurulan altın madenine kuş bakışı bir bakın ne demek istediğimi anlarsınız. Şu anda Fatsa ve Ünye'nin tepesinde giyotin gibi sallanan bu maden yetmedi genişletilmeye çalışılıyor. Üstelik bunun gibi madenlerin sayısının artırılması planlanıyor. Fatsa şehir merkezine çok yakın noktalarda, binlerce vatandaşın yaşadığı köylerin içinde sondaj çalışmaları yapılıyor. Bakın biraz aklı, izanı, azıcık öngörüsü olan herkes Karadeniz'de yerin üstünün altından çok daha değerli olduğunu görecektir. Karadeniz ormanlarına, yaylalarına, tarım alanlarına siyanür pompalamayı bırakın. İnsanların köylerini, bahçelerini madencilik yapıyoruz diye talan etmeyi bırakın.

KAZACAKLAR, ALACAKLAR VE GİDECEKLER

Arama ve geliştirme sürdürdükleri alanlar Türkiye'nin en sakınılası orman alanlarının içinde ya da bitişiğinde. Biga Yarımadası'nda, Fatsa-Perşembe Kurşunçalı'da, Murat Dağı'nda, Turgutlu-Çaldağı'nda hep aynı hikâye. Ülkenin en verimli toprakları, en yeşil bitki örtüsü ve zengin su kaynaklarının olduğu alanlar. Hırsla işletecekler. Bir ton dore altın için beş milyon ton kayayı kazacaklar. Dev çukurlar açacak, bunların yerindeki orman ve tarımsal toprak örtüsünü ister

istemez yok edecekler. Ne önlem alırlarsa alsınlar çevreye kaya tozu, silis tozu, ağır metalli tozlar yayacaklar. Yüz milyonlarca ton ekonomik olmayan; ancak içinde kükürtlü mineraller bulunan kayayı pasa diye dev yığınlarda biriktirip bırakacaklar. İsteseler de istemeseler de paraya kıyıp önlem de alsalar bu yığınlardan doğaya asitli sular yayılacak; hem de kırılmış kayalardaki ağır metalleri de çözüp yayarak. Asıl işleri altın ve gümüş elde etmek ya; bunun için, cevherli kayaları un gibi öğütüp kimini kapalı tanklarda karıştırarak ve kimini de açık havada hazırladıkları yığınlara püskürttükleri siyanürlü sularla aylar boyu yıkayacaklar. Bu sırada, yıkama suyunun pH'sını 10 dolayında tutmak için sönmemiş kireç atıp duracaklar. Ama bunu başarsalar bile kullanacakları siyanürün en az yüzde 15'i hidrojen siyanür gazı olup havaya yayılacak. PH'ı kontrol edemedikleri ani yağışlarda da siyanürün yarıdan çoğu gaz halinde atmosfere karışacak. Bunun çevredeki halk sağlığı üzerindeki birden ya da uzun süredeki birikici etkisinin yanında, ultraviyole ışınların etkisiyle ayrıştığı bileşenlerinden biri olan azotun kolayca nitrik asite dönüşmesi durumunda yöredeki arseniğin çözünüp çevreye yayılması da hızlanacak. Yetmedi, bu işlemden geri kalan kimyasal maddelerle işlenmiş yüzlerce milyon ton öğütülmüş kaya artıkları ya atık barajları ya da liç yığınları halinde işletmelerde bırakılıp gidilecek.[77]

Çevreye sıvı ya da gaz salgıları yüzlerce yıl sürecek. Bu işlemler için her bir işletmede 20-50 bin nüfuslu bir kentin tükettiği su tüketilecek. Bu su ya akarsulardan ya da açılacak kuyularla yer altından çekilecek. Yöredeki su kaynaklarına da çok olumsuz etkiler yaşanacak.

Yeraltı kaynakları işletilirse istihdam doğar, az gelişmiş yörelerde önemli sayıda yurttaş bir iş sahibi olur, bu yörelere bir gelir girişi olur düşüncesi, küresel emperyalizmin dünyanın her köşesindeki doğal kaynakları talan edişini gizlemede kullandığı bir yem. Onlar

[77] Mustafa Çınkı: Eti Gümüş A.Ş. Küreselleşmeyle Organik Bağlı Bir Özelleştirme Öyküsü, https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/c1903eb24a99391_ek.pdf?dergi=HABER%20B%DCLTEN%DD

biliyor. Bin vatandaş da zehirlense, tıpkı Uşak Eşme'de olduğu gibi, tıpkı Kütahya Eti Gümüş'de olduğu gibi, tıpkı Niğde-Gümüştaş'da olduğu gibi kendilerine bir şey olmayacağını, kimsenin kimseden hesap sormayacağını; kaymakamların, valilerin, iktidar partisi belediye başkanlarının olayı örtbas edeceklerini; analiz için alınan ve içinde siyanürün bağıra bağıra ben buradayım dediği su örneklerini, ağır metallerin fışkırdığı toprak örneklerini yok edeceklerini; hastanelerin susturulabilir olduğunu, cumhuriyet savcılarının kayıtsız kalmak zorunda olduklarını biliyorlar. İşte Niğde de yaşanan da buydu, Eti Gümüş de yaşanan da buydu, İliç-Çöpler madeninde yaşanan da buydu. Atatürk'ün "Milletin Efendisi" dediği köylülerin, kendi köylerinde köleye dönüştürülmesidir yaşanan süreç.[78]

[78] Mustafa Çınkı: Eti Gümüş A.Ş. Küreselleşmeyle Organik Bağlı Bir Özelleştirme Öyküsü, https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/c1903eb24a99391_ek.pdf?dergi=HABER%20B%DCLTEN%DD

KIŞLADAĞ BİTTİ HEDEF "MURAT DAĞI"

Avrupa'nın ve Türkiye'nin en büyük altın madeni olarak gösterilen Uşak yakınlarındaki Kışladağ Altın Madeni, Kanadalı El Dorado Gold'a ait TÜPRAG Şirketi tarafından işletiliyor. Türk Preussag AG (TÜPRAG) 1986 yılında Ankara'da önce bir Alman şirketi olarak kuruldu. Bugün Kanadalı El Dorado Gold'un sahibi olduğu TÜPRAG Madencilik, 2006 yılından bu yana Eşme'deki bu madeni işletiyor. Madende siyanürlü açık liç yöntemiyle yılda ortalama 8 ton dore altın elde ediliyor.

Maden, 14 yılda Uşak'ın 4'te biri büyüklüğünde bir alanı yok etti. Madenin yarattığı tahribatın boyutları uydu görüntülerinin güncellenmesinin ardından ortaya çıktı. Şirket, Kışladağ'da 750 hektar alanı tahrip ederken, 1 kilometre genişliğinde ve yaklaşık 350 metre derinliğinde dev bir çukur oluşturdu. Siyanürlü madenin yarattığı çevre tahribatının yanı sıra, bölgede kanserden kaynaklı insan ve hayvan ölümleri vakalarının arttığı gözlemlenmiş durumda. Madenin faaliyete geçmesinden kısa bir süre sonra zehirlenmeler olduğu iddiasıyla köylülerin ve mühendis odalarının madenci şirkete karşı açtığı dava yıllardır sürüyor. Madende bugüne kadar 100 bin tondan fazla siyanür kullanılması, bölge halkında endişe yaratıyor.[79] (Görsel-37)

EFEM ÇUKURU

Kanadalı El Dorado Gold'un sahibi olduğu TÜPRAG'a ait ikinci altın madeni ise, İzmir şehir merkezine 20 km mesafede bulunan Efem Çukuru Altın Madeni. Efem Çukuru Mahallesi'yle aynı adı taşıyan maden, Menderes ilçesine de sadece 14 kilometre

[79] Berkay Sağol: Uşak'ın 4'te birini yok etti, BirGün Gazetesi, 22 Şubat 2020, https://www.birgun.net/haber/maden-usak-in-4-te-1-ini-yok-etti-288983

uzaklıkta. 2011 yılında faaliyete geçen siyanür madeninin, yaklaşık 500 çalışanı ile birlikte her yıl 600.000 ton cevher işleyerek, yılda yaklaşık 3 ton dore altın ürettiği belirtiliyor. Kuzey doğusunda İzmir, doğusunda Menderes, batısında Seferihisar, güney batısında Seferihisar Barajı olan ve bölgedeki yerleşim yerlerinin ana su kaynağı olan bir yeşil bölgenin en yüksek noktasında bu madene nasıl izin verildi anlamak gerçekten zor. İzmir Barosu madende yasadışı şekilde siyanür kullanıldığı ve madenin ortaya çıkardığı ağır metallerin çevredeki yaşamı zehirlediği iddiasıyla suç duyurusunda bulundu. On yıl çalışma izni alan işletme şimdi bu iznini 7 yıl daha uzatmak istiyor.

SAMSUN'UN "ŞAHİN DAĞLARI" TEHLİKEDE

El Dorado Gold'un TÜPRAG'ı Uşak ve İzmir'in ardından Karadeniz'e uzandı. Samsun'un Kavak ve Havza ilçeleri arasında kalan Şahin Dağları'ndaki bölgede yaklaşık 10 bin hektar yani 100 bin dönüm büyüklüğündeki alan için maden ruhsatı aldığı belirtiliyor. İnanılmaz büyüklükteki bir alandan söz ediyoruz. TÜPRAG bölgede çalışmalarını sürdürüyor. "Yol genişletme" gerekçesiyle 4 bin hektarlık alanda ağaç kesimi yapıldığı haberleri geliyor. Yani tehlike büyük.

EGE'NİN SU KAYNAĞI: MURAT DAĞI

El Dorado'nun bölgede su, orman ve tarım alanlarına verdiği tahribat her geçen gün artarken siyanürlü madenciler şimdi de gözlerini Murat Dağı'na diktiler. Kütahya ve Uşak'ın tam ortasında yer alan Murat Dağı'na siyanürlü altın madenini kurmak için kollarını sıvayan şirket tanıdık: Stratex/Oriole. Yani Fatsa'daki siyanürlü altın madenini kuran İngiliz şirketi. Stratex/Oriole'de bölgeyi Teck Cominco'dan rödövans karşılığı aldı.

Kütahya ve Uşak illerinin tam ortasında yer alan Murat Dağı, Uşak'da yaşayan 200 bin vatandaşın su kaynağı; yöredeki üç büyük akar suyun; Gediz, Porsuk ve Banaz nehirlerinin doğduğu yer. Banaz Nehri veya Banaz Çayı ise Ege'nin can damarı Büyük Menderes Irmağı'nın ana besleyici kollarından biri. Dolayısıyla Murat Dağı, Büyük Menderes için de çok önemli bir kaynak. Çivril, Denizli, Aydın, Söke, Gediz, Alaşehir, Salihli, Turgutlu, Manisa ve Bakırçay havzaları Ege bölgesinin en önemli tarım merkezleri durumunda. Bu tarım merkezlerinin ana su kaynağı olan Murat Dağı, ayrıca, 113 farklı endemik türün yaşadığı ormanlarla kaplı bir oksijen deposu.

Özetle neredeyse tek başına Türkiye'deki su kaynaklarının yüzde 40'ına sahip olan ve birinci dereceden deprem bölgesinde yer alan Murat Dağı'nda, 8 Mayıs 2019 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından verilen ÇED olumlu raporuyla birlikte siyanürlü maden projesi başlatıldı.

TURGUT ÖZAL'IN YEĞENİNİN FİRMASI ÇIKTI

İngiliz Stratex'le birlikte hareket eden altın-gümüş projesinin yatırımcısı Anadolu Export Maden Sanayi ve Ticaret A.Ş. ise kamuoyuna çok yabancı değil. Adı geçen firma, Sekizinci Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın kardeşi Korkut Özal'ın oğlu Bahattin Özal'ın başında olduğu Odaş Enerji'ye bağlı. Ticaret sicil kaydına göre Bahattin Özal'ın babası Korkut Özal da vefat ettiği 2016 yılına kadar şirketin yönetim kurulu üyeliğini yapmış. Web sitesinde yer alan bilgiye göre elektrik, doğalgaz ve madencilik alanında faaliyet yürüten Odaş Enerji'ye, elektrik dağıtımı piyasasında yer alan Odaş Enerji Elektrik, HES projelerinin sahibi Ena Elektrik Üretim, termik santral yatırımları yapan Çan Kömür ve İnşaat ile doğalgaz

satışları yapan Odaş Doğal Gaz gibi 11 firmanın bağlı olduğu görülüyor.

500 BİN DOLAR

2 Şubat 2015 tarihinde Anadolu Şirketi'nin Kamuoyu Aydınlatma Platformu'na (KAP) gönderdiği açıklamada, Murat Dağı'ndaki Karaağaç olarak adlandırılan altın sahası için İngiliz Stratex şirketi ile ruhsat devir alım sözleşmesi imzalandığı ve devirle ilgili olarak Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne başvuruda bulunulduğunu belirtiyordu. Açıklamada İngiliz Stratex şirketinin kısmi sondaj çalışmaları sonucunda 2 adet ruhsattan oluşan sahada 4 bin 445 kilogram kaynak tespit ettiği belirtiliyor ve bu kaynağın yaklaşık bin 400 kilogramlık bölümünün teyidiyle birlikte Stratex'e 500 bin dolar ödeyeceği açıklanıyordu. Anlaşmaya göre Anadolu Şirketi aynı zamanda net izabe gelirinden, yani rafineri işleminden sonra ortaya çıkacak saf altının da yüzde 1,5'unu Stratex'e, yüzde 1,5'unu da Teck Cominco'ya verecek. Bir nevi kira ödemesi.

EN YAKIN ALAN 350 METRE UZAKTA

Stratex 2013 yılında Murat Dağı'nda ilk çalışmaları yapıyor, 2015 yılında da Karaağaç Bölgesi'nin ruhsatını Anadolu Şirketi'ne devrediyor. 2016 yılında da Anadolu Şirketi Çevresel Etki Değerlendirme raporu için çalışmalara başlıyor. Murat Dağı'nda yapılması planlanan altın, gümüş ve platin madenciliği için hazırlanan ÇED raporuna göre, madencilik faaliyeti için belirlenen alana en yakın mesafede Karaağaç Köyü bulunuyor. Karaağaç Köyü belirlenen alana 350 metre uzaklıkta, şirketin kuracağı çözelti havuzlarına ise yaklaşık 750 metre uzaklıkta bulunuyor. Karaağaç'tan sonraki en yakın yerleşim yeri olarak ise yaklaşık 2 bin 300 metre mesafede Sumaklı Köyü, yaklaşık 3 km mesafede Uğurluca Köyü yer alıyor.

Murat Dağı'nın farklı yerlerine ÇED raporu alınmadan önce yaklaşık 60 tane sondaj kuyusu açıldığı belirlendi. Ancak ilk sondajları yapan, maden bölgesini Anadolu Şirketine kiralayan İngiliz şirketi: Stratex. Yabancı şirket gelmiş, arıyor, tarıyor ve sonra da bizim topraklarımızı bizim şirketlerimize kiraya veriyor veya devrediyor.

Stratex'in açtığı sondaj kuyuları Karaağaç köyünün su kaynağını toplamda 2 kere kuruttu. Sadece bu veri bile Murat Dağı'na yapılmak istenen madencilik faaliyetinin ne kadar ağır sonuçlarını olacağını gözler önüne seriyor.

Ancak görünen o ki Murat Dağı'nda altın arayan sadece Stratex/Oriole, Anadolu Şirketi değil. İngiltere'de maden şirketlerini destekleyen bir başka finans ve yatırım kuruluşu Sandstorm Gold Royalties'in resmi internet sitesinde de Murat Dağı'yla ilgili bir altın projesi görülüyor. Onların projesi, Uşak'a çok yakın bir mesafede, Uşak Havaalanının kuzeyinde kalıyor. Karacahisar, Bozköy, Altıntaş, Bağbaşı, Dağyenice, Dağdemirler, Yaşamışlar, Mesudiye, Gücer, Göğem yerleşim yerlerinin hemen dibinde. Çevresinde iki DSİ barajı var. Bölgenin en verimli tarım topraklarının hemen yanında. Bu bölge için de hazırlıklar tam gaz gidiyor. Calinos Holding'e bağlı Kenz Enerji ve Madencilik A.Ş. projenin sahibi olarak görülüyor. Calinos Holding, Türk dizilerini dünyaya tanıtmak ve satmakla ün yapmış bir kuruluş. Bölgede 20 başka şirketin daha maden ruhsatı aldığı belirtiliyor. Çevre Bakanlığı'nda hiçbir sorun yok. Bütün ÇED'ler jet hızıyla çıkıyor. Olmazsa bir daha çıkıyor.

Murat Dağı'nın dünyanın tabiat harikası üç dağından biri olduğuna şüphe yok. Buz gibi şifalı suyu, termal suları ve turizmin hizmetinde bir kayak merkezi. Asırlık çamları, bitki örtüsü, endemik bitkileri ve bol oksijeniyle bölgenin ve Türkiye'nin oksijen deposu. Akarsuları ise Türkiye'nin kan damarları.

Siyanürlü madene izin verilirse, daha doğrusu izin çoktan verilmiş de bu madenler çalışmaya başlarsa Kazdağları'nda, Çaldağı'n-

da, Fatsa'da, Artvin'de, Uşak-Eşme'de olduğu gibi önce ormanları yok edecekler. Gediz Havzası'nda kalan Karaağaç Köyü yakınındaki siyanürlü maden için iki milyon ağacın kesileceğini belirten uzmanlar, içme ve yer altı sularının yok olacağını belirtiyor. Altın ve gümüş yerin 460 m altından başlıyor. Rezervi çıkarmak içinse bin metre derine inilmek zorunda. Ardından binlerce dinamit kullanacaklar. Bu dinamitler, birinci derecede deprem bölgesi olan Murat Dağı'nda fay hatlarını hareketlendirecek; sıralı patlatma ile yeraltı su yatakları yok edilecek, milyonlarca yılda oluşmuş olan dağın ekolojik yapısı yerle bir edilecek. Murat Dağı'nın su zengini olmasını sağlayan unsurlar birbiri ardına yok olacak. Önce yağışı çeken bitki örtüsü tıraşlanacak, ardından suyun biriktiği yer altı yatakları tahrip edilecek. Bunun da ötesinde siyanür ve bilumum ağır metallerle zehirlenecek. Binlerce metrekarelik bir alanda devasa kütleler bir yerden bir yere taşınacak. Yani yaşam kaynağı Murat Dağı, ölüm saçan bir kabusa dönüşecek. Dolayısıyla siyanürlü altın madeninin açılması Ege Bölgesi'nde 15 milyona yakın insanın hayatını mahvedecek.

3 Ağustos 2019 tarihinde BirGün gazetesinde yayınlanan bir haber çok dikkat çekiciydi. Stratex/Oriole ile iş birliği halinde Murat Dağı'nda altın madeni açmak isteyen Anadolu Şirketi, Enerji Bakanlığı'na başvuruda bulunarak, Kütahya ve Uşak'ın bütünüyle altın-gümüş maden bölgesi ilan edilmesini istedi. "No Man's Land" istiyorlar. Yani insanlara yasak alanlar yaratmak istiyorlar. Çünkü maden çalışmaları sırasında etrafa toz ve iyonizan radyasyon yayılımı oluyor. Tozlar silika içerdiği için insanlarda silikozis, tüberküloz, kanser ve KOAH meydana getirirken, iyonizan radyasyon, içerdiği radon ve toryum radyonükleitidleri ile direk kanserojen etki gösteriyor. Altın madenleri sadece insanları değil hayvanları da etkiliyor. Nitekim yapılan araştırmalarda Uşak Kışladağ ve İzmir Efem Çukuru altın madeni çevresindeki yaşam alanlarında hayvan ölümlerinde

artış saptandı. Yine Menderes havzasında hayvan ölümleri, düşük ve anomalili doğumları artmış görülüyor. 2017 yılı Orman ve Su İşleri Bakanlığı araştırmasına göre Menderes Havzasındaki kuşların sayısı yüzde 50 azalmış durumda.

Madencilik adı altında yapılan doğa talanı ve katliamıyla birlikte öncelikle köyler yaşanamaz hale getirildiği için milyonlarca çiftçi köyünü terk etmek zorunda kaldı. Devletin ve Hükümetin madencilik politikası böyle devam ederse milyonlarca köylü ve çiftçi yaşam alanları yok edildiği için üretim zincirinden koparılıp büyükşehirlere yığılacak.[80]

MAHKEMEDEN ÇED ZAFERİ

Ancak Aralık 2019'da mahkemenin ÇED iptal kararıyla Anadolu şirketi şok yaşıyordu. Gediz Havzası için çok önemli su kaynaklarını barındıran Murat Dağı'nın yok olmasına karşı çıkan çevreciler, Kütahya İdare Mahkemesi'nde zafer kazandı.

2017 yılında projeden haberdar olan çevre örgütleri, barolar ve sivil toplum örgütleri Murat Dağı'nda yapılması planlanan altın madenine karşı Kütahya İdare Mahkemesi'ne dava açtı. Karaağaç köyü sınırlarındaki 510 hektarlık alanda altın aranması için verilen ÇED raporunun iptali ve yürütmenin durdurulmasını istediler. Mahkeme, ÇED raporunun iptali ve yürütmeyi durdurma talebiyle açılan davada verdiği kararda, Bakanlığın ÇED olumlu kararının, harita mühendisliği açısından koordinatları onaylanan keşif ve ilgili bölümlerde yer alan açıklamalar bağlamında, biyoloji ve kimya bilimi ile çevre, hidrojeoloji, jeoloji, maden, orman ve ziraat mühendislikleri açısından uygun olmadığı kanaatine varıldığı belirtildi.

Projenin insan sağlığı, orman ve bitki varlığı, hayvanlar, yeraltı ve yüzey suları ile tarım alanları açısından önem arz eden risk-

[80] Berkay Sağol: Madenciler Gözünü Dikti: Doğa Talanında Sıra Murat Dağı'nda, BirGün, 03 Ağustos 2019, https://www.birgun.net/haber/madenciler-murat-dagi-na-goz-dikti-koyluyu-yildirmak-istiyorlar-263860

ler barındırdığı aktarılan kararda, "ÇED raporunun anılan risklere yönelik alınacak tedbirler bakımından yetersiz olduğu ve birtakım eksiklikler içerdiği, başka bir ifadeyle söz konusu risklerin, dava konusu ÇED raporu ile alınması taahhüt edilen tedbirlerle giderilmesinin mümkün olmadığı anlaşıldığından, 08.05.2019 tarihli ve 5508 sayılı 'Çevresel Etki Değerlendirmesi olumlu' kararında hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır" denildi.

ÇEVRE BAKANI

Şık giyimli, genç ve dinamik Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum, 3 Ağustos 2019'da Uşak'ı ziyaret ediyor. İncelemelerinin ardından Uşak Valisi Funda Kocabıyık'la birlikte bir basın açıklaması yapıyor. Önce uzun uzun Uşak Millet Bahçesi projesinden ve bu bahçenin tam ortasına inşa edecekleri üç bin kişilik Selahattin Camii'nden söz ediyor. Millet kıraathanesinden, yeni inşa edilmesi planlanan kütüphaneden, yürüme yollarından, yeni otogardan, sanayi sitesinin taşınmasından, kentsel dönüşümden ve eski Uşak evlerinin restorasyonu projesinden uzun uzun bahsediyor. Ne var ki Çevre Bakanı Kurum, Uşak'ı en çok ilgilendiren konuda bir tek kelime etmiyor. Kendi bakanlığının Murat Dağı için nasıl olumlu ÇED Raporu verdiğinden hiç ama hiç bahsetmiyor. Başta Uşak ve Kütahya olmak üzere Manisa, İzmir ve Aydın'la birlikte onlarca ilçeyi yakından ilgilendiren, Türkiye'nin can damarı tarım alanlarını tehdit eden siyanürlü maden projesiyle ilgili tek kelime etmiyor. Neyse ki bir gazetecinin sorusu üzerine konuşmak zorunda kalıyor.

Bakan Kurum, siyanürlü maden projesinin hem Kütahya'yı hem de Uşak'ı ilgilendiren bir konu olduğunu, Kütahya nezdinde bir itiraz olmadığını ancak içme suyu anlamında da Uşak'ı ilgilendiren bir konu olduğunu vurguluyor. Yani siyanürlü madenin Kütahya'yla hiçbir ilgisi olmadığını söylüyor. Ardından ekliyor, "Eğer söz

konusu işletme Uşak'ımızın içme suyuna veya doğasına zarar verecek bir pozisyondaysa biz herkesten önce bu projenin karşısında duruyoruz, başta Cumhurbaşkanımız olmak üzere. Bu süreci yakından takip ediyoruz. Böyle bir durum söz konusu olursa da topyekûn olarak, bakanlık olarak gerekli adımları atarız ve atmaktan da çekinmeyiz."

Bakan Kurum, ya Bakanlığının ÇED olumlu raporu verdiği siyanürlü maden projesinin ne olduğunu bilmiyor ya da yanlış bilgilere sahip. Şimdi madencilerin Murat Dağı'ndaki projesi hayata geçirilirse önce milyonlarca ağaç kesilecek. Sonra Murat Dağı ters yüz edilecek, yüz binlerce ton siyanür kullanılacak ve milyonlarca ton zehirli metal çevreye saçılacak. Bölgenin en önemli su kaynağı olan Murat Dağı zehir saçan bir merkeze dönüşecek. Yani orman gidecek, toprak gidecek, su bitecek ama Çevre Bakanı Murat Kurum, "Eğer söz konusu işletme Uşak'ımızın içme suyuna veya doğasına zarar verecek bir pozisyondaysa biz herkesten önce bu projenin karşısında dururuz, başta Cumhurbaşkanımız olmak üzere" cümlesini kuruyor. Madem karşısında duracaktınız, peki böyle bir madenin o bölgede çalışması için nasıl ruhsat verdiniz? O ÇED raporu bakanlığınızdan nasıl çıktı? Ama neyse ki Bakan Kurum hukuki süreci yakından takip ediyormuş.

Üstelik bütün bunlar olurken, yani şirket İngiliz ortağıyla birlikte harıl harıl Murat Dağı'nı talan etmeye hazırlanırken ve yöredeki duyarlı insanlar mücadeleye başlamışken ve mahkeme süreci yürürken, Uşak Valiliği'nin talebi üzerine Bakan Kurum'a bağlı Uşak Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, yaşam alanlarında ve doğal ortamda ağır tahribat yaratan madenlerle ilgili olarak, "Madencilik hakkında olumsuz sosyal algının düzeltilmesi" paneli düzenliyor. Ne kadar yakından takip ediyor değil mi? Madencilik hakkındaki "olumsuz sosyal algının düzeltilmesi" için çalışan bir Çevre Bakanlığımız var.

Yani bu satırları şunun için yazıyorum, siyasetçilerin bugün milyonlarca insanın yaşamını bu kadar yakından ilgilendiren bir konuda yaklaşımı bu. Kulağının üstüne yatıyor. Anlamaza geliyor. Bizi anlamaz sanıyor. Peki Sayın Kurum, Kazdağları'nda da mı aynı düşüncelere sahiptiniz? Fatsa'daki siyanürlü maden için izin verirken neredeydiniz? Kazdağları'nda ne olduysa aynısı Murat Dağı'nda da olacak. Fatsa'da ne yaşanıyorsa aynısı Murat Dağı'nda da yaşanacak. Bunu Çevre ve Şehircilik Bakanı Murat Kurum bilmiyor mu? Biliyor hem de çok ama çok iyi biliyor. O konuşmayı yaparken arkasını dönse, Eşme'deki Kışladağ'dan kalkan toz bulutlarını bile görür. Ama Murat Kurum bakanlığının daha çok şehircilik bölümüyle ilgili. Yani inşaatlar ve bilumum beton işleriyle. Daha önce Maliye Bakanlığı'na bağlı olan Milli Emlak Müdürlüğü de Çevre Bakanlığı'na bağlandı iyi mi! Yani kuzu kurda teslim edildi. Bugün çevrenize bir bakın, nerede bir inşaat görseniz, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın tabelasını görürsünüz. Devletin inşaat birimi gibi çalışıyor. İncek'teki Ahlatlıbel Parkı'na gidenlerin dikkatini çekmiştir, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Ankara'nın en yeşil bölgesinde ODTÜ ormanlarının tam ortasına (arazi ODTÜ'nün olmayabilir ancak tam ODTÜ ormanlarının ortasında kalan bir arazi) Yargıtay için devasa bir hizmet binası inşa ettiriyor. Bitmek üzere. Belki bu kitabı elinize aldığınızda bitmiş bile olabilir. (Görsel-38)

Hemen bitişiğindeki Anayasa Mahkemesi yanında gecekondu gibi kaldı. Washington'daki ABD Savunma Bakanlığı Pentagon'ın binasıyla yarışır yani. O derece büyük bir betonu bozkır Ankara'daki en yeşil noktaya diktiler. Yargıtay için elbette yeni bir hizmet binası yapabilirsiniz ama o bölge Ankaralıların nefes alma alanı. En azından AK Parti iktidarına kadar öyleydi. Ahlatlıbel ve İncek bölgesi tek katlı, iki katlı binaların olduğu, bol bol ağaçların bulunduğu huzurlu bir bölgeydi. Melih Gökçek belediyeciliğiyle, AKP'nin beton siyaseti bir araya gelince Ahlatlıbel ve İncek beton

denizine döndü. Bunu neden anlatıyorum, bir anlayışa dikkat çekmek için. Artık neredeyse bir odadan bir ülke yönetilir hale gelmiş, birileri hala onlarca yıl öncesinin mantığıyla devasa binalar inşa ederek devletin büyüklüğünü göstermeye çalışıyor.

Bakan Kurum Uşak'taki basın toplantısında, üç bin kişilik camii müjdesi veriyor. Herhalde 15-20 yıl sonra millet susuzluktan ve kanserden kırılmaya başlayınca camilere doluşup dua etmelerini planlıyorlar. Elbette camilerimiz dinimizin en değerli mabetleri. Ama ormanlarımız da bizim, sularımız da; topraklarımız da, bahçelerimiz de, tarlalarımız da bizim. Onlar da en az camilerimiz kadar değerli. Sayın Çevre Bakanı, yüz binlerce insanın yaşamı için hayati önemdeki Murat Dağı yok edilmek isteniyor. Hem de siz Çevre ve Şehircilik Bakanısınız. Yani en önemli göreviniz çevreyi korumak. Sadece Uşak'ı da değil, Kütahya'yı da yakından ilgilendiren, devletin koruması altındaki bir ormanlık alan, bölgenin su kaynaklarının merkezi olan Murat Dağı'na zehirli bir maden kurulmak isteniyor ve Bakan Bey, "Hukuki süreç devam ediyor, yakından takip ediyoruz" demekle yetiniyor. Ama bu arada madenlerle ilgili, "Olumsuz sosyal algının değiştirilmesi" için de canla başla çalışıyor.

Bu noktada size Ahmet Akbulut'un "Sahabe Dönemi İktidar Kavgası" adlı kitabından bir alıntı yapmak istiyorum. Bir Müslüman için "akıl"ın ne kadar önemli olduğunu anlatıyor Akbulut, "İslâm'ın insanlığa rehberlik edebilmesi için Kur'ani mesajın Müslüman'ın aklı ile buluşması gerekir" diyor ve şöyle devam ediyor:

"Ne iman aklın üstündedir, ne de akıl imanın. Akıl ve iman birbirlerinin alternatifi değil, tamamlayıcısıdır. Kur'an'ın muhatabı akıldır. İslam'ı yaşanan hayattan uzaklaştırmanın en kısa ve en kesin yolu, aklı kınamak ve yargılamak olsa gerektir. Çünkü muhatap ortadan kalktığında mesajın da bir anlamı kalmamaktadır... Geçmişten gerekli dersi almak başka şey, geçmişi yaşatmaya çalışmak başka şeydir. Müslümanların çoğunda egemen olan kanaatin ise 'geçmişi

yaşatma çabası' olduğu görülmektedir. Müslümanın karakteri olması gereken araştırma, inceleme ve bilmenin yerini; körü körüne inanç, geçmişe hayranlık ve mevcutla yetinme zihniyeti aldı. Siyasi alanda da bu zihniyet egemen oldu."

Ege'nin adeta can damarı olan Murat Dağı'nı siyanüre boğup, dağı yerle bir etmenin, bölgenin su kaynaklarını zehirlemeyi hangi Müslüman aklıyla açıklayabiliriz? Aklını kullanmayan bir Müslüman bugün İngilizin, dün Amerikalının, yarın Almanın oyuncağı olmaya mahkumdur. İngilizin umurunda mı Murat Dağı, Çaldağı ya da Kazdağları... On-on beş yıl yıkıp, döküp cebini doldurup gidecek. Kapitalist kartellerin ve uluslararası şirketlerin bakışı bu. Kongo'da da bu, Senegal'de de bu, Türkiye'de de bu. Ama biz yüzlerce yıl burada yaşadık, yüzlerce yıl da yaşayacağız. Tabii yaşanacak bir yer kalırsa. Esasen kapitalist sistemin savunucuları, ideologları da bunun geçerli bir yol olmadığını, çıkar bir yol olmadığını görmeye başladı. Yani şunu demek istiyorum, sen milletin evini, barkını, tarlalarını savaşlarla yakıp yıkarsan; sen milletin ülkesini talan edip, arkanda zehirlenmiş ve yaşanması mümkün olmayan topraklar bırakırsan, o toprakların hayaleti olarak insanlar senin arkandan gelecek. Bugün dünyada olan da budur. Yıktıkları, talan ettikleri, havai fişek gibi bombalar yağdırdıkları ülkelerden milyonlarca insan "Birinci Dünya" dediğimiz o kapitalist ülkelere bir hücum halinde. Kızabilir misin bu insanlara? Hayır kesinlikle kızamazsın. Bu insanların yaşayabilecekleri toprakları zehirledin, içecekleri suyu zehirledin, üretim yapma şanslarını ellerinden aldın ve üstelik bir de iç kaos ve çatışmalarla birbirine düşürdün ve sonuç ortada.

Bu satırlar yazılırken Türkiye ve neredeyse bütün dünya koronavirüse karşı bir mücadele içindeydi. Ümit ediyorum ki siz bu satırları okurken bu mücadele bitmiş ya da kazanılmış olsun. "Evde kal Türkiye" diye çağrı üstüne çağrılar yapılıyor, camiler kapatılıyor, her türlü ulaşım durduruluyor, bütün iş yerleri kapalı, şehirler

bilim kurgu filmlerindeki gibi bomboş. Neden bunları yazıyorum? Aklımızla hareket etmemiz gerekir. Türkiye'deki su kaynaklarının neredeyse yüzde 40'ına sahip olan ve birinci derece deprem bölgesinde yer alan Murat Dağı'nda siyanürlü-sülfürik asitli altın-gümüş madenleri açamazsınız. Uşak, Kütahya, Manisa, İzmir illeri başta olmak üzere toplamda 21 ilçeyi içine alan Gediz Nehri'nin Murat Dağı'ndan doğduğunu nasıl görmezsiniz! İzmir Körfezi'ne dökülen Gediz Nehri'nin kirlenmesine, tarım alanlarının yok olmasına ve çevre katliamına neden olacak ve suyu, havayı ve insan sağlığını tehlikeye sokacak bu karara imza atanlar akıllarını kullanmış olamaz.

ÇANAKKALE-BALIKESİR SİYANÜR HATTI

Çarmıklı Ailesine ait Nurol Holding, Tümad Madencilik şirketiyle biri Çanakkale Lapseki'de diğeri de Balıkesir İvrindi'de olmak üzere iki siyanürlü altın madeni işletiyor. 2017 yılının Kasım ayında çalışmaya başlayan Lapseki'deki siyanürlü altın madeni, Şahinli, Koçabaşlar, Yeniceköy ve Subaşı köylerinin hemen dibinde kurulmuş. Şahinli köyüne 600 metre mesafede, Dumanlıdağ üzerine kurulan ve ormanlar ile meyve bahçelerinin olduğu bir bölgenin ortasına açılan maden, Lapseki ilçesini ve Çardak beldesini tepeden gören konumda.

"Eski adı Lampsakos olan, bugün kiraz, şeftali, elma bahçeleriyle ünlü 2 bin 500 yıllık bir şehir olan Lapseki'de, antik çağda en ünlüsü Epikür olmak üzere bir çok filozof da yaşadı. 'Ölümden korkmak anlamsızdır, çünkü yaşadığımız sürece ölüm yoktur, ölüm geldiğinde ise artık biz yokuz' sözüyle ünlü Filozof Epikür, MÖ 310 yılında Lampsakos'a gelmiş, burada 'Bahçe' adında bir okul kurmuş ve derslerini açık havada vermişti."[81] Bu dönemde Lampsakos'un özellikle şarabı çok ünlüdür. O kadar ki İran Şahları Darius ve Kserkes buradan şarap getirtirlerdi.

İşte böylesine tarih dolu bir beldemizde, üstelik İstanbul, Bursa, İzmir gibi metropollerin ortasında kalan bir bölgeye kurulan siyanürlü madenin, Kuzeyinde Bayramdere Devlet Su İşleri (DSİ) Barajı, Güneyinde ise Umurbey DSİ Barajı bulunuyor. Yani içme ve kullanma suyu barajlarının ortasına kurulmuş bir siyanürlü maden. Alpagut Göleti de madene sadece 6 kilometre uzaklıkta. Lapseki siyanürlü altın madeni, iki barajın da beslenme havzalarının üstünde. Barajlar yapıyoruz, dağlardan akan sulardan beslensin diye, sonra o barajları besleyen dağları, ormanları ve dereleri yok ediyoruz, zehirliyoruz. Bu nasıl bir ülke yönetimi! (Görsel-39)

[81] Özer Akdemir: Siyanürlü kiraz mevsimine beş var, Evrensel, 24 Nisan 2016, http://www.evrensel.net/haber/278310/siyanurlu-kiraz-mevsimine-bes-var

Avustralya merkezli Chesser Resources tarafından kurulan Batı Anadolu Madencilik, 2014 yılında Nurol Holding tarafından 40 milyon dolara satın alındı. Bugün TÜMAD adı altında Lapseki'deki siyanürlü altın madenini işletiyor. Çanakkale'deki aktif tek altın madeni. (Bu satırlar yazılırken) TÜMAD'ın kendi resmî sitesinde, patlatmalı açık ocak madenciliği yöntemleriyle işletilecek dört ocaktan (Karakovan, Karatepe, K-Zone ve SBX ocakları) üretilen cevherin tank liçi prosesi ile siyanürlendikten sonra dore altın ve gümüş elde edileceği belirtiliyor. Maden için Avrupa Kalkınma Bankası (EBRD), Avrupa Yatırım Bankası (EIB) gibi kuruluşlardan finansal destek sağlanmış. Onların umurunda mı Türkiye'nin en verimli topraklarının ve en turistik bölgelerinden birisinin tepesinde siyanürlü bir madenin çalışıyor olması. Ama neyse ki çevreye ve doğaya duyarlı bir anlayışla(!) madende "tank liçi" sistemi kullanılıyor. Yani siyanürleme işini açık alanda değil de bir tankın içinde yapıyorlar. İyi de o tankın içinden çıkardığınız zehirli atıkları ne yapacaksınız? Patlattığınız binlerce dinamitle yok ettiğiniz doğal ortam ne olacak? 70-80 milyon ton pasayı, asit maden drenajıyla yüz yıllar boyunca zehirlenecek toprakları ve suları ne yapacaksınız?

BÖLGE DEVLETİN "KORUMASI" ALTINDAYDI

Nurol Holding'in Lapseki'nin tepesinde Kestanelik adı verilen bölgede kurduğu siyanürlü altın madeni, Şahinli ve Kocabaşlar köylerini besleyen su kaynaklarının tam üstüne inşa edildi. Aslında bölge devlet tarafından "koruma alanı" ilan edilmişti. Ancak Nurol'un maden şirketi TÜMAD, pınarlardaki suyun, yani bu iki köyü besleyen su kaynaklarının "yüksek arsenik" içerdiğini keşfetti. Yani yüzlerce yıldır yöre insanları tarafından kullanılan ve devletin koruma altına aldığı bu su kaynaklarının içme suyu olarak "uygun

olmadığını" söyledi. (Kanadalı Alacer de aynısını Fırat Nehri için söylüyor. "İçme ve sulama amaçlı kullanılamaz" diyor. Üstelik bu kirlenmenin özellikle Çöpler ve Sabırlı derelerinin havzalarından kaynaklandığını da itiraf ederek!) Bunun üzerine TÜMAD, 24 kilometre öteden Dede Dağları'nın bir parçası olan Laledağ'dan Şahinli ve Kocabaşlar köylerine su getirdi. Ne kadar düşünceli ve yardımseverler değil mi. Ebette Çanakkale Valiliği de Nurol'un bu iyiliğinin altında kalamazdı. Valilik Şubat 2016'da Kestanelik tepesiyle ilgili bulunan "koruma alanı" statüsünü kaldırdı ve bölgeyi "siyanürlenme alanı" ilan etmiş oldu.

Maden şirketinin getirdiği su için köylüler, "Zaman zaman sular simsiyah, çamur gibi akıyor, biz içmiyoruz ama hayvanlarımıza içiriyoruz mecburen. Korkuyoruz hastalanmaktan, çocuklarımızın, hayvanlarımızın hastalanmasından" diyor. Ülkenin en kaliteli şeftali ve kirazının üretildiği, ihraç edildiği bölgedeki Subaşı Köyü Muhtarı Sami Okutucu, altın madeninin Umurbey ve Bayramdere Barajlarının su toplama havzasında bulunduğunu belirterek, "Bize hiç sormadan bu madene başladılar. Şimdi burası siyanürle yıkandı mı, bizim meyvelerimiz, hepimiz zehirleneceğiz. Biz de zehirleneceğiz, bu maden sonumuz olur herhalde. Biz bu madeni istemiyoruz" dedi. Subaşı köyünde tarımla uğraşan Süleyman Seven ise, "Biz meyvecilik yapıyoruz, meyveciliğin en büyük düşmanı siyanür, bu madene karşıyız" diye konuştu. (Görsel-40)

Maden sahasına 600 metre uzakta bulunan Şahinli köylüleri ikiye bölünmüş durumda. Madende işe başlayan köylüler derin bir sessizliğe gömülürken, köyün diğer mensupları, "En yakınımızla, köylümüzle kötü olduk, kavgalar ettik, selamı sabahı kestik, madende çalışan madenciyle dost bizimle yabancı oldu" diyor.[82] Yani Çöpler'de, Tepeköy'de ve her bölgede olduğu gibi maden burada da kendi siyasi iklimini oluşturmaya başladı.

[82] Özer Akdemir: Siyanürlü kiraz mevsimine beş var, Evrensel, 24 Nisan 2016, http://www.evrensel.net/haber/278310/siyanurlu-kiraz-mevsimine-bes-var

Ancak bölge öyle bir bölge ki her taraf koruma alanı. Ormanlar, su kaynakları, dereler, ırmaklar, barajlar. Yani bölgenin can damarı olan bir alan burası. Bugün siyanürlü altın madeni, içme suyu ve sulama amaçlı olarak kullanılan Bayramdere Barajı'nın uzun mesafeli koruma alanının içinde kalıyor.[83] Evet yanlış okumadınız. Barajın orta mesafeli koruma alanının da tam dibinde. Madenin siyanürleme ve bilumum kimyasal işlemleri için ihtiyaç duyduğu çok büyük miktarlarda su ise Lapseki Belediyesi'nden. Lapseki'nin AK Partili Belediye Başkanı Eyüp Yılmaz örnek bir belediyecilik hizmeti vererek Lapseki'nin suyunu madene tahsis etti. Bu AK Partili belediyeler nedense siyanür-sülfürik asit madencilerini çok seviyor. Lapseki Belediyesi'yle yapılan anlaşmaya göre maden belediyenin su kuyularından saniyede 40 litre su alacak. Yani Lapseki Belediyesi kendi su kuyularından madene saniyede 40 litre su vermeyi taahhüt etti. Yani dakikada 2400 litre. Bir saatte 244 bin litre. Bir günde 3 milyon 456 bin litre. Bir ayda 103 milyon 680 bin litre. Bir yılda 1 milyar 244 milyon 160 bin litre. Ama madene bu kadar su da yetmeyebilir. Maden tedbirini baştan düşünmüş, DSİ'yle de ayrı bir anlaşma yapmış ve acil durumlarda yani gerek gördüğünde sondaj kuyuları açarak yeraltı sularını da aynen Çöpler'de olduğu gibi kullanabilecek. Zaten köylerin su kaynaklarının üstüne oturmuş bir madenden sözediyoruz. Yani bölgenin suları siyanürlü madene feda olsun.

Kendi su kuyularını maden şirketine tahsis eden Lapseki belediyesi bir süre sonra Bayramdere Barajı'nın suyunu kullanmaya başladı. Çardak beldesi de Bayramdere Barajı'ndan besleniyor. Ancak barajın bu kadar insanı besleyecek kapasitesi yok. Doğal olarak su azalmaya başladı. Zaten Bayramdere Barajı'nı besleyen derelerin üstünde siyanürlü maden şirketi oturunca, ister istemez barajın beslenmesi de zayıfladı. Üstelik Kestanelik Deresi, Topyurt Deresi,

[83] TÜMAD İlave Bilgi Paketi – Lapseki Altın ve Gümüş Madeni Projesi, Eylül 2017, Golder Associates s. 21, Şekil 21

Boğaöldü Deresi, Elmalıyalak Deresi, Kovanlık Deresi, Ulu Deresi ve Köprüburun Deresi artık madenin "atık kayaç döküm sahası", "maden atığı depolama tesisi drene alanı". Kendi raporlarında böyle yazıyor. Mesela Elmalıyalak Deresi, Köprüburun Deresine dökülüp daha sonra Ulu Deresi ile birleşerek Umurbey Barajı'na ulaşıyor. Projenin "ana deşarj noktası" olan Kovanlık Deresi, kuzey yönünde Bayram Deresi drenajına akarak Marmara Deniz'ine dökülmekte. Herhalde "drene" diye yazınca, "deşarj" diye ifade edince daha nazik oluyor. Yani Türkçesi, madenin atıklarını derelere, çevredeki barajlara ve Marmara Denizi'ne döküyorlar.

Durun bitmedi, bölge için bu kadar kritik önemde olan, içme ve sulama amaçlı kullanılan Bayramdere Barajı'nın dibinde şimdi ikinci bir siyanürlü maden daha açılıyor. Nurol maden açar da Eczacıbaşı durur mu. Eczacıbaşı'na ait Esan Madencilik, Bayramdere Barajı'yla Nurol'un madeni arasında, Bayramdere Barajı'nın 700 metrelik kısa mesafeli koruma alanının içinde ikinci bir siyanürlü altın madeni açılması için çalışıyor. Burası için bile "ÇED olumlu" kararı var. Çalışmalarını sürdüren Eczacıbaşı Esan ile ilgili Bakanlığın yaptığı resmi açıklamada, 13 milyon 627 bin 919 ton altın-gümüş tüvenan rezerv olduğu belirtildi. Yani bu, en az 13 milyon 627 bin 919 ton taş-toprak ve çakılın siyanür ile işlendikten sonra kullanılamaz hale gelmesi anlamına geliyor. Dumanlı'da orman varlığı ve tarım alanları tehdit altında. Firma yasal süreci tamamlamadan bölgede ağaç kesimine başladı bile. Mülki erkanının sadece seyrettiği gelişmeler halktan büyük tepki aldı.[84] Meyve ambarı olarak bilinen ve kiraz, şeftali, elma, armut gibi envai çeşit meyvelerin yetiştiği bölgeyi besleyen Bayramdere Barajı'nın hemen dibine ikinci bir siyanürlü maden açılması, ormanların kesilmesi akılla, mantıkla izah edilebilir gibi değil. Birincisi zaten çok ağır bir karar. İkincisi ise ölüm fermanı. Şahinli ve Kocabaşlar köyleri

[84] Altıncı İşgali Büyüyor, Aynalı Pazar Gazetesi, 08.07.2019

Nurol'un siyanürlü madeninden sonra su sıkıntısı çekiyor. Lapseki Belediyesi, ilçenin su kuyularını siyanürlü madene tahsis ediyor, siyanürlü maden Lapseki ve Çardak'ı besleyen içme ve sulama barajı Bayramdere'yi tehdit ediyor. Üstelik ikinci bir siyanürlü maden daha açılmak isteniyor. Bölgenin biraz doğusunda Dumanlı bölgesinde de Demirören Holding'in de bir altın madeni projesi olduğu belirtiliyor. Bölge ayrıca deprem fay hattında! Türkiye'yi yönetenler çıldırmış olmalı!!

Dede Dağları'nı kaplayan ormanların bir kenarından Nurol başlamış, diğer kenarından Eczacıbaşı. Demirören'de diğer uçtan niyetli görülüyor. Eczacıbaşı'na ait ESAN Madencilik, aynı zamanda Konya Meram'da İnlice siyanürlü Altın Madeni ve Balıkesir Balya'daki Kurşun Madeni'nin de işletmecisi durumunda. Esan, Konya-İnlice sahasını 2009 yılında yine tanıdık bir şirketten İngiliz Stratex-Oriole'den devraldı. Konya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, "ÇED gerekli değildir" kararı verdi. Çanakkale merkeze bağlı Serçiler köyü dağlarındaysa Koza Holding'in sondaj faaliyetlerine başladığı belirtiliyor. Siyanürlü-sülfürik asitli madencilerin Çanakkale ve Balıkesir'de 43 ruhsat sahası bulunuyor. Sadece Çanakkale'de madencilik amacıyla ruhsatlandırılan orman alanı 44 bin hektar yani 440 bin dönüm, yani 440 milyon metrekare. Herhalde Türkiye'yi yönetenler ve bu siyanürlü madenci arkadaşları başka bir dünya keşfettiler ve bize sürpriz yapacaklar. Giderayak da Türkiye'nin neyi var neyi yok elden çıkarmaya çalışıyorlar.

İVRİNDİ DAHA BETER

TÜMAD'ın sahip olduğu ikinci siyanürlü altın madeniyse Balıkesir'deki Değirmenbaşı ve Küçükılıca köylerinin üst kısmında yer alan bir bölgede bulunan İvrindi Altın ve Gümüş Madeni. İvrindi Altın Madeni'nin kuzey doğusunda İvrindi, kuzey batısında Havran, batısında Burhaniye, Gömeç, güney batısında Ayvalık,

Cumhuriyet, Dikili ve güneyinde Bergama yer alıyor. Nurol'un TÜMAD şirketi burada tank liçine de ihtiyaç duymamış. Açık ocak, siyanür liçi yöntemiyle altın üretiminin yapılması planlanan İvrindi Altın Madeni, bölgenin en yüksek noktasında ve çok geniş bir alanı kapsıyor. Cennetin ortasında bir cehennem gibi. Bu madene nasıl izin verildi insanın aklı almıyor. Burası Kazdağlarıyla karşı karşıya ve hatta Kazdağları'nın uzantısı bir bölge. Madra Dağı'nın zirvesine yerleşmişler. Madenin kurulduğu bölgenin çevresi çam ormanlarıyla kaplı. TÜMAD buranın 10 yıl boyunca işletme hakkına sahip. Ama yayılmalarına ve çevrede yaptıkları sondajlara bakılırsa öyle kolay kolay gidecek gibi görülmüyorlar.

TÜMAD'ın kendi resmî sitesinde madenle ilgili, "Proje kapsamında açılacak dört maden ocağından (Ballıktepe, Karteldere, Kabaktepe ve Güney-Boyun ocakları) altın ve gümüş cevheri elde edilecektir. Maden çıkarma işlemi, patlatmalı açık ocak madenciliği metodu ile gerçekleştirilecektir" deniyor. Projenin fizibilitesinin Kanada standartlarıyla hazırlandığı notu da düşülmüş. Kanada'nın hangi standartlarında köylere ve yerleşim yerlerine bu kadar yakın, yaşam alanlarını bu kadar zararlı bir siyanür madeninin açılmasına izin veriliyor bilemiyorum ama sizin standart dediğiniz şey o bölgeye yıkım ve ölüm getirecek.

Balıkesir İvrindi Korucaoluk Köyü mevkiinde yer alan ve bu bölgedeki ikinci altın madeni projesi Koç Holding bünyesindeki Demir Export şirketine ait. Bölgedeki siyanürlü altın madeni niyeti sadece bu projeyle de sınırlı değil, 12 Mayıs 2020 tarihinde Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü Balıkesir İvrindi'de Teck Madencilik'e ait olan altın madeni sahasının Bahar Madencilik'e devredilmesini onayladığını açıkladı. Her yerde Bahar çıkıyor karşımıza.

Bakınız sayın okurlar, şimdi gidin bu madenlerin çevresinde dolaşmaya kalkın izin vermezler. Bilgi almaya kalkın beylik açıklamaların dışında bir açıklama duyamazsınız. Hatta o bölgenin köylüleri bile yüz yıllardır at koşturdukları, koyun otlattıkları o dağlara

artık giremezler. Karşılarında silahlı özel güvenlikçileri bulurlar. Biraz daha zorlarlarsa hemen karşılarına devletin jandarmasını dikerler. Çünkü orası artık "özel mülk" ve siyanür madeni. Ama bakın bugün "Google Earth Pro" diye bir sistem var. İsteyen herkes bilgisayarına yükleyebilir. Lütfen bu programı bilgisayarınıza yükleyiniz ve bu ülkeyi yönetenlerin madencilik adı altında ülkeyi nasıl yağmalattıklarını, milletin köylerini, bağlarını, dağlarını, meralarını, sularını, değerli tarım alanlarını nasıl zehirlettiklerini gözlerinizle görün. Öyle yerler var ki, nasıl maden ruhsatı verilmiş donup kalırsınız. İşte Nurol Holding'in İvrindi ve Lapseki siyanürlü madenleri de bunlardan sadece ikisi.

Çarmıklı Ailesini tanımam bilmem. Eczacıbaşı, Demirören, Koç ailelerini de. Hepsini iş dünyasıyla ilgili haberlerden duyarım, okurum, izlerim. Görev gereği katıldıkları toplantıları izlemişimdir. (Kanal D'de uzun yıllar çalıştım ama Demirören almadan önce ayrılmıştım.) Holdinglerinin resmi internet sitelerinde sanayi, inşaat, savunma, turizm, enerji ne ararsan var. Bu ülkenin toprakları onları büyütmüş, beslemiş ve bugün dünyanın sayılı şirketlerinden birisi haline gelmişler. Allah artırsın. Ama anlayamadığım bir şey, sizler bu ülkenin insanlarısınız. Bu ülkenin burjuvalarısınız. Yani bu ülkenin hem zenginlerisiniz hem de aranızda iyi eğitimli, iyi yetişmiş insanlar olmalı. Dünyada ne olup bittiğinin farkına varan, okuyan, yazan insanlarınız. Nasıl olur da kendi ülkenize böyle bir kötülük yapılmasına izin verirsiniz. Nasıl olur da bunun bir parçası olursunuz. Sizler Avusturya, İsviçre, İtalya, Fransa gibi ülkelere gidip gelen insanlarsınız. Gördünüz mü İsviçre Alpleri'nde ya da Avusturya dağlarında bu madenlerin benzerini. Yani siz bu toprakların ya da burada yaşayan insanların oradan daha az değerli olduğunu mu düşünüyorsunuz. (Görsel-41)

Aklıma hep Çaldağı'ndaki ormanları kesen köylüler geliyor. Nikel madeni açacağız diye yok etmeye çalıştıkları Turgutlu'daki Çaldağı'ndan söz ediyorum. O dağın yamaçlarında, eteklerinde ya-

şayan köylüler, yüzlerce yıldır ekmeğini yedikleri, havasını tükettikleri, suyunu içtikleri, hayvanlarını otlattıkları o dağın ormanlarına nasıl kıydılar. Ağaçları kesen köylülere bizzat sordum, "Siz burada yaşıyorsunuz, bu ormanlar sizin, nasıl kıyabiliyorsunuz?" Ne dediler biliyor musunuz, "Ağbi bizim de içimiz kan ağlıyor ama biz kesmezsek başkalarına kestiriyorlar." Evet böyle izah ettiler durumlarını. Yani nasıl olsa kesilecek o zaman biz keselim demişler. Ama ormanlarının kesilmemesi için mücadele etmek akıllarına gelmemiş. Ne acı, ne üzücü, nasıl iç parçalayıcı bir durum değil mi? Kendi elleriyle kendi köylerini, yaşamlarını ve ülkelerini yok ediyorlardı ama bunun bilincinde değillerdi. Bunu kavrayamıyorlardı. Belki de çok çaresizlerdi bilemiyorum. İşte ben bu coğrafyada bu vahşi kimyasal madenciliği yapmaya kalkan bizim iş insanlarımızı aynı bu duruma benzetiyorum. Kabul edemiyorum, içime sindiremiyorum. Onlar nasıl bunu içlerine sindiriyor bunu da anlayamıyorum. Onların yani bu ülkenin burjuvalarının kendi ülkelerine sahip çıkmaları gerekmiyor mu? Ya ne yaptıklarının farkında değiller ya da bir gün paranın yenmeyen bir şey olduğunu onlar da anlayacak. Jared Diamond üstadın dediği gibi, "Uzun vadede zenginler, çökmekte olan bir toplumu yönetiyor olmaları halinde kendilerinin ve çocuklarının çıkarlarını güvence altına alamayacaklar. Sadece açlık çeken ya da ölen en son insan olma mertebesine ulaşabilecekler."

Madencilerin şikayet ettiği ne varsa; medyası, kanunu, bürokrasisi aynı hizaya dizildi. Düne kadar otoyol, HES'ler, köprüler, havalimanları, özelleştirmeler aracılığıyla yer üstündeki kaynakları tüketen şirketlerin neredeyse tamamını, bugün yer altında görebilirsiniz. Kaz Dağları'nın bir eteğini Cengiz deliyorsa, diğerini Koç oyuyor. Bir su kaynağını Eczacıbaşı kirletiyorsa, ötekini Bergama'yı zehirleyen Koza çürütüyor. Dolayısıyla karşımızda kötülük yuvası, vicdansız, yasaları hiçe sayan şirketler ve siyasetçiler değil; parti etiketleri, inançları, yaşamları, eğitimleri farklı olsa da servetleri uğru-

na kendi ülkesinin toprağına düşman kesilecek kadar tehlikeli bir ittifak duruyor. Bu denli hoyrat davranmalarının nedeni ise hukuksuzluğun egemen olmasından ziyade, bizatihi sadece onları kollayan bir hukuku tesis eden siyasal rejimin verdiği güvencedir.[85]

BALIKESİR-HAVRAN-DEMİRTEPE ALTIN MADENİ

Ama bölgede esas gümbürtü ve esas yıkım Büyükşapçı ve Kocaseyit köyleri arasında kalan Kazdağları üzerindeki siyanürlü maden projesi hayata geçirilirse yaşanacak. Bahar Madencilik'e ait Demirtepe Altın Madeni. Yine Bahar. Ordu-Fatsa'daki siyanürlü madenin sahibi olan şirket. Şimdi Kazdağları'nın eteklerini, yamaçlarını sondajlarla delik deşik etmişler. Kazdağları'nda ÇED raporuna aykırı olarak yüz binlerce ağacın kesildiğinin ortaya çıktığı ve büyük tartışmaların yaşandığı günlerde Bahar Madencilik, Kazdağları'nın güney doğu yamaçlarında 6 bin 886 dönümlük bir alanda siyanürle altın madenciliği yapmak için harekete geçmiş bile. Yani Fatsa'daki siyanürlü madenin üç katı büyüklüğünde bir madeni burada açmayı planlamış. Daha önce Eskişehir Kaymaz Koza altın madeninde olduğu gibi yine Eurogold-Normandy parmağı dikkat çekiyor. Daha önce Normandy'e ait olan saha sonunda Bahar Madencilik'e geçiyor. Saha, 15 Temmuz darbe girişiminden sonra Ekim 2016 yılında imzalanan satış anlaşması ile Bahar Madencilik tarafından satın alındı. Aynı Turgutlu-Çaldağı'nda olduğu gibi el değiştirdi. Proje tanıtım dosyasındaki haritaya göre ÇED izin alanının yaklaşık yüzde 79'u orman (karaçam ve meşe) geri kalan kısım ise tarım arazisi olduğu görülüyor. Yani Çanakkale ve Balıkesir bölgesinin ortak değeri Kazdağları'nda ve çevresindeki birinci sınıf tarım alanlarında

[85] Bahadır Özgür: Kaz Dağları'nın ardındaki hırsızlık ittifakı, GazeteDuvar, 6 Ağustos, 2019

ruhsat üstüne ruhsat alan maden şirketlerinin ardı arkası kesilmiyor. Bahar Madencilik Fatsa'daki zehirli madenine "Altıntepe" adını vermişti, Havran'daki zehirli madenine de "Demirtepe" adını uygun görmüş. Büyükşapçı köyüne 1.4, Eğmir köyüne 3.4, Küçükşapçı köyüne ise 3.3 kilometre mesafede bulunan maden sahasının büyük bir bölümü karaçam ormanlarıyla kaplı. Binlerce ağacın kesileceği, devasa atık havuzlarının açılacağı alandaki köylerin yaşanmaz hale geleceği, tarım ve hayvancılığın büyük darbe alacağı ortada. Ayrıca bölgedeki Değirmenderesi, Gelinderesi ve Havran Çayı aracılığıyla Havran Barajı ve Edremit Körfezi de tehdit altına girecek. Yani proje hayata geçirilirse, diğer benzer madenlerde olduğu gibi önce binlerce ağaç kesilecek, devasa çukurlar açılacak, ağır metaller ihtiva eden pasa dağları oluşacak ve siyanür de içeren atık sular için baraj yapılacak. Ormanlardaki yaban hayatı tehlike altına girecek, olası asit maden drenajları ile içme suyu (Görsel-42) kaynakları ve bölgedeki akarsular kirlenecek. Birinci derece deprem bölgesi olan bölgenin, olası bir deprem durumunda ise siyanürlü atık su barajları büyük tehlike yaratabilecek.

Bölgede başka şirketlerin de altın arama ruhsatları var. Havran'ın yanı sıra Kalkım ve Yenice'de, Balya'da, İvrindi'de, birbirine yakın yine Büyükşapçı'da, Halılar'da, Eğmir'de ve başka köylerde de altın madeni arama ve işletme ruhsatlarının olduğu biliniyor. Bu kadar çok altın madenciliğinin bir arada yapılması "cennet" bir bölgenin "cehenneme" çevrilmesi anlamına geliyor. Demirtepe madeni için Çevre ve İl Müdürlüğü önce, "ÇED gerekli değildir" kararı verdi. Açılan iptal davaları ve tepkiler üzerine ÇED süreci başlatıldı. Vatandaşların ve çevrecilerin tepkileri üzerine proje durdurulmuş görülüyor ama şimdilik. Bahar Madencilik ve ortaklarının kolay kolay vazgeçeceklerini sanmıyorum çünkü o bölgede Kazdağları'nı sondajlarla delik deşik etmişler. Bu bölgedeki tehlike çok büyük. Bir yandan Nurol'un siyanürlü İvrindi Madeni diğer yanda Bahar'ın

siyanürlü Demirtepe'si durdurulmazlarsa bölgeyi zehir ablukasına alacaklar gibi görülüyor.[86]

KAZDAĞLARI-KİRAZLI ALTIN MADENİ VE ALAMOS

Türkiye'de vatandaşlar siyanürlü altın madeni gerçeğiyle ilk olarak Bergama siyanürlü madeniyle tanıştı. Hani Ergenekon-Balyoz kumpasları, FETÖ kumpasları deniyor ya, belki de ilk kumpas 2001 yılında Bergama'da kuruldu. Köylerini, bağlarını, bahçelerini, yaşam alanlarını, ülke topraklarını canları pahasına koruyan insanlar, "Alman ajanı, kökü dışarıda" kumpaslarıyla sindirildi. Düzmece raporlarla, abartılmış rakamlarla Türk kamuoyu yanıltıldı. Ve bugün karşı karşıya olduğumuz tabloyu bu kitapta anlatmaya çalışıyorum. Türkiye'nin dört bir köşesinde madencilik adı altında acımasızca doğa katliamları yaşanıyor. (Görsel-43)

Türkiye halkı siyanürlü vahşi madencilik gerçeğiyle ikinci kez ise Kazdağları-Kirazlı siyanürlü madeniyle karşı karşıya geldi. Çanakkale'nin Kazdağları bölgesinde yer alan Kirazlı köyünde, Kanada firması Alamos Gold'un yerli ortağı Doğu Biga Madencilik şirketi tarafından yürütülen altın madeni projesinde, ÇED raporunda 45 bin denmesine rağmen yaklaşık 200 binden fazla ağaç kesildiği ortaya çıktı. Çanakkale merkezine yakın Kirazlı köyünde 613 hektar alanda yapılmak istenen altın ve gümüş madenciliği için "ÇED olumlu" kararı ardından şirket hızla harekete geçmişti. 613

[86] Ahmet Ertan: Biri bitmeden diğeri başlıyor. Cehenneme çevirecekler, Odatv.com, 1 Ağustos 2019, https://odatv4.com/cehenneme-cevirecekler-01081956.html;
Özer Akdemir: Kaz Dağı'nı en vahşi yöntemle siyanüre boğacaklar, Evrensel Gazetesi, 26 Ekim 2017, https://www.evrensel.net/haber/336177/kaz-dagini-en-vahsi-yontemle-siyanure-bogacaklar ;
Pelin Cengiz: Kanada'da Çanakkale'yi altın madeni fuarında pazarladılar, Artı Gerçek 28 Temmuz 2019, https://artigercek.com/yazarlar/pelincengiz/kanada-da-canakkale-yi-altin-madeni-fuarinda-pazarladilar-30-ayri-altin-madeni-ruhsati-verdiler

hektar yani 6 bin 130 dönüm. Fatsa'daki madenin neredeyse üç katı başlangıç olarak öngörülmüş. Doğa katliamının görüntülerinin medyada yer alması üzerine Türkiye ayağa kalktı. Aralarında dünyaca ünlü piyano sanatçımız Fazıl Say'ın da bulunduğu birçok ünlü isim, siyasiler ve vatandaşlar Kazdağları'nda yapılan katliama tepki gösterdi. Ayrıca 26 Temmuz 2019'da Çanakkale Belediyesi öncülüğünde maden şantiyesinin yakın bir alanına kamp kurularak 'Su ve Vicdan' nöbetlerine başlandı. Kazdağları Siyanürlü Altın Madeni Projesi, uluslararası kapitalist kartellerin ve onların Türkiye'deki işbirlikçilerinin para ve kâr hırslarının neleri göze aldığının en çarpıcı örneğidir. Günler süren protestolar ve tepkiler üzerine Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı-Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü, şirketin ruhsat uzatma başvurusunu kabul etmeyince proje durduruldu. Durduruldu ama vazgeçmediler.

Aynı şirketin Çan ilçesine bağlı Söğütalan köyü mevkiinde Kuzey Biga Madencilik A.Ş. tarafından yapılması planlanan Ağı Dağı Altın Madeni projesi de bulunuyor. Çevrecilerin buradaki mücadelesi de sürüyor. Kirazlı, Kazdağları'nın etekleri, Kazdağı Ahtapotu'nun kollarından biriyse, Ağı Dağı, Kazdağları'nın ta kendisi. Zenginleştirme tesisiyle birlikte projelendirilen Ağı Dağı Altın Madeni ise "ÇED olumlu" kararına sahip. Kanadalı Alamos Gold şirketinin Kirazlı, Ağı Dağı ve Çamyurt ile birlikte Kazdağları'nda toplam 3 bin 500 hektarda yani 35 bin dönümlük bir alanda arama ruhsatı bulunduğu belirtiliyor.

Güney Marmara Havzası adeta talan bölgesi ilan edilmiş. Nerede bir yeşillik, orman var yam yam gibi saldırıyorlar. Doğayı ve insanı umursamayan, gözünü rant hırsı bürümüş çok uluslu şirketler, onların yerli işbirlikçileri ve yerli sermayenin çıkarı için Türkiye'nin tarım alanları, ormanları, suları feda ediliyor. Kirazlı'nın çok yakınında Serçiler Altın Madeni projesi de var. Çanakkale merkeze yakın Serçiler-Terziler köyleri yakınında. Yine dağların zirveleri sondajlarla delik deşik edilmiş. Çanakkale'nin tek ve alternatifsiz

içme ve kullanma suyu kaynağı olan Atikhisar Barajı su toplama havzası ve koruma planı içinde yer alan altın madeninin yüklenici firması da Koza Altın Şirketi.

Başka ülkelerdeki burjuvalar, ülkelerini korumak için devasa parklar, ormanlar yaratıyor. Bizim arkadaşlar ülkelerinde kalmış üç beş ormanı yağmalamak için sıraya girmiş. Çanakkale, Bursa, İstanbul gibi zaten sanayinin yeterince çevre kirliliği yarattığı şehirlerin çevresinde o bölgeye nefes aldıran, o bölgeyi ayakta tutan, o bölgeyi besleyen ormanlar, tarım alanları, su kaynakları tek tek yok ediliyor.

Sadece Güney Marmara'da Çanakkale, Balıkesir'in de içinde olduğu bu bölgede 100'den fazla ruhsatlandırılmış siyanürlü maden var. Eğer bu projelerin bir bölümü ya da tamamı hayata geçerse Çanakkale ve çevresi tam bir çöle dönüşecek. Üstelik iş sadece altınla da bitmiyor. Altından sonra metalik madencilik projeleri geliyor. Metalik madenlerin arasında da kuvars ön planda. Kuvars, bir yerde altının olduğunun işareti ve şirketler altın için uzun mevzuatlarla uğraşmak istemedikleri için ve "ÇED gerekli değildir" kararı aldırabilmek için sıklıkla kuvars projesi başvurusu yapıyor. Bu şekilde de onlarca proje var.

Çanakkale-Balıkesir yöresinde yaklaşık 750 bin insan tarımla ilgileniyor. Bu iki bölgenin yıllık tarımsal geliri yaklaşık 7 milyar dolar. 10 yılda 70 milyar dolar eder. Bölgenin refahını artırmak için geldiklerini söyleyen altıncıların 10 yılda devlete sağlayacakları kazanç ise en fazla 1 milyar dolar. Evet devlete kalan para bu. Bir yanda sadece tarımdan elde edilen 70 milyar dolar, diğer yandan siyanürlü altıncıların "zengin olacağız" vaadiyle bırakacakları 1 milyar dolar. 1600 kişiye istihdam sağlayacaklarını söylüyorlar. Bu bölgede yaklaşık 750 bin insan geçimini tarımdan sağlıyor. Siz tarım topraklarını, suları, havayı yok ederseniz bu insanlar nasıl tarım yapacak. Siz bu ormanları keserseniz bu insanlar nasıl toprağı koruyacak ve besleyecek. Yani siz 1600 kişiye istihdam sağlayacağız

diye 750 bin vatandaşımızın ekmeğiyle oynayacaksınız. Ayrıca bir ton cevher için 3 ton su kullanımı söz konusu. Yani bu bölgedeki siyanürlü altın madeni projelerini hayata geçirirlerse 2 milyar 500 milyon ton cevherli kayaçlar için 7 milyar ton su kullanacaklar. Balıkesir ve Çanakkale'nin bütün yer üstü ve yer altı suları ve bütün barajlarındaki sularından bile fazla. Yani bütün bölgenin suyunu kullanacaklar. Zehirleyecekler. Hatta yetmeyecek bile. Bunun akılla, mantıkla, izanla bir ilişkisi var mı?

8 Mayıs 2020 tarihinde Kazdağları Kirazlı siyanürlü madeni bir kez daha medyada yer buldu. Bu kez siyanürlü altın madeni projesine karşı 288 gündür nöbet tutan çevrecilere kesilen 57 bin 240 lira idari para cezasıyla gündeme geldi. Çanakkale Orman Bölge Müdürlüğü tarafından kişi başı günlük 3 bin 180 liradan 4 günde toplamda 57 bin 240 lira idari para cezası kesildi. İlerleyen günlerde bu satırlar yazılırken kesilen ceza 107 bin liraya çıktı. Ceza gerekçesi, "Toplum düzenini, genel ahlakı, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni" bozmak. Yani siyanürlü maden açacağız diye yüz binlerce ağacı kesenler toplum düzenini, genel sağlığı, çevreyi ve ekonomik düzeni bozmuyor da ormanları korumak isteyen çevreciler bozuyor.

Nöbet tutan çevreciler, "Bizler çevreyi korumak için 288 gündür buradayız. Bu eylemimizle hem çevreyi hem de sağlığı koruyarak ahlâklı davranıyor ve toplum düzenini, yaşamını koruyoruz. Ayrıca ekonomik düzeni tarıma dayalı olan bölgenin vahşi madencilik ile yok edilmemesini istiyoruz. Dolayısıyla Kabahatler Kanunu'na aksi yönde hareket etmiyor, kabahat işlemiyoruz. Para cezalarının iptal edilmesi için gerekli itirazlarımızı yapacağız. Tekrar söylüyoruz, biz burada piknik yapmıyoruz. Burada milyonlarca can şirketler tarafından katledilmesin diye nöbet tutuyoruz. Bir kabahat varsa doğayı korumayanların, suç varsa doğayı katleden şirketlerindir."[87]

[87] Kazdağları direnişçilerine koronavirüs bahanesiyle ceza yağdı, BirGün, 8 Mayıs 2020, https://www.birgun.net/haber/kazdaglari-direniscilerine-koronavirus-bahanesiyle-ceza-yagdi-300200

Şimdi buradan bu satırları okuyan okurlara sesleniyorum. Lütfen mümkünse, yakınsanız, o bölgede yaşıyorsanız, hemen bugün, yarın, ertesi gün, en kıza zamanda koşun ve bu gençlere sahip çıkın, onları destekleyin. Bu gençler, gerçek vatansever. Onlar bahçelerinizi, sularınızı, ormanlarınızı korumak için yani sizin hayatlarınız, milyonlarca canlının yaşamı için mücadele ediyor. Yalnız bırakmayın onları; izlemeyin uzaktan. Gidin yanlarına, siz de birlikte oturun o çadırlarda. Çünkü yok edilmek istenen sizin geleceğiniz.

TALANIN ADI MADENCİLİK OLAMAZ

Maden şirketleri güçlü. Güç odaklarına, iktidarlara kolay ulaşıyorlar. Onların Meclis koridorlarında dolaşan elemanları var. Kimisi eski politikacı kimisi eski gazeteci. Cömertler, güçlüler. Ama çiftçilerin, köylülerin o kadar sesi çıkmıyor, çıkamıyor. Onların sesi olması gereken milletvekilleri var. Ancak o milletvekillerinden bazıları açık ve net olarak madencilerle birlikte hareket ediyor. Ya yararına inanmışlar ya da çıkarları öyle gerektiriyor. Hatta madencilerle ortak olan, onlarla iş yapan eski yeni milletvekilleri var. Zaten bazıları milletvekilliğini güç odaklarına kapı açmak olarak görüyor.

Ne bu ülke topraklarında ne de başka bir yerde yüz binlerce ton siyanür ve sülfürik asit kullanarak açık liç yöntemiyle madencilik yapamazsınız. Bir başka deyişle bu ülkenin topraklarını açık hava kimya tesislerine çeviremezsiniz. Çevirmemelisiniz. Yapmamalısınız. Bu ülke bize ve bizim çocuklarımıza ait olduğu kadar size ve sizin çocuklarınıza da ait. Bu ülkeye ait olduğunuzu hatta bu dünyaya ait olduğunuzu, bizim de bir üyesi olduğumuz habitatın bir parçası olduğunuzu düşünüyorsanız yapamazsınız. (Görsel-44)

Yapılan madencilik falan değil, yapılan milletin, köylünün, vatandaşların topraklarının, bağlarının, bahçelerinin talan edilmesi. Birileri gelip de size, "Köyünüze yerle bir edeceğiz" derse tepkiniz

ne olur? Birileri gelip size, "Boşuna uğraşıyorsunuz, 20 yıl sonra Fatsa'da kimse yaşayamayacak" derse tepkiniz ne olur? Bizim tepkimiz bunu kabul etmemek. Bizim tepkimiz bu anlayışa karşı mücadele etmek.

Güç odaklarıyla iyi geçinmek, onların suyuna gitmek, akan selden bir kütük kapmak bunlar kolay şeyler. Bazılarımız bunu tercih edebilir. Bazıları bizi naif ve akıntıya karşı kürek çekenler olarak da görebilir. Bazı iyi niyetli, saf vatandaşlarımız, "Devletin yanlış yapmayacağını" da düşünebilir. Yapıyor, maalesef yapıyor. Tabii ki devlet yanlış yapmıyor ama devleti yönetenler yanlış yapıyor. Yakın ve uzak tarihimiz, dünya tarihi bu yanlışların hikâyeleriyle dolu. Çok uzağa gitmeye gerek yok, daha dün bizi yöneten en üst düzey yetkililerimiz itiraf niteliğinde açıklamalar yapmadılar mı? Daha dün, "Esad beni aldattı... PKK bizi kandırdı... İstanbul'a ihanet ettik... Cemaat bize ihanet etti..." açıklamaları bu ülkede yapılmadı mı? Yapıldı. Hem de en üst perdeden, "Aldatılmışız" hikayelerini kaç kez dinledik. Tamam aldatılanlar aldatıldı da faturayı kim ödedi? Faturayı her zaman vatandaşlar olarak bizler ödedik. Faturayı bu ülkenin askerleri, polisleri, korucuları ödedi. İşte bu kitabın anlatmak istediği göz göre göre bir kez daha aldatılmayalım.

"KANUNİ DE DEĞİL HUKUKİ DE"

18 Mart 2020 tarihinde Evrensel gazetesinde Volkan Pekal imzasıyla yayınlanan bir haberde, çevre dernekleri ve meslek odalarının 305 maden sahasının ihalesine karşı Enerji Bakanlığına dava açtığı belirtiliyordu. Davayı açan Avukat İsmail Hakkı Atal, ormanların su üretimi, erozyonu önleme, biyoçeşitliliğe ortam oluşturma gibi çok sayıda kamu yararı olduğunu belirterek, ormanları yok edecek maden faaliyetlerinde kamu yararı olmadığını söylüyordu. Devletin, zaruri madencilik faaliyetleri dışında özel teşebbüs madenciliğini tamamen sonlandırması gerektiğini belirten Atal, "Ka-

nunlara uygun yapılıyormuş gibi gözüken madencilik faaliyetleri, kanuni olmadığı gibi, hukuki de değil. (Türkiye'deki madencilik) iklim krizinin ülkeleri ve dünyayı sarsan etkisini göz önüne almamış olan bir madencilik mevzuatının üzerinde tesis edilmiştir" diyordu. Atal başvuru dilekçesinde, kanunun, iklim krizi nedeniyle 21'inci yüzyılda petrolden ve altından daha değerli hale gelecek su ve gıda kaynaklarını yok edecek şekilde yapılandırıldığını vurguladı.[88]

Çok acı ama ne yazık ki gerçek. Bu ülkede madencilik adı altında "talan" tam tamları çalmaya başladı. Sanki ülke toprakları işgale uğramış da kapanın elinde kalıyor. Anlı şanlı holdingler de talan için sıraya girmiş durumda. Aynı Çaldağı'nın yamacında yaşayan köylülerin, Çaldağı'nın ormanlarını katlederken, "İçimiz kan ağlıyor ama biz kesmesek başkaları kesecek" demeleri gibi, kapitalistler de, "Başkası talan edeceğine biz talan edelim" diyorlar herhalde. Millet zaten yanlış tarım politikalarıyla bağından, bahçesinden, topraklarından soğutulmuş, bir de birileri kapıya dayanmış, "Hadi alın şu üç kuruşu da uzayın buradan, burada biz siyanür saçıp, sülfürik asit döküp madencilik yapacağız" diyor. İşte biz buna karşıyız. Karşıyız, çünkü karşı olmak zorundayız. Karşı olmazsak, karşı durmazsak "Vatanımız" diyebileceğimiz topraklarımız kalmayacak. Karşı olmazsak, zor günlerimizde, dar günlerimizde sığınacağımız Karadeniz dağlarımız, kıyılarımız, Kazdağımız, Çaldağımız, Kurşunçalımız, Murat Dağımız, Munzurumuz olmayacak. Karşı olmazsak zaten yaşanmaz hale gelen şehirlerimize yeni yeni yüz binler eklenecek.

[88] Volkan Pekal: 305 maden sahası ihalesine karşı dava açıldı, Evrensel, 18 Mart 2020, https://www.evrensel.net/haber/399783/305-maden-sahasi-ihalesine-karsi-dava-acildi

ÖKSÜT-ALAPLI SİYANÜR HATTI

Bir Kanada şirketi olan Centerra Gold, Stratex/Oriole mihmandarlığında Türkiye'yi keşfediyor. Kayseri'nin Develi ilçesinde Öksüt köyüyle aynı isimde Öksüt Madencilik Şirketi'ni kuruyorlar. Başlangıçta Stratex'le ortak ama sonradan şirketin tamamına sahip oluyor. Ama anlaşmaya göre üretilen net altının yüzde 1'i yine Stratex'in. Stratex/Oriole devrettiği hemen hemen bütün maden sahalarında benzer payları alıyor. Tabi bu madencilikte, "Rödövans" şeklinde ifade ediliyor.

Centerra Gold Şirketi'nin Kanada'nın batısında, Britanya Columbiası eyaletinde Mount Milligan adında bir altın madeni var. Britanya Columbiası eyaleti 944 bin 735 kilometrekare büyüklüğünde bir eyalet. Türkiye'den yaklaşık 200 bin kilometrekare daha büyük bir eyalet yani. Ve bu eyalette 5 milyon insan yaşıyor. Devasa ve insan yoğunluğunun çok düşük olduğu bir coğrafya. Oradaki ormanlar, bitki örtüsü, hayvanlar, su kaynakları ve yaban hayatı için tabii ki çok üzücü ama özel bir ilginiz yoksa o madenden kimsenin haberi bile olmaz.

Centerra Gold'un ABD'de de bir madeni var. Britanya Columbiası'nın hemen altında yer alan Montana eyaletinde. Yani ABD'nin madenler bölgesi Montana'da Thompson Creek adında siyanürlü bir altın madeni var. Montana dağlarının zirvesinde yerleşim bölgelerine çok uzak ama o maden de Montana'nın eşsiz doğasını parçalıyor. Bugün Montana madenlerinin büyük çoğunluğu kapandı veya kapatıldı. Bu madenlerin yarattığı çevre sorunları ABD'nin ve eyaletin en büyük sorunlarından birisi.

Centerra Gold'un en büyük madeniyse Kırgızistan'da. Kumtor siyanürlü altın madeni. Soğuk ve çok sert bir iklimin egemen olduğu Tanrı Dağları'nın zirvesindeki bu madenin, yüzlerce kilometre çevresinde hiçbir yerleşim yok. 1998'de Kanadalı Centerra

Gold şirketinin Kırgızistan'da işlettiği Kumtor altın madenine sodyum siyanür taşıyan bir kamyon Barşkaun nehrine düştü. Nehir hala riskli olarak görülüyor. Türkiye'de de yüz milyonlarca insanı besleyen Fırat Nehri'nin çevresinde siyanür ve sülfürik asit yüklü tankerler cirit atıyor. (Görsel-45)

Şimdi bu Kanadalı Centerra Gold, Kayseri'de, Kayseri şehir merkezine sadece 45 kilometre uzaklıkta, Develi ilçesine sadece 10 kilometre mesafede ve çevresi onlarca köy ve bereketli tarım alanları ve DSİ barajlarıyla çevrili bir bölgede üstelik biraz ilerisinde Türkiye'nin en önemli turizm merkezi Kapadokya ve meşhur üzüm bağlarının olduğu bir coğrafyada gelip siyanürlü maden açıyor. Hadi Centerra açıyor, onların umurunda mı? Kırıp, döküp, alıp gidecek. Peki bu ülkeyi yönetenler bu izni nasıl veriyor. Asıl sorulması gereken soru bu.

Şirketin internet sitesine girin aynı hikayeleri okursunuz, "Uluslararası finans anlaşmaları ve gereklilikleri kapsamında, Ekvator Prensipleri, Uluslararası Finans Kuruluşu (IFC) ve Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'nın (EBRD) çevresel ve sosyal standartları dahilinde uluslararası danışmanlık ve denetim şirketleriyle iş birliği içinde yüksek iş sağlığı, güvenliği ve çevre standartlarında faaliyet göstermektedir." Böyle yazıyor. Devamı da var, "Madencilik faaliyetlerinin sosyal ve ekonomik gelişmeyi destekleyen pozitif bir güç olduğuna inanıyor ve tüm faaliyetlerimizi 'önce insan ve çevre' bilinci ile inşa ediyoruz."[89] Evet aynen böyle diyor, "Önce insan ve çevre!"

Madenin çevresinde irili ufaklı en az 20 yerleşim yeri var. Köyler, kasabalar, ilçeler ve maden çevresinde bölgenin en verimli tarımsal arazileri ve büyük bir de sulama barajı bulunuyor. Yani böyle bir madenin açılacağı son yer denilebilir. Su fakiri ve tarımsal arazilerinin çok kıymetli olduğu bir bölgede böyle bir zehirli madene izin verilmesi, üstelik bunun bir müjde gibi sunulması inanılır gibi değil. Bu zihniyet ve bu anlayış çok sürmez Hasan Dağı'na da, Erciyes'e de siyanürlü altın madeni için ruhsat verir. Belki de verdiler bile.

[89] https://oksutmadencilik.com.tr/tr/kurumsal-hakkimizda.php

Stratex/Oriole Madencilik Türkiye Genel Müdürü Bahri Yıldız Euronewsport Dergisi'ne verdiği röportajda, "Develi-Öksüt altın sahasını 2007 yılı sonunda buldum. 2009 yılında Kanada madencilik şirketi Centerra ile yapılan anlaşma ile 2009 yılından sonra arama çalışmaları Centerra tarafından finanse edilmiştir" diyor. Bahri Yıldız, aynı röportajında, "Niğde-Altunhisar sahasında yapılan çalışmaları 2010 yılı sonuna kadar Stratex, 2010 yılından bugüne kadar ise Kanada maden şirketi Centerra finanse etmektedir" diyor.[90] Yani Centerra Gold, Altunhisar'da da bir siyanürlü maden peşinde. Bitmedi, Kanadalı Centerra Gold sanki Türkiye'nin en verimli topraklarını zehirlemek için özel görevli bir şirket. Çünkü bu şirket şimdi de gözlerini Batı Karadeniz'de Zonguldak Alaplı'ya çevirmiş. Adamların sondaj yaptıkları yerleri görseniz şoka uğrarsınız.

Karadeniz kıyısındaki şirin kasabamız Alaplı'da işaretledikleri ve "3229049 No'lu Ruhsat Sahası" dedikleri yer, Batı Karadeniz'in bakmaya kıyamayacağınız en nadide ormanlarının bulunduğu bir alan. Yemyeşil bitki örtüsünün ve yaban hayatının olduğu bu ormanlık alanın güneyinde Aydınyayla köyü, kuzeyinde Aşağıdağ köyü, doğusunda Gümeli köyü, batısında Hallı köyü bulunuyor. Batı Karadeniz'in o eşsiz yemyeşil ormanlarının tam ortasını siyanürlü maden için "saha" olarak belirlemişler. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'da "ÇED gerekli değildir" izni vermiş. Şirketin internet sitesinde "Yamaç Projesi" diye geçiyor. 1 Ocak - 31 Mart 2018 tarihleri arasında üç aylık sondaj çalışması sonunda altın ve bakır tespit etmişler. Birisi dur demezse yakında orman katliamı başlayacaktır. Belki de başladı çoktan.

Peki bu madenler Türkiye'nin kalbine, ciğerlerine saplanırken, damarlarını parçalarken vatandaşları uyarması ve bu ülkeyi yönetenleri eleştirmesi gereken ulusal basın ne yapıyor? Öncelikle bu kitap çalışması sırasında yaptığım internet taramalarında veya medya taramalarında madenleri gerçek yüzüyle yazan Evrensel, BirGün,

[90] Stratex Madencilik Genel Müdürü Bahri Yıldız: Biz isteriz ki altın arama ve üretimini Türk firmalarıyla ortak yapalım, http://www.euronewsport.com/arsiv.aspx?Mkl=591

Cumhuriyet, Yeniçağ ve Sözcü gibi gazetelerin dışında diğer çok satan, çok izlenen medyamızda maalesef gerçekler yansıtılmıyor.

Bir gazeteci olarak bu satırları yazmaktan utanç duyuyorum. Uzun yıllar Parlamento Muhabiri olarak görev yaparken, o madencilik kanunları daha doğrusu talan kanunları çıkarılırken ne olduğunu anlayamadık. Birçok gazete, haber siteleri siyanürlü altın madeninin açılacak olmasını sanki müjde verir gibi yansıtıyor. 6 Şubat 2017 tarihinde CNNTürk'ün internet sitesinde[91] yukarıda sözünü ettiğim Zonguldak-Alaplı'da yemyeşil ormanların ortasında açılacak siyanürlü altın madeni, "Köyde altın heyecanı yaşanıyor" diye verilmiş. Haber çil çil altın, külçe altın fotoğraflarıyla süslenmiş. Bir de bu haberde 1700-1800'lerde yaşanan altına hücum günlerinde ellerinde elekleriyle akarsularda altın arayan insanların nostaljik görüntüler kullanılmış. Ne kadar masum ne kadar doğal ne kadar saf görüntüler. Yani inanılır gibi değil.

"Dünyaca ünlü altın madeni işletmecilerinden Centerra Gold firması, Zonguldak'ın Alaplı ilçesinde maden arama ve sondaj çalışmaları yapacak. ABD'li maden şirketi Centerra Gold firması, Zonguldak'ın Alaplı ilçesinde maden arama ve sondaj çalışmaları yapmak için işlemlere başladı." Ne kadar sevinsek azdır. Haberin veriliş tarzı bu. Gerçi firmanın ülke orijinini yanlış yazmışlar ama belki de Centerra'nın Amerikan ortakları da vardır kim bilir. Çünkü bu şirketlerin ortaklık yapısı o kadar karmaşık ki. Projenin önü açılmış, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı "ÇED gerekli değildir" kararı vermiş. Ardından da Aşağıdağ köyünde altın heyecanının yaşandığı belirtiliyor haberde!

"SİYANÜRLÜ ALTIN KUŞU"

Ama 5 Ocak 2008 tarihinde Radikal'de yayınlanan haber bu konuda zirve. "Çöpler köyüne siyanür kuşu kondu."[92] Evet haberin başlığı bu. Devamını birlikte okuyalım:

---

[91] https://www.cnnturk.com/ekonomi/sirketler/abdli-sirket-zonguldakta-altin-arayacak

[92] http://www.radikal.com.tr/turkiye/copler-koyune-siyanur-kusu-kondu-836345/

"Topraklarında 55 ton altın, 63 ton gümüş, 10 bin ton manganez, 4 bin ton da bakır rezervi bulununca Erzincan'ın Çöpler köyünün başına 'siyanürlü altın kuşu' kondu. Madenin çevreye zararı olmayacağına yöre halkı da ikna olmuş..." Bir köyün başına "siyanürlü altın kuşu" nasıl konar, anlayabilmek mümkün değil. Bir muhabir böyle bir haberi nasıl yazar!? Hadi yazdı diyelim bir editör bu haberi nasıl yayınlar?! Hadi yayınlandı diyelim bir Allahın kulu da çıkıp, "Siyanürlü altın kuşu ne demek kardeşim" diye sormaz mı? Sormamış.

Bu da "SonDakika.com" sitesinde 7 Mart 2018'de yayınlanan haber: "Kayseri'ye Piyango Vurdu! Kanadalılar 210 Milyon Dolarlık Yatırım Yapacak!"[93] Bu haberde de Öksüt siyanür madeni konu ediliyor. Aynı tarihte Hürriyet gazetesinin internet sitesinde de "Altın madeni için geliyorlar!" diyerek müjde veriliyor.[94] Toronto'da dünya madenciliğinin en büyük organizasyonlarından biri olarak nitelendirilen PDAC 2018'de, AA muhabirine açıklamalarda bulunan Centerra Gold Yatırımcı İlişkilerinden Sorumlu Başkan Yardımcısı John Pearson, ''Yeni projemizin imar ve inşaatı için sabırsızlanıyoruz. Türkiye, yeni maden tesisi kurmak için muhteşem bir ülke. Türkiye'nin her gün ilerleyen bir maden sektörü var. Türkiye'de işlerimizi genişletip büyütmek istiyoruz" demiş. Hürriyet'in haberinde Pearson şöyle devam ediyor, "Halihazırda yürürlükte olan madencilik yasaları, firmalara kârlı bir iş imkânı sunuyor. Türkiye'ye daha fazla yatırım yapmayı ve yeni maden yatakları bulmayı istiyoruz." Aynen de öyle yapıyorlar. Öksüt'ün ardından Niğde'de ve şimdi de Zonguldak Alaplı'da siyanürlü maden açmak için çalışıyorlar. Centerra Gold'un, Türkiye'deki faaliyetleri için kurduğu Öksüt Madencilik A.Ş.'nin Yönetim Kurulu Başkanı ve Genel Müdürü Alper Sezener ise önceliklerinin işçi ve iş yeri güvenliği olduğunu belirterek, "Dünyada üstün standartlarda en iyi teknoloji neyse o

[93] https://www.haberler.com/kayseri-ye-piyango-vurdu-kanadalilar-210-milyon-10631590-haberi/

[94] https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/altin-madeni-icin-geliyorlar-40763843

kullanılacak. Önceliğimiz insan ve çevre. İnsansız ve çevresiz bir dünyanın zaten bir anlamı olmaz. Herkesin, işini yaptıktan sonra evine sağlıklı bir şekilde dönebilmesi ilkemiz" demiş.

Ne kadar iyi niyetliler. Ne kadar düşünceliler. İnsanın gözleri yaşarıyor. Haa az kalsın unutuyordum, bu maden şirketleri o kadar düşünceli ve insan sağlığına o kadar önem verirler ki, siyanürle zehirledikleri vatandaşlara yol, okul, camii, iş olanağı gibi her türlü yardımı yaparlar. Centerra Gold tabii ki geri kalamazdı. Onlar da madenin açılışının şerefine belki lazım olur diyerek, Develi'de Hatice Muammer Kocatürk Devlet Hastanesi'ne ambulans hediye ettiler. AKP'li müteahhitlerin bütün rant projelerinin yanına bir camii inşa etmesi gibi bu siyanür madeni şirketleri de zehirlemeye gittikleri bölgedeki şehirlere, köylere ambulans hediye etmeyi seviyor. Bu haberi de Habertürk internet sitesinden okuyalım, "Sağlığa Hayırsever Desteği, Öksüt Madencilik tarafından İl Sağlık Müdürlüğü'ne ambulans teslim edildi."[95] (Görsel-46)

10 Ocak 2020 tarihli haberde, ambulansın teslim törenine Ak Parti Kayseri Milletvekili Dr. İsmail Tamer'in, Develi Kaymakamı Murat Duru, Develi Belediye Başkanı Mehmet Cabbar'la birlikte katıldığı belirtiliyor. AKP Milletvekili İsmail Tamer, Pensilvanya'da Fethullah Gülen'i ziyaret eden 12 AKP Milletvekilinden birisi. 2012 yılında ABD'de terör örgütü lideri Gülen'i ziyaret eden Tamer, Kayseri'de katıldığı yerel bir TV kanalında bu ziyaretini, "Bizi Meclis, Amerika'daki Türk günlerine gönderdi" diyerek savunmuştu. Oğlunun adı "koronavirüs test kiti" satışı skandalına da karışan AKP'li İsmail Tamer'e yanıt TBMM Başkanvekili Süreyya Sadi Bilgiç'ten gelmişti. CHP İstanbul Milletvekili Mahmut Tanal'ın soru önergesine cevap veren TBMM Başkanvekili Bilgiç, "Bizi Meclis gönderdi" diyen İsmail Tamer'i yalanlayarak, bahsi geçen milletvekilleri hakkında TBMM Başkanlığı tarafından iddia olunduğu şekilde bir görevlendirme yapılmadığını belirtti.

[95] https://www.haberturk.com/kayseri-haberleri/74684350-sagliga-hayirsever-destegioksut-madencilik-tarafindan-il-saglik-mudurlugune-ambulans-teslim

Tekrar o anlamlı güne, Öksüt Madencilik'in yani Centerra Gold'un Develi halkına ambulans hediye etme törenine dönelim. AK Parti Kayseri Milletvekili İsmail Tamer bu anlamlı günde yaptığı konuşmada, "Ben inanıyorum ki aynı şekilde onlar da çevre dostu olarak madenlerini çıkaracaklardır. Ülkenin ekonomisine katkı koyacaklardır, bundan hiçbirimizin şüphesi yok, Allah yollarını açık etsin diyorum" diyordu.

İKİNCİ SEVR ANLAŞMASI

Türkiye topraklarının yaklaşık yüzde 14'üne ait istimlak hakkının, sömürgeci maden şirketlerine devredildiği uyarısını yapan İTÜ Metalürji Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. İsmail Duman'a göre mevcut durumun ulus devletin temeline dinamit koyma girişimi olduğunu ve yabancıların bu amaçlarının tahakkukunda Danıştay'ı önlerinde bir engel olarak gördüklerini belirtiyor. Profesör Duman, "Tekelci maden şirketlerine Türkiye'nin kapıları ilk kez Turgut Özal'ın Başbakan olduğu 1985 yılında çıkarılan 3213 sayılı Maden Kanunu ile açılmış, kanun çıkar çıkmaz kurulan çok uluslu 24 altın şirketine, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı eliyle '580 arama, 170 ön işletme ve 17 işletme ruhsatı' verilmiştir. Her bir maden şirketinin aldığı ruhsatın ortalama 100 kilometre kare alanı kapsadığı düşünülürse, ülkemizin 58 bin kilometre kare toprağının, yani 13 buçukta birisi, yabancı şirketlere verilmiştir. Maden ruhsatlarının aynı zamanda 'istimlak' hakkı verdiği dikkate alınırsa, böyle bir imtiyazın 'İkinci Sevr Anlaşması' anlamına geldiği her türlü izahtan varestedir. Artık bizi pasaportla bile ülkelerine sokmayanlara, on binlerce kilometrekare toprağın (adeta altın bir tepsiyle) sunulduğu uyarısını yaptıracak vahamet bir boyuttadır" diyor.

ARTVİN-CERATTEPE

Bir Manisalı'ya , "Spil Dağı'nda altın ve gümüş varmış. Yakında orada siyanürlü bir maden açacaklar" derseniz ne hisseder acaba? Bir Ordulu'ya, "Boztepe'de altın varmış. Yakında siyanürlü maden kuruluyormuş" derseniz ne hissedebilir? Veya bir Fethiyeli'ye, "Babadağı'nda altın ve gümüş varmış ve yakında siyanürlü bir maden açılacakmış" deseniz ne hisseder acaba? Bence hiç de iyi şeyler hissetmezler. Bir anlık şoktan sonra tepki göstereceklerdir. Bu örnekleri çevresinde tepeleri ve dağları olan bütün şehirler için çoğaltabiliriz. Mesela Kayserili bir vatandaşa, "Erciyes altın kaynıyormuş. Yakında bir maden kurup Erciyes'i oyacaklarmış" derseniz ne hisseder acaba? Bugün Kazdağları'nda yüz binlerce insan neden ortalığa düştü? Neden Kazdağları'nı korumak için hep birlikte haykırdılar. Torosların zirvelerinde siyanürlü madenler açsalar ve zehirlerini aşağı doğru Akdeniz'e salsalar Antalyalılar, Mersinliler ne hisseder acaba? Veya Uludağ'ın zirvelerinde siyanürlü madenler kurup zehirli atıklarını Bursa'nın üzerine salsalar ne yapardınız? Aynen Kırgızistan'ın Tanrı Dağlarında açılan Kumtor madeni gibi, ayni Endonezya'nın en yüksek dağı Puncak Jaya'ya açılan Grasberg Altın Madeni'ni gibi. Ya da 120 bin vatandaşın yaşadığı Fatsa'nın tepesinde kurulan siyanürlü maden gibi.

Cerattepe de işte yukarıda örneklerini verdiğim dağlar gibi yani Manisa'nın Spil'i, Ordu'nun Boztepe'si, Bursa'nın Uludağ'ı gibi bir yer. Artvin şehrinin yamaçlarında kurulduğu dağların zirvesine verilen isim Cerattepe. Türkiye'nin ve dünyanın en zengin bitki örtüsüne sahip noktalarından ve kuşların göç güzergâhlarından biri. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin (TMOBB) raporuna göre Cerattepe'de maden açılmak istenen bölgenin tamamına yakını orman arazisi niteliğinde. Ladin, sarıçam, göknar ve kayın ağaç cinsleri ağırlıklı olarak yer alıyor. Yine aynı rapora göre bu alanda madencilik faaliyeti yapılması halinde 50 bin ağaç kesilecek.

Kanadalı şirketler Cominco/Teck ve daha sonra da Inmet maden açmak için bu bölgeye gelmiş. Ancak yerel halkın tepkisi ve açılan davalar nedeniyle maden çıkaramadan ayrılmak zorunda kaldılar. 1990'ların başında Cominco Madencilik bakır, altın, gümüş ve çinko çıkarma ruhsatı alırken, açılan davalar nedeniyle buradan çıktı. 1998 yılında buradan ayrılan şirket yerini, yine Kanadalı Inmet şirketine bıraktı. Ama benzer şekilde bu şirket de madencilik faaliyeti yapamadan bölgeden çekilmek zorunda kaldı.

Ta ki 2012 yılına kadar. Cengiz Holding, Cerattepe'deki altın ve bakır madeni işletmesini, ruhsat sahibi Özaltın Şirketi'nden rödövans anlaşması ile aldı. Böylece Cengiz Holding'e bağlı Eti Bakır A.Ş. buradaki çalışmalara başlamak için gerekli ilk adımı attı. Ancak bu maden işletmesine karşı olan Artvinlilerin 2013 yılında yaptığı yürütmeyi durdurma başvurusu nedeniyle süreç askıda kaldı.

2014 yılında burada maden işletilemeyeceğine dair karar yerel mahkemeden çıktı ve Danıştay tarafından onaylandı. Danıştay'ın kararı üzerine şirket, ikinci bir Çevre Etki Değerlendirmesi (ÇED) raporu aldı. Bu ikinci rapor, madenciliğin yapılabileceğini belirtince şirket çalışmalara başlamaya karar verdi. Yeşil Artvin Derneği bu olumlu ÇED kararına karşı dava açtı ancak mahkeme bu itiraz sırasında yürütmeyi durdurma kararı vermediği için, şirket maden için çalışmalara başladı.

Madene karşı çıkan Artvinliler, buranın heyelan bölgesi olmasının madencilik açısından ciddi bir tehlike yarattığına dikkat çekiyor. Yani Cerattepe'de madencilik faaliyeti, yüzde 80 eğimli olan bir dağın tepesinde ve Artvin'in tepesinde yapılmaya çalışılıyor. Yani binlerce vatandaşın hayatı riske atılıyor, su kaynakları kirlenme tehlikesiyle karşı karşıya. Cerattepe'deki ormanlık bölgeler bu kayma ve heyelan riskine karşı en önemli sigortaları. Ormanlar yok edildiğinde dağın da Artvin'in de o sarp bölgede tutunamayacağına inanıyorlar. Maden istemeyen Artvinliler aynı zamanda bölgenin

kültürel, turistik ve ekolojik zenginliğine dikkat çekiyorlar. Cerattepe'nin altı Kafkasör Yaylası, sağ tarafı Hatila Milli Parkı, sol tarafı Kent Ormanı ve arkası ise Atabarı kayak merkezi.

Şirketse bakır madeninin çıkarılmasında ve işlenmesinde siyanür kullanılmayacağını, bir teleferik sistemi kurulacağı için yol yapılmayacağını, bu nedenle de ağaç kesilmeyeceğini savunuyor. Şirket yaptığı yazılı açıklamayla da madenin kesinlikle Artvin'in su kaynaklarıyla bir ilgisinin olmadığını savunuyor. Çalışmanın yüzey sularına hiçbir etkisinin olmayacağını savunan şirket, yeraltı sularınınsa çökeltme havuzlarında dinlendirildikten sonra ve biyolojik arıtma sürecinden sonra deşarj edileceğini söylüyor. Şirket ayrıca hiçbir heyelan tehlikesi olmadığını da bilimsel raporlarla kanıtladığını iddia ediyor.

Neresinden tutsan elinde kalacak bir açıklama. Bir dağın tepesinde çökeltme havuzlarını nereye kuracaksın? O zehirle dolu çökeltme havuzları düz ovalarda bile zapt edilemezken sen bunu bir dağın zirvesinde hem de bir kentin tepesinde ve Türkiye'nin yağışı en bol coğrafyasında nasıl zapt edeceksin? Madencilikte çok büyük miktarlarda su kullanımı söz konusu. Kullandığın büyük miktarlarda suyu nerede ve nasıl depolayıp, hangi ortamda biyolojik arıtmadan geçireceksin. Cerattepe'nin hemen altında Artvin'in ve birçok ilçenin su havzası bulunuyor. Dağın tepesinden zehirli atıkların bu su havzasına akmayacağının garantisi nedir?[96]

Cerattepe aslında Türkiye'de vatandaşların yaşam alanlarını koruma için verdikleri mücadelede çok çarpıcı bir örnek. Artvinlilerin madencilerle mücadelesi Bergamalılarla hemen hemen aynı zaman diliminde başladı. Artvinliler bugüne kadar bu mücadelelerinde başarılı oldular ve şehirlerini korumayı başardılar. Ancak bugün

[96] Rengin Arslan: Dokuz soruda Cerattepe: Ne oldu, ne olacak?, BBC Türkçe, 23 Şubat 2016, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160223_dokuz_soruda_cerattepe

ülkedeki siyasi iklimin de etkisiyle mahkemeler aynı konuda çok farklı kararlar verebiliyor. Bütün protestolara ve halkın direnişine rağmen, Artvin halkına rağmen Cengiz Holding, devletin güvenlik güçlerinin koruması altında Cerattepe'de madencilik çalışmalarına başladı. Artvin halkına rağmen ülkeyi yönetenlerin bu inanılmaz politikaları devam ederse Türkiye'de bu türden halk hareketleri, protestoları artarak sürecek gibi görülüyor. Bu mücadele aynı zamanda bir milletvekili olmanın ne demek olduğunu, ne olması gerektiğini, nerede durması gerektiğini, nasıl mücadele vermesi gerektiğini göstermesi açısından da çok öğretici.

Hiç unutmuyorum 2012 yılında CHP'li Hasan Ören, Turgutlu'daki Çaldağı'nın sülfürik asite gömülmemesi için var gücüyle mücadele içindeyken aynı bölgenin milletvekili, MHP'li Sümer Oral'la da bu konuyu konuşmuştum. Meclis kulisinde birkaç kez hem de aslen Turgutlulu olan, Çaldağı'nın eteklerinde köyü olduğunu kendisi söyleyen Sümer Oral, bütün sorularımı gülerek geçiştirmiş ve konuyu hiçbir şekilde Meclis'te gündeme getirmemişti. Sümer Oral kişi olarak iyi birisi olabilir. Güler yüzlü, temiz bir insan da olabilir. Ama Sümer Oral bugün TBMM çatısı altında yüzlercesi bulunan ve "mış" gibi yapan milletvekillerinden birisidir. Mücadele ediyor "muş" gibi görünen, çalışıyor "muş" gibi görünen ama gerçekte çok şey yapmayan yüzlerce milletvekilinden birisi. En azından Çaldağı sürecinde benim gördüğüm buydu. Bu konuda bilmediğim bir mücadelesi olduysa da kendisinden özür dilerim.

Birçok bölge milletvekili için bunu söylemek mümkün. Mesela eski AK Parti Çanakkale Milletvekili Mehmet Daniş. Kazdağları'yla ilgili tepkilerin ve protestoların zirve yaptığı günlerde 16 Eylül 2019 tarihinde kendisiyle Meclis berberinde karşılaşmıştık. Bir Çanakkale Milletvekili olarak ne düşündüğünü sormuştum. Konunun abartıldığını ve maden bölgesinin Kazdağları'yla bir ilgi-

sinin olmadığını söylemişti. Daniş'e göre siyanür, madencilik dışındaki sanayi ortamlarında çok daha fazla kullanılıyordu. Yani Daniş rahatsızdı ama siyanürlü madenin açılıyor ve yüz binlerce ağacın kesiliyor olmasından değil, yapılan protestolardan ve vatandaşların tepkisinden. Sanırım Daniş, Altın Madencileri Derneği'nin yayınlarını yakından takip ediyordu. Kendisine Jared Diamond'un "Çöküş" adlı kitabını önermiştim. Ardından da, "Paskalya'dan Fatsa'ya" ve "Siyanürlü Altın Madeninin Vereceği Zararlara Hala İnanmayan ve Bu Konuda Mücadele Edenlere Yardımcı Olacak Analiz" başlıklı makalelerimi göndermiştim. Ne kadar etkilendi veya ne kadar değişti bilemiyorum ama genelde iktidar partisi milletvekilleri bu türden projelere karşı ses çıkarmazlar. Seninle özel sohbetlerinde rahatsız olduklarını söyleyenler olabilir ama bunu sesli olarak dile getirmezler. Fatsa'daki siyanürlü madenle ilgili Ordu AK Parti milletvekillerinin tutumları da farklı değildi. Bir ikisi hiç tepki vermedi. Birisi gelişmeleri izlediğini söylemekle yetindi. Bir vekil de üzüldüğünü ama yapacak bir şey olmadığını söylemekle yetindi. İktidar partisi milletvekilleri -ki özellikle AKP gibi parti disiplininin çok sıkı olduğu bir partide- genelde, "İzinleri veren biziz, kararları alan biziz, nasıl karşı çıkalım" modunda oluyorlar. Hatta bu türden yapılanmalara akrabaları ve eşi dostu vasıtasıyla bir şekilde dahil olan vekiller de az değil. Ne acıdır ki bu siyanürlü madenler konusunda muhalefet partisi milletvekillerinden de beklenen ses pek gelmez. Mesela Fatsa'daki siyanürlü maden bağlamında konuşursak, bir muhalefet milletvekili bile, "Ben başlangıçta çok mücadele ettim ama köylüler topraklarını sattılar. Yapacak bir şey yok" diye konuşuyordu. Vatandaş ortalığa düşüp hakkını aramazsa genellikle milletvekilleri ekonomik güçleri ve nüfuzlarıyla etkili olan madencilerle karşı karşıya gelmek istemiyorlar. Ama ne zaman ki vatandaş, "Yeter artık, zehirlenmek istemiyoruz" diye ortalığa düşerse muhalefet mil-

letvekilleri ön saflarda yerini alıyor. Ancak yanlışa karşı mücadelede öncü olan, halkı aydınlatan, eyleme geçen milletvekilleri de var. CHP'nin eski Manisa Milletvekili Hasan Ören, CHP Artvin Milletvekili Uğur Bayraktutan ve son aylarda doğa-çevre mücadelesiyle öne çıkan CHP Ordu Milletvekili Mustafa Adıgüzel gibi. Adıgüzel son aylarda Ordu'daki çevre ve doğa katliamlarına yönelik çabasıyla dikkat çekiyor. Fatsa'daki siyanürlü madene, HES'lere ve İlküvez yaylasının çöplüğe dönüştürülmesine karşı vatandaşlarla yan yana mücadele ediyor. Ancak burada CHP Artvin Milletvekili Uğur Bayraktutan için ayrı bir sayfa açmak gerekiyor. Bayraktutan, Cerattepe madenine karşı mücadeleye en başından beri daha vekil olmadan Artvin'de avukatlık yaparken dahil olmuş. Hala da bu mücadeleye Avukat Bedrettin Kalın'ın yardımları ve katkılarıyla devam ediyor. Uğur Bayraktutan bu noktada halkın yanında olan güzel bir milletvekili örneği. İşte bu nedenle Cerattepe'yi yazarken Bayraktutan'la konuşmamak olmazdı. Ben Parlamento Muhabiri olarak çalışırken, o ise Artvin Milletvekili olarak uzun yıllardır Meclis'te görev yaptı. Bu satırlar yazılırken halen de yapıyordu. Artvin'de Cerattepe'de ne olup bittiğini tüm Türkiye gibi Türkiye Büyük Millet Meclisi de Uğur Bayraktutan'dan öğrendi. O, "mış" gibi yapmayan vekillerden biriydi. Yani madene karşı çıkıyormuş gibi bir iki açıklama yapıp sonra da susup oturmayı tercih etmedi. (Görsel-47)

Bayraktutan'la 10 Nisan 2020 tarihinde, yani koronavirüs günlerinde Meclis bahçesindeki kafede uzun bir sohbetimiz oldu. Yaklaşık 20 yıl önce Kanadalı şirket Teck/Cominco'nun (o zamanlar Cominco ve Teck iki ayrı şirket. Sonradan birleşip Teck/Cominco oldular. Şimdiyse sadece Teck Resources adını kullanıyor.) Artvin'e geldiğini, hukuk mücadelesi yaptıklarını ve kazandıklarını anlattı. Mahkeme, "Artvin'de madencilik yapamazsın. Ya doğa ya da maden" demiş. Bayraktutan da o dönemde madene karşı mücadele veren çev-

recilerin avukatlarından biriymiş. "Biz de 'rahatladık', 'iş kapandı' diye sevindik" diyor. Devamında şöyle anlatıyor Bayraktutan:

"2012 yılıydı, birden bir dostumuzdan uyarı geldi, 'Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nde Cerattepe'yle ilgili tekrar ihale yapılıyor' dedi. Baktık, gerçekten de varmış. İhale şartnamesinin sekizinci maddesinde, ihaleye katılacak şirketin, yılda 10 bin ton metal, 500 bin ton da tüvenan yani işlenmemiş malzeme üretebilecek tesise sahip olması isteniyordu.

O zaman Enerji Bakanı Taner Yıldız'dı. Sordum, 'Kim bu şirket?' diye. Çünkü Türkiye'de bu ihale şartnamesine uyabilecek tek bir şirket vardı. O da Cengiz Holding'e ait, Samsun'daki Eti Bakır İşletmeleri. (Eti Bakır Küre ve Eti Bakır Samsun tesisleri 2004 yılında özelleştirmeyle iktidara yakın Cengiz Holding'e satılmış, ardından 2006 yılında Murgul Bakır İşletmeleri, 2007 yılında da İzmir'deki Halıköy Antimuan Tesisleri yine özelleştirmeyle Cengiz Holding'in bünyesine geçmişti.) Böyle ihale olmaz dedim. Adrese teslim ihale yapılıyor dedim. İhale günü 20 milletvekiliyle birlikte Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ne gittik. Böyle bir tesisi olmamasına rağmen ihaleyi Özaltın Grubu aldı. Peki madeni nerede işleyecekti?"

Aradan 20-25 gün geçince CHP Milletvekili Uğur Bayraktutan'ın beklenmedik ziyaretçileri gelir. Özaltın ve Cengiz grubunun temsilcileri kendisini ziyaret edip, kibarca, "Bu işin peşini bırak" mesajını verirler. Aradan iki üç hafta geçince ihaleyi alan Özaltın Grubu, bir rödövans sözleşmesiyle Cerattepe maden sahasını Eti Bakır'a yani Cengiz Holding'e devreder. Gerisini CHP Milletvekili Bayraktutan'dan dinleyelim:

"Zaten ortak çalışıyorlardı. Şimdi bunun arkasında siyaset olmazsa, Büyük Abi olmazsa, güçlü bir irade olmazsa bu işi yapabilirler miydi? Kalktılar, 'ÇED olumlu' raporu aldılar ve üretime baş-

ladılar. Bunun üzerine hemen dava açtık ve kazandık. Yeniden ÇED raporu aldılar. Mahkeme heyetini değiştirdiler. Rize İdare Mahkemesi'ne gelen yeni heyet başkanı ve üyeler, bütün mahkeme kararlarına rağmen, kesin hükümlere rağmen, 'Madencilik yapılabilir' kararı verdiler. İhaleye fesat karıştırma var, kesin mahkeme kararları var ama buna rağmen bilirkişilerin raporlarına rağmen yeni karar çıkardılar."

Tabii gelişmeler bütün Artvin halkı tarafından yakından takip ediliyordu. Çünkü yaşadıkları şehrin kaderi söz konusuydu. Bu gelişmeler üzerine hatırlanacağı üzere Artvin'de tüm Türkiye'de duyulan çok şiddetli protesto gösterileri oldu. Artvinliler parti ayrımı yapmaksızın sokağa döküldü. İşte bu dönemde Artvin halkı biber gazı ve polis copuyla tanıştı. O eylem günlerinde Ahmet Davutoğlu Başbakan. Eylemcilerle görüşmek ister. Bunun üzerine Bayraktutan'la birlikte 10 kişilik Artvin Heyeti Çankaya'daki Başbakanlık Konutu'na gider. Bayraktutan o görüşmeyi şöyle anlatıyor:

"Başbakanlık Konutu'ndaki görüşmede Artvin kökenli Faruk Çelik ve Berat Albayrak vardı. Bir de baktım yanında o ihaleleri dağıtan Maden İşleri Genel Müdürü de oturuyor. Meğer Başbakanlık Müsteşar Yardımcısı olmuş. Dedim ki, 'Sayın Başbakan biz size ihaleye fesat karıştırıldı diye bu ihaleyi yapan adamı şikâyete geldik ama o adam yanınızda oturuyor.' Davutoğlu da 'Yargı kararlarını bekleyelim' diyerek bence Artvin halkının gazını alıyordu. Yani gerilimi düşürmek istiyorlardı." (Görsel-48)

Ama gerilim düşmedi. Günler süren eylemler, protestolar ve direnişin ardından jandarmanın ve polisin kordonunda maden şantiyesi yeniden açıldı. Bu satırlar yazılırken de şantiyenin kapısında jandarma bekliyordu. Bu süreçte neler yaşadığının devamını, "Fiili durum yaratarak çalışıyorlar" diyen Bayraktutan'dan dinleyelim:

"Bu maden şirketlerinin her tarafta dostları var. Siyaset dünyasında, medyada, kilit noktalarda. Bu mücadelede tahmin edemeyeceğiniz duvarları gördüm. Bizim partilileri bile araya soktular.

Benle görüşmek istediler. Kabul etmedim. 'Niyetleri varsa, meclise gelirler ve danışmanlar huzurunda görüşürüm' dedim. Tahmin edemeyeceğiniz bütün dostları devreye soktular. Bu ülkede herkesi satın alabileceklerini düşünüyorlar.

(CHP'li Bayraktutan sohbetimizin bu noktasında detaya girmiyor. Hakkında açılan tazminat davaları nedeniyle sıkıntılı günler geçirmiş. Ancak medyada, olayın peşini bırakması karşılığında Bayraktutan'a büyük rüşvetler teklif edildiği şeklinde haberler yer almıştı. Eski bir milletvekiliyle birlikte Özaltın Holding Yönetim Kurulu Üyesi Hayrettin Özaltın'ın ve Mehmet Cengiz'in kardeşi Ekrem Cengiz'in Meclis'te Bayraktutan'ı ziyaret ettiği haberleri yine medyada yer almıştı. Hatta eski Anavatan Partisi (ANAP) Genel Başkanı, eski başbakanlardan Mesut Yılmaz'ın madene karşı çıkmaması konusunda aracı olduğu şeklinde haberler medyada yer almıştı.)

2013 yılında Türkiye'nin çok önemli bir siyasetçisi bana geldi, 'Sen bu işin altından kalkamazsın, karşında çok büyük bir güç var' dedi. Haklıymış. Yıllar bana onu gösterdi. Çünkü bir ülkede mahkeme kararları geçerli değilse, orada büyük bir güç olduğu anlaşılıyor. Bu önemli siyasetçiyle yıllar sonra tekrar karşılaştık, 'Sen haklıydın' dedi.

Bana gerek doğrudan ve gerekse aracılarla hep şu mesajı verdiler, 'Bu işi konuşma, bu işe karışma, gerisini merak etme.' Hatta benim bu direncimi, 'rüşvet piyasamı yükseltmeye çalıştığım' şeklinde yorumlayanlar bile oldu. Ama öyle olmadığını çok net bir şekilde anladılar.

Bu işin içinde ahlâksız iş insanı, işgüzar siyasetçi birliği olmadan bu iş gitmez. Geçen gün Meclis'te 'Ben hırsızlığı burada öğrendim' dedim. Bana nasıl tepki gösterdiler. 'Kanun koyucu fırıldak bir şeymiş' dedim. Ahlâksız siyasetçi ve müflis iş adamı beraber tezgâhı kurmuşlar." (Görsel-49)

CERATTEPE'DE CENGİZ-KALYON ORTAKLIĞI

Bugün Cerattepe madeni, Artvinlilerin bütün karşı çıkışlarına rağmen iktidara yakın iki holding; Cengiz Holding ve Zirve Holding tarafından işletiliyor. Kalyon İnşaat'ın da sahibi olan Zirve Holding, iktidarın borazanı olan Sabah-Atv grubunun bugünkü sahibi. AKP hükümetleri döneminde yapılan pek çok ihaleyi alarak ön plana çıkan Kalyon, İstanbul'un üçüncü havalimanını inşa eden konsorsiyumun ortaklarından da birisi. Erdoğan, Kalyon İnşaat'ın patronu Orhan Cemal Kalyoncu'nun oğlunun düğününe katılmıştı. (İş insanı Cemal Kalyoncu aslen Trabzon Çaykaralı. Kalyon Grup Yönetim Kurulu Başkanı Cemal Kalyoncu, 1974 yılında Kalyon Grup'u kuran dört kardeşten biri. Cemal Kalyoncu'nun kardeşleri; Ahmet Kalyoncu, Turan Kalyoncu ve Hasan Kalyoncu.) Bayraktutan, "Cerattepe'de 10 milyar dolardan söz ediliyor" diyor. MTA'nın 2016 yılında yayınladığı altın raporuna göre Artvin-Cerattepe, altınca zengin, Volkanojenik Masif Sülfit (VMS) yataklarına sahip. Esas olarak bakır, kurşun, çinko için işletilen bu yataklarda altın, gümüş gibi birçok değerli metal de yan ürün olarak elde ediliyor. Artvin Cerattepe'deki ortaklıkları bir de bu açıdan değerlendirmek gerekir.

Metal madenleri, altın olsun, gümüş olsun, bakır olsun ya da hepsi beraber olsun suyun bolca kullanıldığı işletmeler. Peki Cerattepe'deki maden, suyu nereden alacaktı? Hangi suyla madeni çalıştıracaktı? Madene karşı çıkan Artvinliler bunu sık sık dile getirdi, "Artvin'in suyuna göz dikmeyin, Artvinlilerin içme suyunu maden için kullanmayın" dediler. Maden işletmesi bu tepkiler üzerine, "Hayır, biz varillerle su getireceğiz" demişler. Dalga geçer gibi. Bayraktutan, "Ama sonradan onları suçüstü yakaladık. Artvin'in içme suyu kaynağına girmişler. Hırsızlık yaptılar. Suçüstü yaptık ama

madenin kapısında bekletilen jandarma, bizim suçüstü durumuyla ilgili tutanak tutmadı" diyor.

MADENİ SAVUNAN DERNEK TEMİNAT MEKTUBU VERİNCE

Yeşil Artvin Derneği başından itibaren Artvin'de madene karşı mücadele veren, Uğur Bayraktutan'ın da bir dönem avukatlığını yaptığı dernek. Maden şirketi tabii durmamış bu derneğin karşısına Bizim Artvin Platformu Derneği diye bir dernek kurdurmuş. Yani Cerattepe'de madeni savunan bir dernek, düşünün artık. Bir süre sonra dernek başkanı, bir bankadan kredi almak için bankaya teminat mektubu vermiş. Bu teminat mektubunda özetle, "Maden şirketinden para alıyoruz. Borcumuzu öderiz" demişler. Tabi bu ortaya çıkınca Artvin'de bomba etkisi yaratmış. Aslında zaten bilinen bir şeyin belgelenmesiymiş olan. Meğer derneğin 12 yönetim kurulu üyesi maden şirketinden 5'er bin lira para alıyormuş. Tabii yapılan işlem Dernekler Kanunu'na göre suç teşkil ettiğinden yargı süreci başlamış.

ŞİRKETE SATILAN EMLAK

Maden şirketlerinin bir kısmı amaçlarına ulaşmak için her türlü yöntemi kullanmakta sakınca görmüyor. Siyanürlü madenlerini açacakları bölgede iyilik melekleri gibi dolaşmaları, okul, camii yaptırmaları, ambulans hediye etmeleri bunlardan bazıları. Ama bu maden şirketlerinin hiç de masum olmayan taktikleri de olabiliyor. Devamını Uğur Bayraktutan'dan dinleyelim:

"2012 yılında milletvekili olunca eşim de Ankara'ya noter olarak geldi. Artvin'de noter dairemiz vardı. Eşimin yerine gelen yeni noter, pahalı görünce bize ait olan iş yerinden çıktı. Yani bizim daire boş kaldı. Uzun süre satmaya çalıştık. Neyse bir akşam

eve geldim, eşim, 'Yeri sattık' dedi. 200 bin liraydı sanırım. Parayı da eşimin hesabına göndermişler. Benim hemen içime bir kurt düştü. Daha tapuyu almadan parayı hemen hesabımıza göndermek biraz garipti. Ticaretin mantığına aykırı bir durumdu. Şüphelendim. Önce iyi niyetle, 'Herhalde alan adam bizi iyi tanıyor, bizden bir yanlış olmayacağını düşünüyor' diye düşündüm ama yine de ikirciklendim. 'Kim gönderdi parayı?' dedim eşime, 'Emlakçı N. A.' dedi. Eşim bunun üzerine satış vekaletnamesini de kargoyla hemen göndermiş. O emlakçıyı o gece saat 01.30'da aradım, 'Kime sattın bizim işyerini?' dedim. Kem küm etti. 'Cengiz İnşaat'a satmış olmayasın?' dedim. Bu kem küm etmeye devam edince anladım ki ona satmış.

Milletvekili gücümü kullandım ve o gece vekaletname kargosunu Ordu'da kargonun nakil aracından indirttim. Ertesi sabah saat 06.30'da noteri açtırdık ve eşimin vekaletname işlemlerini iptal ettirdik. Sabah 08.30 da elinde azilnamelerle avukat arkadaşımız Bedrettin Bey satışı bloke etti. Bize gönderilen parayı da Vakıfbank Ankara'dan tersine talimat verdirerek bize gönderilen hesaba iade ettik. Bir süre sonra da o emlakçıyı aradım, 'Naber yavrum, tuzağa düşeceğim mi sandın?!' dedim. Üstelik bu emlakçı uzaktan bizim akrabamız oluyordu. O dairemiz uzun süre satılmadı. Sonra Artvin'e yeni bir noter geldi ve şu an kiracımız."

Yani Bayraktutan o gece bu durumun farkına varamasaydı veya o gece Meclis'te görüşmeler uzayıp eve çok geç gelip eşiyle konuşamasaydı, mücadele ettiği maden şirketine dairesini satan vekil konumuna düşecekti veya düşürülecekti. Bayraktutan sözlerini şöyle noktalıyor:

"Artvin dik bir yamaç. Cerattepe'de şehrin en tepesinde. O maden orada çalışırsa kenti yok edeceğiz. Bir gün dünyanın ajanslarına birinci haber olarak geçebiliriz. Benim bu mücadelede en büyük avantajım kentin kenetlenmesiydi. AKP'lisi, MHP'lisi, CHP'lisi beraber karşı durduk. Yeşil Artvin Derneği'ni sadece solcular

kurmadı. Öyle olunca başarı geldi. Biz on bin kişiyle yürüyorduk. (Görsel-50)

Karşımızdaki gücün ne olduğunu herkes bilsin. Benim hakkımda savcılığa suç duyurusunda bulundular. Hakkımda takipsizlik kararı verildi. Dördüncü keredir Artvin merkezden milletvekili olarak geliyorum. Artvinli biliyor ki ben para pulla Artvin'i satmam. 2019 seçimlerinde Artvin'deki 9 belediyenin 8'ini CHP aldı. Artvin merkezi de AKP'den aldık. Yani Artvinli ne olduğunu çok iyi görüyor. Kendine yanlış yapanlara dersini verdi."

KATAR-KANADA-YUNANİSTAN ORTAKLIĞI GURURLA SUNAR: KIZILTEPE SİYANÜR MADENİ

Balıkesir'in Sındırgı ilçesine çok yakın bir yerde, Çaygören Barajı'na hâkim bir noktada Kızıltepe siyanürlü altın madeni 2017 yılında sessizce çalışmaya başladı. Çevredeki köylerde yaşayan vatandaşlara ve tabiki Sındırgılılara benzer hikâyeler anlatıldı. Sındırgı'ya yatırım yapılacaktı, iş imkânı sağlanacaktı, ekonomi canlanacaktı vesaire.

Kapalı tank liçi sistemiyle çalışan madenin görünürdeki sahibi Zenit Madencilik. İki ortaklı bir şirket. Ortaklardan birisi Proje A İnşaat Firması. Kendilerine Proccea İnşaat'da diyorlar. Diğeriyse Galata Madencilik. Yani ilk bakışta iki Türk şirketi ortak bir şirket kurup Sındırgı'da maden işletiyorlar diyebilirsiniz. Ama öyle değil. Çünkü Galata Madencilik, bir İngiliz şirketinin Türkiye uzantısı. Ariana Resources adındaki İngiltere merkezli bir altın madeni şirketinin Türkiye'deki uzantısı. İşte Sındırgı'daki siyanürlü madeni işleten Zenit Madencilik, yarısı Türk yarısı İngiliz bir şirket. Peki nasıl bulmuşlar birbirlerini derseniz ben de bilmiyorum ama belki El Dorado Gold ağabeyleri yardımcı olmuştur.

Ariana Resources, Türkiye'de altın madenleri işletmek için kurulmuş, yani uzmanlık alanı Türkiye olan bir şirket. En büyük hissedarları arasında yüzde 18'le İngiltere merkezli finans ve yatırım şirketi Hargreaves Lansdown ve yüzde 12 ile de Barclays Direct Investing Limited bulunuyor. Bu arada Ak Parti iktidarının çok sevdiği Katarlılar, Barclays Bank'ın ortaklarından birisi.

Biraz daha yakından baktığımızda Ariana'nın, 2008 yılında European Goldfields Limited'le birleştiğini görüyoruz. Yani 2008 yılında European Goldfields Limited, Ariana'nın hâkim ortaklarından birisi oluyor. 2011 yılına gelindiğinde bu kez El Dorado Gold,

European Goldfields'i satın alıyor. Yani Ariana esasen bugün bir El Dorado Gold firması. Hani şu Uşak'da Türkiye'nin en büyük siyanürlü madeni Kışladağ'ı işleten TÜPRAG var ya onun sahibi. Yani yine Matruşka'ya döndük. Kafalar karıştı değil mi. Peki El Dorado'nun satın aldığı European Goldfields nasıl bir firma? En büyük ortaklarından birisi Yunanistan'ın en büyük inşaat ve mühendislik firması Ellaktor. Yüzde 19,36 ortaklığı var. Goldfields'in bir başka finansörüyse Katar Finans. Yani Türkiye'de çok rahat çalışan, bütün kapılar açılan Ariana'nın çok sağlam bir ortağı var: Katarlılar. Hem Barclays Bank üzerinden hem de European Goldfields Limited üzerinden. Bir de işin içinde Yunanlılar var. Yani baktığınızda Türk Şirketi Zenit, Sındırgı'da altın çıkarıyor öyle mi.

Ariana'nın Türkiye'de iki önemli siyanürlü altın madeni projesi var. Birisi az önce anlattığımız Balıkesir-Sındırgı'da "Kızıltepe", diğeri Kütahya Simav-Örencik'te "Tavşan" Bu iki projeye, "Kırmızı Tavşan Projesi" (Red Rabbit Gold) adı verilmiş. İki proje arasında 75 km var.

2017 yılında üretime başlayan Kızıltepe Madeni'ni, Sındırgı'nın ve çevredeki onlarca köyün en önemli su kaynağı olan Çaygören Barajı'nın dibine kurdular. Madenin az ötesinde de termal bir otel var. Ancak eminim Sındırgı'da da Türkiye'nin bütün bölgelerinde olduğu gibi vatandaşlar tam olarak neyle karşı karşıya olduklarının farkında değil. (Görsel-51)

Ben Sındırgı Belediye Başkanı olsam ya da Sındırgı Kaymakamı bu maden neyin nesidir diye düşünürüm, araştırırım. Su kaynağının hemen dibinde ne oluyor diye sorgularım. Çünkü temiz toprak, temiz su ve temiz hava yoksa yaşam yok. İşte tam bu noktada 24 Mayıs 2006 tarihinde Milliyet gazetesinde yayınlanan bir haber dikkat çekiyor, "Sındırgı'da Altın İstihdamı Başladı."[97]

[97] https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/balikesir/sindirgi-da-altin-istihdami-basladi-11389071

Yatırımcılara destek olan AK Partili Sındırgı Belediye Başkanı Ekrem Yavaş, Sındırgı Kaymakamı Ercan Ateş, Garnizon Komutanı Binbaşı Soner Akınsoy, Sındırgı Emniyet Müdürü Barış Çolak ve maden sahasına yakın mahalle muhtarları ile birlikte siyanürlü altın madenini ziyaret etmiş. Madenin Halkla İlişkiler Müdürü Coşkun Kuzum, nasıl istihdam sağladıklarını, Sındırgı tarihinin en büyük yatırımını yaptıklarını ve gerekli bütün izinleri aldıklarını açıkladıktan sonra ilk etapta 13 milyon 850 bin tonluk kazıdan 850 bin ton cevher elde edeceklerini söylüyor. Yani kafadan 13 milyon ton pasa, bir başka deyişle işe yaramayan toprak, kaya bir tarafa atılacak. Asit maden drenajı denilen zehirli suların kaynağı olacak. Ama bu daha başlangıç. Geri kalan 850 bin ton cevherin de içinden altın, gümüş, bakır gibi istedikleri madenleri alıp yüzde 90'ını yine atık diye bir yere yığacaklar. Zehirli ve siyanürlü sularını da yaptıkları bir atık barajının içinde depolayacaklar. Ancak her barajın bir kapasitesi var. Ayrıca ne yaparlarsa yapsınlar o barajların sızdırmasının ve sonunda yıkılmasının önüne geçemiyorlar.

Bunlar daha ilk safhada yapacakları. Çünkü madenin çevresinde daha ikinci safhası, üçüncü safhası ve dördüncü safhası var. Maden bölgesindeki kazı sahalarına isimler verilmiş. İlk kazılan yer "Arzu Güney", ardından "Arzu Kuzey" var; Arzu Güney'in hemen altında Çaygören Barajı'na doğru "Derya", Arzu Kuzey'in hemen altında da yine Çaygören Barajı'na doğru "Banu" var. Bunlar kazı sahalarının isimleri. Şimdi ilk etapta 13 milyon 850 bin tonluk kazıdan söz etmişti madenin müdürü. Az önce saydık sadece madenin çevresinde ikinci, üçüncü, dördüncü etapları var. Buralardan kaç milyon ton pasa çıkaracaklar acaba. Her birinden 10'ar milyon ton toprak ve kaya çıkarsa 40 milyon ton toprak ve kaya hiçbir işlem yapılmadan çevreye atılacak. Buna pasa diyorlar. Asit maden drenajının yani dünyadaki en zehirli suların kaynağı. Az ilerideyse bir ilçenin su kaynağı olan baraj var. Bunların hiç mi önemi yok.

Durun daha bitmedi. Ariana Resources yani bizim Proje A'nın İngiliz ortağı ve onun Kanadalı, Katarlı ve Yunanistanlı ortakları çok hevesli. Sözler almışlar, büyük ruhsat sahaları kapatmışlar. Bu ruhsat sahalarından belediye başkanının ya da kaymakamın ne kadar bilgisi var acaba? Veya varsa da köylülere gidip, "Bakınız sayın köylüler bu maden şirketi yakında şu gördüğünüz ormanlarla çevrili Kepez Köyünün batısı, kuzeyi ve güneyi, Kepez'in 10 kilometre ilerisinde Karakavak'ın merkezi ve kuzeyinde de kazılar yapacak. Oralardan da milyonlarca ton taş, toprak, kayalar parçalanıp bir kısmı orada atılıp, bir kısmı da buraya taşınacak. O da yetmedi, 100 kilometre ötedeki Kızılçukur'dan da yine milyonlarca ton taş, toprağı sağa sola savurup işlerine yarayan cevheri buraya taşıyacaklar" dememiştir herhalde. (Görsel-52)

Yani adamlar bir bölgeye bir yerleşti mi pir yerleşiyor. Millet daha ne olduğunu anlayamadan çevrede ne var ne yok silip süpürüyor, kırıp döküyor, zehirleri basıp, alacağını alıp gidiyor. Peki geriye ne kalıyor. Onu söyleyeceğim, önce Belediye Başkanı Ekrem Yavaş'ın maden ziyaretinin ardından yaptığı açıklamayı kısaca okuyalım. Başkan Yavaş, "Ziyaretimizde yapılan sunum ve turla birlikte altın madeni hakkında her türlü bilgiyi aldık. İlçemize yeni istihdam alanı oluşturan altın madeninin dünya standartlarında, insan ve doğa odaklı üretim yapılacağını öğrendik ve çok memnun olduk. Bölgemizde göçün durması için böyle yatırımların ilçemiz için bir şans olduğuna inanıyorum. Çok teşekkür ederim, emeklerinize sağlık" diyor. Başkan Yavaş, madenin bölgede yaşanan göçü önleyeceğini söylüyor. Ne acıklı değil mi. Milletin toprakları, suları zehirlendikten sonra, bölgedeki köyler yaşanmaz hale geldikten sonra o insanlar ne yapacak acaba? Size soruyorum Sayın Yavaş eğer bu satırları okuyorsanız. (Görsel-53)

İngiliz, Kanadalı, Yunanlı ve Katarlı ortaklarıyla Türkiye'de altının kokusunu alan Ariana gider mi gitmez elbet. Böyle anlayışlı

insanların yaşadığı bir coğrafyada daha çok çalışmak ve daha çok üretmek lazım. Kütahya-Simav Örencik'teki Tavşan projesindense her yıl 30 bin ons altın (850 kg dore altın) çıkarmayı planlamışlar. 8 yıl içinde 300 bin ons altın hedefleniyor. Yani yaklaşık 8 bin 500 ton dore altın. Adamlar Simav'ın, Emet'in 2 bin 181 metre yüksekliğindeki Eğrigöz Dağı'na gözlerini dikmiş. Planlarını yapmışlar bile. İlk etapta etkilenecek köyler, Örencik, Ihlamur, Gılmanlar, Evciler, Avcılar, Kavaklı, Çobanlar, Çaldibi vesaire. Eğrigöz Dağı'nın çevresindeki onlarca köy ve oralarda yaşayan ve tarım yapan yüz binlerce vatandaş tehdit altında. Bölgenin en önemli su ve oksijen kaynağı, yaşam kaynağı olan bir dağdan bahsediyoruz. Zaten yakınlardaki Emet'de bulunan Eti ve Hisarcık bor tesisleri yeterince çevre kirliliğine neden oluyor. Ama Ariana'nın yani Zenit Madencilik'in projeleri hayata geçirilirse bor tesisleri yanında zemzem suyu gibi kalır.

Durun bitmedi, Türkiye'de altın arama ve üretim faaliyetlerine devam eden Ariana Resources, büyük bir Türk inşaat ve mühendislik şirketi ile karşılıklı mutabakat anlaşmasına varmış. Bunu madencilik dergisinden öğreniyoruz. Anlaşmaya göre Ariana Resources ve Proje-A'nın ortak şirketi Zenit Madencilik'in yüzde 53 hissesi, 50 milyon dolar karşılığında anlaşmaya taraf olan şirkete aktarılacak. Anlaşma sonrası Ariana Resources ve Proje-A İnşaat, Zenit Madencilik in yüzde 23,5'er hissesine sahip olacak. Yani payları yarı yarıya azalıyor. (Görsel-54)

Bu arada bu Ariana'nın Türkiye'de yüzde 100 kendi iştiraki olan Grater Ponties Exploration B.V. adında bir şirketi daha var. Bu Grater Ponties'in Artvin dağlarında Salınbaş-Ardala adında bir altın madeni projesi var. İşte Ariana bu projenin de yüzde 17'lik hissesini 5 milyon dolar karşılığında yeni ortağına aktaracak. Maharetli yeni ortaksa, Salınbaş Projesine 8 milyon dolarlık yatırım yapacak ve banka kredilerini organize ederek projeyi üretim aşama-

sına getirecek. Türk inşaat ve mühendislik şirketinin anlaşmada yer alan şartları gerçekleştirmesinin ardından Salınbaş Projesini elinde bulunduran Greater Ponties şirketi, Zenit Madencilik bünyesine katılacak. Artvin merkeze bağlı Hızarlı, Derinköy, Ağıllar, Köseler civarında bulunan Salınbaş ve Ardala projelerini de eminim bölgedeki yetkililer vatandaşlara duyurmuş ve onlara gerekli izahatları yapmışlardır. Ariana'nın bu yeni ortağı sır gibi saklanıyor.

Bu madencilik işi biraz hava fişeklerle oynamaya benziyor. Havai fişekler eğlencelidir ama aynı zamanda tehlikeli bir patlayıcıdır da. Kaç kez haber bültenlerinde havai fişek facialarına şahit olduk. 3 Temmuz 2020'de Sakarya'da meydana gelen havai fişek faciası daha belleklerde çok taze. İki ayrı patlamada 4 işçi ve 3 jandarma hayatını kaybetmişti. Ne yazık ki bizdeki siyanürlü-sülfürik asitli madenler de havai fişeklerle oynamaya benziyor. Birilerini mutlu ediyor, para kazandırıyor, eğlendiriyor ama milyonlarca insan için çok tehlikeli bir patlayıcı. Ve er ya da geç patlayacak. Çünkü hiç olmadık yerlere adına maden dedikleri bu metalürji tesislerini kuruyorlar, gerekli tedbirleri almıyorlar ya da isteseler de alamıyorlar ve çevredeki yaşam kaynaklarını acımasızca tüketiyorlar.

GÜMÜŞTAŞ SİYANÜR TESİSİ VE DOĞAN YAYINCILIK İLKELERİ

BAHÇEDE GÖL OLAN SİYANÜR

7 Mart 2020 tarihinde haber sitelerinde Niğde'deki siyanürlü maden tesisinden siyanür sızıntısıyla ilgili haberler yayınlandı. Niğde – Ulukışla Tepeköy'de faaliyet gösteren Gümüştaş Madenciliğe ait tesisteki atık havuzundan sızdığı iddia edilen siyanürlü sular, yakındaki Tepeköy'ün tarlalarına dolmuştu. Altın madenciliğindeki siyanür ve zehirli atık tehlikesini bir kez daha ortaya koyan bir örnek olması ve medyanın içinde bulunduğu durumla da bağlantılı olması nedeniyle Niğde'deki olaya biraz daha yakından bakmak gerekiyor. Çünkü siyanürlü tesisin ortaklarından birisi Aydın Doğan.

Gümüştaş siyanürlü maden ayrıştırma tesisine sadece 500 metre uzaklıkta bulunan Tepeköy'ün muhtarı Tevfik Sonat, tesisin 2012 yılında imar planına aykırı olarak çalışmaya başladığını söyleyerek, siyanür sızıntısı sorunlarını Haziran 2019'dan bu yana yaşadıklarını anlattı:

"Burası çok kuraktır. O bölgede su belirtileri olmaya başladı. Havuzun istikametinde. Bizim köy yolu oradan geçiyor. Yaklaşık 50 kadar çam ağacı periyodik olarak kurudu. Dikkatimizi çekti bu. Hasat zamanı o atıkların belirdiği tarlada biçerdöver çöktü, battı. Biçerdöverin çalıştığı yerde su yüzeye çıkmaya başladı. Muhtarlık olarak suyu boşaltıyoruz, tekrar geliyor. Sonra maden yetkililerine söyledim, bunları uyardım. Konuyu, süreci anlattım. O bölgedeki yüzey kireçleşmiş, curuflaşmış gibi, beyaz beyaz. Köpürür kurur ya o şekilde olmuştu."[98] (Görsel-55 A-B)

[98] Özer Akdemir: Tepeköy'deki altın madeni atık havuzundan siyanürlü su sızıntısı: Önlem alan yok, Evrensel, 11 Mart 2020, https://www.evrensel.net/haber/399180/tepekoydeki-altin-madeni-atik-havuzundan-siyanurlu-su-sizintisi-onlem-alan-yok

"SİYANÜR ORANLARI KORKUNÇ ÇIKTI"

Olayın duyulması üzerine maden şirketinden gelen bazı görevliler, laboratuvara göndermek için tarladan su ve toprak örnekleri alırlar. Aynı tarladan, aynı yerden kendilerinin de örnekler aldıkların belirten Tepeköy Muhtarı Sonat, Ankara'ya gönderdikleri bu örneklerde siyanür oranının çok yüksek çıktığını dile getiriyordu. Sonat, "Bizim sonuçlar çıktı, rakamlar korkunç geldi. Maden yetkilileri beni çağırıp kendi aldıkları numunelerin sonuçlarını gösterdiler ve 'Korkacak bir şey yok' dediler. Sonuçlarına bakıyorum, on kere falan arıtıcıdan geçmiş herhalde. Ben de bizim sonuçlarımızı gösterip, 'Sizin her işiniz mi böyle? Allahtan korkun' dedim. Sonrasında yasal süreci başlattık" diyordu.[99] Hemen arazi sahibi ile birlikte Niğde il Çevre Müdürlüğü'ne dilekçe veren ve savcılığa suç duyurusunda bulunan Muhtar Sonat, savcılığın talimatı ile bölgeden yeni numuneler alındığını aktarıyordu.

"İL ÇEVRE MÜDÜRLÜĞÜ RESMİ SONUÇLARI SAKLIYOR"

Muhtar Sonat'a göre alınan resmi numunelerin sonuçları bilinmesine rağmen iki ay boyunca açıklanmadı. Sonat, "Niğde İl Çevre Müdürlüğü bu analizleri herkesten sakladı. Valilik, kaymakamlık suskun. Numune sonuçlarını savcılıktan alıp il çevre müdürünü arıyorum, 'Muhtarım, değerler uyuşmuyor. Orada su yokmuş' diyor bana. Ben de kendisine elimizdeki videolardan, verilerden gönderdim. Numune alırken çekilen fotoğraf ve videolarda kepçenin vurduğu her yerden su çıktığını gönderdim. Yine ses çıkmadı" diyordu. Bu gelişmeler üzerine Tepeköylüler madenle hukuk müca-

[99] Özer Akdemir: Tepeköy'deki altın madeni atık havuzundan siyanürlü su sızıntısı: Önlem alan yok, Evrensel, 11 Mart 2020, https://www.evrensel.net/haber/399180/tepekoydeki-altin-madeni-atik-havuzundan-siyanurlu-su-sizintisi-onlem-alan-yok

delesine girer. Ulukışla Cumhuriyet Başsavcılığı ve Ulukışla Asliye Hukuk Mahkemesi'nin keşifle ve bilirkişiler eşliğinde aldırdığı su ve toprak numunelerinin tahlilinde, su ve topraktaki siyanür, asgari olması gerekenden 5 ile 671 kat daha fazla çıkar. (Görsel-55 C-D)

"Gümüştaş Madenciliğin SİYANÜR havuzunun patlamasından bu güne kadar Ulukışla Cumhuriyet Başsavcılığı 2019/1131 sayılı CBS soruşturma dosyası ve Ulukışla Asliye Hukuk Mahkemesi 2019/52D.İŞ sayılı kararıyla aldırılan tüm numunelerde Siyanür miktarı sınır değerlerin çok çok üzerinde çıkmıştır. Ulukışla Cumhuriyet Başsavcılığı ile Ulukışla Asliye Hukuk Mahkemesi ve Niğde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü nezaretinde alınan ve akredite laboratuvarlarda yapılan analiz sonuçları ile sınır değerler aşağıdaki tabloda gösteriliyor." (Görsel-55 E)

Ulukışla Cumhuriyet Başsavcılığı, Ulukışla Asliye Hukuk Mahkemesi ve Niğde Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Nezaretinde Alınan Numunelere Ait Raporlar

ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI RAPOR NUMARASI	SİYANÜRLÜ SU NUMUNESİNİN AİT OLDUĞU YER	SU KİRLİLİĞİ KONTROL YÖNETMELİĞİ SINIR DEĞER Olması Gereken	İNSANİ TÜKETİM AMAÇLI SULARIN KORUNMASI HAKKINDAKİ YÖNETMELİK Olması Gereken	YAPILAN TAHLİLLERDE TOPLAM SİYANÜR ANALİZ SONUCU
7856/19	Olay Yerinden Ve Fabrikadan Alınan 0362 Mühür Nolu Numune	0,1 mg/L	0,05 mg/L	**18,57 mg/L**
7857/19	Olay Yerinden Ve Fabrikadan Alınan 0645 Mühür Nolu Numune	0,1 mg/L	0,05 mg/L	**0,119 mg/L**
8095/19	Olay Yerinden Ve Fabrikadan Alınan 0664 Mühür Nolu Numune	0,1 mg/L	0,05 mg/L	**33,69 mg/L**
29/12/2019	115 Ada 27 Parsel Tesis İçi	0,1 mg/L	0,05 mg/L	**19,40 mg/L**
25/12/2019	115 Ada 27 Parsel Tesis İçi	0,1 mg/L	0,05 mg/L	**15,21 mg/L**
8094/19	Olay Yerinden Ve Fabrikadan Alınan 0640 Mühür Nolu Numune	0,1 mg/L	0,05 mg/L	**0,170 mg/L**
ODTÜ 2112020 Sayılı Yazı İle – 1. Sonuç	141 Ada 1 Parsel Vatandaşın Tarlası	0,1 mg/L	0,05 mg/L	**0,106 mg/L**
ODTÜ 2112020 Sayılı Yazı İle – 2. Sonuç	141 Ada 1 Parsel Vatandaşın Tarlası	0,1 mg/L	0,05 mg/L	**0,248 mg/L**
25/12/2019	141 Ada 1 Parsel Vatandaşın Tarlası	0,1 mg/L	0,05 mg/L	**0,170 mg/L**
19/12/2019	141 Ada 1 Parsel Vatandaşın Tarlası	0,1 mg/L	0,05 mg/L	**0,150 mg/L**
03/12/2019	141 Ada 1 Parsel Vatandaşın Tarlası	0,1 mg/L	0,05 mg/L	**0,132 mg/L**

Yukarıda da özeti verilen ve Ulukışla Cumhuriyet Başsavcılığı ile Ulukışla Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından aldırılarak analizleri yaptırılan numunelerin analiz sonuçlarının tamamı yine sınır değerlerin çok üzerindedir. "SİYANÜR değerleri olması gerekenden 671 katı kadar yüksek bulunmaktadır. Ulukışla Cumhuriyet Başsavcılığı ve Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından alınan ve yaptırılan Tüm SİYANÜR analiz sonuçlarının öldürücü derecede yüksek olduğu belgeler ve raporlar ile doğrulanmaktadır."[100]

Köylülerin anlattıkları ve analiz sonuçları bir şeyi ifade ediyordu, madenin atık havuzları sızdırıyordu ki genellikle olan budur. Gümüştaş'ın Tepeköy'deki tesislerinde ton başına 1,5 kilogram siyanür kullanılıyor. Bunu açıklayan Gümüştaş Teknik Koordinatörü Erdal Güldoğan ve Maden Aramalar Koordinatörü Cemil Alp. Tesiste saatte 20 ton cevher işlendiğine göre bir saatte 30 kilogram sodyum siyanür kullanılıyor. Bu hesapla günde 720 kilogram, ayda 21 bin 600 kilogram siyanür kullanılıyor. Yılda ise 259 bin 200 kilogram yani 259 ton siyanür kullanılıyor. Maden yetkilileri Güldoğan ve Alp, "Ancak, siyanürü altın ve gümüşün ortaya çıkarılması için kullanıldıktan sonra azot ve karbona dönüştürüyoruz" diyor. Ancak Profesör İsmail Duman, onlarla aynı görüşte değil. Prof. Duman, "Su arıtılabilir. Ama siyanürlü çamuru getirirseniz, böyle bir şey yapılamaz. Yok böyle bir şey" diyor. İşte bu nedenle o "sızdırmaz" denilen ama her zaman sızdıran atık havuzları, barajları yapılıyor. İşte bu nedenle o havuzların çevresinde uçan ya da o havuzlara dokunan kuşlar anında ölüyor. İşte bu nedenle Baia Mare maden felaketinde atık havuzu çökünce Tizsa ve Tuna nehirlerinde milyonlarca balık yaşamını yitirdi. Örnekler maalesef çok.

[100]Tepeköy Muhtarlığı Vekili, Av. Murat Fahri Ertul, Niğde Ulukışla Tepeköy Gümüştaş Madencilik patlayan siyanür havuzu ve doğa katliamı ile ilgili kamuoyunu bilgilendirme notu

Yer altı su kaynaklarına, tarım alanlarına sızan ve ağır metaller de içeren siyanürlü su, köylüler için ölümcül tehlike anlamına geliyordu. Siyanür sızıntısının etkisinin sadece çamlar, ağaçlar da değil hayvanlarda da görülmeye başladığını anlatan Tepeköy Muhtarı Tevfik Sonat, "Aşağıda bir hayvan çiftliği var, adam iflas eşiğine geldi. Adamın her ay 2-3 büyükbaş hayvanı ölüyor. Çiftliğini şimdi Ereğli'ye taşıyacak. Otlayan koyunlar, küçükbaş hayvanlar öldü. Anomali kuzu doğdu, tavşana benziyor. Bunun gibi hayvanlarda birçok anomali doğumlar oldu. Bizim köyde ve komşu köyde çift başlı buzağı doğdu" diye konuşuyordu.[101]

Anadolu'nun bir kasabasında bir muhtar, "Tarlamızda siyanürlü sular var" diye bağırıyor ama nedense basının büyük bir bölümü kafasını çeviriyor, görmezden geliyor. Peki 16 yılda medya nasıl bu hale gelmişti? Basın organları çevre felaketleri karşısında nasıl susturuldu? Şimdi burada bir parantez açıp, bu durumu bazı örneklerle açıklamaya çalışalım. (Görsel-56)

NASIL BU HALE GELDİK

1980'lerde medyada değişim başladığı zaman tabii çoğu insan bugünleri öngöremiyordu. Öngörebilenler vardı; belki bu kadarını onlar da öngörememişti ama uyardılar, "Gazeteciliği gazetecilere bırakın" dediler. Holdinglerin medya sektörüne girmesinin halkın yararına olmayacağını açıklamaya çalıştılar ama dinleyen olmadı.

12 Eylül 1980 darbesi sonrasında siyasetin zirvesine çıkan Anavatan Partisi lideri Turgut Özal, medyayı kontrol edebilmek için sahiplik yapısını değiştirmeye çalıştı. Yani çok özetle, devlet-

[101] Özer Akdemir: Tepeköy'deki altın madeni atık havuzundan siyanürlü su sızıntısı: Önlem alan yok, Evrensel, 11 Mart 2020, https://www.evrensel.net/haber/399180/tepekoydeki-altin-madeni-atik-havuzundan-siyanurlu-su-sizintisi-onlem-alan-yok

le, hükümetlerle bir şekilde bağı olan iş insanlarının medya sahibi olmasının kontrolü kolaylaştıracağını düşündü ve öyle oldu da. Birdenbire popüler yazarlar çok paralar kazanmaya başladı. Daha doğrusu çok paralar kazanan popüler yazarlar yaratıldı. Bunlar lüks ciplerle dolaşıp, lüks villalarda yaşayıp patronlarla ve egemenlerle sohbet etmeyi gazetecilik olarak gördüler. Muhabirlerin maaşlarında da artışlar oldu. Ama yeni işverenin küçük bir şartı vardı, "Sendika" istemiyordu. Kısa sürede sarı basın kartlı gazetecilerin büyük çoğunluğu sendikalarından ayrıldılar. Ayaklarına sıktıklarının, geleceklerini yok ettiklerinin, özgür basına büyük bir darbe indirdiklerinin farkında değildiler.

Artık holding medyası vardı. Ne güzelde olmuştu. Lüks mekânlarda, daha fazla paralar kazanarak yine "Gazetecilik" yapılıyor, kimse gazetecilik onurunu ayaklar altına aldırmıyordu. O felaket tellallarının dedikleri doğru çıkmamıştı! Yeni patronlar hiç işlerine karışmıyor, onlar sadece bir medya organı (gazete, dergi veya televizyon) sahibi olmanın onurunu taşıyor, başka bir şey de istemiyorlardı. Hatta fazlasını bile yapıyor, kendi kurumları için, "Yayın İlkeleri" ilan ediyor, bunların takipçisi olacaklarına söz veriyorlardı.

Bazıları hala kavrayamadı, kavrayamayacakta. Çünkü kavramak işlerine gelmiyor. Toplumların hayatlarında, sistemlerinde yaşanan dönüşümlerin sonuçları öyle bir ayda, bir yılda ortaya çıkmaz. Hangi köklü değişimi yaparsanız yapın sonuçlarını 10-20 yıl aralığında görmeye başlarsınız. (Siyanürlü altın madenlerinde de öyle maalesef.) Belki köklü değişimi yapanların ilk başlardaki niyetleri farklı da olabilir ancak bir kere inisiyatifi kişilere bırakırsanız sonuçlar her zaman çok ağır olur ve olmuştur da.

Türkiye'nin medyada yaşanan holding yapılanmasının ne anlama geldiğini anlaması için 2001 yılını beklemesi gerekti. AK Parti 3 Kasım 2002 seçimlerinde, seçim sisteminin de azizliğiyle (yüzde

10 barajı) büyük bir çoğunlukla iktidarı ele geçirince süreç başlamış oldu. Bu satırların yazıldığı 2020 yılına kadar Uzan Holding, Çukurova Holding, Doğan Holding bir şekilde medya sektöründen çıktılar, çıkarıldılar. Hikayeleri çok farklı olabilir ancak onların bıraktığı boşluk, tamamen iktidar yandaşı bir medya yapılanması tarafından dolduruldu.

Bugün hala Ciner Holding, Doğuş Holding, Demirören Holding, Zirve Holding medya sektöründe etkinliğini sürdürüyor ama düne kadar insanların ilgiyle, beğeniyle veya eleştiriyle izlediği medya organlarının bugün ne hale geldiği herkesin malumu. Çok fazla detaylara girmek istemiyorum. Bu kitabın konusu değil. Ancak her şey çok net ve ortada. Bugün holding medyası denilen ve iktidarın kontrolü altında bir medya yapılanması gerçeği var bu ülkede.

Kazdağları'nda Türkiye'nin çok değerli ormanları katledilirken bu sözünü ettiğim medya organlarının çoğunda bu haberleri yapabilmek imkânsız hale geldi. Kazdağıları adeta yasak kelime oldu onlar için. Kafalarını çeviriyorlar ve görmezden geliyorlar. Aynı iktidar partisi milletvekilleri gibi.

Elinizdeki kitabın "Ovacık Altın Madeni" bölümünde değindiğim için fazla ayrıntısına girmeyeceğim. Manisa-Turgutlu Çaldağı'ndaki doğa katliamı haberimiz yayın akışına alındı ancak son anda en üstten gelen talimatla yayınlanamadı. Denildiğine göre Aydın Doğan haberin yayınlanmasını istememişti.

Şu kadarını söyleyebilirim sülfürik asitli nikel madenini açmak isteyenlerin gücü, halkın menfaatlerinin üstünde görülmüştü. Bir başka deyişle holdingin çıkarları halkın çıkarlarından daha üstündü. Özgür haberciliğin ayaklar altında çiğnendiği bir örnektir Çaldağı haberi. Biz haberi hazırlarken madeni işleten şirketin yetkilileriyle de konuşup, onların da görüşlerini haberin içinde vermek istedik ama bizimle muhatap olmadılar. Bizimle ne telefonda ne de

yüz yüze görüşmeyi kabul etmediler. Meğer görüşmelerini farklı kanallardan, farklı kişilerle yapmışlar.

Yaklaşık 16 yıldır güç odaklarının medyayla ilişkileri bu şekilde yürütülür hale geldi. Haberin yapan muhabir artık hiç muhatap alınmadan tepeden ilişkiler ve diyaloglarla haberler engellenmeye başlandı. Bu da bize, "Yapacak bir şey yok, baskılar çok fazla" masallarıyla yutturulmaya çalışıldı. Baskıları küçümsemiyorum sadece yapılacak şeyin bu olmadığını, olamayacağını söylüyorum. Olmadığı da görüldü zaten.

TALAN DÜZENİNE MEDYA KATKISI

Mesleğe ilk adımımı attığım 1987-1989 yıllarında bir stajyer muhabir dahi olsan senin haberinle ilgili sana rağmen bir şey yapılmazdı. Milletvekili de bakanı da belediye başkanı da veya haberin konusu her kim ise haberi yapan muhabiri arardı. Bir derdi varsa, anlatmak istediği bir şey varsa haberi yapan muhabirle iletişime geçerdi. Çünkü sistem öyle işlerdi. Gerçek gazetelerdeki gerçek gazeteci olan yöneticiler, başka türlüsüne izin vermezlerdi. Öyle görmüşlerdi, öyle uyguluyorlardı. Yaklaşık 20 yıl bu çerçevede habercilik yaptım. Tabii eksikler, yanlışlar veya yanlış yapanlar vardı. Her şey mükemmeldi asla demiyorum. Ama gazeteler ve gazeteciler arasında haber mücadelesi her zaman ön plandaydı. Ancak son 12 yıldır birçok kurumda, "Haber yapmama", "Haber yaptırmama" mücadelesi başladı. Haber bürolarında yönetici olanların görevi sanki en iyi, en atlatma haberi yaptırmak değil, "Yaptırmamak" olmuştu. Artık büro temsilcileri değil, "Muhabir İnzibatları" vardı. Bahane hep aynıydı: Holding zor durumdaydı ve baskıcı iktidardan korunmanın tek yolu da onun suyuna gitmek, yani boyun eğmekti. Bence holding medyası, gerçek gazetecilik yapma günü geldiğinde çuvallamıştı. Kaçak güreşmeyi ve topu taca atmayı tercih etmişti. Yağma

ve talan düzeninden pay kapmak için kontrol ettikleri medya gruplarını ayaklar altına aldırmışlar ya da almışlardı. Sonuçta holdingin çıkarları her şeyin üstündeydi. Bir başka deyişle birkaç haber uğruna ya da birkaç gazeteci uğruna holdingi riske atamazlardı, atmadılar da. Aslında en başından beri böyle bir niyetleri de yoktu. Tamam o çok popüler "Gazetecilik ilkelerinden" tavizler veriyorlardı ama holdingin işleri iyiydi. Ortaklıklar kuruluyor, izinler alınıyor, işler tıkırındaydı. Trilyonlarını korudular ama gazeteciliği bitirdiler. Halkın savunma kalelerini bir bir iktidar gücüne teslim ettiler. Sonuçta bu talan ve yalan düzenini durduracak en önemli kamu gücü olan özgür basın büyük yara aldı.

İşte böyle bir medya yapılanması ortamında, Fatsa'daki siyanürlü madeni görmediler, Niğde'de, Gümüşhane'de patlayan siyanür havuzları ilgilerini çekmedi. Çöpler'de Fırat'ın kıyısında kurulan sülfürik asit tesislerinin konusu bile olmadı. FOX Haber, Halk TV, TELE-1 ve KRT gibi kanallar; Sözcü, Cumhuriyet, BirGün, Evrensel, Yeniçağ, ArtıGerçek gibi (bütün baskılara ve kısıtlı bütçelerine rağmen) her şeye rağmen direnen haber merkezleri; Odatv, diken, T-24, GazeteDuvar ve Bianet gibi gazetecilik onurunu ayakta tutmaya çalışan internet medyası olmasa şüphesiz durum çok daha vahim olurdu. Ama dünün o anlı şanlı gazeteleri, haber merkezleri ne yazık ki paçavraya dönmüş durumda.

Şimdi parantezi kapatalım ve tekrar siyanür sızıntısıyla gündeme gelen Niğde'deki Gümüştaş Madenciliğe yakından bakalım. Orta Torosların bir parçası olan Bolkardağ ve Aladağlar, Gülek Boğazı ile birbirlerinden ayrılmıştır. Hani Ankara'dan Adana'ya giderken Pozantı'ya varmadan birden çevreniz Torosların gurur verici yalçın kayalıkları ve dağlarıyla sarılır ya, işte Torosların o bölgesi Bolkardağ ve Aladağlar olarak bilinir. Yani Gülek Boğazı'nın sağında Bolkardağları, sol yanındaysa Aladağlar yer alır. Bu iki yalçın dağ

serileri Torosları oluşturur. Bu küçük coğrafi bilgiyi vermemizin nedeni, Niğde'nin Ulukışla ilçesine bağlı Tepeköy'de faaliyet gösteren Gümüştaş Şirketine ait siyanür tesisinde işlenen cevherler, Bolkar Dağları'ndan getiriliyor. Bir başka deyişle Gümüştaş'ın tesislerinde Torosların taşı toprağı siyanürden geçiriliyor.

Bolkardağ'ın Madenköy ve Kızıltepe bölgelerinde altın, gümüş, bakır, kurşun ve çinko yeraltı işletmeleri bulunuyor. Bu metallerin cevheri zaten genelde doğada yan yana bulunur. Görüldüğü kadarıyla Gümüştaş şirketi (elbette ruhsatlı ve izinli olarak) Bolkardağlarını yani Torosları babasının çiftliği gibi kullanıyor. Dağların yamaçları, zirvesi ocaklarla ve yollarla dolu. Şirket, bakır-kurşun-çinko cevherlerini doğrudan ihraç ediyor. En büyük alıcıları Çin. Altın ve gümüş cevherini ise Tepeköy'deki siyanürlü işleme tesislerine getiriyor. Şirketin cevheri çıkardığı yerle, cevheri işlediği yer arasında oldukça uzun bir mesafe var. Yani Madenköy bölgesinden çıkarılan cevher, 50 kilometreden fazla yol katederek Ulukışla'nın Tepeköy'ündeki işleme tesisine geliyor. Yani Türkiye'deki diğer altın madenlerine pek benzemiyor.

Bolkar Dağları'nın yamaçlarındaki Madenköy kirazıyla ünlü bir yer. Aslında madenin siyanür tesislerini Madenköy'de kurmak istemişler. Köylüler şiddetle karşı çıkmış, "İşletmeyi buraya kurarsanız kiraz biter. İşletmeyi buraya kuramazsınız" diye eylem yapmışlar. Köylülerin kararlı tavrı üzerine bu kez madenin 20 kilometre uzağında 150 dönümlük bir yer almışlar. Ancak buradaki köylüler de tepki göstermişler ve işletmenin orada kurulmasını engellemişler. Valiler, komutanlar, belediye başkanları devreye girmiş ama köylüler geri adım atmamış. İşte tam bu noktada yer arayışları sürerken, dönemin Tepeköy Muhtarı Ali Keçeci ve o dönem İl Genel Meclisi Üyesi olan AKP'li Ali Uğurlu, "Gelin buraya kurun" diyerek davet etmişler. (Ali Uğurlu, Mart 2019'da yapılan yerel seçimlerde

AKP'den Ulukışla Belediye Başkanı seçildi.) Tarlalar hazırlanmış, yerler satılmış, şirket Tepeköy'de neredeyse omuzlarda karşılanmış. O mücadelenin içinde olan CHP Ulukışla İlçe Başkanı Hüseyin Toker ve arkadaşları Tepeköy'e gitmişler, "Yapmayın, etmeyin, zarar görürsünüz" demişler ama dinletememişler hatta köyden kovulmuşlar.

Gümüştaş 2019 yılı sonunda kapasite artırımı yapmak ve tesisi büyütmek için yeni bir ÇED dosyası hazırlayıp, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na başvurdu. Altın madencilerinin dostu olan bakanlık, şirketin yeni ÇED başvurusunu elbette vakit geçirmeden onayladı.

"Gümüştaş madenciliğin patlayan siyanür havuzu var iken, öldürücü siyanür değerleri ortada iken, tarım arazileri kirlenmiş iken, köylünün görüşü alınmadan, Valilik ve kamu görevlileri köye gelmeden, olayları yerinde incelemeden, öldürücü siyanür değerleri analiz sonuçları Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nda mevcut iken, mahkemeler devam ederken 4 Mart 2020 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından Gümüştaş Madenciliğin 2'nci fabrikası için ÇED raporu onaylanmıştır."[102]

Gümüştaş yeni ÇED başvurusunda, "Üst kotlardaki oksitli cevher alt kotlarda kompleks sülfürlü cevherleşmeye dönüşmüştür. Bolkardağ yer altı madenlerinden gelen kompleks (Altın, Gümüş, Kurşun, Çinko) cevherin sülfür oranının fazla olması nedeniyle yeni bir zenginleştirme tesisine ihtiyaç doğmuştur" deniyor. Çöpler ve Fatsa madenlerindeki süreç yaşanıyor. Tabii ki her madenin ve her cevherin kendine özgü yapısı olabiliyor ancak kesin olan bir şey var ki, Necati Kurmel ve ortağı Aydın Doğan zorlu cevher yataklarına rastlamış durumda. Yani Çöpler'de Çalık ve Kanadalı or-

[102]Tepeköy Muhtarlığı Vekili, Av. Murat Fahri Ertul, Niğde Ulukışla Tepeköy Gümüştaş Madencilik patlayan siyanür havuzu ve doğa katliamı ile ilgili kamuoyunu bilgilendirme notu

taklarının yaptığı gibi ek tesisler kurup sülfürlü cevherlerin içinden altın, gümüş, kurşun ve çinkoyu yakalamak istiyorlar. Bu nedenle yeni bir Flotasyon Tesisine ve atıkların depolanması için yeni bir Atık Depolama Tesisine ihtiyaç duyuyorlar. Çünkü yeni kimyasallar kullanmaları gerekecek. Sülfürlü cevherler için sadece siyanür yeterli olmuyor. Sülfürik asit, nitrik asit veya başka güçlü kimyasallara ve güçlü kimyasal reaksiyonlara ihtiyaçları var. Basınçlı ve yüksek sıcaklık ortamlarında sülfürün kırılıp içinden altının çıkarılması gerekiyor. Ancak ilginçtir ÇED başvurusunda kullanılacak kimyasallar ve miktarları listesinde sülfürik asit kullanımı senede 20 ton olarak gösterilmiş. Ancak Gümüştaş gerektiğinde kimyasallarda artış yapılabileceğini ifade etmiş. Yani açık kapı bırakmış. Nasıl olsa kimsenin bir şey sorduğu yok. Çöpler'de sülfür cevherini yumuşatmak ve siyanür prosesine hazırlamak için yılda 9 bin ton sülfürik asit kullanılıyor. Yaklaşık 7 bin ton da siyanür. Tamam Gümüştaş nispeten küçük bir tesis ama kullanılan kimyasal rakamları her zaman fazla olabilir.

İşin ilginç tarafı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Gümüştaş ve Esen Madencilik'in (Necati Kurmel'in diğer şirketi) Toroslar'daki maden sahalarındaki çalışmaları için "ÇED GEREKLİ DEĞİLDİR" kararı vermiş. Hiç o bölgeye gittiniz mi bilmem. Ama gitmenizi öneririm. Madenköy, Gümüşköy, Alihoca ve Tabaklı köylerinin civarı. İç Anadolu'yla Akdeniz'in kesiştiği nokta. Toroslar'ın başlangıç noktası. Doğasıyla insanı mest eden bir coğrafya. Kirazları dillere destan. Hani şu ünlü markaların marketlerde pahalı pahalı sattıkları sular vardır ya, o dağlardan gelir. Toroslar dünya kültürel mirasına girmesi gereken, Alp Dağları gibi, Uludağ gibi, Ağrı gibi, Erciyes, Everest gibi koruma altına alınması gereken bir hazinemiz. Evet Toroslar Türkiye'nin hazinesi. Ve o hazinenin bağrında onlarca köy, kasaba, şehirlerimiz var. Bu tarafı Niğde, Kayseri, Konya, Burdur,

Isparta'ysa diğer tarafı Mersin, Adana, Antalya, Alanya. Milyonlarca insan o hazinenin bağrından gelen şifayla besleniyor. Kim olursa olsun, hangi şirket ya da holding o hazineye elini uzatıyorsa, bu ülkenin 80 milyon vatandaşının hazinesine elini uzatıyor demektir. Hazine derken kesinlikle metalleri kastetmiyorum. Bu devleti yönetenler, bu ülkenin kurumları, bu ülkenin can damarlarına elini uzatanları kılı kırk yararak kontrol etmeli ve denetlemelidir. Düşünün Çevre ve Şehircilik Bakanlığı madencilik gibi çevre tahribatı zirvede olan bir iş kolu için, "ÇED GEREKLİ DEĞİLDİR" kararı veriyor. Sanki Toroslar birilerinin çiftliği olmuş, deliyorlar, deşiyorlar, kırıyorlar, döküyorlar. Bir kısmını Çin'e, Japonya'ya diğer kısmını kendi tesislerinde eleyip, siyanürleyip ceplerine atıyorlar. Devlet bunun için var, kurumlar bunun için var. Her isteyen eline kazmayı, küreği alıp sağa sola dalmasın diye. Bunun için yüzlerce sayfalık anayasalar, yasalar, yönetmelikler hazırlanıyor. Sen eğer madencilere, aynı İspanya Kralı Ferdinand gibi, "Altın getirin! Mümkünse insani yollardan. Fakat ne pahasına olursa olsun altın getirin!" dersen, "Hadi şu sarı metali istediğin yerden nasıl çıkarırsan çıkar, yeter ki çıkar" dersen sonuç felaket olacaktır. Şu an Türkiye'nin yaşadığı süreç maalesef bu. O metale ulaşmak için ne pahasına olursa olsun çalışılıyor. Dağların içleri oyuluyor, patlatılıyor, kırılıyor, dökülüyor. Ormanlarmış, sularmış, tarım alanlarıymış, köylermiş, şehirlermiş umurlarında değil. Hatta çok zor noktadaki metale ulaşmak için "yerinde siyanür liçi" uygulaması bile yapılıyor. Yani ulaşılması çok zor cevhere, olduğu yerde, yani dağın içinde siyanür liçi uygulaması yapılabiliyor. Tabii bütün bu uygulamalar o dağın jeolojik ve fiziki yapısını bozuyor. Şifa veren doğa, zehir saçan merkezler haline dönüşebiliyor. Bu nedenle kılı kırk yarmak gerekiyor. Bu nedenle sınırlamalar getirmek gerekiyor. Burada söz konusu olan Necati Kurmel ve ortağı Aydın Doğan değil. Daha niceleri var sırada bekliyor. Bıraksanız ne Toroslar kalır ne Kaçkarlar ne de Kazdağları.

Bu kitapta sık sık dile getirdiğimiz "Asit Maden Drenajı", yani atık pasalarından sızan zehirli sular Gümüştaş'ın ÇED raporunda da vurgulanıyor. Sülfürlü cevherlerin işlenmesinden kaynaklanan asit üretici maden atıkları (A) koduyla "TEHLİKELİ ATIK" olarak görüldüğü belirtiliyor. Gerçek de bu zaten. Üstelik birinci derecede tehlikeli zehirli sular üreten bu tesisin kurulmasına YERALTI SUYU İŞLETME SAHALARI'nın tam üstünde izin veriliyor. Evet yanlış okumadınız, Gümüştaş'ın Tepeköy siyanürlü tesisleri YERALTI SUYU İŞLETME SAHALARI'nın tam üstünde bulunuyor. Şimdi buraya siyanürlü tesisin kurulmasına izin verilmiş. Köylülerin feryatlarını okudunuz. Tarladan çıkan siyanürlü su iddialarını biliyorsunuz. Şimdi bu yetmezmiş gibi aynı yerde asit maden drenajı yani zehirli sular üreteceği bilinen sülfürlü cevherlerin işlenmesi için yeni bir tesise yine onay veriliyor. Ama Gümüştaş, milyonlarca ton pasaya "tamponlama" yaparak ya da sızıntı sularını toplayarak önlem alacakmış. Böyle yazıyor ÇED raporlarında. Üstelik bu sülfürlü cevherlerin işlenmesinden sonra ortaya çıkan atıklar da siyanür liçi atıklarından da kat be kat daha zehirli olarak biliniyor. Bu ADT Havuzunun tehlike kategorisi de (A) olarak belirlenmiş. Yani en üst seviyede tehlikeli. Gümüştaş, bırak artık Tepeköy'ü geçtim, Ulukışla'nın dibine daha kaç tane zehirli atık havuzu kuracak. O bölgenin tamamını atık havuzu hatta barajı haline getirse yine yetmeyecek.

Şirket, çalışmalar sırasında Yeraltı Suyu İşletme Sahalarına yönelik olumsuz bir etki söz konusu olmayacağı sözünü veriyor. "Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik" in On üçüncü maddesinde, "Atık sularla veya yağmur suları ile çözünerek yeraltı suyuna taşınabilecek nitelikteki maddeler Yer Altı Suları (YAS) besleme havzası içerisinde zeminde doğrudan depolanamaz" deniyor. Gümüştaş Şirketi milyonlarca ton atık pasayı ve cevheri nereye depolayacak? Atık havuzları belirli bir

seviyeye gelince taşması veya dışarı deşarj edilmesi kaçınılmaz. Çok örnekleri var. Ancak ilginç bir tesadüf, Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik'te 2015 yılı Mayıs ayında önemli değişiklikler yapılmış. Adeta Gümüştaş şirketi tarif edilerek yeni düzenlemeler yapılmış. Özetle (isteyen herkes internet ortamında açıp okuyabilir) yeraltı suları havzası üzerine istediğin her türlü kimyasal, tehlikeli, zehirli atıkları depolayabilir ya da tesisler kurabilirsin ancak dikkatli olacaksın! Kabaca özeti bu. Dikkatsiz olursan da ucunda ölüm yok. Temizleyeceksin, o kadar. Ne acı değil mi? Artık her şeyin kılıfına uydurulduğu bir ülkede yaşıyoruz.

Peki Gümüştaş, tesisin işlemesi için gerekli su kaynağını nereden buldu? Şirket önce tesisin kurulduğu yerdeki yeraltı sularına yönelmiş. 29 Mart 2013'te Alpağut Mahallesi'nde yani tesislere çok yakın bir noktadan Sefer Erdaş'tan aylık bin liraya 6 yıllığına tarla kiralamış ve bu tarladaki kuyu suyundan günde 6 küsur ton kullanmak için anlaşma yapmış. Ancak o tarlanın DSİ'den izin tarihi 14 Nisan 2014. Yani tam bir yıl sonra. Gümüştaş yine aynı Ulukışla Alpağut Mahallesi'nde bu kez Ali Yayla'nın bitişik tarlasından günde 280 ton su kullanmak için 25 Nisan 2015'te ikinci bir anlaşma yapmış. Yani Gümüştaş iki vatandaşın dört kuyusundan günde 286 ton su alımı anlaşması yapmış. Buna göre Gümüştaş maden cevheri işlemek için aylık 8 bin 530 ton, yıllık 102 bin 960 ton yani 102 milyon 960 bin litre su alım anlaşması yapmış. Dikkatinizi çekerim şirket yeraltı sularını kullanmak için şahıslarla anlaşma yapıyor. Yasaya göre yeraltı suları devlete ait bir kamu malı. Şahıslar arazilerindeki yeraltı sularını DSİ'ye bilgi vermek suretiyle kullanabilir ancak satamaz. (Görsel-57)

Elbette Gümüştaş gibi siyanürlü kimyasal tesisler için bu su da yeterli olmuyor. Bu kez Ulukışla'nın AK Partili Belediye Başkanı

Ali Uğurlu yardıma koşuyor. Hani Gümüştaş'ın Tepeköy'e yerleşmesi için ön ayak olan ve muhtarla birlikte köyü Gümüştaş'a açan şahıs. Belediye Başkanı Ali Uğurlu, kendi tarlasını ve akrabalarının tarlalarını Gümüştaş'ın su ihtiyacını karşılayacak kuyular açılması için kiralıyor. Hatta Ulukışla Belediye Encümeni'nden bugün davalık olan bir karar da çıkartıp, suyu tesislere taşıyor. Yani Belediye Başkanı Ali Uğurlu kendi tarlasından Gümüştaş'a yeraltı suyu satıyor. İddialar çok ciddi. 18 kilometrelik isale hattı döşeniyor. Bu kuyulardan da madene tahminen saatte yaklaşık 40 ton su çekiliyor. Yani ayda 28 bin 800 ton, yılda ise 345 bin 600 ton su siyanür tesislerine gidiyor. Diğer kuyuları da hesaba kattığımızda Gümüştaş Şirketi yıllık tahmini 447 bin ton yani 447 milyon litre kuyu kullanıyor. Bu bildiklerimiz. Tesisin kapasite artırımı için 2020 yılında yaptığı ÇED başvuru dosyasında ise sadece ek tesislerin yıllık su ihtiyacının 2 milyar 799 milyon 360 bin litre olduğu belirtiliyor.

Ancak Devlet Su İşleri'nin bu kuyulardan ve su satışından haberi yok. Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli, 7 Şubat 2019 tarihinde CHP Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in soru önergesine verdiği yanıtta, "Niğde İli Ulukışla İlçesi'nde açılan sulama kuyusunun suyunun satılması ile ilgili Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'müze yapılmış herhangi bir başvuru veya şikâyet yapılmamıştır" diyor. Yani tarla Belediye Başkanı Ali Uğurlu veya akrabalarına ait olsa dahi, yeraltı suyunun şahıslar tarafından satılması yasal olarak mümkün değil. Kanuna göre yeraltı sularının satılması devletin hüküm ve tasarrufu altında. Yani kişiler, "Tarlamda su çıktı" diyerek su satışı yapamaz. (Görsel-59)

Gümüştaş'a tarlasındaki yeraltı su kaynaklarını sattığı iddia edilen Ulukışla Belediye Başkanı Ali Uğurlu, "Tütsülü Başkan" olarak da tanınıyor. Bütün dünya ve Türkiye koronavirüse karşı ne yapacağını şaşırmışken ve mücadele halindeyken, Ali Uğurlu ka-

meraların karşısına geçip, "Koronavirüsten kurtulmak istiyorsak Ulukışla Belediyesi ve halkı olarak önerimiz 'üzerklik' diye bilinen tütsünün herkesin evinde tütmesini istiyoruz. Yöresel inançlarımıza göre bunun koronavirüsü defedeceğine inanıyoruz. Herkesi tütsü yakmaya davet ediyoruz" demişti.[103] Yani doktorlar ve bilim insanları virüsle savaşırken, Ulukışla'nın AKP'li Belediye Başkanı koronaya karşı vatandaşlara "tütsü yakmalarını" öneriyordu. Aydın Doğan'ın ortağı Necati Kurmel'in de bölgeye, maden ocaklarını ve siyanür tesisini ziyarete geldiğinde ilk ziyaret ettiği kişi Ulukışla'nın AK Partili Belediye Başkanı Ali Uğurlu. İddialara göre Kurmel son ziyareti sırasında da Toroslar'da çok zengin bir cevher keşfettiğini, iki bin kişilik bir tesis kurmak istediğini heyecanlı heyecanlı anlatmış, "Teleferikler, asansörler inşa edeceğim" demişti. Yani Kurmel sanırım Endonezya Papuası halkına yıkım getiren Grasberg Madeni tarzında bir proje peşinde.

Maden şirketi Ulukışla'da da kendi siyasi iklimini oluşturmaya başlamış gibi görülüyor. AK Partili Belediye Başkanı ve Ak Partililer şirketi desteklerken, özellikle CHP'liler madenin yaratacağı ve yarattığı çevre felaketlerine dikkat çektikleri için hedef oluyorlar. Bolkar Dağı'ndaki madende çalışanlar ve Tepeköy'deki siyanür tesisinde çalışanlar CHP'ye karşı tavır alıyor, "CHP madeni kapatacak, işimizi kaybedeceğiz" diye propaganda yapılıyor. Bu satırlar yazılırken Tepeköy Muhtarı Tevfik Sonat ve Tepeköylülerin Aksaray Bölge İdare Mahkemesi'ne açtıkları davaları devam ediyordu. Tepeköylüler, ikinci ÇED Raporu'nun iptalini istiyor. Yani Gümüştaş'ın ek tesisler yapmasına karşı çıkıyor. Bugün 350 kişini yaşadığı Tepeköy'de köylülerin çoğunluğu madene karşı. Şirkette çalışan köylülerse sessiz. Gümüştaş köylüler arasında gerilim kaynağı. Kutuplaşmalar yaşanıyor. Açılması planlanan ikinci tesis, gerilimi daha da artırmış.

[103] Koronaya karşı tütsü yakıp dolaştırdılar!, Sözcü, 4 Nisan 2020, https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/coronaya-karsi-tutsu-yakip-dolastirdilar-5725912/

Gümüştaş Şirketi, madenin kurulma aşamasında muhtar Tevfik Sonat'ın da aralarında olduğu bir grup köylüyü, Bergama Ovacık'taki Koza'nın siyanür tesislerine götürmüş. "Bergama'daki tesis gayet temiz, düzenliydi" diyor Muhtar Sonat. Hatta tesisin kurulma aşamasında 15 gün damperli kamyonuyla maden şirketi için çalışmış. "Sonra baktım, dedikleri ortam yok" diyor Sonat. Ardından köyün muhtarı olunca da tarladaki siyanür sızıntısı olayı patlamış. "Şu algıyı yaratmaya çalışıyorlar. Biz tarlaya su basıyormuşuz. İçine de siyanür atıyormuşuz" diyor Muhtar Sonat. Bugün Tepeköy'de tesis kaynaklı sürekli bir toz sorunu yaşanıyor. Tesisin üzerinde de sürekli bir sis tabakası bulunuyor. Her sene Tepeköy'e gelen arıcılar da artık uğramaz olmuş, "Önceden bizim köyümüze 5-6 arıcı gelirdi. Yaz sonuna kadar kalır giderlerdi. Birkaç arıcının bütün arıları telef oldu. Artık hiç arıcı gelmiyor. Bizim oraya da gelmiyor, çevreye de" diyor Muhtar Sonat.

Gümüştaş siyanürlü maden şirketine biraz daha yakından bakarsak 23 Nisan 2011 tarihinde Hürriyet gazetesinde bir haber dikkatimizi çekiyor. Dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan Gümüşhane'de 23 tesisin açılışını toptan yapmış. 23 Nisan'da 23 tesisin açılışı! Nasıl da denk getiriyorlar, helal olsun valla. Hani bir dönem öyleydi ya, 20-30-40 hatta 100 tesisi gider birlikte açardı bugünkü "Başkanımız", o dönem Başbakan Erdoğan. Neyse uzatmayalım Erdoğan Gümüşhane'ye gitmiş ve 86 milyon liralık 23 tesisin açılışını yapmış. Hürriyet'teki habere göre 23 tesisi açmış ama Gümüştaş'ı örnek göstermiş! Bu önemli bir detay, Hürriyet gibi Türk basınının önemli bir "Amiral Gemisi" neden Gümüştaş'ı ön plana çıkarıyordu. Bu sorunun yanıtını haberin hemen giriş cümlesinde alıyoruz. "Doğan Grubu ile iş insanı Necati Kurmel'in ortak olduğu Gümüştaş A.Ş." Haberde böyle diyor. 22 milyon dolarlık

yatırım yapılmış ve Erdoğan da yılda 120 bin ton cevherin işleneceği bu tesisi örnek göstermiş.[104]

Aydın Doğan'ın Gümüştaş'ta ortağı olan Necati Kurmel, Türkiye kamuoyunda bilinen bir isim. Saray Halı'nın sahibi. DSP'li eski Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan'ın da akrabası. (Özkan'ın ablası, Necati Kurmel'in ağabeyi Mustafa Kurmel'le evli.) Öldürülen "Kumarhaneler Kralı" Ömer Lütfi Topal'ın avukatı Ekrem Marakoğlu, "Kırmızı Kadife" adını verdiği kitabında, Topal'a kumarhaneler krallığı yolunu açan ismin Necati Kurmel olduğunu açıkladı. Kurmel, sahibi olduğu Manavgat'taki Saray ve Adana'daki Seyhan otellerinin kumarhane işletmelerini Topal'a vermişti. Ömer Lütfi Topal'a kumarhanelerde krallık yolunu açan Necati Kurmel'in maden işinde tecrübesi de Aydın Doğan'dan çok daha fazlaydı. Toroslar'ın eteklerinde Adana-Aladağ'da uzun yıllardır krom madeni işletiyor; kendi ifadesiyle günde 10 bin ton krom üretiyordu. Ürettiği krom cevherini de olduğu gibi Çin'e ihraç ediyordu. İstanbul'da gayrımenkul zengini olarak bilinen Kurmel, İstanbul'un Pendik sırtlarındaki 7 bin 500 dönümlük Ballıca Ormanları arazisi nedeniyle de devletle davalık. Araziyi yurt dışında yaşayan kardeşlerden satın aldığını, tapusunun elinde olduğunu belirten Kurmel'in Ballıca Ormanları'na lüks villalar yaptırmak en büyük rüyası. Kurmel, Orman Bakanlığı ve arazilerin eski sahibi olduğu iddia edilen Kemal Derinkök'le davalık oldu. Necati Kurmel, doğayı ve hayvanları da seviyor. Adana ve Kayseri'deki Saray Çiftliklerinde toplam 18 bin büyükbaş hayvanları var. 18 Ağustos 2013 tarihinde o sıralar "ortak" Aydın Doğan'ın gazetesi olan Hürriyet'te ekonomi yazarı Vahap Munyar, Kurmel'in şirketlerinde yaptığı gezintiyi, "45-46 yıldır Toroslar'ın eteklerini krom için kazıyor"

[104] https://www.hurriyet.com.tr/gundem/gumushanenin-gurur-gunu-17616844

sözcükleriyle anlatıyordu.[105] Toroslar'ın güney doğu eteklerini krom için, kuzey batı eteklerini de altın ve gümüş için kazıyordu Kurmel. Necati Kurmel, 1960'lı yıllarda Adana Aladağ'daki kromla girdiği madencilik yelpazesine ortağı Aydın Doğan'la birlikte altın, gümüş, kurşun ve çinkoyu da eklemişti.

Aydın Doğan'ın Gümüştaş Madencilik'teki ortaklığı, Holding Strateji Grup Başkanı Yahya Üzdiyen'in üzerinden yürütülüyordu. Üzdiyen uzun yıllar, Gümüştaş'ın yönetim kurulu başkan vekilliği görevini sürdürdü. Holdingin Strateji Grup Başkanı olarak bu ortaklığın kurulmasındaki payı büyük.

Ekonomi yazarı Vahap Munyar'ın 26 Temmuz 2013 tarihinde Hürriyet gazetesindeki yazısı çok dikkat çekici. Aydın Doğan'ın ortağı Necati Kurmel ve maden yöneticileriyle tesisleri gezen Munyar, izlenimlerini köşesine taşır. Gümüştaş Teknik Koordinatörü Erdal Güldoğan ve Maden Aramalar Koordinatörü Cemil Alp'in madenle ilgili açıklamaları önemlidir. Güldoğan ve Alp, Bolkar'da 2 bin 200 metreden çıkardıkları cevherin 1 tonundan 8 gram altın, 180 gram da gümüş elde ettiklerini söylerler. Ve 600 bin ton cevher olduğunu söylerler. Gümüştaş'ın iki yetkilisinin bu sözlerinin ardından söyledikleri ise çok daha önemlidir, "Şimdi 3 bin metrede yeni rezerv bulduk. Şimdilik 180 bin ton cevher var gibi görünüyor. 500 bin tona çıkabileceğini düşünüyoruz. Oradaki cevherin içinde ton başına 13-15 gram altın, 400-500 gram gümüş olduğunu saptadık."[106] Vahap Munyar bile bu rakama şaşırır. Hemen hemen bütün altın madenlerinin ton başına 1 gram, hatta 1 gramın bile altında tenörler açıkladığı bir ülkede Gümüştaş'ın yetkilileri ton başına 13-15 gram altından söz ediyordu. Yani altın madenciliğinde büyük bir rakamdı bu. Yani bu hesapla 2 bin 200 metredeki ocaklardaki

[105] https://www.hurriyet.com.tr/aladag-a-130-milyon-dolar-yatirdi-11-ocaktan-krom-cikarip-cin-e-gonderiyor-24539543

[106] https://www.hurriyet.com.tr/1-tondan-8-gram-altin-cikiyor-24394952

600 bin ton cevherden yaklaşık 5 ton altın, 108 ton da gümüş elde ediyorlar. 3 bin metredeki 500 bin ton olduğunu düşündükleri ve 13-15 gram tenörlü cevherdense yaklaşık 7 ton altın, 250 ton da gümüş elde ediyorlardı. Maden yetkilileri bu açıklamayı patronları Necati Kurmel'in yanında 2013 yılında yapıyordu. Yıl 2020. Bu altın ve gümüşün ne kadarı çıkarıldı. Ne kadarı beyan edildi. Devletin kurumu Maden Tetkik Arama (MTA) Kurumu'nun Temmuz 2016'da yayınladığı "Türkiye ve Dünyada Altın" adında bir raporu var.[107] Bu rapora baktığımızda Kurmel ve Doğan'ın ortak olduğu Gümüştaş Şirketi 2012-2015 yılları arasında yaklaşık 1,5 ton dore altın üretmiş.

Kurmel Grup Şirketleri'nin internet sitesinde saatte 20 ton cevher işlendiği belirtiliyor. Yani günde 480 ton, ayda 14 bin 400 ton, bir yılda ise 172 bin 800 ton cevher işleniyor. Ortalama tenör yani ortalama tonda 8,5 gram altın olduğu da belirtilmiş. Bu hesapla bile yılda en az 1,5 ton dore altın üretilmesi gerekiyor. Ancak MTA verilerine göre 2012'de 308 kilogram, 2013'te 462 kilogram, 2014'te 395 kilogram, 2015'te ise 431 kilogram dore altın üretilmiş. Yani ya üretim oranlarında bir yanlış var ya da cevherin tenöründe. Ya da bizim hesaplama yöntemlerimizde.

Büyük iş, büyük yatırım. Yurt dışı bağlantılarının da olduğu ve ruhsatların alınması, sahaların belirlenmesi ÇED raporları vesaire için çok büyük iş. Yani Aydın Doğan her zaman derdi ya, "Devletle hiç işim olmaz" diye. Oysa bu iş tamamen devletle yapılan bir iş. Yani ruhsatınız iptal edildiği anda ortada kalırsınız. Ya da müfettişler gelip ortalığa saçılan siyanürlerinizi tespit ettiğinde hemen kapısına kilit vurabilir. Yani devletle o kadar çok işiniz vardır ki hayal bile edemezsiniz.

[107] Madencilik Türkiye, Sayı 49, Haziran 2016, mtmagaza.com/wp-content/uploads/2018/05/Madencilik-Turkiye-Dergisi-Sayi-55-cdfvgb54rg.pdf

Bunları neden yazıyorum biliyor musunuz, yıllardır Doğan Medya'da muhabir olarak koşturdum. Haber peşinde. Son dönemde hiç unutmuyorum. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın adı büromuz için "tabu" halindeydi adeta. O bakanlıkla ilgili bir haber önerisinde bulunmak! Olacak şey değildi! Hande Hanım öyle bir bakardı ki kendinizi dünyanın en aptal (hani İngilizler "idiot" derler ya tam da öyle) insanı gibi görmeye başlardınız. "Yapcak bir şey yok!" Çalıştığım Kanal D'de son dönemdeki en geçerli motto buydu. "Yapcak bir şey yok!"

Mesela 2017 yılında da Kanal D yönetimi tarafından CHP'li Aykut Erdoğdu'ya "vebalı" muamelesi yapılıyordu. Kanal D Parlamento Muhabiri olarak benden Aykut Erdoğdu'yla röportaj yapmamam, açıklamalarını görmemem isteniyordu. Çünkü yaptığı bir konuşmayla Aydın Doğan'ı kızdırmıştı. Medya sahiplerine verdiği iftar yemeğinde Erdoğan'ın Aydın Doğan'dan Adalet Yürüyüşü'nü vermemesini istediğini daha doğrusu emrettiğini söylemişti. Suçu buydu. Ahmet Hakan köşesinden saydırmıştı, "Yalancı, müfteri, iftiracı, dürüst olmayan..."[108] Peki neden iktidara bu netlikte bir tavır gösterilemedi. Çünkü muhalefete tavır göstermek, ahlâk dersi vermek kolaydı.

ŞIRACININ ŞAHİDİ BOZACI

2019 yılının Temmuz ayında 192 köylünün zehirlenmesi ve su kaynaklarına siyanür karıştığı iddiaları ile ilgili Gümüşhane'deki altın madenlerinde inceleme yapan CHP heyeti bir rapor açıkladı.[109] O dönemde CHP'nin Doğa Haklarından Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı olan Gülizar Biçer Karaca başkanlığındaki heyetin hazır-

[108] https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/ahmet-hakan-aykut-erdogdu-polemigi-1902164/

[109] CHP'den Gümüşhane Raporu: Siyanür kaynaklı ölüm, 6 Eylül 2019, https://www.chp.org.tr/haberler/chpden-gumushane-raporu-siyanur-kaynakli-olum

ladığı raporda, yöredeki altın, kurşun, çinko madenlerinin sağlığa, su kaynaklarına ve tarıma etkileri yöre köylülerinin anlatımları ile ortaya serilirken, madende çalışan bir işçinin siyanürle zehirlenmesine dair adli tıp raporlarına rağmen yargıdan takipsizlik kararı çıktığına dikkat çekildi.

Bölgede hali hazırda iki altın madeni bulunuyor. Birisi Koza Holding'e ait Mastra, diğeri Yıldız SSS Holding'e ait Midi Altın Madeni. Yıldızlar Holding, Kütahya Gümüşköy'de 2011'de atık barajı çöken Eti Gümüş A.Ş.'nin de sahibi. Yıldız Madencilik tarafından işletilen altın madeninin atık barajında meydana gelen boru patlaması sonrası atık suyu Midi Deresi'ne karıştı. Valilik tarafından yapılan ilk analizde, suda siyanür oranı limitlerin üzerinde çıktı. Daha sonra valilik ikinci bir analiz yaparak siyanürün limitler içinde olduğunu açıkladı!

Öte yandan şu an TMSF'nin işlettiği Koza Madenciliğe ait Mastra madeninin yakınındaki Dibekli köyünde içme suyundan kaynaklı zehirlenme olayları da CHP heyetinin raporunda önemli bir yer tuttu. Raporda, 1400 metre yükseklikte bulunan maden işletmesinin ve siyanür havuzunun hemen altından geçen derenin, zehirlenmelerin yaşandığı Dibekli köyü içinden geçtiği bilgisi verildi.

Raporun en dikkat çekici kısımlarında biri ise madende çalışırken siyanürle zehirlenip ölen bir işçiye dair aktarılanlar oldu. 31 yaşındaki oğlu Rıdvan Doruk'un 2018 Eylül ayında siyanürle zehirlenerek öldüğünü anlatan Abdurrahman Doruk, adli tıp raporunda, "Kişinin ölümünün siyanür intoksikasyonu sonucu meydana gelmiş olduğu" kanaati olmasına rağmen, yapılan soruşturmada takipsizlik kararı verildiğini ifade etti.

Ayrıca bütün bunlar olurken büyük bir suskunluk içinde olan Gümüşhane Valiliği, 17 Temmuz 2019'da Midi Altın Made-

ni'nde yaşanan boru patlaması olayı sonrasında olay yerinden aldığı numuneleri Koza'nın Mastra Altın Madeni Tesisleri'ndeki laboratuvarda analiz yaptırıyor. Yani devlet kurumlarının ya da bağımsız kuruluşların yapması gereken analiz, çevreyi kirlettiği ve zehirlediği iddia edilen maden firmalarının laboratuvarlarında yaptırılıyor. Yani şıracının şahidi bozacı.[110]

Gümüşhane, Temmuz 2019'da Harşit Çayı'nda ve Temmuz 2020'de Karamustafa Deresi'nde yaşanan toplu balık ölümleriyle yine gündeme geldi. Bilindiği gibi siyanür zehrine karşı çok hassas olan canlılardan birisi de balıklar. Toplu balık ölümlerinin görüldüğü Harşit Çayı Gümüşhane'nin doğusunda yer alırken, Karamustafa Deresi ise güney batısında yer alıyor. Yani farklı iki derede ve farklı iki yerde toplu balık ölümleri yaşanıyordu. Gümüşhane'de şu anda biri Koza Grubu'na ait diğeri Yıldızlar Holding'e ait iki siyanürlü altın madeni bir de Aydın Doğan ve ortağı Necati Kurmel'in sahibi olduğu Gümüştaş'a ait "Çinko, Kurşun, Bakır Flotasyon Tesisi" bulunuyor. Siyanür ve birçok zehirli kimyasalın kullanıldığı bu tesislerde ne miktarda sülfürik asit ve nitrik asit kullanılıyor bilemiyoruz. Çünkü ne maden şirketleri bu noktada açık davranıyor ne de onları denetlemesi gereken kurumlar. Özellikle Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve ona bağlı kurumlar maden şirketlerinin üçüncü kolu gibi faaliyet gösteriyor. Neden bunları yazıyorum, ilerleyen satırlarda bir kez daha anlayacaksınız.

Gümüşhane'nin Vauk Dağı'ndan doğarak, Giresun'un Tirebolu ilçesinden Karadeniz'e dökülen 160 kilometre uzunluğundaki Harşit Çayı'nda Temmuz 2019'da yaşanan toplu balık ölümleri vatandaşları alarma geçirdi. Kentin merkeze bağlı Tekke köyü sınırlarında Harşit Çayı'nda 2 kilometre boyunca sazan balıklarının kıyıya vurduğunu fark eden vatandaşlar, durumu İl Tarım ve Orman Mü-

[110] CHP'den Gümüşhane Raporu: Siyanür kaynaklı ölüm, 6 Eylül 2019, https://www.chp.org.tr/haberler/chpden-gumushane-raporu-siyanur-kaynakli-olum

dürlüğü ekiplerine bildirdi. Bölgeye gelen ekipler incelenmek üzere alabalık ve su numuneleri aldı. Balık ölümleri ile ilgili inceleme başlatıldı. Köylerde çocuklar uyarılarak yüzmek için dereye girişlerine yasak getirildi.[111] Gümüşhane'de balık ölümleri sadece Harşit Çayı'yla sınırlı değildi. Tam bir yıl sonra bu kez toplu balık ölümleri haberi Karamustafa Deresi'nden geldi. Boyluca Köyü Muhtarı Tahir Öztürk, 7 Haziran 2020 Pazar günü derede aşırı balık ölümleri olduğunu gördüklerini ve bunun üzerine ilgili kurumlarla irtibata geçtiklerini belirterek şunları anlatıyordu: "Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü ve daha sonra Tarım ve Orman Müdürlüğü'nü aradım. Valiliğin de devreye girmesiyle iki kurumdan da ekipler geldi. Numuneler aldılar ve gittiler."

Aradan 15 gün geçince Muhtar Tahir Öztürk, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nü tekrar aramış, "Sonuçları temiz" yanıtını almış. Tabii bu yanıta şaşırmış. Tam bir ay sonra Tarım İl Müdürlüğü'nden adını açıklamadığı bir yetkili, "Sizin köyden alınan numunelerde siyanür çıktı" bilgisini vermiş. Muhtar Tahir Öztürk bunun üzerine Tarım İl Müdürlüğü'ne gidip, resmi yoldan sonuçları öğrenmek istemiş ama "Veremeyiz" yanıtını almış. Gümüşhane Şehir Merkezinde karşılaştığı İl Genel Meclisi Başkanı AK Parti'li Mehmet Emin Erdoğdu'ya durumu anlatınca, Erdoğdu ilgilenmiş ve Tarım Müdürlüğü'nü ve Çevre ve Şehircilik Müdürlüğü'nü aramış. "Evet tahlillerde siyanür çıktı" yanıtını almışlar. Şirkete 50 bin TL para cezası kesildiğini söylemişler. Ama yine tahlil sonuçlarını alamamış. Daha sonra CHP'nin Gümüşhane kökenli İstanbul Milletvekili Turhan Aydoğdu'yla görüşmüş. Turhan Aydoğdu, tahlil sonuçlarına ulaşmış ve bir örneğini de muhtara iletmiş. "Tahlil sonuçlarına göre bizim köyün önünden akan derede normal değerin-

---

Sinan Uçar: Gümüşhane'de toplu balık ölümleri, 6 Temmuz 2019, DHA

den 11 kat fazla siyanür çıktı" diyor Muhtar Öztürk. Daha sonra da "Tahliller temiz" diyen Çevre İl Müdürlüğü'nün maden şirketine 354 bin TL para cezası kestiğini öğrenmiş. Muhtar Öztürk tekrar tahlil istemiş, "Tarım İl Müdürlüğü yetkilileri geldi ve bu kez ağır metallere rastlandı. Üstünü örtmeye çalışıyorlar" diyor.

KARANLIK SULAR

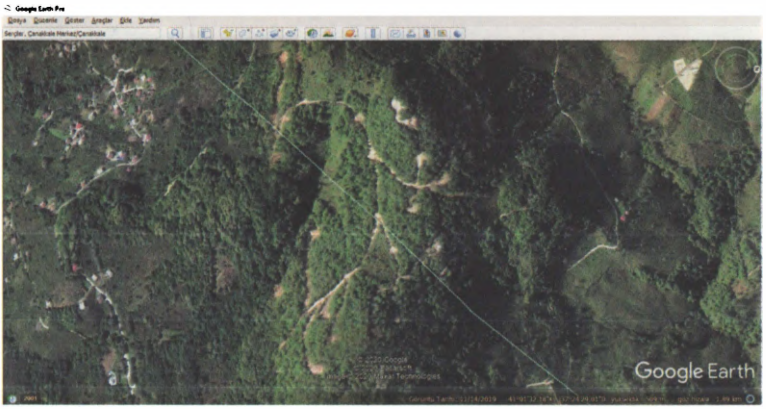
Şimdi size bir filmden söz etmek istiyorum. Adı Karanlık Sular (Dark Waters). Todd Haynes'in yönetmenliğini yaptığı ve Şubat 2020'de vizyona giren bu film sanki Niğde'de yeniden çekiliyor. Ama kapitalizmin hikayesi aslında her yerde aynı. İster Amerika'da ister Türkiye'de oyuncular değişiyor ama hikâye genelde aynı. Karanlık Sular'ın hikâyesi temelde iki kötü karakter barındırıyor. Bunlardan biri vahşi kapitalizm, diğeriyse ABD'li milyarder aile ve aynı adlı şirketleri DuPont. DuPont, 1951 yılında endüstriyel kimya alanında kullanılabilecek müthiş bir maddeyi alıyor envanterine. "PFOA" ya da "C8" olarak şifreleyecekleri bu madde, vaktiyle tankların dış cephesini kaplamak için de kullanılan, ancak sonradan ev eşyalarında da kullanılabileceğine hükmedilen, bugün bildiğimiz adıyla teflonun ham maddesidir. Şirket, 1960'lı yıllardan itibaren yaptığı iç araştırma ve soruşturmalar sonucunda bu maddenin tehlikeli olduğunun farkına varıyor, ama ne gam, üretime devam etmesinin yanı sıra, ortaya çıkan binlerce ton tehlikeli atığı da doğal alanlara, nehirlere, tarım arazilerine saçıyor. Evet kural koymazsan, karşı çıkmazsan, direnmezsen, cezalandırmazsan kapitalizmin Amerika'sı, İngiltere'si, Türkiye'si yok. Her yerde aynı mantıkla çalışıyorlar.

Filme de kaynaklık eden Nathaniel Rich'in The New York Times'a yazdığı makaleye göre, bilhassa 1980'li yıllardan itibaren West Virginia eyaletine bağlı Parkersburg önemli bir noktaya dö-

nüşüyor DuPont için. Çünkü şirket bilhassa bu bölgeyi kimyasal çöplüğü olarak kullanıp toprağı, suyu, havayı korkunç bir zehirle dolduruyor. Elbette bölgede etkin politikacıları, hukukçuları, medyayı ve işvereni konumunda olduğu halkı "tam tersine" ikna edip, yanına çekmeyi de başarıyor. Bir kişi hariç. Wilbur Tennant adlı bir çiftçi, hayvanları teker teker hastalanıp korkunç biçimde ölmeye başlayınca bunun sebebinin sudaki zehir olduğunu idrak ediyor ve hukuk savaşı başlatmaya karar veriyor. İşte bu noktada devreye Avukat Rob Billot giriyor. Büyükannesinin yakın çevresinden tanıdığı Tennatlar'ın davası önüne geldiğinde Billot, kimya şirketlerinin davalarına bakan, yani cephenin diğer yanında çalışan bir avukat aslen. Ancak çevre hukuku hakkında bildikleri, Tennant'ın davasında kimden yana taraf tutması gerektiğine dair ona bir şeyler fısıldıyor. Filmde Mark Ruffalo'nun canlandırdığı Billot, önüne çıkan politik güçlüklere, işini, sağlığını kaybetme tehlikesine ve DuPont'un olabilecek her şekilde davacıları yıldırma politikasına rağmen, 110 bin sayfadan fazla belgeyi inceleyip, 70 bine yakın insandan kan örneği alınmasına vesile olmak suretiyle dev şirket DuPont'u köşeye sıkıştırmayı ve C8 adlı maddenin kullanımıyla ilgili bir bilinç yaratmayı da başarıyor. 1998 yılında devraldığı davaysa bugün bile devam ediyor.[112] (Görsel-60)

[112] Murat Emir Eren: Karanlık Sular – Dark Waters, Film Lovers, 08/02/2020 https://www.filmloverss.com/karanlik-sular-dark-waters

GÖRSELLER

Görsel-34: Şirket yeni cevher bulabilmek umuduyla devletin koruması altında olması gereken çevredeki dağları ve ormanlık alanları delik deşik ediyor.

Görsel-35: Siyanürlü madene başından beri mücadele eden Yukarıtepe köyünden Cevat Atar, "Bizi Filistin durumuna soktular" diyerek tepki gösteriyor.

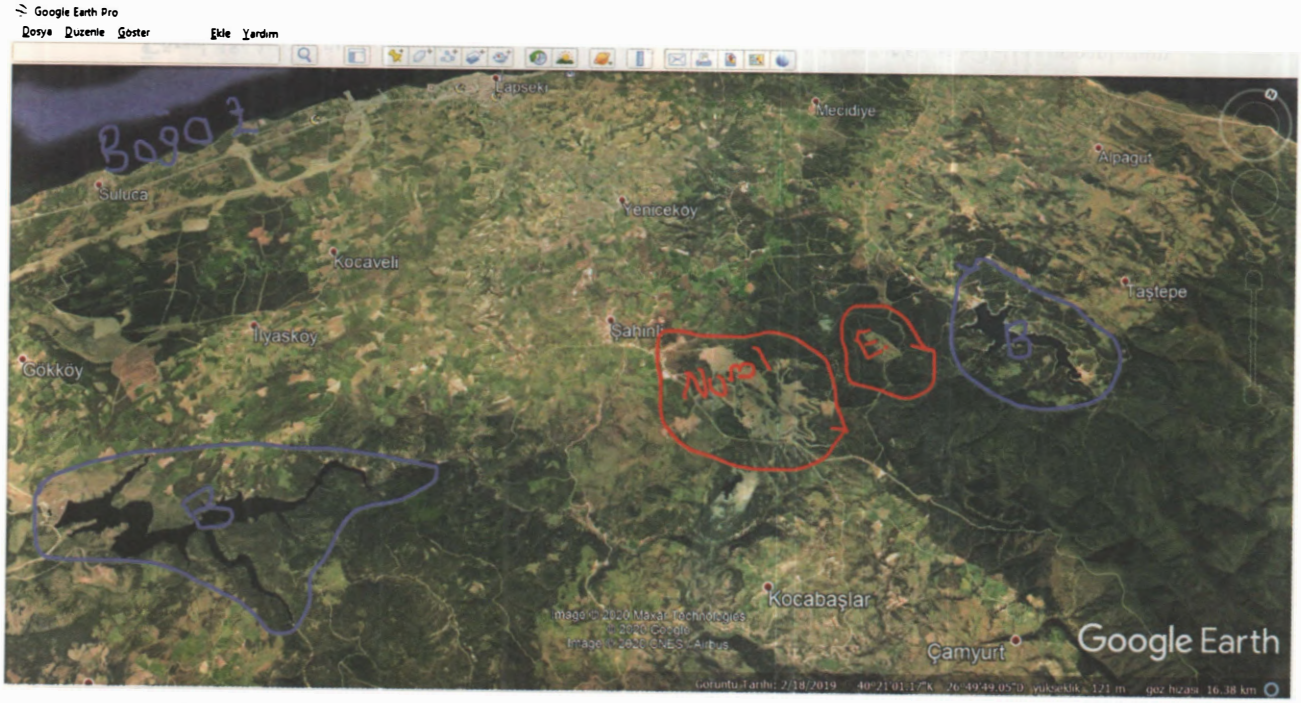
Görsel-36: Japonya ormanlarını gözü gibi koruyor

Görsel-37: El Dorado Gold'un Uşak'daki Kışladağ Altın Madeni.
(Fotoğraf: Gerçek Gündem, Altın madeni 14 yılda Uşak'ın 4'te 1'ini yok etti, 22 Şubat 2020)

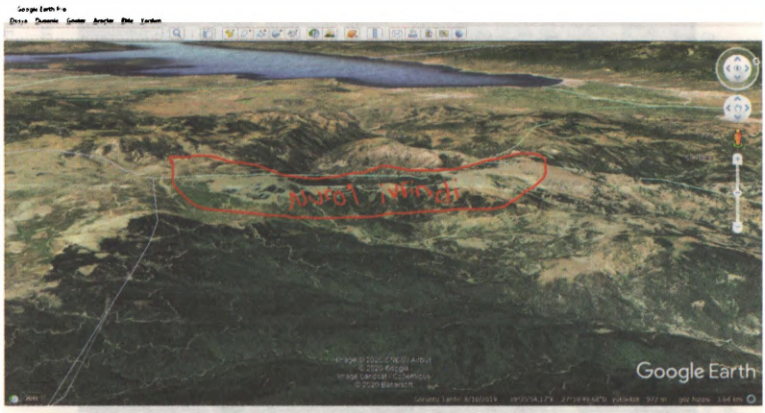
Görsel-38: Ankara'nın bozkırında başka yer bulamayan Çevre Bakanlığı, şehrin tek yeşili ODTÜ ormanları tepesine Yargıtay'ın yeni hizmet binasını inşa ediyor. Anayasa Mahkemesi yanında gecekondu gibi kaldı.

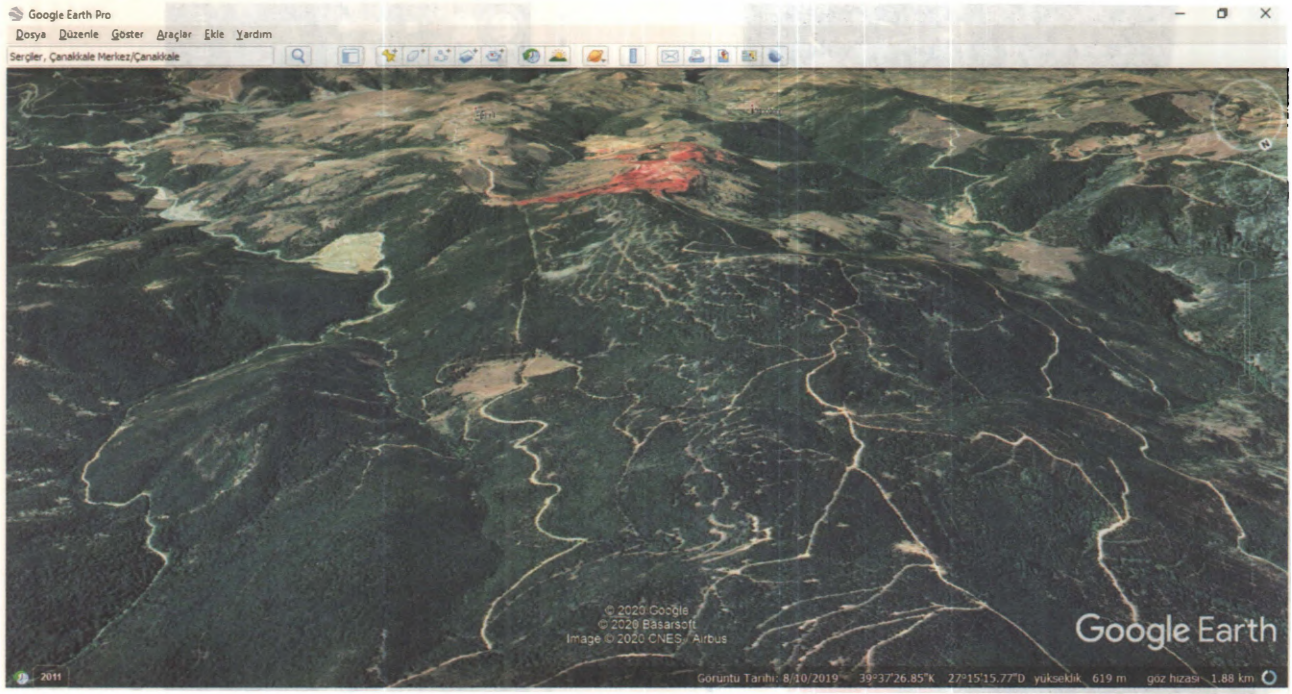
Görsel-39: Nurol'un Lapseki'deki siyanürlü madeni in solunda Umurbey Barajı, sağında Bayramdere Barajı, hemen yanında Eczacıbaşı' ın açmayı planladığı ikinci siyanür madeni.

Görsel-40: Lapseki'de köylüler dertli (Fotoğraf Evrensel'den alınmıştır)

Görsel-41: Nurol'un İvrindi madeninin bir başka uydu görüntüsü. İleride görülen Ege Denizi ve Edremit Körfezi.

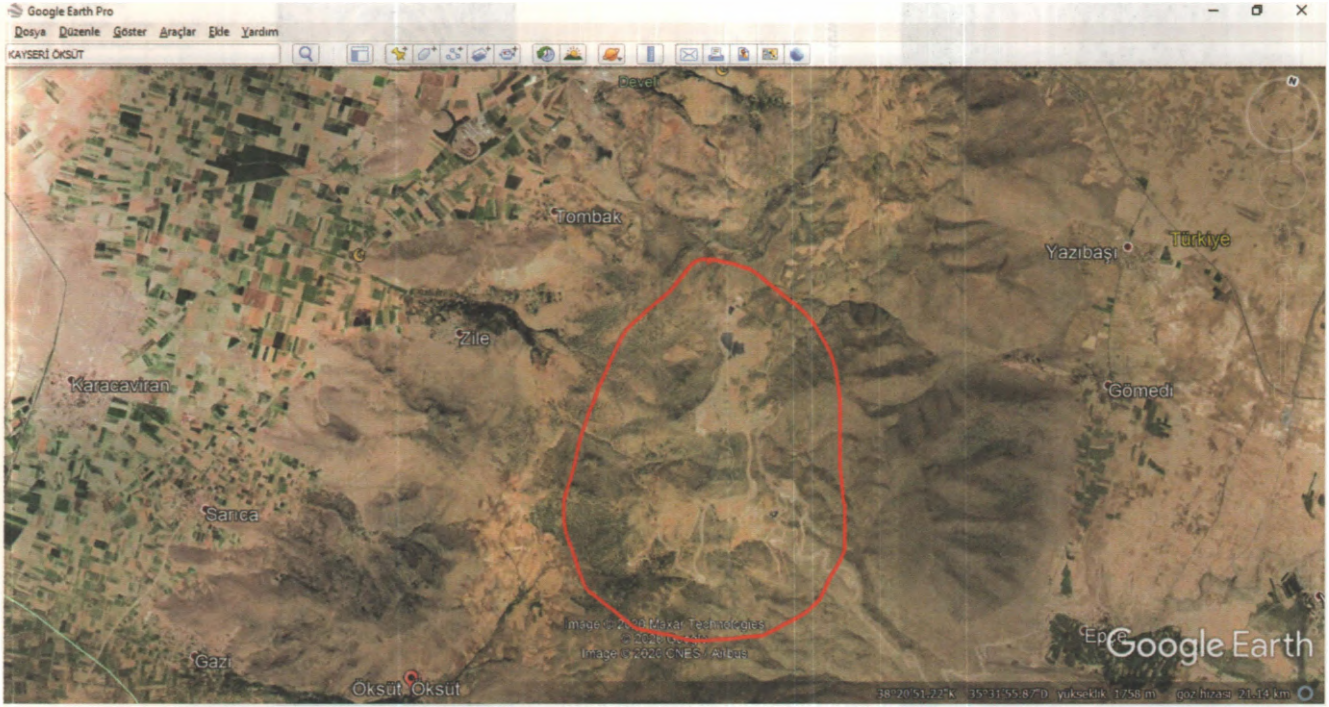
Görsel-42: Bahar Madencilik'in Havran'da Kazdağları'nı sondajlarla nasıl delik deşik ettiği görülüyor. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı işte bu sondajlar için ÇED istemiyor.

Görsel-43: Kazdağları'ndan yansıyan işte bu görüntü Türkiye'yi ayağa kaldırdı. Fotoğraf Emlak Gündemi sitesinden alınmıştır. (https://www.emlakgundemi.com.tr/kent-haberleri/kaz-daglari-nda-altin-arayan-sirket-aciklama-yapti-h5921.html)

Görsel-44: Görüntü konuşuyor.

Görsel-45: Centerra'nın Öksüt siyanürlü madeni. Çevresinde onlarca köy, kasaba ve tarım alanları bulunuyor.

Görsel-46: Siyanürlü madenden Develi'ye ambulans hediyesi.

Görsel-47: CHP Artvin Milletvekili Uğur Bayraktutan, madene karşı direnen vatandaşlara destek amacıyla Artvin Valiliği önünde açlık grevinde. 17 Şubat 2016. Fotoğraf T24'ten alınmıştır.

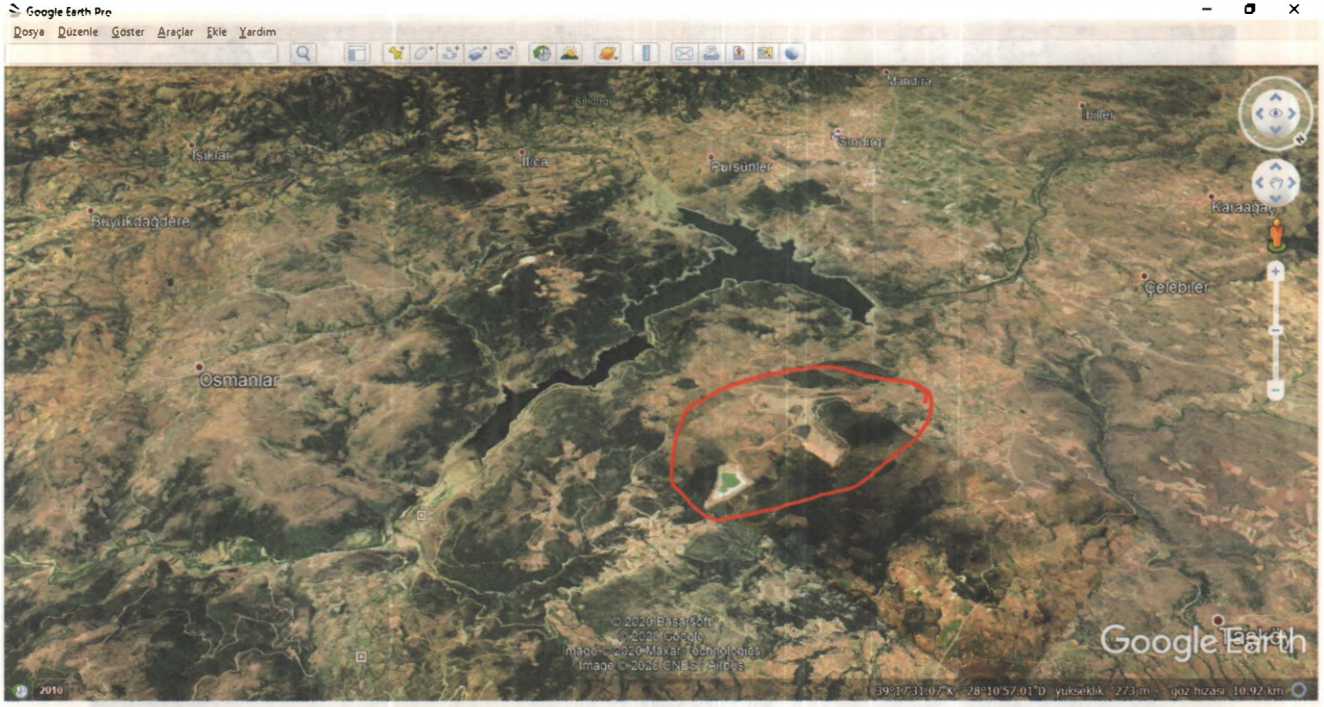
Görsel 48: Artvin halkının Cerattepe'ye siyanürlü maden açılmasına tepkileri sert oldu. Fotoğraf "gazeteyolculuk.net" sitesinden alınmıştır.

Görsel-49: Artvinliler'in Cerattepe mücadelesi devam ediyor. Fotoğraf, Sputnik Türkiye'den alınmıştır.

Görsel-50: Cerattepe neresi. Karar Gazetesinden alınmıştır.
(https://www2.karar.com/gundem-haberleri/artvin-carrattepe-eylemleri-nedir-75849)

Görsel-51: Çaygören Barajının yanına kurulan Sındırgı'daki siyanürlü madenin uydu görüntüsü. Google Earth

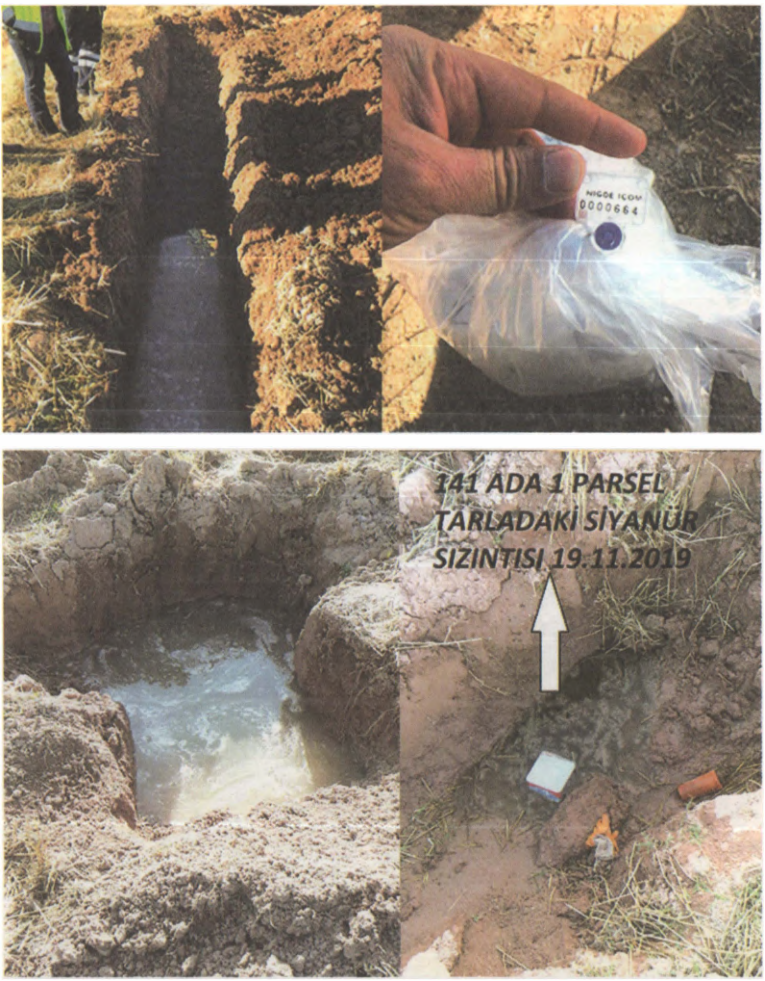
Görsel-52: Balıkesir Sındırgı'daki Kızıltepe siyanür madeni. Fotoğraf, "zenitmadencilik.com" sitesinden alınmıştır.

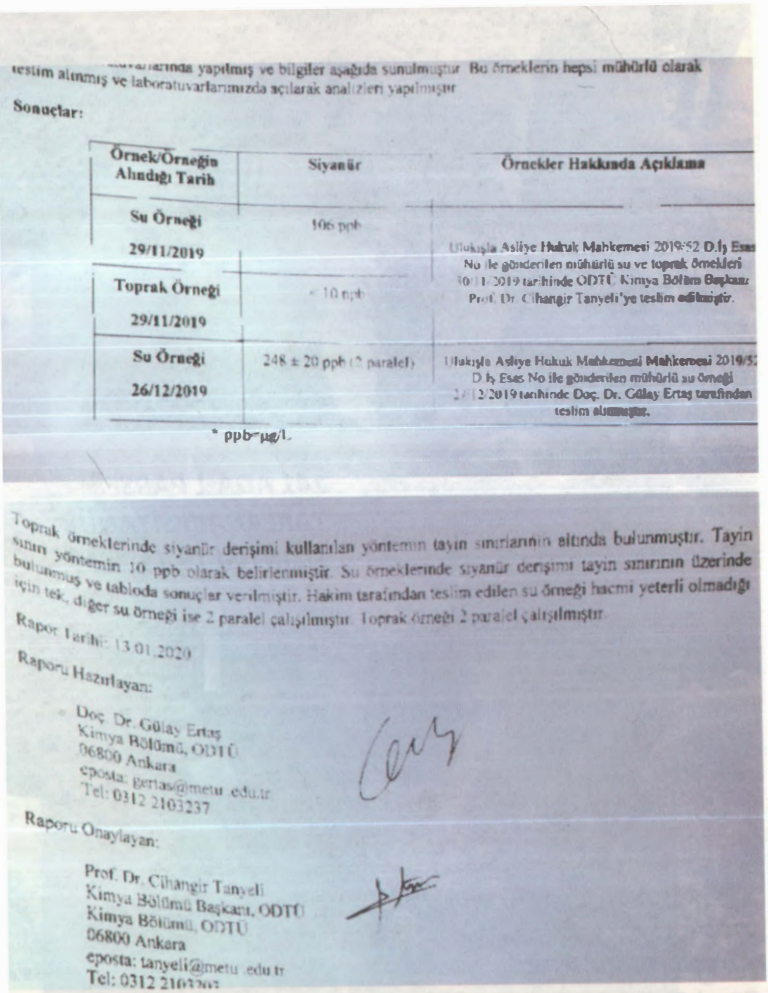
Görsel-53: Sındırgı protokolünün siyanürlü madeni ziyareti. Fotoğraf, "zenitmadencilik.com" sitesinden alınmıştır.

Görsel-54: Ariana'nın Kızıltepe madeni. Fotoğraf, "zenitmadencilik.com" sitesinden alınmıştır.

Görsel-55 A-B: Fotoğraflar 8 Mart 2020 tarihli Yeniçağ Gazetesi'nden alınmıştır. (https://www.yenicaggazetesi.com.tr/nigdede-maden-skandali-siyanur-koye-kadar-sizdi-271134h.htm)8.3.2020

teslim alınmış ve laboratuvarlarımızda açılarak analizleri yapılmıştır.

Sonuçlar:

Örnek/Örneğin Alındığı Tarih	Siyanür	Örnekler Hakkında Açıklama
Su Örneği 29/11/2019	106 ppb	Ufuklu Asliye Hukuk Mahkemesi 2019/52 D.İş Esas No ile gönderilen mühürlü su ve toprak örnekleri 30/11/2019 tarihinde ODTÜ Kimya Bölüm Başkanı Prof. Dr. Cihangir Tanyeli'ye teslim edilmiştir.
Toprak Örneği 29/11/2019	< 10 ppb	
Su Örneği 26/12/2019	248 ± 20 ppb (2 paralel)	Ufuklu Asliye Hukuk Mahkemesi Mahkemesi 2019/52 D.İş Esas No ile gönderilen mühürlü su örneği 27/12/2019 tarihinde Doç. Dr. Gülay Ertaş tarafından teslim alınmıştır.

* ppb=µg/L

Toprak örneklerinde siyanür derişimi kullanılan yöntemin tayin sınırlarının altında bulunmuştur. Tayin sınırı yöntemin 10 ppb olarak belirlenmiştir. Su örneklerinde siyanür derişimi tayin sınırının üzerinde bulunmuş ve tabloda sonuçlar verilmiştir. Hakim tarafından teslim edilen su örneği hacmi yeterli olmadığı için tek, diğer su örneği ise 2 paralel çalışılmıştır. Toprak örneği 2 paralel çalışılmıştır.

Rapor Tarihi: 13.01.2020

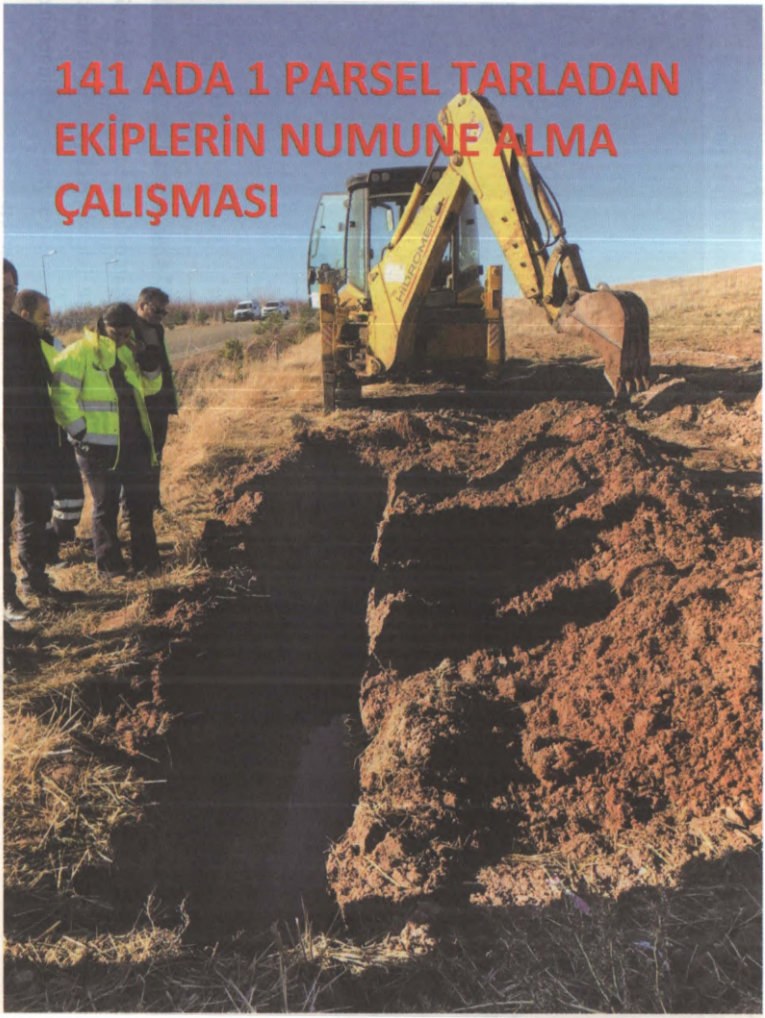
Raporu Hazırlayan:

Doç. Dr. Gülay Ertaş
Kimya Bölümü, ODTÜ
06800 Ankara
eposta: gertas@metu.edu.tr
Tel: 0312 2103237

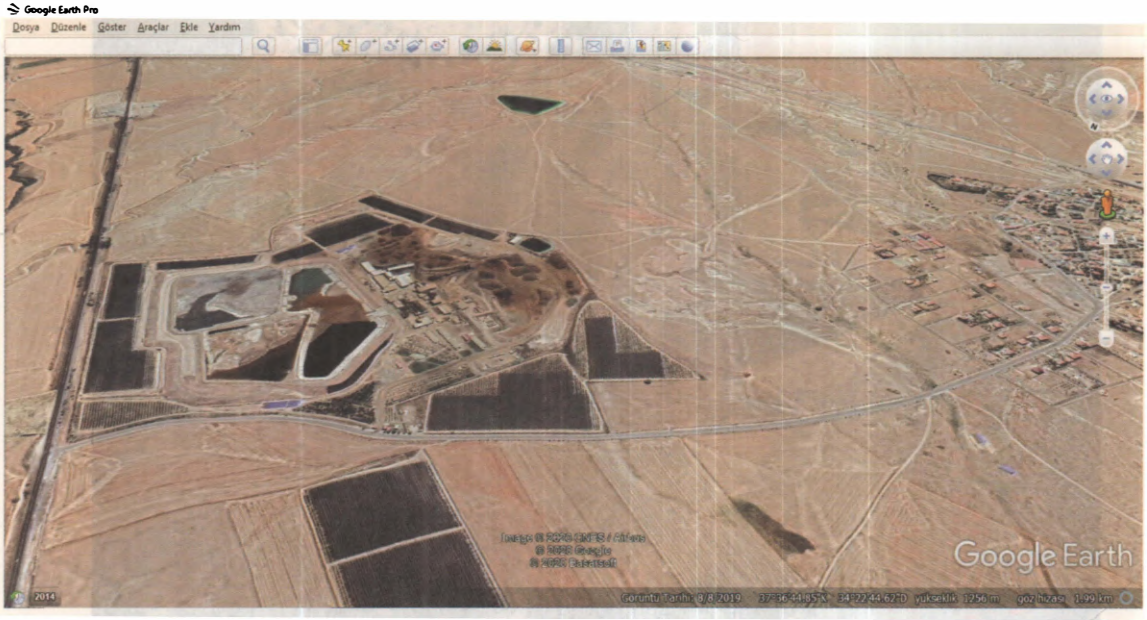
Raporu Onaylayan:

Prof. Dr. Cihangir Tanyeli
Kimya Bölümü Başkanı, ODTÜ
Kimya Bölümü, ODTÜ
06800 Ankara
eposta: tanyeli@metu.edu.tr
Tel: 0312 2103201

Görsel-55 C-D: ODTÜ öğretim üyelerinin, Gümüştaş siyanür sızıntısıyla ilgili analiz sonuçları.

Görsel-55 E

Görsel-56: Niğde'de Tepeköy'e 500 metre mesafedeki Gümüştaş siyanür tesislerinde atık havuzları dolmuş durumda. Maden şimdi sağ üst köşedeki çökelti havuzunu da içine alacak şekilde alanını ikiye katlamak ve sülfürlü cevherleri de işleyecek bir tesis kurmak istiyor. Yani sülfürik asit de kullanılacak. Ayrıca yeni bir atık havuzu daha yapılacak. Gümüştaş'ın Tepeköy siyanürlü tesisleri YERALTI SUYU İŞLETME SAHALARI'nın tam üstünde bulunuyor.

Görsel-57: Gümüştaş siyanür tesisleri, bölgedeki Yeraltı Suyu İşletme Sahaları'nın tam üstünde bulunuyor. Fotoğraf onedio sitesinden alınmıştır. (https://onedio.com/haber/dunya-yer-alti-suyu-havzalarinin-ucte-biri-tehlike-altinda-5336[illegible]

Görsel-58: Ağustos 2020'de ihaleye çıkılan ve çoğu siyanürlü-sülfürik asitli 766 maden bölgesi ve mevcut madenlerin bazıları. Sarı raptiyeler mevcut madenleri, küçük sarı bölgelerse 766 maden bölgesini gösteriyor.

Görsel-59: "Tütsülü Başkan" olarak da tanınan, Ulukışla'nın AK Partili Belediye Başkanı Ali Uğurlu. (Fotoğraf Hürriyet Gazetesi sitesinden alınmıştır. https://www.hurriyet.com.tr/galeri-ilcenin-sasirtan-belediye-baskani-40954067/2)

Görsel-60: Fotoğraf "naiads.blog" sitesinden alınmıştır.

SON SÖZ

Bugün artık tarihçiler, bilim insanları açık açık yazıyorlar. Kuzey ve Güney Amerika'da, Afrika'da, Avustralya'da, Yeni Zelanda'da, Endonezya'da, Filipinler'de, Malezya'da, Hindistan'da neler yapıldığı artık sır değil. Bu ülkelerin, bu coğrafyaların zenginlikleri kelimenin tam anlamıyla yağmalandı. "Vahşiler" dedikleri yerli halkı öldürdüler, kılıçtan geçirdiler; ellerinde, avuçlarında ne varsa aldılar. Aynı acımasızlık birçok imparatorluğun hüküm sürdüğü topraklarda, Haçlı Savaşları'nda, birinci-ikinci dünya savaşlarında yaşandı. Bugün Türkiye'nin toprakları, suları, havası benzer bir saldırıyla karşı karşıya. Alarm zilleri çalıyor. Zillerden de öte alarm tamtamları, alarm davulları çalıyor. Türkiye'nin ormanları, tarım toprakları, suları yani kısacası bu ülkenin yaşam alanları çok ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya. Bunu görüp, halkını, ülkesini koruması gereken yöneticiler ve siyasetçiler ne yazık ki, karşılıklı hakaret ve küfürleşmelerle zaman geçiriyor.

Bugün Dünya Bankası ve IMF'nin desteğini arkasına alan, iktidar güçleriyle işbirliği halindeki uluslararası karteller ve birlikte çalıştıkları yerli ortakları belki bu ülkeye yaşattıkları yıkımın tam olarak farkına varamamış olabilirler. Ancak bugün Türkiye ve Türkiye gibi ülkelerde ekonomik çaresizlikleri kullanıp insanların tutunacakları son dalları da fırsatçı bir anlayışla kıran bu kuruluşlar, gelecekte yaşanacak çevre felaketlerinin ve bunların yaratacağı ağır toplumsal sorunların bir numaralı sorumlusu olacaklar. ABD'de George Floyd'un polis tarafından öldürülmesiyle başlayan gösteriler, dünyada köleliğe, sömürüye ve ırkçılığa karşı yeni bir isyan dalgasına dönüştü. On yıllardır "Büyük Kâşif" diye sunulan Kristof Kolomb'un ABD'deki heykelleri parçalanırken, İngiltere'de heykelleri yıkılan köle tacirleri Edward Colston ve Robert Milligan'ın

ardından Kongo'da milyonlarca Afrikalı'nın katili olarak gösterilen Belçika Kralı İkinci Leopold'ün heykelleri de kaldırıldı. Türkiye'de madencilik adı altında siyanürlü sülfürik asitli kimyasal fabrikalarla çevresel yıkımın öncülüğünü yapan bu şirketler, yakın gelecekte benzer kaderi paylaşacaklar. Elinizi kirletmeden, aracılar kullanarak yaptığınız yıkımdan ve talandan siz de, ortaklarınız da, şirketleriniz de, çalışanlarınız da sorumlu olacaktır. Toplantı odalarınızın duvarlarına astığınız etik ilkelerin hiç birisine uymadığınız gibi, bu ilkelerin savunuculuğunu yapmaya çalışanları da en acımasız yöntemlerle susturmaya çalışıyorsunuz.

Hani diyorlar ya, ağaçları kestikten sonra ortaya çıkan nebati toprağı sıyırıp bir kenara bırakacağız ve işimiz bittiğinde yeniden aynı yerine koyacağız. Hadi diyelim bir kenara bıraktığınız o toprak, 20-30 yıl yağmurlara, sellere, fırtınalara rağmen orada kıpırdamadan durdu. Peki boz ayıları, karacaları, geyikleri, dağ keçilerini, yaban domuzlarını, sincapları, kaplumbağaları, arıları, kuşları ve böcekleri ne yapacaksınız. Onları nereye koymaya planlıyorsunuz? Onları nerede saklayacaksınız? Sizin hiç hesaba katmadığınız bu canlılar, dünyayı ve dolayısıyla insanları da ayakta tutan doğal sistemin bir parçası. Onlar olmasa döllenme yok, onlar olmasa dünya yok ve dolayısıyla biz yokuz. Neresinden bakarsak bakalım, hangi açıdan, hangi mantıkla bakarsak bakalım bu işin iler tutar ve savunulabilir bir yanı kalmadı. Doğa çığlık çığlığa, insanlığın yardım elinin uzanmasını bekliyor.[113]

İşte bu kitapta bıkmadan usanmadan bunu anlatmaya çalıştık. Türkiye'nin yok olmasına sebep olabilecek bir tabloyla karşı karşıyayız. Bugün Türkiye'de adına Çevre ve Şehircilik Bakanlığı denen kurum tarihsel bir vebal altındadır. Başta Bakan olmak üzere

[113] Melis Alphan: tekzip yazılarındaki yanlışlar ve garip çelişkiler, 20.03.2013, http://www.caldagi.com

bu kurumu yönetenlerin gözlerini kırpmadan imzaladıkları ÇED raporları, Türkiye'nin idam fermanlarına dönüşmüştür.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 5'inci maddesinde devletin temel amaç ve görevleri arasında, "İnsanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak" olarak belirtilir. 17'inci maddesinde, "Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir" denilmiştir. Yine Anayasa'nın 44 ve 45'inci maddelerinde, "Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek, tarım arazileri ile çayır ve mer'aların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek amacıyla gerekli tedbirleri alır" denilmektedir. Anayasamızın 56'ıncı maddesi ise çok açıktır: "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir." Anayasa'nın 169'uncu maddesi ise, "Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez" vurgusu vardır. Tüm bu maddeleri aktarmamızın nedeni, bugün Türkiye'de adına altın madeni denilen kimyasal fabrikaların doğrudan doğruya insanların ve tüm canlıların "yaşam hakkını" tehdit etmesidir.

Yıllardır uygulanan ve dışarıdan dayatılan neoliberal politikalarla zaten çiftçiler ve üreticiler desteklerden mahrum ve kendi kaderlerine terkedilmiş bir halde mücadele verirken, bir de tepelerine dikilen siyanürlü ve sülfürik asitli madenlerle ağır çekim bir soykırımla karşı karşıya bırakılıyor. Bütün olumsuzluklara, zorluklara ve yokluklara rağmen temiz hava, temiz su ve temiz toprağı sayesinde ayakta kalabilen, yaşama tutunabilen milyonlarca insana şimdi, "Artık bunlar da yok" mesajı veriliyor. İstisnasız bütün bölgelerimiz, adına madencilik denilen ama vahşi neoliberal politikaların uygulandığı kimyasal merkezler haline getiriliyor.

Bu kitaba son şekli verilirken, 2020 yılının Ağustos ayı başında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü bir ihale ilanı yayınladı. Genel Müdürlük, Yedi Yüz Altmış Altı (766) maden sahası için ihaleye çıktı. Evet yanlış okumadınız 766. Yüzde 95'den fazlası dördüncü grup maden. Yani bu kitabın konusu olan altın, gümüş, nikel, bakır gibi madenler. Türkiye'nin 68 ilinde 766 maden sahasında toplam 892 bin 814 hektar alanda (yaklaşık 9 milyon dönüm) arama ve işletme ruhsatları verilecek. İhaleler kapsamında Sivas'ta 73, Kahramanmaraş'ta 56, Eskişehir'de 39, Erzincan'da 30 bölgede maden çalışmaları için arama ve işletme ruhsatları veriliyor. MAPEG, daha önce de 2018 yılının Temmuz ayında 616, 2019 yılının Nisan ayında ise 417 sahayı ihaleye açmıştı. Bu ihale bölgelerini tek tek Google Earth Pro harita sistemi üzerinde işaretleyip, üstüne mevcut maden sahalarını da ekleyince ortaya sap sarıya boyanmış bir Türkiye haritası çıktı. (Görsel-58)[114] Görsel 58'de gördüğünüz bu sarı işaretler bir çiçek bahçesi değil. Millet Bahçeleri hiç değil. Bu gördüğünüz ve tüm Türkiye'yi kanser gibi sarmış sarı renkli alanlar, milletin talan edilen ormanları, tarım alanları, bağları-bahçeleri, ırmakları. Söylediklerimde hiçbir abartı yok. Eksiği var ama fazlası yok. Üstelik bu sadece tek bir ihale. Edirne'den Hakkâri'ye her yer ama her yer maden sahası. Bu ülkenin tüm ormanları, tüm ırmakları hedef haline gelmiş durumda. Hem de "küresel ısınma" dediğimiz bir dünya felaketi kapımızdayken. "Türkiye bir maden ülkesi olacak" diyenler bunun gerçekleşmesi için ellerinden geleni yapıyor. Ancak ne yazık ki Türkiye bir maden ülkesi değil, dev bir kimyasal fabrika haline getiriliyor. Türkiye'nin topraklarında, ırmaklarında, denizlerinde, meralarında artık bol bol siyanür, sülfürik asit, nitrik asit, kadmiyum, civa, arsenik, kurşun gibi kimyasallar ve ağır metallerin varlığını konuşuyor olacağız. Ma-

[114] Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (MAPEG), http://www.mapeg.gov.tr/ihaleler/140_grup_ihale_ilani.aspx

dencilik adı altında yapılan bir doğa katliamı. Bu ülkenin can damarları göz göre göre kesiliyor, zehirleniyor. Bu ülkenin can damarlarına üst üste darbeler vuruluyor.

Elinizdeki kitapta Aydın Doğan ve Necati Kurmel'in ortak olduğu Gümüştaş'ın hikayesini anlatırken Toroslar'ı bekleyen tehlikeden söz etmiştik. Yanılmamışız. Bu son açıklanan ihale dosyasında Toroslar büyük yer tutuyor. Antalya'dan başlayıp Adana ve Kahramanmaraş'a kadar uzanan dünya mirası Toroslar maden sahası ilan edilmiş. Anadolu'ya can veren, nefes veren, su veren Toroslar binlerce ton dinamit, ağır iş makinaları, her türlü kimyasalın saldırısına açık hale getiriliyor.

Fatsa'nın ardından Ordu'nun merkezi de siyanür-sülfürik asit madenlerinin tehdidi altında. Bugün Ordu Büyükşehir Belediye Başkanı olan Hilmi Güler, Uşak'da El Dorado Gold'un siyanürlü altın madeninin açılışı sırasında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'ydı. Bugün Fatsa'daki siyanürlü madene karşı sessiz. Ordu'da açılması planlanan diğer madenlerden haberi var mıydı? Yoksa o da bizler gibi ihale ilanıyla mı öğrendi? Bunu bilemiyoruz ancak Hilmi Güler ve bölgedeki bütün belediye başkanlarının birlik olup, bu siyanürlü-sülfürik asitli madenlere karşı harekete geçmeleri gerekiyor. Çünkü hiç şüphesiz Ordu'nun yerel yöneticileri olarak en öncelikli görevleri, oy istedikleri vatandaşlarının can ve mal güvenliğini sağlamaktır.

Türk turizminin kalbi, turizm denince akla ilk gelen şehrimiz Antalya da ağır saldırı altında. Antalya'nın hani o bakmaya kıyamadığımız, yemyeşil çam ormanlarıyla kaplı Demre'nin üst vadileri, Mavikent, Kumluca, Tekirova, Kemer'in o eşsiz yemyeşil dağları artık madencilerin insafına terkedilecek. Hani her yıl o eşsiz doğa harikası Toroslar'a bakarak Akdeniz'de kulaç atan milyonlarca turist, bundan böyle bir toz bulutuna bakmak ve zehirli kimyasalları solu-

mak zorunda kalacak. Söğüt, Kızılcadağ, Yeşiloba arasında kalan o yemyeşil verimli topraklar artık maden sahası. Zaten jeotermal santralleriyle yeterince bunalmış olan Aydın'a şimdi de siyanür-sülfürik asit madencileri geliyor. Karabağ-Akçeşme arasında yemyeşil dağların üzerinde, Körteke-Örencik arasında barajın hemen üstünde, Buharkent-Savcılı-Çatak üçgeninde, dillere destan bereketli Söke ovasının hemen yanındaki dağlarda altın arayacaklar. Balıkesir'de Bigadiç dağlarını, Kazdağları'nın eteklerini, Ayvalık tepelerini delik deşik edecekler. Çok değil bir yıl önce şüpheli bir yangınla kül olan, İzmir'de Efem Çukuru'nun Kuzeyindeki Kavacık'ın dağları maden için parsellenmiş. Buca'nın dağları, Kemalpaşa'nın dağları hepsi artık siyanür-sülfürik asit baronlarının hizmetinde. İzmir'in dağlarında çiçekler açmayacak artık.

Manisa'da Kula, Gölmarmara ovası maden sahası olarak belirlenmiş. Simav dağları, Kütahya-Emet'deki Eğrigöz Dağı siyanürcülerin kuşatması altında. Daha doğrusu Eğrigöz Dağı madencilere terkedilmiş. Çanakkale'de Lapseki'de başlayan siyanürlü yaşam ve ormanların yokedilmesi süreci Nusratiye-Güreci arasındaki ormanlarla devam ediyor. Maden şirketleri zaten öteden beri Kütahya ve Uşak'ın maden bölgesi ilan edilmesini istiyor. Bu yönde iktidar üzerinde baskı uyguluyor. Karadeniz'i keza öyle. İç Anadolu desen aynı mantıkla bakıyorlar. Aslında onlar bu son ihaleyle birlikte Türkiye'yi maden bölgesi ilan ettiklerini açıklamış oldular.

Erzincan'da Çöpler'in karşısına bir maden daha geliyor Bu arada Çöpler büyüdükçe büyüyor. Erzincan şehri madenlerin kuşatması altına sokulmuş. Neredeyse çevresindeki bütün dağlar maden bölgesi ilan edilmiş. Sadece Çöpler siyanürlü-sülfürik asitli madeninin su tüketimi Erzincan'a yaklaşıyor. Düşünün şimdi hem Çöpler büyüyor hem de yanına yeni yeni madenler ekleniyor. Ve bunların hepsi de kuyu suyunu, yani yeraltı suyu kaynaklarını kullanıyor.

Hiç şüpheniz olmasın ki bu ihalelerin devamı gelecek. Temmuz 2018'de 616 ihale, Nisan 2019'da 417 ihale, Ağustos 2020'de 766 ihale yarın bilmem kaç yüz ihale daha. Bir de bakmışsın ihale yapacak taş-toprak kalmamış. İstisnasız ihaleye çıkılan hemen hemen bütün maden sahaları ormanlarla kaplı. Türkiye'nin can damarı olan yeşil örtüsü korumasız, çaresiz, yeni katliamları bekliyor. Bilecik'te nerede ormanlık alan varsa maden sahası diye ihaleye çıkılmış.

Tüm Türkiye'yi kapsayan bu 766 bölgede önce sondaj yapıyoruz denilerek ormanlar kesilecek, yüz binlerce çukurlar açılacak ve habitatın kalbine saplanacak hançerlerle doğaya ilk darbe vurulacak. Ardından altın çıkarıyoruz, nikel çıkarıyoruz denilerek milyonlarca ağaç içindeki canlılarıyla birlikte yok edilecek. Milyonlarca ton toprak, kaya siyanür-sülfürik asit ve bilumum kimyasallarla zehirlenecek. Bu ülkeyi yönetenler o ihalelerden birkaç yüz milyon gelir elde etmeyi düşünebilir ancak hiç şüpheniz olmasın tahribatı yüz milyarlarca dolar olacak. Bu ihaleleri yapanlar kendilerini Sibirya tundralarında ya da Alaska ormanlarında Avustralya çöllerinde sanmış olmalılar ki çok rahat davranmışlar. Onların gözünde ne köy, ne belde, ne kasaba ne de şehirler yok. Oralarda yaşayan insanlar hiç yok. O ormanlarda yaşayan kuşlar, böcekler, geyikler, ceylanlar, kaplumbağalar, kertenleleler, sincaplar, ayılar hiç yok. Orası bilmem kaç numaralı maden sahası.

Sermayenin ekonomik krizlere bakışını özetleyen veciz bir söz vardır: "İyi bir krizi asla boşa harcamamak lazım." Şu anda iktidarın ve şirketlerin yaptığı da budur. İşsizlik ve yoksulluğun, ekonomik sıkıntıların yarattığı vasat iklimi bir yağma bayramına çeviriyorlar. Tehlike gerçekten çok büyük. Çünkü dağlarımız düşerse halkımız da düşecektir.[115]

[115] Bahadır Özgür, Kaz Dağları'nın ardındaki hırsızlık ittifakı, GazeteDuvar, 6 Ağustos 2019

Bugün ormanları, tarım alanları, meraları yağmalanan o köylerimizin çocukları ise vatan topraklarını koruyor; yurt içi ve yurt dışındaki cephelerde şehit oluyor. PKK terörüne karşı canını ortaya koyarak mücadele eden, devletinin yanında duranlar, bugün Çöpler siyanürlü-sülfürik asitli madenine karşı çıktı diye tu-kaka oluyor; elinden silahı alınıyor. Kaç kere ama kaç kere şehit haberlerinde şahidi olduğumuz köylerdeki yıkık dökük evlerin görüntüleri hepimizin malumu. Ama en azından bu insanların o yıkık dökük evlerinin çevresinde ağaçları, ekip-biçebileceği bir karış toprağı, içebileceği temiz suları, dereleri vardı. Şimdi bazıları işte o şehitlerin analarının, eşlerinin, çocuklarının, kardeşlerinin sularına, topraklarına, derelerine göz dikti. Bugün Türkiye'yi ve dünyayı evrende değerli kılacak olan şey, boynumuza, parmağımıza taktığımız sarı metaller ve onun uğruna yok ettiğimiz bir dünya olmayacak. Bizi bu evrende değerli kılacak olan şey, gelişmiş beyinlerimiz ve bu beyinlerin ürettiği bilim ve sanat olacak. Bunun içinse önce sağlıklı yaşam alanlarına, temiz su kaynaklarına, zehirsiz topraklara ve solunabilir bir havaya ihtiyacımız var.

KAYNAKÇA

• Ahmet Ertan: Biri bitmeden diğeri başlıyor. Cehenneme çevirecekler, Odatv.com, 1 Ağustos 2019, https://odatv4.com/cehenneme-cevirecekler-01081956.html;

• Ali Ekber Ertürk: Bir milli kuruluş daha özelleştirme kurbanı, Sözcü, 25 Şubat 2019, https://www.sozcu.com.tr/2019/ekonomi/bir-milli-kurulus-daha-ozellestirme-kurbani-3667381/

• Altıncı İşgali Büyüyor, Aynalı Pazar Gazetesi, 08.07.2019

• Avukat Arif Ali Cangı: Bergama-Ovacık Altın Madeni/Bergama Hareketi Deneyimi, Mayıs 2020

• Aydın Engin: Eşeğin Vajinası, T-24, 4 Ağustos 2019, https://t24.com.tr/yazarlar/aydin-engin/esegin-vajinasi,23337

• Aydın Engin: Hablemitoğlu'nun Bulunamayan Kitabı, JMO Haber Bülteni. Ocak-Mart 2004, 2004/1, https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/34a1273487bf7b2_ek.pdf?dergi..

• Ayşe Gertik: Kıbrıs'ta Bir Endüstriyel Miras Örneği/Lefke CMC Madeni İşçi Yerleşkesi, Yakın Mimarlık Dergisi, Nisan 2018

• Bahadır Özgür: Kaz Dağları'nın ardındaki hırsızlık ittifakı, GazeteDuvar, 6 Ağustos, 2019

• Berkay Sağol: Madenciler Gözünü Dikti: Doğa Talanında Sıra Murat Dağı'nda, BirGün, 03 Ağustos 2019, https://www.birgun.net/haber/madenciler-murat-dagi-na-goz-dikti-koyluyu-yildirmak-istiyorlar-263860

• Berkay Sağol: Uşak'ın 4'te birini yok etti, BirGün Gazetesi, 22 Şubat 2020, https://www.birgun.net/haber/maden-usak-in-4-te-1-ini-yok-etti-288983

• Celal Eren Çelik: Çaldağı'ndan Venezuela'ya: "Maduro'nun Altınları", @yazparov 10 Şubat 2019, https://twitter.com/yazparov/status/1094689195921149954

• Cemalettin Küçük: Türkiye'nin altını üstüne getiriyorlar, TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Haber Bülteni, 2007/4 -2008/1

• CHP'den Gümüşhane Raporu: Siyanür kaynaklı ölüm, 6 Eylül 2019, https://www.chp.org.tr/haberler/chpden-gumushane-raporu-siyanur-kaynakli-olum

• Koronaya karşı tütsü yakıp dolaştırdılar!, Sözcü, 4 Nisan 2020, https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/coronaya-karsi-tutsu-yakip-dolastirdilar-5725912/

• Doğanay Tolunay: Dünyada ve Türkiye'de Ormansızlaşma, Ormancılık Politikaları ve Orman Köylülerinin Durumu, 2016

• Dr. Tülay Renklidağ ve Dr. Asude Gökmen Karaman: Siyanür Zehirlenmesi Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (STED), 2003, Cilt 12, Sayı 9, Türk Tabipler Birliği, https://www.ttb.org.tr/STED/sted0903/siyanur.pdf

• Erzincan'da altın madeni şirketi, dava açmamaları karşılığında, köylülere "yardım" yapmış, T-24, 08 Kasım 2019, https://t24.com.tr/haber/erzincan-da-altin-madeni-sirketi-dava-acmamalari-karsiliginda-koylulere-yardim-yapmis,847264

• Erzincan'da köylüleri ikna gezisi, mynet, 22.09.2006, https://www.mynet.com/erzincanda-koyluleri-ikna-gezisi-110100241191

• Esin Gedik: Köylülerin Amerikan Rüyası, Akşam, 21.09.2006, https://www.haber3.com/guncel/koylulerin-amerikan-ruyasi-haberi-124658

• Fatih Küçükuysal: Altın Elde Etme Yöntemleri ve Siyanür, Sağlıklı Çevre Hakkı Serisi-II, Tüketici Sorunları Derneği (TÜSODER), 9 Ağustos 2019, https://www.tusoder.org.tr/altin-elde-etme-yontemleri-ve-siyanur/

• Gary Kroll & Richard Howard Robbins: World in Motion: The Globalization and the Environment Reader, Altamira Press, 2009

• Haluk Çelik: Refrakter Altın Cevherlerinin / Konsantrelerinin Ön İyileştirilmesinde Biyooksidasyon Yönteminin Kullanımı, Madencilik, Cilt 44, Sayı 3, Sayfa 35-46, Eylül 2005

• Haluk Kalafat: Türkiye'nin Siyanür Tehlike Haritası, BİANET, 12 Mayıs 2011, https://m.bianet.org/bianet/cevre/129955-turkiye-nin-siyanur-tehlike-haritasi

• Hanife Baş: Madenini buldu yeni tesis yolda, Milliyet, 1 Aralık 2017, https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/madenini-buldu-yeni-tesis-yolda-2564559

• Hikmet Uluğbay: Suyu Nasıl Daha Özenli Kullanabiliriz?, 24.03.2020, https://hikmetulugbay.wordpress.com/2020/03/24/suyu-nasil-daha-ozenli-kullanabiliriz/

• http://www.radikal.com.tr/turkiye/copler-koyune-siyanur-kusu-kondu-836345/

• https://group.bureauveritas.com/

• https://oksutmadencilik.com.tr/tr/kurumsal-hakkimizda.php

• https://www.cnnturk.com/ekonomi/sirketler/abdli-sirket-zonguldakta-altin-arayacak

• https://www.evrensel.net/haber/381872/ayagina-sulfurik-asit-dokulen-isci-kaderine-terk-edildi

• https://www.fian.org/en/

• https://www.haberler.com/kayseri-ye-piyango-vurdu-kanadalilar-210-milyon-10631590-haberi/

• https://www.haberturk.com/kayseri-haberleri/74684350-sagliga-hayirsever-destegioksut-madencilik-tarafindan-il-saglik-mudurlugune-ambulans-teslim

• https://www.hurriyet.com.tr/1-tondan-8-gram-altin-cikiyor-24394952

• https://www.hurriyet.com.tr/aladag-a-130-milyon-dolar-yatirdi-11-ocaktan-krom-cikarip-cin-e-gonderiyor-24539543

• https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/altin-madeni-icin-geliyorlar-40763843

• https://www.hurriyet.com.tr/gundem/gumushanenin-gurur-gunu-17616844

• https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/balikesir/sindirgi-da-altin-istihdami-basladi-11389071

• https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/ahmet-hakan-aykut-erdogdu-polemigi-1902164/

• Hükümet gibi şirket! Bakan Şahin'in oğlu Çalık Grubu'nun yeni avukatı oldu, Milliyet, 13.08.2008, https://www.milliyet.com.tr/siyaset/hukumet-gibi-sirket-978156

• İbrahim Balıklı: Gördes Nikel Madeni Projesi Raporu, https://docplayer.biz.tr/5451474-Gordes-nikel-madeni-projesi.html

• İlhan Cihaner'i tutuklatan FETÖ'nün gizli tanığı "Efe" üçüncü kez sırra kadem bastı, Independent Türkçe, 19 Kasım 2019, https://www.indyturk.com/ node/93616/haber/ilhan-cihaner'i-tutuklatan-fetö'nün-gizli-tanığı-"efe"-üçüncü-kez-sırra-kadem-bastı

• İsmail Duman, İTÜ-Kimya Metalürji Fakültesi, Çöpler kompleks madeni kapasite artışı projesi nihai ÇED raporu hakkında Prof. Dr. İsmail Duman'ın görüşü.

• İzinler tıkandı, bedeller %40'ı buldu, altın üretimi dip yaptı, Dünya Gazetesi, 3 Nisan 2018, https://www.dunya.com/finans/haberler/izinler-tikandi-bedeller-40i-buldu-altin-uretimi-dip-yapti-haberi-409909

• Jane Perlez and Kirk Johnson: Behind Gold's Glitter: Torn Lands and Pointed Questions, June 14, 2010

• Jared Diamond: Çöküş, Birinci baskı, Şubat 2019, Pegasus Yayınları

• John Perkins: Bir Ekonomik Tetikçinin İtirafları, April Yayınları, Cilt 1- 2- 3- 4, 2018-2019

• Kazdağları direnişçilerine koronavirüs bahanesiyle ceza yağdı, BirGün, 8 Mayıs 2020, https://www.birgun.net/haber/kazdaglari-direniscilerine-coronavirus-bahanesiyle-ceza-yagdi-300200

• Kazdağları'ndaki doğa nöbetçilerine "çevreyi bozmak" suçundan para cezası kesildi – ANKA Haber Ajansı, 8 Mayıs 2020, https://ankahaber.net/haber/detay/kagdaglarindaki_doga_nobetcilerine_cevreyi_bozmak_sucundan__57_bin_240_lira_para_cezasi_kesildi

• Lütfi Tozar: Bosphorus Nikel Madencilik, BHP Billiton ve Gerçekler: Türkiye'de bir Madencilik Öyküsü, https://www.metalurji.org.tr/dergi/dergi142/d142_3338.pdf

• Madencilik Türkiye, Sayı 49, Haziran 2016, mtmagaza.com/wp-content/uploads/2018/05/Madencilik-Turkiye-Dergisi-Sayi-55-cdfvgb54rg.pdf

• Mahmut Övür: Türkiye ne kazanıyor?, Sabah 10 Ağustos 2019, https://www.sabah.com.tr/yazarlar/ovur/2019/08/10/turkiye-ne-kazaniyor

• Melis Alphan: Siyanürlü altın madenciliği Ordu'yu zehirliyor, Artı Gerçek, 20 Ocak 2020, https://artigercek.com/yazarlar/melis-alphan/siyanurlu-altin-madenciligi-ordu-yu-zehirliyor

• Mesut Mahmutoğulları: Ulaşılamayan El Dorado ve Kassandra'nın Çığlığı, 19 Temmuz 2001, mai ve küreselleşme karşıtı çalışma grubu, KİMDAKSİ-Kimya Madenciliğine Karşı Sivil İnisiyatif,19 Temmuz 2001, http://www.antimai.org/mkl/mm01altin.htm

• Mesut Yazılıtaş: Türkiye'de ve Dünyada Altın İşletmecisi Firmalar, https://www.metalurji.org.tr/dergi/dergi129/d129_1827.pdf

• Murat Emir Eren: Karanlık Sular – Dark Waters, Film Lovers, 08/02/2020 https://www.filmloverss.com/karanlik-sular-dark-waters

• Mustafa Çınkı: Eti Gümüş A.Ş. Küreselleşmeyle Organik Bağlı Bir Özelleştirme Öyküsü, https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/c1903eb24a99391_ek.pdf?dergi=HABER%20B%DCLTEN%DD

• Olayın Gerçek Yüzü-Hikmet Çetinkaya-Cumhuriyet, T-24, 20 Şubat 2010, https://t24.com.tr/haber/olayin-gercek-yuzu,70933

• Oriole Resources Türkiye'deki Projeleri ile İlgili Güncelleme Paylaştı, 11 Mart 2019, http://madencilikturkiye.com/oriole-resources-turkiyedeki-projeleri-ile-ilgili-guncelleme-paylasti/

• Ormanlarda maden buldular! Son 13 yılda 99 bin hektar orman madenlere açıldı, sol.org.tr, 26 Ağustos 2019, https://haber.sol.org.tr/turkiye/ormanlarda-maden-buldular-son-13-yilda-99-bin-hektar-orman-madenlere-acildi-269161

• Özer Akdemir: Kırmızı derenin ardından çevre felaketi çıktı: Nikel madeni!, Evrensel, 08 Nisan 2020, https://www.evrensel.net/haber/401679/kirmizi-derenin-ardindan-cevre-felaketi-cikti-nikel-madeni

• Özer Akdemir: Alman Vakıfları ve Bergama Gerçeği, Evrensel, 7 Kasım 2011, https://www.evrensel.net/haber/17106/alman-vakiflari-ve-bergama-gercegi

• Özer Akdemir: Ayağına sülfürik asit dökülen işçi, işten atıldı, Evrensel, 26 Haziran 2019

• Özer Akdemir: Kaz Dağı'nı en vahşi yöntemle siyanüre boğacaklar, Evrensel Gazetesi, 26 Ekim 2017, https://www.evrensel.net/haber/336177/kaz-dagini-en-vahsi-yontemle-siyanure-bogacaklar

• Özer Akdemir: Tepeköy'deki altın madeni atık havuzundan siyanürlü su sızıntısı: Önlem alan yok, Evrensel, 11 Mart 2020, https://www.evrensel.net/haber/399180/tepekoydeki-altin-madeni-atik-havuzundan-siyanurlu-su-sizintisi-onlem-alan-yok

• Pelin Cengiz: Kanada'da Çanakkale'yi altın madeni fuarında pazarladılar, Artı Gerçek 28 Temmuz 2019, https://artigercek.com/yazarlar/pelincengiz/kanada-da-canakkale-yi-altin-madeni-fuarinda-pazarladilar-30-ayri-altin-madeni-ruhsati-verdiler

• Prof. Dr. İsmail Duman, İTÜ-Kimya Metalürji Fakültesi, Çöpler kompleks madeni kapasite artışı projesi nihai ÇED raporu hakkında Prof. Dr. İsmail Duman'ın görüşü.

• Rengin Arslan: Dokuz soruda Cerattepe: Ne oldu, ne olacak?, BBC Türkçe, 23 Şubat 2016, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160223_dokuz_soruda_cerattepe

• Ronald Eisler & Stanley N. Wiemeyer: Altın Madenciliğinde Siyanür Kullanımının Bitkilere ve Hayvanlara Zararları ve Buna Bağlı Su Sorunları, https://ekolojikhaklar.org/wp-content/uploads/2019/07/

• Saygı Öztürk: Kazdağı nöbetçi gençlerine 107 bin lira ceza, Sözcü Gazetesi, 14 Haziran 2020, https://www.sozcu.com.tr/2020/yazarlar/saygi-ozturk/kazdagi-nobetci-genclerine-107-bin-lira-ceza-5873310/

• Sebahattin Gül: Madenlerde Devlet Hakkı Payları ve Bu Payların Vergisel Boyutu, Enerji ve Maden Dergisi, 29 Ocak 2016, https://enerjimaden.com/son-haberler/madenlerde-devlet-hakki-paylari-ve-bu-paylarin-vergisel-boyutu.html

• Sefa Taşkın: Siyanürlü Ahtapot, Sel Yayıncılık, Birinci Baskı, Mart 1998

• Serpil Berk: Sülfürik asit ile altın arama anayasaya aykırı, Evrensel, 28.10.2018, https://www.evrensel.net/haber/364543/sulfurik-asit-ile-altin-arama-anayasaya-aykiri

• SES analiz ettirdi: siyanür öldürücü değerlerde, JMO Haber Bülteni, 2011

• Sinan Uçar: Gümüşhane'de toplu balık ölümleri, 6 Temmuz 2019, DHA

• Stratex Madencilik Genel Müdürü Bahri Yıldız: Biz isteriz ki altın arama ve üretimini Türk firmalarıyla ortak yapalım, http://www.euronewsport.com/arsiv.aspx?Mkl=591

• Tahir Öngür: Maden Yasası Değiştirilmelidir, JMO Haber Bülteni, 2007, s. 95-106, https://docplayer.biz.tr/3295510-Haber-bulteni-tahir-ongur.html

• Tahir Öngür: Türkiye'nin altın rezervi dünyada ikinci imiş, Yalan Dizisi I, SolHaber, 15 Kasım 2007, https://arsiv.sol.org.tr/index.php?yazino=25972

• TEMA Vakfı: Kaz Dağları ve Siyanürlü Madencilik, http://www.tema.org.tr

• The European Parliament Resolution of 5 May 2010 on a General Ban on the Use of Cyanide Mining Technologies in the European Union, http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2010-0145&format=XML&language=EN

• TÜMAD İlave Bilgi Paketi – Lapseki Altın ve Gümüş Madeni Projesi, Eylül 2017, Golder Associates s.21, Şekil 21

• Volkan Pekal: 305 maden sahası ihalesine karşı dava açıldı, Evrensel, 18 Mart 2020, https://www.evrensel.net/haber/399783/305-maden-sahasi-ihalesine-karsi-dava-acildi

• Yüzbinlerce ağaç kesilecek, Yeni Yaşam, 9 Ağustos 2019, http://yeniyasamgazetesi1.com/yuzbinlerce-agac-kesilecek

DİZİN

A
Abdurrahman Doruk 332
Ahmet Çimen 148
Ahmet Davutoğlu 297
Ahmet Ertan 276
Ahmet Hakan 331
Ahmet Kalyoncu 299
Ahmet Necdet Sezer 106
Ahmet Vehbi Bakıroğlu 129
Alaaddin Yılmazer 23
Ali Ekber Ertürk 45
Ali Keçeci 319
Ali Uğurlu 319, 325, 326, 360
Ali Yayla 324
Alper Sezener 287
Andrew F. Kaczmarek 151
Arda Kara 177
Arif Ali Cangı 23, 40, 110
Asude Gökmen Karaman 34
Aydın Doğan 121, 309, 316, 320, 322, 326, 328, 329, 330, 331, 333, 365
Aydın Engin 23, 113, 117, 118, 119
Aydın Yalvaç 148
Ayhan Erler 65, 66
Ayhan Yılmaz 107
Aykut Erdoğdu 331
Aykut Köktürk 24
Ayşe Gertik 49

B
Bahadır Özgür 71, 127, 274, 367
Bahri Yıldız 97, 187, 209, 285

Baran Baycan 159
Barış Çolak 305
Basri Çavuşoğlu 24
Bayram Bozkurt 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162
Bedrettin Kalın 295
Bekir Eren 158,159
Bekir Pakdemirli 208, 209, 325
Berat Albayrak 81, 145, 147, 158, 297
Berkay Sağol 252, 258
Birsel Lemke 116
Bülent Aksu 94
Bülent Arınç 233
Bülent Ecevit 64, 66, 77, 88

C
Cahit Keklik 149, 151, 157, 158, 203
Celal Eren Çelik 122,123
Cem Küçük 93, 122
Cem Şahin 157, 158, 159
Cemalettin Küçük 23, 72, 73
Cevat Atar 231, 232, 337
Coşkun Kuzum 305
Cumhur Asparuk 111

D
David Logan 123
Doğanay Tolunay 23, 78, 79

E
Edward Dowling 150
Ejder Yılmaz 186
Ekrem Cengiz 298
Ekrem Dinçer 159
Ekrem Marakoğlu 328

Ekrem Yavaş 305, 306
Engin Çamaş 98
Esin Gedik 152
Ercan Ateş 305
Erhan Karadağ 121
Erol Al 64,106
Eşref Demir 23, 150, 176, 177, 178
Eyüp Yılmaz 268

F
Fatih Küçükuysal 34
Faruk Çelik 297
Fehmi Koru 90
Fethullah Gülen 93, 122, 156, 161, 288
Fikret Adaman 74
Funda Kocabıyık 259

G
Gamze Yücesan-Özdemir 76
Gökhan Kantarcıoğlu 122
Gökmen Ulu 107
Gülizar Biçer Karaca 331

H
Haluk Kalafat 48
Hanife Baş 132
Hasan Çelebi 97, 98
Hasan Gökvardar 23
Hasan Kalyoncu 299
Hasan Ören 119, 120, 124, 247, 248, 293, 295
Hayrettin Özaltın 298
Hasan Özgöbek 64, 98, 106, 109
Hüsamettin Özkan 328

Hikmet Çetinkaya 161
Hikmet Uluğbay 31
Hulusi Akar 209
Hurşit Tolon 111
Hüseyin Toker 320

İ
İbrahim Balıklı 126
İhsan Yılmaz 186
İlhan Cihaner 155, 156, 157, 158, 162
İlhan Poyraz 150, 159, 160
İnci Gökmen 23
İrfan Gündüz 233
İsmail Duman 23, 67, 108, 120, 168, 170, 175, 181, 289, 313
İsmail Tamer 288,289
İsmail Hakkı Atal 281

J
Jacob Roggeveen 234
Jared Diamond 38, 48, 50, 53, 234, 241, 273, 294
John Locke 245
John Pearson 287
John Perkins 246, 247

K
Kemal Derinkök 328

L
Lütfi Tozar 53, 123, 163

M
Mahmut Övür 143
Mahmut Tanal 288
Mehmet Ali Birand 121

Mehmet Ali Şahin 157,159
Mehmet Aydın 24, 212, 213
Mehmet Buyruk 148
Mehmet Cabbar 288
Mehmet Cengiz 298
Mehmet Daniş 293
Mehmet Emin Erdoğdu 334
Mehmet Uslu 106, 107
Melih Gökçek 93, 122, 261
Melis Alphan 23, 192, 362
Mesut Güz 23
Mesut Mahmutoğulları 23, 108, 109
Mesut Yazılıtaş 23, 81, 83
Mesut Yılmaz 88, 298
Metin Akgün 168, 169
Metin Deliormanlı 111
Meryem Çapkın 107
Muhterem Köse 80
Mustafa Adıgüzel 208, 295
Mustafa Can Yılmaz 186
Mustafa Çınkı 23, 250, 251
Mustafa Gürbüz 149
Mustafa Haznedar 148
Mustafa Kurmel 328
Mustafa Taşdemir 149
Murat Duru 288
Murat Emir Eren 336
Murat Fahri Ertul 313,320
Murat Kurum 128, 150, 259, 260, 261
Muzaffer Aksu 94

N

Nafiz Aksu 94
Namık Tanık 93, 122

Nazlı Yerebasmaz 242
Necati Kurmel 320, 321, 322, 326, 327, 328, 329, 330, 333, 365
Necip Hablemitoğlu 61, 111, 115
Nilgün Önder 74
Nuh Küçük 24
Nur Hilal Gündüz 24
Nuri Uyar 23, 176, 177, 178

O
Orhan Cemal Kalyoncu 299
Osman Pepe 247
Osman Şanal 161, 162
Osman Şeker 148

Ö
Ömer Fethi Gürer 325
Ömer Lütfi Topal 328
Özer Akdemir 23, 106, 111, 112, 128, 135, 172, 265, 267, 276, 309, 310, 314
Özkan Yalım 109

P

Pelin Cengiz 23, 191, 276
Pınar Görücüoğlu 159, 160, 203

R
Ramazan Buran 148
Ramazan Yılmaz 186
Recep Gençoğlu 157, 160
Recep Tayyip Erdoğan 68, 90, 147, 157, 299, 327, 328, 331
Rengin Arslan 292
Rıdvan Aydemir 148
Rıdvan Doruk 332
Robert D. Benbow 159, 160

Ronald Eisler 34, 38
Rubicon Mining 60, 197

S
Sami Okutucu 267
Saim Sezer 148
Sebahattin Gül 140
Sedat Cezayirlioğlu 23, 168, 176, 177
Sefa Taşkın 23
Sefer Erdaş 324
Selami Kapankaya 148
Serpil Berk 163
Simten Coşar 76
Soner Akınsoy 305
Stanley N. Wiemeyer 38
Süheyla Doğan 23
Süleyman Soylu 208
Süreyya Sadi Bilgiç 288

Ş
Şafak Önder 148

T
Tahir Öngür 23, 52, 64, 66, 67, 72
Tahir Öztürk 334
Talip Kaban 148
Taner Yıldız 296
Tarık İmre 122
Tevfik Sonat 309, 314, 326, 327
Tevhit Karakaya 148
Turan Kalyoncu 299
Turgut Özal 68, 75, 88, 254, 289, 314
Turgut Kazan 161

Turhan Aydoğdu 334
Tülay Renklidağ 34

U
Uğur Bayraktutan 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 345
Uğur Özer 98

V
Vahap Munyar 328, 329
Vedat Oygür 65, 66
Veysel Dişbudak 119
Veysel Eroğlu 247
Volkan Pekal 281, 282
Vuslat Beyoğlu 122, 123

Y
Yahya Üzdiyen 329
Yılmaz Sandal 160
Yusuf Yavaş 107

Z
Zekeriya Temizel 24
Zeki Gündüz 24
Zeki Odabaşı 24, 212
Zuhal Yeşilyurt Gündüz 6, 24
Zülküf Aydın 75

İsteyen okurlar aşağıdaki e-posta adresi üzerinden yazarla iletişim kurabilir:

ibrahimgunduz7@gmail.com

ALTIN ÖLÜM

İBRAHİM GÜNDÜZ

İspanya Kralı Ferdinand 1500'lü yıllarda, yeni dünyayı keşfe giden fatihlerine (yağmacılarına da diyebilirsiniz) önceliklerini şöyle anlatıyordu: "Altın getirin! Mümkünse insanı yollardan. Fakat ne pahasına olursa olsun altın getirin!" Getirdiler, ne pahasına olursa olsun getirdiler. Kuzey, Orta ve Güney Amerika'da milyonlarca yerlinin yaşamı pahasına o altınları getirdiler. Yaktılar, yıktılar, öldürdüler ve yağmaladıkları altınları İspanya'ya taşıdılar.

Aradan 500 yıl geçti ve bugün de Ferdinand'ın, "Ne pahasına olursa olsun altın getirin!" anlayışı devam ediyor. Bugün Kral Ferdinand yok ama uluslararası altın kartelleri, onlarla iş birliği halindeki yerli şirketler ve ne yaptığının farkında olmadan veya küçük çıkarları için küçük hesaplara giren siyasiler var. Bugün de ne pahasına olursa olsun, yani sülfürik asitli ve siyanürlü madenlerinde, milyonlarca ton zehirli atıkları arkalarında bırakarak altın çıkarıyorlar. Yavaş çekim soykırım merkezleri olarak görülen siyanürlü ve sülfürik asitli altın madenleri, artık nükleer atık çöplükleriyle aynı kategoride değerlendiriliyor.

Koronavirüs tehdidi altında kalan bütün dünya bir kez daha en değerli şeylerin temiz hava, su ve toprak olduğunu gördü. Çünkü onlar olmadan yaşam yok. Soluyacağımız temiz hava, ürünlerimizi yetiştirebileceğimiz temiz topraklar ve kana kana içebileceğimiz temiz su kaynakları. Biz bunların hepsine sahibiz. Şimdi altın çıkaracağız, gümüş çıkaracağız diyerek bu ülkenin yaşam damarları zehirleniyor. Ne acıdır ki devlet tarafından korunması gereken ormanlar, meralar, tarım alanları, su kaynakları bugün devleti yönetenler tarafından hedef haline getirildi.

Türkiye acilen madencilik adı altında yaşanan bu yıkıma ve talana dur demelidir. Tarım alanlarını, ormanlarını, sularını koruma altına almalıdır. Bu sadece Türkiye'nin değil bölgenin ve dünyanın da yaşamsal bir sorunudur.

Galeati Yayıncılık

THG 0270166 SGG

35 TL (KDV Dahil)

ISBN 978-605-69968-7-0

9 786056 996870